

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร

ปริญาพนธ์

ของ

กาญจนา ศิริมลิละ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภูมิศาสตร์

มีนาคม 2538

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

195047

17 ต.ค. 2538

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
ภูมิศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(ผศ. น้อม งามนิสัย)

..... กรรมการ
(อ. ทศนีย์ ศิริปโชติ)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผศ. น้อม งามนิสัย)

..... กรรมการ
(อ. ทศนีย์ ศิริปโชติ)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผศ. วรณี พุทธาธุไกร)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภูมิศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร. ศิริยา พูลสุวรรณ)

วันที่ 10 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2538

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จเรียบร้อยด้วยความกรุณาช่วยเหลือและแนะนำอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์น้อม งามนิสัย ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และอาจารย์ทัศนีย์ ศิริปิไชติ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณิ พุทธาวุฒิไกร ที่กรุณาช่วยเป็นกรรมการสอบ ปากเปล่าเพิ่มเติม

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์พรเพ็ญ สุวรรณเตชะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สนิสา ลิธิวิวัฒน์ และอาจารย์ปานใจ ยิ่งเจิมจันทร์ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจเสมอมา

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ปราณี ทองคำ ที่กรุณาให้แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย

ขอขอบคุณอาจารย์อรทัย อารยะทรงศักดิ์ ที่กรุณาให้แนวความคิดเกี่ยวกับการทำวิจัย และให้กำลังใจเสมอมา

ขอขอบคุณคุณละม้าย มานะการ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจเสมอมา

ขอขอบพระคุณอาจารย์สุชาติ ตะลันตระกูล คุณประพันธ์ ศรีสวัสดิ์ คุณจงจิตร ศรีสวัสดิ์ คุณสมมาตร ทัพย์สมบัติ คุณประนอม ทัพย์สมบัติ และคุณวัฏฏากร บัวกิ่ง ที่กรุณาให้ความรู้และความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่กรุณาช่วยเหลือให้ทุนอุดหนุนในการทำวิจัย

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง คุณโชคดี ศรีสวัสดิ์ คุณวรรณิ คงอนุวัฒน์ คุณวรรณิ สุธารัตน์ และคุณแนว ศิริมุสิกะ ที่ให้การช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ตั้งแต่เริ่มทำงานสำเร็จเรียบร้อยดี

กาญจนา ศิริมุสิกะ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษา.....	7
สมมุติฐานในการศึกษา.....	7
ความสำคัญของการศึกษา.....	8
ขอบเขตของการศึกษา.....	9
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	10
เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่.....	10
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
ระยะเวลาในการตั้งภูมิสำเนาในพื้นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว.....	19
ขนาดของครอบครัว.....	20
จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว.....	24
การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว.....	27
การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว.....	27
ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว.....	31
การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว.....	36
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	43
แหล่งข้อมูลในการศึกษา.....	43
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	43
การเก็บและรวบรวมข้อมูล.....	47
การจัดกระทำข้อมูล.....	50
สถิติที่ใช้ในการศึกษา.....	50

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
ข้อตกลงเกี่ยวกับการวิเคราะห์และแปลผลการศึกษา.....	51
ผลการศึกษา.....	52
5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ.....	100
สรุปผลการศึกษา.....	100
อภิปรายผลการศึกษา.....	102
ข้อบกพร่องของการศึกษา.....	161
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	161
บรรณานุกรม.....	163
ภาคผนวก.....	173
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	183

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรที่ย้ายถิ่น จำแนกตามสถานที่อยู่ก่อนย้ายถิ่น.....	1
2 จำนวนประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาภาคใต้จำแนกตาม รายจังหวัด.....	4
3 ตำบล หมู่บ้าน และจำนวนครัวเรือนที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง.....	49
4 ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้สุทธิต่อปี.....	54
5 ความถี่ ร้อยละของเครื่องอุปโภคบริโภคถาวร.....	57
6 ความถี่ ร้อยละของลักษณะที่อยู่อาศัย.....	59
7 ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ขนาดถือครองที่ดิน.....	61
8 ความถี่ ร้อยละ ของระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบัน ของหัวหน้าครอบครัว.....	63
9 ความถี่ ร้อยละของจำนวนสมาชิกในครอบครัว.....	65
10 ความถี่ ร้อยละของจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว.....	67
11 ความถี่ ร้อยละของระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว.....	68
12 จำนวนคนต่อครัวเรือน ความถี่ ร้อยละของระดับการศึกษาของสมาชิก ที่เป็นแรงงานในครอบครัว.....	70
13 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้า ครอบครัว.....	73
14 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประหยัดและการออมทรัพย์ของ หัวหน้าครอบครัว.....	75
15 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ กับสถานภาพทาง เศรษฐกิจ.....	78
16 ตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์สถานภาพทางเศรษฐกิจ.....	94
17 ตัวแปรที่ยังไม่ได้เข้าสมการ.....	95

18	ตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ.....	96
19	ตัวแปรที่ยังไม่ได้เข้าสมการ.....	97

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนที่แสดงที่ตั้งอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร	12
2 แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านต่าง ๆ ในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร	13
3 ตัวแบบทางทฤษฎีของปัจจัยที่มีผลต่อความยากจน.....	15

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การย้ายถิ่นเป็นรูปแบบของการเคลื่อนย้ายเชิงภูมิศาสตร์ระหว่างหน่วยภูมิศาสตร์หน่วยหนึ่งไปยังหน่วยภูมิศาสตร์อีกหน่วยหนึ่ง เช่น จากท้องถิ่นที่มีสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ด้อยกว่าเข้าสู่ท้องถิ่นที่มีสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีกว่า จึงกล่าวได้ว่าหากโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นอาศัยไม่เปิดโอกาสให้บุคคลเลื่อนฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตนได้ตามมุ่งหวัง หรือหากสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคมและสภาวะอื่น ๆ เปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่เป็นผลให้บุคคลไม่สามารถคงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับที่ตนพอใจได้ บุคคลย่อมต้องการย้ายถิ่นไปอาศัยอยู่ถิ่นอื่นที่คาดว่าสภาพของตนจะดีขึ้นกว่าเดิม

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเป็นพื้นที่ที่มีประชากรย้ายถิ่นออกไปยังภูมิภาคอื่นเป็นจำนวนมากรองจากภาคกลาง ดังแสดงไว้ในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนประชากรที่ย้ายถิ่น จำแนกตามสถานที่อยู่ก่อนย้ายถิ่น

สถานที่อยู่ก่อนย้ายถิ่น	จำนวนคนที่ย้ายถิ่น
กรุงเทพมหานคร	719,511
ภาคกลาง	1,086,433
ภาคเหนือ	579,610
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	935,356
ภาคใต้	451,288

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือย้ายถิ่นออกจากถิ่นเดิมเป็นจำนวนมากนั้นเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำ อันเป็นผลมาจากปัจจัยธรรมชาติ ดังที่ บุญธรรม กิจปริดาภิสิทธิ์ และ สมคิด อิศระวัฒน์ กล่าวว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสภาพพื้นที่เป็นดินทราย ไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้นานจึงเกิดความแห้งแล้ง ประกอบกับการขาดแคลนเทคนิคใหม่ ๆ ที่จะเอาชนะธรรมชาติ จึงทำให้การทำมาหากินของประชากรในเขตนี้ฝืดเคือง และไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ซึ่งมีผลต่อการย้ายถิ่นของประชากร (บุญธรรม กิจปริดาภิสิทธิ์ และสมคิด อิศระวัฒน์. 2528 : 84) นอกจากสภาพภูมิศาสตร์ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแล้ว ยังพบว่าประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีสาเหตุเนื่องมาจากการว่างงานซึ่งอยู่ในรูปของการว่างงานแฝงหรือทำงานไม่เต็มที่ ดังที่ โฆษิต บั้นเปี่ยมรัษฎ์ กล่าวว่า ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีงานทำตลอดทั้งปี คือนอกเหนือจากภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นงานหลักในช่วงฤดูฝนแล้วในช่วงฤดูแล้งก็จะหาปลา เก็บผัก จับสัตว์ ตัดฟืน และเลี้ยงสัตว์ (โฆษิต บั้นเปี่ยมรัษฎ์. 2523 : 14) ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมในรูปของการว่างงานแฝง หรือทำงานไม่เต็มที่ จึงไม่ก่อประโยชน์ต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจในครัวเรือนโดยตรง เช่นเดียวกับการที่ประชากรที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในชนบทของ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มีอาชีพหลากหลาย เหมือนอาชีพในเมือง ดังที่ สัณญา สัณญาวิวัฒน์ กล่าวว่า ประชากร ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่เกี่ยวข้องกัน เช่น การซื้อขายผลิตผลทางการเกษตร โรงสีข้าว นอกจากนี้มีอาชีพพื้นบ้านหมอกกลางบ้าน และกรรมกรการเกษตร (สัณญา สัณญาวิวัฒน์. 2523 ก : 75) จึงกล่าวได้ว่าการที่ประชากรที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรเพียงอย่างเดียวนั้นทำให้ประชากรเหล่านี้ประสบปัญหาการว่างงานในช่วงฤดูแล้งและปัญหาความยากจน ในขณะที่ต้องใช้จ่ายเงินซื้อทุกอย่างอย่าง เพื่อการดำรงชีวิต ดังที่ สุวิทย์ ธีรศาสตร์ กล่าวว่า ในอดีตชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือพึ่งพาตัวเองได้ในปัจจัยสี่ แต่ในปัจจุบันนี้ชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องพึ่งพาเมืองเกือบทุกอย่างตั้งแต่ปัจจัยสี่ถึงสิ่งฟุ่มเฟือยจากการที่ต้องใช้เงินซื้อทุกอย่าง ชีวิตคนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงต้องปรับตัวเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวด้วยการย้ายถิ่นไปหางานทำ โดยมีจุดมุ่งหมายปลายทางที่กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง และภาคใต้ (สุวิทย์ ธีรศาสตร์. 2533 : 3) จะเห็นได้ว่า ภาคใต้เป็นภาคหนึ่งของประเทศไทยที่ประชากรจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ย้ายถิ่นเข้ามาเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัว

สำหรับการย้ายถิ่นของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมายังภาคใต้ นั้นจากข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ พุทธศักราช 2533 ภาคใต้ ได้แสดงว่า ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมายังภาคใต้มีจำนวน 11,510 คน และเมื่อจำแนกตามรายจังหวัด พบว่า ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดชุมพรมากที่สุดเป็นจำนวน 2,359 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2537 : 46 - 47) ดังแสดงรายละเอียดไว้ในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงจำนวนประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาภาคใต้ จำแนกตามราย
จังหวัด

จังหวัด	จำนวน
กระบี่	275
ชุมพร	2,359
ตรัง	483
นครศรีธรรมราช	517
นราธิวาส	370
ปัตตานี	594
พังงา	481
พัทลุง	155
ภูเก็ต	1,152
ยะลา	548
ระนอง	1,650
สงขลา	1,593
สตูล	124
สุราษฎร์ธานี	1,209
รวม	11,510

ที่มา. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สำมะโนประชากรและเคหะ พุทธศักราช 2533
ภาคใต้. 2537. หน้า 46 - 47.

ชุมพรเป็นจังหวัดหนึ่งของภาคใต้ ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ตอนบนสุดของภาค และมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพ ดังที่ ประทีป สายเสน กล่าวไว้ว่า จังหวัดชุมพรมีลักษณะพื้นที่ยาวแคบ ตั้งอยู่ระหว่างทะเลอันดามันและอ่าวไทย จึงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมทั้ง 2 ฤดู ทำให้จังหวัดชุมพรมีฤดูฝนที่ยาวนานและสม่ำเสมอตลอดทั้งปี ซึ่งมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปีประมาณ 2029.3 มิลลิเมตร และมีลักษณะภูมิอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปีประมาณ 26.8 องศาเซลเซียส (ประทีป สายเสน. 2534 : 7) จึงทำให้จังหวัดชุมพรมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำดิน ที่เหมาะแก่การเพาะปลูก และเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในพื้นที่ของอำเภอนะบือ ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่สูง ประกอบไปด้วยภูเขาและป่าไม้ สลับด้วยที่ราบระหว่างภูเขาที่มีต้นน้ำลำธารไหลผ่านจำนวนมาก พื้นดินจึงมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก เช่น การทำสวนกาแฟ และสวนผลไม้ ดังที่ สุทธิพงษ์ สิงห์เงิน และสมศรี เทพประชา กล่าวว่า อำเภอนะบือเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ประกอบด้วยทรัพยากรจำนวนมาก มีฝนดี มีน้ำอุดมสมบูรณ์ และมีดินดี เหมาะสมในการปลูกพืชสวนเช่น กาแฟ และผลไม้ นานาชนิด (สุทธิพงษ์ สิงห์เงิน และสมศรี เทพประชา. 2534 : 7) ในอดีตพื้นที่ในอำเภอนะบือยังเป็นที่รกร้างว่างเปล่า ทั้งนี้เนื่องจากมีพื้นที่ทุรกันดาร ดังที่ สมชาย พุ่มสอาด และประเสริฐ ลีลานนท์ กล่าวว่า ในอดีตพื้นที่อำเภอนะบือ เป็นที่ทุรกันดารขาดความเจริญ การคมนาคมลำบาก เป็นท้องที่มีป่าชุกชุมและสัตว์ร้ายนานาชนิด (สมชาย พุ่มสอาด และประเสริฐ ลีลานนท์. 2529 : 247) แต่เนื่องจากพื้นที่อำเภอนะบือมีความอุดมสมบูรณ์ และปัจจุบันได้มีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ประชากรจากท้องถิ่นอื่นเข้าไปบุกเบิกถางป่าเพื่อตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพเพาะปลูก ดังที่ ประทีป สายเสน กล่าวว่า ประชากรในอำเภอนะบือส่วนใหญ่เป็นประชากร ที่อพยพมาจากหลายท้องที่ที่เข้าไปทำมาหากิน (ประทีป สายเสน. 2534 : 103) กลุ่มประชากรเหล่านี้ได้แก่ ประชากรจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ชุมพร และประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการสำรวจเมื่อปีพุทธศักราช 2533 โดยวุฒาการ บัวกิ่ง พบว่า จำนวนประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะบือ จังหวัดชุมพรโดยการย้ายสำเนาทะเบียนบ้านเข้ามาและไม่ได้ย้ายสำเนาทะเบียนบ้านเข้ามา มีจำนวน 908 ครอบครัว (วุฒาการ บัวกิ่ง. 2533 : 5) จึงกล่าวได้ว่า อำเภอนะบือ จังหวัดชุมพร เป็นพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่อำเภอนะบือ

มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอพะโต๊ะ ได้แก่ กาแฟ และ ผลไม้ โดยเฉพาะกาแฟเป็นพืชสวนที่ต้องการแรงงานมาดูแลรักษามากตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงเก็บผลผลิต แต่แรงงานภายในท้องถิ่นมีไม่เพียงพอับความต้องการ ประกอบกับที่ดินในเขตอำเภอพะโต๊ะยังมี ราคาไม่สูงมากนัก การได้รับข่าวสารและการเดินทางที่สะดวก จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ย้ายถิ่นเข้ามาเพื่อ เปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจ ของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้น โดยในชั้นแรกมาเป็นแรงงานรับจ้างทำสวนกาแฟ เช่น ขุดหลุม กาแฟ คายหญ้า พ่นยาปราบวัชพืช และเก็บผลกาแฟ ในกรณีที่ผู้ย้ายถิ่นสามารถปรับตัวให้เข้ากับ สภาพการทำงาน และสภาพแวดล้อมใหม่ได้ ตลอดจนสภาพแวดล้อมใหม่มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อ การพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจของตน ผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้จึงเปลี่ยนสภาพของตนเองจากผู้ย้ายถิ่น ชั่วคราวมาเป็นผู้ย้ายถิ่นถาวร และได้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะ โดยยังคงประกอบอาชีพ รับจ้าง และทำสวนกาแฟของตนเองไปด้วย หรือทำสวนกาแฟของตนเองแต่เพียงอย่างเดียว โดย ไม่รับจ้างทำที่อื่น

ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะจะกระจาย อยู่ตามท้องถิ่นในชนบท ประชากรเหล่านี้ต่างมีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกับบางคนประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัว สามารถมีที่ดิน มีบ้านเป็นของตนเอง และมีเงินออมสำหรับเป็นทุนขยายกิจการอื่น ๆ ได้ เช่น ค้าขาย ขักรถ สองแถวรับจ้าง แต่บางคนก็ไม่ประสบผลสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจของ ตนเองและครอบครัว ยังคงเป็นลูกจ้างทำสวนกาแฟ ไม่มีที่ดิน และที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ต้อง ปลูกชนาอาศัยอยู่ในที่ดินของนายจ้างหรือบางคนมีฐานะยากจนและมีหนี้สิน

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่น มาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงสถานภาพ ทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้นกว่าเดิม แต่ไม่ใช่ทุกคน ทุกครอบครัวจะประสบ ความสำเร็จเหมือนกันหมด จึงน่าจะมีปัจจัยบางประการที่อาจส่งผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจจาก ประเด็นเหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการวิจัย เพื่อหาคำตอบว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อสถานภาพ ทางเศรษฐกิจของประชากร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาใน อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจในปัจจุบันของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว ขนาดของครอบครัวจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวความชนชั้นพื้นเพียร ของหัวหน้าครอบครัว และการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว กับสภาพทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร
3. เพื่อวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาพทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร

สมมติฐานของการศึกษา

1. ปัจจัยต่อไปนี้ น่าจะมีความสัมพันธ์กับสภาพทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร
 - 1.1 ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัวกับสภาพทางเศรษฐกิจน่าจะมีความสัมพันธ์กันทางบวก
 - 1.2 ขนาดของครอบครัวกับสภาพทางเศรษฐกิจน่าจะมีความสัมพันธ์กันทางลบ
 - 1.3 จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวกับสภาพทางเศรษฐกิจน่าจะมีความสัมพันธ์กันทางบวก
 - 1.4 การศึกษาของหัวหน้าครอบครัวกับสภาพทางเศรษฐกิจน่าจะมีความสัมพันธ์กันทางบวก
 - 1.5 การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวกับสภาพทางเศรษฐกิจน่าจะมีความสัมพันธ์กันทางบวก
 - 1.6 ความชนชั้นพื้นเพียรของหัวหน้าครอบครัวกับสภาพทางเศรษฐกิจน่าจะมีความสัมพันธ์กันทางบวก

1.7 การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจน่าจะมีความสัมพันธ์กันทางบวก

2. ปัจจัยที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับสถานภาพทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร มากที่สุดถึงน้อยที่สุดตามลำดับได้แก่

- 2.1 ปัจจัยด้านความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว
- 2.2 ปัจจัยด้านการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว
- 2.3 ปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว
- 2.4 ปัจจัยด้านขนาดของครอบครัว
- 2.5 ปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว
- 2.6 ปัจจัยด้านการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว
- 2.7 ปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว

ความสำคัญของการศึกษา

1. ผลจากการศึกษาทำให้ทราบถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

2. ผลจากการศึกษาทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

3. ผลจากการศึกษาทำให้ทราบถึงลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

4. ผลจากการศึกษาจะเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจในครอบครัว โดยเฉพาะครอบครัวของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

5. ผลจากการศึกษาทำให้ทราบถึงปัญหาที่จะต้องแก้ไขในชนบท โดยเฉพาะพื้นที่ที่ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ เพื่อที่จะได้เป็นแนวทางในการศึกษา

และวางแผนในการพัฒนาชนบทให้ถูกต้อง

6. ผลจากการศึกษาจะเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับชนบทในลักษณะทาง ภูมิศาสตร์และสังคมศาสตร์

7. ผลจากการศึกษาจะเป็นแนวทางในการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อสถานการณ์ทาง เศรษฐกิจ

ขอบเขตของการศึกษา

1. พื้นที่ทำการศึกษาค้างนี้ครอบคลุมพื้นที่อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ซึ่งประกอบด้วย ตำบลปังหวาน ตำบลพระรักษ์ ตำบลพะโต๊ะ และตำบลปากทรง โดยศึกษาเฉพาะบริเวณที่เป็นที่ตั้ง ถิ่นฐานของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

- ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว
- ขนาดของครอบครัว
- จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว
- การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว
- การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว
- ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว
- การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วย

- รายได้สุทธิต่อปี
- เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร
- ลักษณะที่อยู่อาศัย
- ขนาดถือครองที่ดิน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. สภาพทางภูมิศาสตร์กายภาพของพื้นที่อยู่อาศัยของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือแต่ละแห่งในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร มีสภาพใกล้เคียงกัน
2. ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร งานวิจัยและสถิติต่าง ๆ ที่นำมาอ้างอิงถือว่าถูกต้องและเชื่อถือได้
3. การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะตัวแปรที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมาย สมมุติฐานและขอบเขตของการศึกษาเท่านั้น
4. ผลของการศึกษาครั้งนี้ได้จากการสัมภาษณ์ และสำรวจข้อมูลใน พ.ศ. 2535
5. การทดสอบสมมุติฐานต่าง ๆ ทุกข้อ กำหนดค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95
($\alpha = 0.05$)

เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่

1. เป็นพื้นที่ที่จำนวนประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาอยู่เป็นจำนวนมาก
2. การคมนาคมสะดวก ไม่เป็นอุปสรรคต่อการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้ย้ายถิ่น หมายถึง ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เปลี่ยนสถานที่อยู่ ที่ทำกิน โดยมีระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในพื้นที่อำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร ไม่น้อยกว่า 1 ปี

สภาพทางเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของบุคคลทางเศรษฐกิจโดยพิจารณาจากรายได้สุทธิต่อปี เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร ลักษณะที่อยู่อาศัย และขนาดถือครองที่ดิน

รายได้สุทธิต่อปี หมายถึง จำนวนเงินรายได้ของครอบครัวทั้งปีที่เหลือจากการหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในระยะเวลาหนึ่งปี

เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร หมายถึง สิ่งของเครื่องใช้ที่คงทนถาวร เช่น อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีราคาแพง ยานพาหนะ ฯลฯ อันแสดงถึงสภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งหัวหน้าครอบครัว

มีไว้ครอบครอง และใช้ให้เกิดประโยชน์

ลักษณะที่อยู่อาศัย หมายถึง สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ซึ่งพิจารณาในด้านวัสดุที่ใช้ก่อสร้าง ขนาด และรูปแบบ

ขนาดถือครองที่ดิน หมายถึง ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีโฉนดที่ดินหรือไม่มีโฉนดที่ดิน ได้รับ นส. 3 หรือไม่ได้รับ นส. 3 เช่น พื้นที่ป่าสงวน พื้นที่เชิงเขาที่หัวหน้าครอบครัวถือสิทธิ์เป็นเจ้าของ คิดเป็นจำนวนไร่

สภาพทางภูมิศาสตร์กายภาพคล้ายคลึงกัน หมายถึง สภาพพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศ คุณภาพของดิน ปริมาณน้ำฝน และอุณหภูมิในค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน

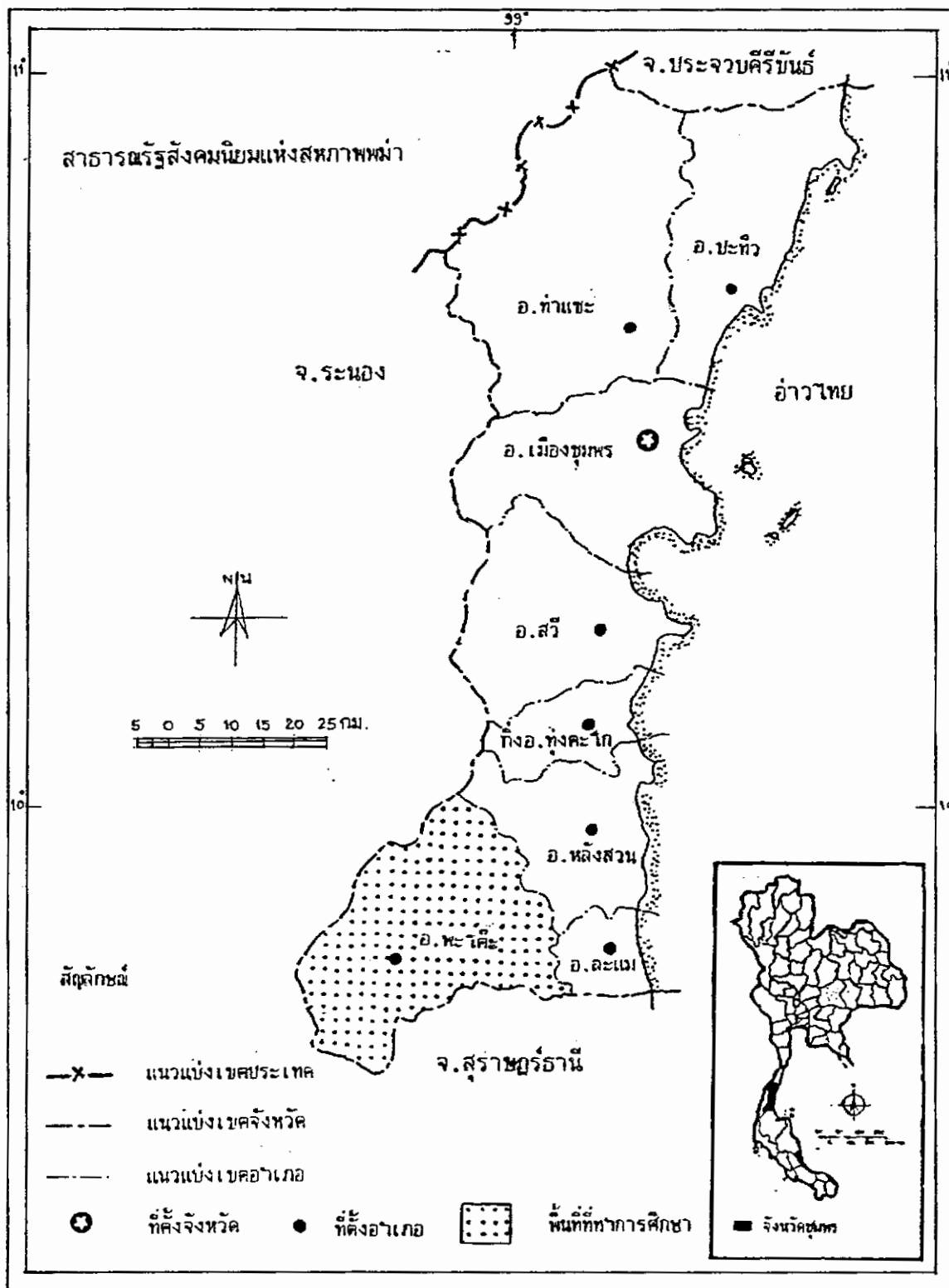
ขนาดของครอบครัว หมายถึง จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งประกอบด้วยผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานและไม่อยู่ในกำลังแรงงาน

ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน หมายถึง ผู้ที่สามารถทำงานให้เกิดผลผลิตและรายได้แก่ครอบครัว

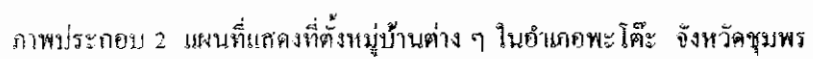
ลักษณะเฉพาะบุคคล หมายถึง นิสัยและค่านิยมของบุคคลที่แสดงออกทางพฤติกรรมในด้านความขยันหมั่นเพียร การประหยัดและการออมทรัพย์

ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง การใช้เวลาในการทำงานสูงเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทำงานเต็มเวลาอย่างสม่ำเสมอ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน พยายามหางานอื่นนอกเหนือจากงานประจำ เห็นความสำคัญของงานว่าเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต และมีความมานะอดทนทำงานให้ประสบผลสำเร็จ

การประหยัดและการออมทรัพย์ หมายถึง การจัดสรรรายได้ให้พอเหมาะแก่อัตภาพ ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นและมีประโยชน์ รู้จักใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และเก็บออมไว้ใช้ในคราวจำเป็น

ภาพประกอบ 1 แผนที่แสดงที่ตั้งอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

ภาพประกอบ 2 แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านต่าง ๆ ในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

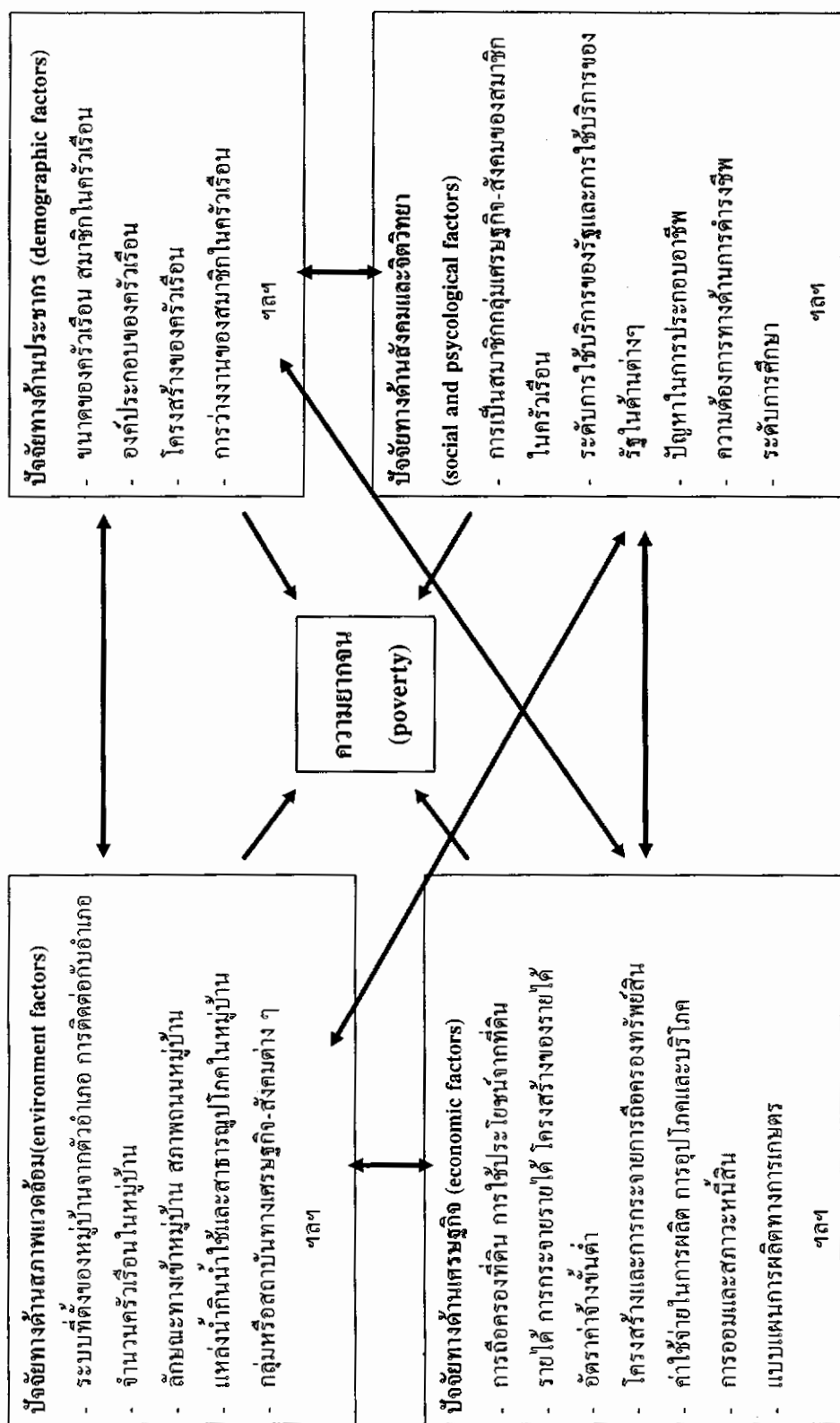
สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของบุคคลย่อมมีผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งที่เป็นปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์กายภาพและวัฒนธรรม ดังที่ ปัญญา อนันทนาชัย กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกร อันจะทำให้เกษตรกรมีผลผลิตและรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่

1. ปัจจัยทางธรรมชาติ ได้แก่ลักษณะทางธรรมชาติต่าง ๆ ที่เป็นส่วนประกอบในการผลิตทางการเกษตร เช่น ลักษณะและชนิดของดิน ลักษณะภูมิประเทศ ปริมาณฝน และอุณหภูมิ เป็นต้น

2. ปัจจัยทางวัฒนธรรม ได้แก่ลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นแบบพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งเป็นส่วนประกอบในการผลิตทางการเกษตร แบ่งได้ดังนี้

2.1 ภาวะเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ระดับการศึกษา ขนาดของครอบครัวและสภาพการถือครองที่ดิน เป็นต้น

2.2 วิทยาการและการจัดการองค์กร ได้แก่การใช้หลักวิชาการเกษตรแผนใหม่ การชลประทาน และการจัดการด้านการผลิต เป็นต้น (ปัญญา อนันทนาชัย. 2517 : 15) และผู้เข้ารับการฝึกอบรมนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ระดับหัวหน้าโครงการรุ่นที่ 3 ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในชนบท ซึ่งเป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจอีกมิติหนึ่งและได้สรุปรูปแบบทางทฤษฎีของปัจจัยที่มีผลต่อความยากจน อันได้แก่ ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อม ประชากร เศรษฐกิจ สังคมและจิตวิทยา (ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ ระดับหัวหน้าโครงการ รุ่นที่ 3. 2525 : 33 - 34) ดังแสดงรายละเอียดไว้ในภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แสดงตัวแบบทางทฤษฎีของปัจจัยที่มีผลต่อความยากจน

ที่มา . ผู้ได้รับการฝึกอบรมนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ ระดับหัวหน้าโครงการรุ่นที่ 3. รายงานการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในชนบท. 2525 หน้า 34.

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า น่าจะมีปัจจัยหลายอย่างที่มีผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจของบุคคล ในกรณีที่ปัจจัยทางด้านธรรมชาติหรือปัจจัยทางด้านกายภาพคล้ายคลึงกัน ปัจจัยที่มีผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลจึงต้องพิจารณาจากปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนา โดยจะมีผลทำให้สังคมและบุคคลนั้นมีการพัฒนาทางด้านสภาพทางเศรษฐกิจด้วย ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเหล่านี้มีหลายปัจจัย ดังที่นักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

ชีมา ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ พบว่า ประเทศที่พัฒนาในด้านต่าง ๆ จะประกอบไปด้วยคนส่วนใหญ่ที่มีความขยันในการทำงาน มีสมรรถภาพ และประสิทธิภาพในการทำงานสูง มีความรู้ความชำนาญในการทำงาน มีทัศนคติไม่ล้าหลังไม่เชื่องมง่าย มีเหตุผลตลอดจนมีค่านิยมที่เหมาะสม (Cheema. 1977 : 71) และค่านิยมที่เหมาะสมนั้น วรารวรรณ ตั้งตระการพงษ์ กล่าวว่า ได้แก่ การประหยัด ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในงานเลี้ยง การแต่งงาน การฝังศพ และการฉลองอื่น ๆ เพื่อเป็นการโฆษณาชื่อเสียงและเกียรติคุณของตนโดยหาประโยชน์ไม่ได้ (วรารวรรณ ตั้งตระการพงษ์. ม.ป.ป. : 57) ส่วนเฟอสเตอร์ ได้กล่าวว่า คนในสังคมพัฒนาจะมีความรู้สึกพอใจอย่างสูงที่จะเอาชนะธรรมชาติและเงื่อนไขทางสังคม และเชื่อว่ามนุษย์จะทำได้สำเร็จทุกอย่างถ้าหากมีการวางแผนอย่างมีเหตุผล (Foster. 1973 : 66) และ อุดม เกติพิบูลย์กล่าวว่า คนในสังคมพัฒนาไม่รังเกียจงาน และยกเลิกการถือชั้นวรรณะที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน (ไพศาล ไกรสิทธิ์. 2524 : 43 ; อ้างอิงมาจาก อุดม เกติพิบูลย์. 2516 : 42) และอายาล กล่าวว่า คนในสังคมพัฒนาส่วนมากมีความร่วมมือกันทำงานหนัก ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะหนึ่งของสังคมที่มีความก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ (Ayal. 1969 : 548) นอกจากนี้ จวีวรรณ วรรณประเสริฐ ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ชาติใดก็ตามหากประชาชนมีคุณภาพดี เช่น มีความรู้ มีความชำนาญ มีสมรรถภาพในการทำงานสูง สุขภาพดีมีความขยัน อดทนและความเชื่อมั่นในตนเองสูง ชาตินั้นจะมีความเจริญก้าวหน้าและมีโอกาสพัฒนาประเทศให้รุ่งเรืองได้ (จวีวรรณ วรรณประเสริฐ. 2522 : 30)

เมื่อพิจารณาจากคำกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การที่ประชาชนมีความรู้ ขยัน อดทน และประหยัด รวมทั้งมีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา ลักษณะของประชาชนในชาติดังกล่าวจะเป็นปัจจัยสำคัญที่นำประชาชนไปสู่การพัฒนาสภาพทางเศรษฐกิจของตนเอง ครอบครัวและประเทศชาติได้

ในขณะที่ประเทศด้อยพัฒนาประชาชนส่วนมากมีฐานะยากจน ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติทางวัฒนธรรมของประชาชนในประเทศเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ทำให้ประชาชนไม่ประสบผลสำเร็จในการเลื่อนสภาพทางเศรษฐกิจของตนเอง ดังที่ได้มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวไว้ดังต่อไปนี้

ฮิกกินส์ กล่าวว่า ลักษณะการปฏิบัติทางวัฒนธรรมของประชาชนในประเทศด้อยพัฒนาเป็นอุปสรรคต่อความเจริญทางเศรษฐกิจ (Higgins. 1986 : 257) เช่นเดียวกับที่ หลา กล่าวว่า ลักษณะการปฏิบัติทางวัฒนธรรมของประชาชน ในประเทศด้อยพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการมีสุขภาพไม่แข็งแรง ไม่รู้หนังสือ ขาดแคลนสินค้าประเภททุน ขาดประสบการณ์ ขาดความรู้ทางด้านเทคนิคและมีทัศนคติ ระบบค่านิยมไม่เหมาะสม เป็นเหตุให้ประชาชนมีสถานภาพทางเศรษฐกิจตกต่ำ ความเป็นอยู่ย่ำแย่ ไม่ประสบผลสำเร็จในด้านบริโภค การผลิต และการกู้เงินมาลงทุน (Hla. 1963 : 94) ส่วนเลวิส ได้แสดงความเห็นว่าประชาชนส่วนมากในประเทศด้อยพัฒนาขาดทัศนคติในด้านเหตุผล ขาดความเป็นตัวของตัวเอง นิยมของเก่าและขาดการทำงานเพื่อมุ่งหวังที่จะหาผลกำไร (Lewis. 1964 : 13 - 18) ซึ่งในเรื่องนี้ อุทัย ชูธรรมขจร ได้กล่าวเสริมว่า ประชาชนในประเทศด้อยพัฒนาไม่มีความชำนาญทางการค้า ขาดความสามารถในด้านประกอบการ และมีความไม่เจียมตัวในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Ignorance) มีโครงสร้างทางค่านิยมกับโครงสร้างทางสังคมที่ลดแรงจูงใจให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การทำงานก็ทำเพื่อหวังเกียรติยศ ชื่อเสียง ขอบเขตศักดิ์ศรี แบ่งงานสูงต่ำ ทั้งนี้ถือค่านิยมของสังคมเป็นเกณฑ์ มิได้อาศัยหลักเกณฑ์ทางเศรษฐศาสตร์ ในการแสวงหาผลกำไรสูงสุดแต่อย่างใด (อุทัย ชูธรรมขจร. 2520 : 12) จึงนับว่าปัจจัยเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมาก นอกจากนี้ จรินทร์ เทศวานิช ได้กล่าวว่า ประชาชนในประเทศด้อยพัฒนาส่วนใหญ่ เป็นแรงงานที่ด้อยคุณภาพ มีประสิทธิภาพแรงงานต่ำโดยมีสาเหตุมาจากมีระดับการศึกษาต่ำสุขภาพอนามัยไม่ดีขาดแคลนอาหาร มีโรคเกี่ยวกับภาวะทุพโภชนาการสูง ขาดการดูแลทางการแพทย์ และมีอัตราส่วนของผู้ที่อยู่ในวัยทำงานต่ำปัจจัยดังกล่าวนี้ทำให้ ประชาชนมีฐานะยากจน (จรินทร์ เทศวานิช. 2523 : 232) ส่วน ประเสริฐ แยมกลั่นพึ่ง กล่าวว่า ในสังคมด้อยพัฒนา การใช้ชีวิตและการกระทำหลายอย่างที่ทำกันมาเป็นประเพณีตั้งแต่อดีตมีลักษณะไม่เอื้ออำนวย ต่อการพัฒนาลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ได้แก่ การคิดถึงแต่ความสุขในปัจจุบัน การไม่รู้จักคุณค่าของเวลา การขาดระเบียบวินัยในการทำงาน การใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเพื่อพิธีกรรม หรือรายจ่ายอื่น ๆ ที่ไม่เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ไม่รู้จักหน้าที่และไม่รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (ประเสริฐแยมกลั่นพึ่ง. 2512 : 47-54) และฟอสเตอร์ แสดงความเห็นว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมด้อยพัฒนามีความเชื่อว่าชีวิตที่ดี คือชีวิตที่มีความสงบสุขท่ามกลางญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ส่วนการมีระเบียบวินัย การทำงานหนัก มีความสำคัญรองลงมา วัฒนธรรมในประเทศด้อยพัฒนา ส่วนมากจึงไม่เสริมสร้างลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และสถานภาพทางเศรษฐกิจของคน ประเทศที่มี

วัฒนธรรมดังกล่าว ได้แก่ ประเทศในทวีปแอฟริกา เอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอเมริกาใต้ (Foster. 1973 : 66)

จากพฤติกรรม และคุณภาพของพลเมืองในประเทศกำลังพัฒนาเหล่านั้นเป็นปัจจัยที่มีผลในลักษณะ ไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ประเทศจะมีภาวะเศรษฐกิจตกต่ำพลเมืองมีฐานะยากจน ในขณะที่ชาวต่างชาติ เช่น ชาวจีน ญี่ปุ่นและชาติตะวันตกที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศเหล่านั้น มีสถานภาพทางเศรษฐกิจดี เป็นเจ้าของธุรกิจและกิจการต่าง ๆ

หากพิจารณาระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย จะพบว่าผู้กุมอำนาจทางเศรษฐกิจที่แท้จริงคือคนจีน คนญี่ปุ่นและชาติตะวันตก ซึ่งนพมาศ ได้แสดงความคิดเห็นว่า ในบรรดาชาติเหล่านั้นดูเหมือนว่าคนจีนจะมีอิทธิพลเหนือระบบเศรษฐกิจไทยมากที่สุด ธุรกิจการค้านับตั้งแต่การค้าขายเล็กน้อยจนถึงธุรกิจขนาดใหญ่ที่เกี่ยวกับการเงิน การธนาคาร และอุตสาหกรรมล้วนตกอยู่ในมือคนจีนแทบทั้งสิ้น (Nopamas. 1974 : 95) เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะคนจีนมีความขยันและประหยัด ดังที่ ศุภวัณย์ พลายน้อย กล่าวว่า กลุ่มคนจีนมีค่านิยมคล้ายกับชาติตะวันตก คือเรื่องการทำงานหนัก รู้จักเก็บออม และรู้จักแสวงหาผลประโยชน์จากบุคคลอื่น (ศุภวัณย์ พลายน้อย. 2529 : 96) และ ชัตติยา วรรณสูตรได้กล่าวเสริมว่า คนเกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ และฮ่องกง ซึ่งมีเชื้อสายจีนได้เปรียบมากในการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ เพราะการนับถือลัทธิขงจื้อแบบใหม่ซึ่งหมายถึงการขยันทำงาน การมีความรับผิดชอบ และกระตือรือร้นในขอบเขตของงานที่ได้รับมอบหมาย(ชัตติยา วรรณสูตร. 2527 : 443) ดังนั้นชาวจีนจึงเป็นชาติที่มีบทบาททางเศรษฐกิจอยู่ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังที่ คาน กล่าวไว้ว่า ชุมชนชาวจีนในประเทศไทย และประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ (Khan. 1979 : 8)

เมื่อพิจารณาจากงานวิจัยและข้อคิดเห็นของนักวิชาการเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจดังกล่าวมาแล้ว ประกอบกับการที่ผู้วิจัยได้ไปสำรวจเบื้องต้นโดยการสังเกตและสัมภาษณ์ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาที่อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร บางส่วน ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยมีความคิดและคาดเดาว่าน่าจะมีปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจ เช่น ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว ขนาดของครอบครัว จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว จึงขอเสนอรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

มีความผูกพันอยู่กับเวลา (ไพบูลย์ เทวรักษ์. 2526 : 68) ดังเช่น บุคคลที่ย้ายถิ่นไปอาศัยอยู่
ถิ่นอื่น ต่างมีความคาดหวัง และต้องการให้สถานภาพทางเศรษฐกิจของตนดีขึ้นกว่าเดิม (เพ็ญพร
ธีระสวัสดิ์. 2527 : 93) และเนื่องจากการกระทำทุกอย่างต้องใช้เวลา บุคคลเหล่านี้จึงต้องใช้
เวลาในการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจโดยการทำงานที่ก่อให้เกิดผลผลิตและรายได้ ดังนั้นผู้ที่ย้ายถิ่น
มาตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันเป็นระยะเวลานาน ย่อมมีโอกาสใช้เวลา ให้เป็นประโยชน์ใน
การทำงานเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจของตนให้ดีขึ้น และมีสถานภาพทาง
เศรษฐกิจดีกว่าผู้ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบัน เป็นระยะเวลาล้น ดังเช่น ผู้เข้ารับ
การอบรมนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ ระดับหัวหน้าโครงการ รุ่นที่ 3 ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อ
ความยากจนในชนบท พบว่าระยะเวลาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัวมีความสัมพันธ์ในเชิง
บวกกับดัชนีความยากจน กล่าวคือหัวหน้าครอบครัวที่อาศัยอยู่ในถิ่นที่อยู่นั้นเป็นเวลานานมีแนวโน้มที่
จะมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้ที่ย้ายถิ่นมาอยู่ใหม่ (ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนักวิจัยทางสังคมศาสตร์
ระดับหัวหน้าโครงการ รุ่นที่ 3. 2525 : 234) และสุเทพ สุนทรภะสิทธิ์ ได้ทำการวิจัย เรื่อง
การศึกษาหมู่บ้านเกี่ยวกับลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่บ้านนาอัคร อําเภอนาหว้า จังหวัดอุดรธานี
พบว่าชาวบ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอที่จะซื้อที่ดินในบริเวณที่ลุ่มซึ่งมีเจ้าของอยู่ก่อนแล้วคือ ชาวบ้าน
ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในบ้านนาอัครมาเป็นระยะเวลานานพอสมควรแล้ว (สุเทพ สุนทรภะสิทธิ์.
2511 : 55) จากผลการวิจัยดังกล่าวนี้สามารถกล่าวได้ว่า เวลาก่อให้เกิดการพัฒนาทาง
เศรษฐกิจ ดังที่ศิริชัย กาญจนวาสี กล่าวว่า เวลาที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและก่อให้เกิดพัฒนาการทาง
ด้านเศรษฐกิจ เวลาจึงเป็นเครื่องหมายแห่งความเจริญเติบโต (ศิริชัย กาญจนวาสี. 2526:31)
โดยสรุปแล้ว การประกอบกิจกรรมใด ๆ ก็ตามจำเป็นต้องอาศัยเวลา เวลาจึงเป็นสิ่งที่
มีค่า ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา มนุษย์จึงต้องใช้เวลาที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์
และมีคุณค่า ด้วยการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ อันก่อให้เกิดผลผลิตและรายได้ ดังนั้นระยะ
เวลาจึงมีความสัมพันธ์และมีผลต่อการพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลและครอบครัว

ขนาดของครอบครัว

ทัศนคติดั้งเดิมเกี่ยวกับขนาดครอบครัวไทยนั้น นิยมครอบครัวขนาดใหญ่ ทั้งนี้เพื่ออาศัย
บุคคลในครอบครัวเป็นแรงงานทางการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลัก แต่ในปัจจุบันทัศนคตินี้ได้
เปลี่ยนแปลงไป เพราะการมีครอบครัวขนาดใหญ่เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

ดังผลการศึกษา และบุคคลหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

เอนก นิคมภักดิ์ ได้ศึกษาปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวมีเศรษฐกิจแตกต่างกัน พบว่าขนาดของครอบครัวมีผลต่อฐานะทางเศรษฐกิจ โดยครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากจะมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่าครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกน้อย (เอนก นิคมภักดิ์. 2520 : 88) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เมธี ครองแก้ว และทวี ทมิ้นนิกร ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความยากจนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่า การมีครอบครัวขนาดใหญ่เกินไปเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความยากจน (เมธี ครองแก้ว และทวี ทมิ้นนิกร. 2533 : 73 - 81) และผลการศึกษาของสุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ และภาวะเจริญพันธุ์ของคนไทยในเขตชนบท พบว่า ผู้มีบุตรมากจะมีรายได้ไม่เพียงพอ ออมทรัพย์ได้น้อย และมีหนี้สินมากกว่าผู้ที่มีจำนวนบุตรน้อย (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2518 : 55)

จากผลการศึกษาดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าขนาดของครอบครัวมีความสัมพันธ์และมีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจของบุคคล ซึ่งในเรื่องนี้ บุญธรรม กิจปรีตาภิสิทธิ์ และสมคิด อิศระวัฒน์ ได้อธิบายว่า ครอบครัวที่มีฐานะยากจน ส่วนมากเป็นครอบครัวขนาดใหญ่มีบุตรมาก แต่มีผู้ทำงานหารายได้จำนวนน้อย หัวหน้าครอบครัวจึงต้องรับภาระเลี้ยงดูบุตร นอกจากนี้ภายในครอบครัวยังประกอบไปด้วยผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน เช่น ผู้ทำงานบ้านนักเรียน นักศึกษา ผู้รอฤดูกาล เกษตร และผู้ไม่สามารถทำงานได้ เช่น คนสูงอายุ คนพิการรวมทั้งไม่ทำงานด้วยสาเหตุอื่น ๆ หรือไม่สมัครใจทำงานด้วย (บุญธรรม กิจปรีตาภิสิทธิ์ และสมคิด อิศระวัฒน์. 2528 : 35) และผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ระดับหัวหน้าโครงการ รุ่นที่ 3 ได้กล่าวเสริมว่าการที่ครอบครัวใดมีเด็กและคนชราอยู่ในครอบครัวเป็นจำนวนมาก ย่อมจะมีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวนั้น เนื่องจากเด็กและคนชราไม่ได้เป็นผู้ที่มีผลผลิตทางเศรษฐกิจ หรือกล่าวได้ว่าเป็นเพียงผู้บริโภคเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้การอยู่อาศัยของเด็กหรือคนชราจึงต้องพึ่งพาอาศัยบุคคลอื่น ๆ เช่นบิดามารดาหรือผู้ที่เป็นแรงงานในครัวเรือน ซึ่งหมายความว่า ครอบครัวใดมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเป็นเด็กหรือคนชรา หรือผู้ที่ไม่สามารถประกอบการทางเศรษฐกิจได้เป็นจำนวนมาก จะมีลักษณะการพึ่งพาในครัวเรือนในอัตราสูง และมีผลทำให้ผลผลิตต่อหัวของครัวเรือนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ (ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ ระดับหัวหน้าโครงการ รุ่นที่ 3. 2523 : 73) ดังนั้นขนาดและการพึ่งพาในครอบครัวจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลและครอบครัวอันมีผลต่อรายได้รายจ่าย ของครอบครัว ดังที่ อมรรัตน์ เจริญชัย และคนอื่น ๆ ได้กล่าวว่า ขนาดและองค์ประกอบของครอบครัวมีผลต่อทรัพยากรของ

ครอบครัว ซึ่งได้แก่ รายได้ ที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ครอบครัวขนาดใหญ่จะต้องมีทรัพยากรของครอบครัวเพียงพอ มิฉะนั้นแล้วครอบครัวจะมีสภาพทางเศรษฐกิจ ที่ตกต่ำ และจะส่งผลถึงการกินดีอยู่ดีและความมั่นคงในชีวิต (อมรรัตน์ เจริญชัย และคนอื่น ๆ. 2521 : 4)

ซึ่งสอดคล้องกับประเสริฐวิทยารัฐ ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ผลกระทบของการจัดรูปที่ดินต่อเศรษฐกิจและสังคมชนบทผลจากการศึกษา พบว่า เกษตรกรไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ที่มีพื้นที่ทำการเพาะปลูกขนาดเล็ก คือมีไม่เกิน 20 ไร่ต่อครอบครัว ขณะเดียวกันมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวโดยเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 5 คน ดังนั้นถึงแม้จะมีผลผลิตจากการทำนาปีละ 2 ครั้ง ก็ยังไม่ช่วยให้เกษตรกรกินดีอยู่ดีไปมากนัก (ประเสริฐ วิทยารัฐ. 2522 : 83) และ ประมาณ เทพสงเคราะห์ ได้วิเคราะห์องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนในเขตชนบทยากจน เพื่อจำแนกกลุ่มพื้นที่ยากจน อำเภอสะทิงพระ จังหวัดสงขลา พบว่าขนาดของครอบครัวมีผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร โดยเกษตรกรใน 22 หมู่บ้าน มีขนาดครอบครัวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.5 คน และมีพื้นที่ถือครองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.6 ไร่ และได้ให้ข้อสังเกตว่า เกษตรกรมีพื้นที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนสมาชิกในครอบครัว มีการทำนาปีละครั้ง และไม่ค่อยสนใจดูแลรักษาที่นาของตน ทำให้ผลผลิตมีจำกัด ผลผลิตที่ได้จึงไม่เพียงพอสำหรับที่จะนำมาเลี้ยงครอบครัว (ประมาณ เทพสงเคราะห์. 2528 : 82 - 130) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การมีสมาชิกในครอบครัวเป็นจำนวนมากส่งผลให้ฐานะทางเศรษฐกิจ ของครอบครัวยากจน เพราะฉะนั้นครอบครัวใด มีสมาชิกเป็นจำนวนมาก หัวหน้าครอบครัวหรือผู้ที่รับผิดชอบต้องออกแรงขวนขวายมากกว่าครอบครัวที่มีสมาชิกน้อย เพื่อนำเงินมาเป็นรายจ่ายจนเจือครอบครัวให้กินดีอยู่ดี มีความมั่นคงในชีวิต

ดังเช่น ศุภชัย ศุภวรรณ ได้ศึกษากรณีหมู่บ้านหนองแก้ว ตำบลทางดง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีครอบครัวแบบขยาย ทุกสิ่งทุกอย่างในครอบครัวพอจะต้องเป็นคนจัดการหมด บางครั้งข้าวไม่พอรับประทานก็ต้องหาซื้อลูกหมูไปขายบ้าง ไปเป็นลูกจ้างเก็บใบยาสูบบ้าง เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว (ศุภชัย ศุภวรรณ. 2526 : 39) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ลักษณะครอบครัวเช่นนี้ ไม่เอื้ออำนวยต่อความเป็นอยู่และสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เพราะสัดส่วนการบริโภคในครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นในขณะที่สัดส่วนการออมในครัวเรือนต้องลดลง จึงทำให้หัวหน้าครอบครัวไม่มีเงินออมแต่กลับต้องอยู่ในสภาพของลูกหนี้ ซึ่งในเรื่องนี้ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ได้แสดงความเห็นว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีบุตร 6 คน ย่อมออมทรัพย์ได้น้อยกว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีบุตรเพียง 3 คน ทั้งนี้เพราะบุตรแต่ละคนจะต้องมีอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยเพื่อการยังชีพ เมื่อมีการออมทรัพย์ลดน้อยลงเพราะการมีบุตรมากดังกล่าวแล้ว ทำให้หัวหน้าครอบครัวไม่สามารถ

ข้อวัสดหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ หรือเพิ่มความสามารถในการผลิตและรายได้ ตลอดจนไม่สามารถให้การศึกษาแก่บุตรหลานของตนหรือให้บุตรมีความสามารถดีขึ้น มีรายได้และออมทรัพย์ได้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ดังนั้นหากทุกคนมีบุตรมากดังกล่าวแล้ว ทั้งตนเองและบุตรหลานก็ไม่อาจจะพ้นพ้น จากสถานะดังกล่าวข้างต้น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2518 : 55) เช่นเดียวกับที่ อุกฤษ์ นาคสวัสดิ์ ได้กล่าวว่า อัตราส่วนการเลี้ยงดูผู้เยาว์ที่สูงมากทำให้แต่ละครอบครัวต้องใช้จ่ายเงินไปในการบริโภค และการเลี้ยงดูผู้เยาว์ที่สูงมาก เช่น ค่าเล่าเรียน ค่าเครื่องแต่งตัว และอื่น ๆ (อุทิศ นาคสวัสดิ์ 2517 : 95) ซึ่งสอดคล้องกับ มัทนา พานิชามัย ที่ให้ความคิดเห็นว่า บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ต้องเป็นผู้รับผิดชอบด้านทุนการศึกษา และรับผิดชอบต่อความเป็นอยู่ของสมาชิกทุกคนในครอบครัว (มัทนา พานิชามัย. 2530 : 412) และ เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์ ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า เมื่อหัวหน้าครอบครัวต้องใช้จ่ายรายได้ส่วนใหญ่ไปในด้านอุปโภคบริโภค และการเลี้ยงดูผู้เยาว์เช่นนี้จึงทำให้เงินที่เหลือสำหรับก่อตั้งทุนแทบไม่มี ในขณะที่ในช่วงที่บุตรอยู่ในอุปการะของบิดามารดา บุตรแทบไม่มีส่วนในการผลิตหารายได้ให้แก่ครอบครัว บุตรจึงมีคุณค่าทางใจ แต่ด้อยคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจ (เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์. 2527 : 74) เพราะฉะนั้นการมีบุตรเป็นจำนวนมากจึงเป็นภาระของบิดามารดาและครอบครัวโดยส่วนรวม เพราะมีผู้เลี้ยงครอบครัวเพียงหนึ่งหรือสองคน แต่มีผู้ที่จะต้องเลี้ยงดูจำนวนมาก

นอกจากนั้นการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของครอบครัวขนาดใหญ่ยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในแง่เศรษฐกิจเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะการตัดสินใจตกอยู่กับผู้อาวุโสในครอบครัวแต่เพียงผู้เดียว ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ใหญ่ในครอบครัว ผู้อาวุโสไม่น้อยกว่าก็ยังคงเป็นลูกจ้างถึงแม้จะมีความรู้ ความสามารถและทันสมัยมากกว่า อีกทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจของครอบครัวขนาดใหญ่เป็นการหาผลประโยชน์เข้ากองกลาง สมาชิกแต่ละคนจึงขาดความกระตือรือร้น ในกิจกรรมส่วนนั้น รายได้ของครอบครัวจึงถูกใช้จ่ายอย่างสิ้นเปลือง เพราะไม่ต้องรับผิดชอบต่อครอบครัว เมื่อเป็นเช่นนี้การออมทรัพย์จึงมีน้อย และมีผลกระทบต่อการลงทุนในที่สุด (อุทัย ชูธรรมขจร. 2520 : 11 - 12) ซึ่งสอดคล้องกับ วรารวรรณ ตั้งตระการพงษ์ ที่กล่าวว่า การอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่มีผลเสียมากทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจเพราะระบบครอบครัวใหญ่ไม่ส่งเสริมการก่อให้เกิดผู้นำผู้ประกอบการและการออมทรัพย์ เนื่องจากทุก ๆ คนที่เป็นสมาชิกของครอบครัวถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ต้องเป็นผู้นำ เป็นผู้ประกอบการ เป็นผู้ตัดสินใจและเป็นผู้หาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ส่วนสมาชิกของครอบครัวเมื่อหาเงินมาได้ส่วนใหญ่จะใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่าย เพราะคิดว่าถ้ามีเงินเหลือเงินจะต้องตกเป็นของส่วนกลางหมด (วรารวรรณ

ตั้งตระการพงษ์. ม.ป.ป. : 54)

จากการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาแล้วสามารถสรุปได้ว่าขนาดของครอบครัว เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจของบุคคล การมีครอบครัว ขนาดใหญ่ทำให้มีการออม และการลงทุนอยู่ในระดับต่ำเนื่องจากจะต้องหาเงินไปใช้จ่ายเพื่อซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค ที่จำเป็น ขั้นพื้นฐานสำหรับสมาชิกในครอบครัวที่มีอยู่หลายคน และเป็นผู้ที่อยู่ในวัยพึ่งพา ไม่สามารถประกอบ กิจกรรมอันก่อให้เกิดผลผลิต และรายได้นอกจากนี้กิจกรรมทางเศรษฐกิจของครอบครัวขนาดใหญ่ ยังให้ความสำคัญต่อระบบอาวุโสและเป็นการหาผลประโยชน์เข้ากองกลางจึงทำให้สมาชิกในครอบครัว ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน เงินรายได้ของครอบครัวถูกใช้จ่ายอย่างสิ้นเปลือง จึงกล่าว ได้ว่าการมีครอบครัวขนาดใหญ่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ หากครอบครัวมีขนาดเล็ก จะทำให้ มีการออมทรัพย์ได้ สามารถนำเงินไปลงทุนให้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและทำให้ครอบครัวมีสภาพทาง เศรษฐกิจดี

จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว

แรงงานเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการผลิต เนื่องจากครอบครัวเกษตรกรไทย เป็น ทั้งหน่วยผลิตและหน่วยบริโภค ครอบครัวใดมีจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวเป็นจำนวน มากกว่าจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพา จะมีผลให้ครอบครัวมีผลผลิตต่อหัวของครัวเรือนอยู่ในเกณฑ์สูง ดังนั้นจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจึงมีผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ดังที่ บุคคลหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

ประดิษฐ์ มัชฌิมา กล่าวว่า สาเหตุที่ทำให้ชุมชนในชนบทไทยเป็นสังคมที่ยากจนเพราะมี คนที่อยู่ในวัยทำงานน้อย (ประดิษฐ์ มัชฌิมา. 2522 : 147) ในขณะที่ครอบครัวใดมีจำนวน สมาชิกที่อยู่ในวัยทำงาน และเป็นแรงงานในครอบครัวมาก จะทำให้สภาพทางเศรษฐกิจของ ครอบครัวดีขึ้น ดังเช่น การศึกษาของสากุล สถิตวิทยานันท์ เกี่ยวกับลักษณะการตั้งถิ่นฐานการอพยพ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านในพื้นที่อ่างเก็บน้ำลำตะคอง อำเภอสีคิ้ว จังหวัด นครราชสีมา พบว่า ผู้อพยพส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 21 ปีขึ้นไป ซึ่งอยู่ในวัยทำงานเฉลี่ย 3.85 คนต่อครอบครัว (สากุล สถิตวิทยานันท์. 2521 : 24) จึงนับว่าเป็นผลดีต่อครอบครัว ที่มีสมาชิกช่วยกันทำงาน และนำรายได้เข้าสู่ครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีฐานะดีขึ้น ดังที่ รัชนิกร เศรษฐโชติ กล่าวว่า ครอบครัวที่มีสมาชิกอยู่ในวัยแรงงานสามารถทำให้ครอบครัวมีสภาพทาง

เศรษฐกิจดี ทั้งนี้เพราะอาชีพในชนบทต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิกทุกคน บางครั้งไม่เว้นแต่เด็กเล็ก การที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวชนบทต้องร่วมมือทำการเกษตรนั้น จึงหมายความว่าทุกคนในครอบครัวเป็นหน่วยการผลิตเหมือนกัน (รัชนิกร เศรษฐรัฐ. 2528 : 135) จึงกล่าวได้ว่าหน่วยการผลิตเหล่านี้คือ สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวที่นำผลผลิตและรายได้สู่ครอบครัวมากกว่าหน่วยบริโภค ซึ่งได้แก่ประชากรในวัยเด็ก และวัยชรา แรงงานจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการผลิตแบบดั้งเดิมของภาคเกษตรกรรมไทยซึ่งในเรื่องนี้ ทองโรจน์ อ่อนจันทร์ ได้กล่าวว่าสาเหตุที่ทำให้แรงงานเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในภาคเกษตรกรรมไทยเพราะการทำนาทำไร่ยังคงเป็นรูปแบบครอบครัว คือเป็นกิจกรรมขนาดเล็ก แรงงานที่ใช้จึงเป็นแรงงานในครอบครัวจะมีการจ้างงานบ้างเฉพาะในฤดูเตรียมดิน หรือเก็บเกี่ยว (ทองโรจน์ อ่อนจันทร์. 2526 : 27 - 28) แต่ในครอบครัวเกษตรกรที่มีรายได้ต่ำจะไม่มีการจ้างแรงงานในไร่นาเลย ดังเช่นงานวิจัยของ โภช บุญรวง และ ณรงค์ ศรีสวัสดิ์ ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวเกษตรกรในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า ครอบครัวเกษตรกรที่ทำการศึกษทั้งหมดจำนวน 100 ครอบครัว เป็นครอบครัวเกษตรกรที่มีรายได้ต่ำจำนวน 40 ครอบครัว ครอบครัวดังกล่าวไม่มีการจ้างแรงงานในไร่นา คือทำงานในไร่นาโดยใช้แรงงานในครอบครัวและแลกเปลี่ยนแรงงานกัน เช่น การลงแขกบ้างเล็กน้อย (ณรงค์ ศรีสวัสดิ์. 2515 : 104 - 105; อ้างอิงมาจาก Boonruang and Srisawas. 1970 : 2) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า แรงงานเป็นหน่วยผลิตที่สำคัญมากที่จะนำรายได้มาสู่ครอบครัว โดยเฉพาะครอบครัวเกษตรกรที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งในเรื่องนี้ ฮอร์ตัน และฮันท์ ได้แสดงความเห็นว่า เกือบทุกคนในชนบท จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานในการเกษตร เช่น ปลุกพืช เลี้ยงสัตว์ (พิชญ์ สมพอง. 2522 : 45 ; อ้างอิงมาจาก Horton and Hunt. 1972 : 440) และทองโรจน์ อ่อนจันทร์ ได้กล่าวเสริมว่า นอกจากนั้นการใช้แรงงานในภาคเกษตรกรรมบางอย่างจำเป็นต้องใช้แรงงานมาก เช่น การใช้แรงงานในการผลิตพืชไร่ที่นิยมปลูกในเขตชลประทาน ได้แก่ ถั่วเขียว ถั่วลิสง มีการใช้แรงงานมากเพราะต้องใช้เวลาในการบำรุงดูแลรักษา และเก็บเกี่ยว อีกทั้งต้องกำจัดวัชพืชตลอดเวลา (ทองโรจน์ อ่อนจันทร์. 2526 : 96) ดังนั้น จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจึงมีความสำคัญต่อการผลิตและรายได้ของครอบครัว ครอบครัวที่มีแรงงานในภาคการเกษตรเพิ่มขึ้น ทำให้มีรายได้เข้าสู่ครอบครัวเพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันไม่ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงาน จากที่ออกมาทำงานในไร่นา

นอกจากสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจะเป็นกำลังผลิตที่สำคัญในไร่นา อันจะนำ

รายได้มาสู่ครอบครัวแล้ว ปรากฏว่าสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวยังแสวงหารายได้จากส่วนอื่นมาชดเชยครอบครัว ดังที่ประติษฐ์ มัชฌิมา ได้กล่าวว่า แรงงานจะแสวงหารายได้อื่นมาชดเชยในครอบครัวโดยการรับจ้างหรือวิธีการอื่น ๆ เพราะในปัจจุบันการผลิตในท้องถิ่นมีแนวโน้มที่จะใช้แรงงานจ้างมากขึ้น (ประติษฐ์ มัชฌิมา. 2522 : 78) และไม่เพียงแต่จะเป็นแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรกรรมเท่านั้น สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวยังเป็นแรงงานรับจ้างในสาขาอื่นอีกด้วย ซึ่งในเรื่องนี้ หลา มยิ่น ได้กล่าวว่าแรงงานรับจ้างเหล่านี้จะถูกนำไปใช้เพื่อผลิตสินค้าประเภททุน เช่น ทำถนน สร้างระบบชลประทาน เมื่อแรงงานเหล่านี้ถูกนำออกไปจากสาขาเกษตรกรรมก็จะมีผลทำให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลงกว่าเดิม ดังนั้นจึงมีอาหารเหลือให้กับผู้ที่ยังอยู่ในสาขาเกษตรมากขึ้นและอาหารส่วนที่เหลือจะสามารถนำมาเลี้ยงแรงงานในครอบครัวที่ถูกนำออกไปผลิตสินค้าประเภททุนได้ด้วยโดยไม่ทำให้ผู้อยู่ในสาขาเกษตรบริโภคน้อยลง (หลา มยิ่น แปลโดยผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2517 : 67)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ถึงแม้สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจะออกไปทำงานรับจ้างนอกภาคเกษตรกรรม แต่ไม่ได้มีผลทำให้ผลผลิตทางการเกษตรของครอบครัวลดลงแต่กลับมีผลทำให้สมาชิกภายในครอบครัวทุกคนได้อยู่ดีกินดี และมีรายได้เข้าสู่ครอบครัว เพิ่มมากขึ้น ดังที่วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ กล่าวว่า แรงงานหนุ่มสาวจะเดินทางเข้าเมืองไปทำงานทำ ซึ่งผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าเมืองไปทำงานทำคือ เงินค่าจ้างที่สามารถเก็บออมกลับมาให้ครัวเรือน สิ่งของเครื่องใช้ซึ่งได้มาจากการใช้จ่ายเงินบางส่วนในขณะที่อยู่ในเมือง และได้รับประสบการณ์ด้านอาชีพซึ่งอาจนำมาหารายได้ต่อไปในท้องถิ่น (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. 2532 : 353)

จากที่นำเสนอข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผลประโยชน์ที่ได้รับโดยเฉพาะเงินค่าจ้างจากการที่สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวส่งกลับมาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคในครอบครัว ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ดีขึ้น และยังมีเงินออมไว้สำหรับเป็นทุนในการประกอบกิจการต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้สิ่งของเครื่องใช้ที่สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวซื้อกลับมายังครอบครัวรวมทั้งประสบการณ์วิชาชีพใหม่ ๆ ของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ทำให้สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีและมั่นคงได้ ทั้งนี้เพราะในครอบครัวชนบท จะมีความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้นระหว่าง พ่อ แม่ ลูก ลูกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจะส่งเงินที่หาได้กลับมายังครอบครัวที่เขาจากมา ครอบครัวจึงเป็นแหล่งออมทรัพย์และแหล่งสะสมเงินทุนที่ทุกคนจะต้องร่วมกันรับผิดชอบ (รัชนิกร เศรษฐวิโร. 2528 : 131)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ครอบครัวจะมีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ดีได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับจำนวน

สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว เพราะสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว คือหน่วยผลิตของครอบครัว ที่จะต้องทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิต และรายได้มาเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนมีเงินออมเพื่อเป็นทุนในการขยายกิจการทางเศรษฐกิจ และมีผลทำให้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้นได้

การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว

การให้การศึกษาแก่ประชาชนในประเทศ นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศเพราะประชาชนที่ได้รับการศึกษาจะเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถในการแต่ละสาขาวิชาตามที่บุคคลนั้น ๆ ได้ศึกษาแล้วเรียนมากกว่าบุคคลที่ไม่ได้รับการศึกษาโดยตรง การให้การศึกษาจึงเป็นการเพิ่มความสามารถให้กับบุคคล ทำให้บุคคลมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพในด้านความคิดการปฏิบัติงานเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นของส่วนตน และส่วนรวมให้สูงขึ้นตามไปด้วย อันมีผลต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของบุคคลและประเทศ ดังแนวคิดของบุคคลหลายท่าน เกี่ยวกับความสัมพันธ์ ระหว่าง การศึกษากับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจดังนี้

ชุตินพงษ์ ธรรมานุสรณ์ และคนอื่น ๆ ได้ให้ความหมายการศึกษาในเชิงเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า การศึกษาคือการลงทุนเพื่อประโยชน์ของบุคคล การศึกษาช่วยพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้มีทักษะความชำนาญด้านวิชาชีพ ช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล คือเป็นผู้บริโภคสินค้าที่ดีและเป็นผู้ที่มีความสามารถ มีประสิทธิภาพในการผลิต (ชุตินพงษ์ ธรรมานุสรณ์ และคนอื่น ๆ. 2522 : 20) ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากคำกล่าวข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า การศึกษาช่วยให้บุคคลเป็นผู้ผลิตและบริโภคที่ดี ดังนั้นการให้การศึกษาแก่ประชาชนจึงเป็นสิ่งจำเป็น ดังที่ ทอมป์สัน ได้ให้เหตุผลไว้ว่า การให้การศึกษาแก่ประชาชนเป็นสิ่งจำเป็น การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะนำเอาเรื่องการศึกษาของประชาชนมาพิจารณาเสมอ ชาติใดมีประชาชนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาดีสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประชาชนย่อมดีขึ้นด้วย (เอนก นิคมภักดิ์. 2520 : 10 ; อ้างอิงมาจาก Thompson. 1948 : 204) และ ประเสริฐ วิทยารัฐ ได้กล่าวเสริมว่าการศึกษาที่ดีของประชาชนอาจมีผลในการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น และคาดว่าจะทำให้ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวและสมาชิกภายในครอบครัว จึงมีส่วนสัมพันธ์กับฐานะของครอบครัว (ประเสริฐ วิทยารัฐ. 2522 : 54 - 55) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวน่าจะ

มีส่วนสัมพันธ์และมีผลต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของครอบครัวซึ่งในเรื่องดังกล่าว รัชนิกร เศรษฐรัฐ ได้อธิบายว่า การศึกษาสามารถช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ที่ได้รับดีขึ้นกว่าเดิม ไม่ว่าจะเป็นด้านอาชีพหรือการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม (รัชนิกร เศรษฐรัฐ. 2528 : 160) และ อารงค์ อุดมไพจิตรกุล กล่าวว่า การศึกษาย่อมทำให้เกิดผลผลิต และการผลิตย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษา (อารงค์ อุดมไพจิตรกุล. ม.ป.ป. : 49) ดังนั้นการศึกษาจึงสามารถทำให้บุคคลประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ และทำให้เศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น ดังที่ อุทิศ นาคสวัสดิ์ ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา และการพัฒนาเศรษฐกิจของบุคคล และครอบครัวไว้ว่า การศึกษาทำให้คนมีความรู้ความชำนาญในการผลิตมากขึ้น ผลผลิตที่เคยได้น้อยจะสูงขึ้น ดินในบริเวณเดียวกันจะใช้ปุ๋ยพืช เลี้ยงสัตว์ได้หลาย ๆ ครั้งในปีหนึ่ง ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ประสิทธิภาพของที่ดิน และแรงงานจะเพิ่มขึ้นทำให้ผลผลิตต่อคนเพิ่มขึ้นได้ (อุทิศ นาคสวัสดิ์. 2518 : 89) และ สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ ได้กล่าวเสริมว่า การศึกษาเป็นเสมือนฐานของแรงงานที่มีคุณภาพ เป็นเสมือนฐานแห่งคุณภาพของประชากร เช่น ฐานแห่งคุณภาพทางเศรษฐกิจ เพราะประชากรที่มีคุณภาพย่อมมีบทบาทต่อการเสริมสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้นการพัฒนากำลังแรงงานในการผลิตจำเป็นต้องสัมพันธ์กับการอ่านออกเขียนได้เป็นฐาน การศึกษาค้นคว้าควบคู่ไปกับการปฏิบัติจะได้ผลดีย่อมมาจากบุคคล ที่มีพื้นฐานทางการศึกษา (สมชาย เดชะพรหมพันธุ์. ม.ป.ป. : 18 - 19) ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับบุคคลทุกคน โดยเฉพาะเกษตรกร ซึ่งในเรื่องนี้ณรงค์ ศรีสวัสดิ์ ได้แสดงความเห็นว่า เกษตรกรต้องมีความรู้และทักษะที่กว้างขวาง เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานจะต้องเป็น บุคคลที่มีความชำนาญหลายด้านเกษตรกรไม่เพียงแต่รู้จักใช้ รักษาเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในไร่นาเท่านั้น แต่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับดิน พืช สัตว์ การป้องกันกำจัดโรคศัตรูพืชและสัตว์ ทั้งยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการไร่นา และการตลาด (ณรงค์ ศรีสวัสดิ์. 2515 : 16) ซึ่งในเรื่องดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของสากล สถิติวิทยานันท์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับ ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน การอพยพ และสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านในพื้นที่อ่างเก็บน้ำลำตะคอง อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จในงานอาชีพสามารถแก้และควบคุมปัญหาที่เกิดขึ้นได้เป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีประสบการณ์และความรู้ในการประกอบอาชีพ (สากล สถิติวิทยานันท์. 2521 : 36) และเพ็ญแข ประจณปัจจนิก ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า เมื่อบุคคลได้รับการศึกษามากขึ้นจะทำให้สามารถทำงานในตำแหน่งที่ดีขึ้น ซึ่งหมายถึงการมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นด้วย (เพ็ญแข ประจณปัจจนิก. 2533 : 11 - 12) และนอกจากนี้การศึกษาสามารถทำให้คนนำ

ความรู้ ความชำนาญจากระบบการศึกษาไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น ดังที่ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้กล่าวว่าการศึกษาจะทำให้คนในชนบทมีระดับการครองชีพที่สูงขึ้น เนื่องจากมี รายได้สูงขึ้น รู้จักใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นประโยชน์ ไม่ฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่าย มีความรู้ ความชำนาญ ในการรักษาสุขภาพอนามัย เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสาธารณสุขของชุมชนในระดับสูงและ ได้รับการบริการอนามัยมากขึ้น นอกจากนี้ชาวชนบทจะมีเครื่องมือประกอบอาชีพมากขึ้น รวมทั้งรู้จัก ซ่อมแซม หรือมีบริการซ่อมแซมในชุมชน และรู้จักประดิษฐ์คิดค้นขึ้นใช้เองได้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2530 : 130-131) ดังนั้นการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว จึงมีผลทำให้สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น ซึ่งในเรื่องดังกล่าว เจิม ชุ่มเกตุ ได้อธิบาย เพิ่มเติมว่า การศึกษาสามารถทำให้บุคคลมีสถานภาพทางเศรษฐกิจดีขึ้น เพราะการศึกษาจะช่วย ให้คนทำงาน ประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สถานภาพทางเศรษฐกิจมั่นคงได้ เมื่อ คนได้รับการศึกษาแล้วย่อมมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการทำงานสูง ซึ่งทำให้สามารถ ผลิตผลผลิตออกมามากกว่าคนที่ไม่ได้รับการศึกษา หรือคนที่ได้รับการศึกษาต่ำ (เจิม ชุ่มเกตุ. 2527 : 59) จากแนวความคิดของบุคคลหลายท่านที่กล่าวมาแล้ว แสดงให้เห็นว่า หัวหน้าครอบครัว และสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวที่มีระดับการศึกษาสูงย่อมมีโอกาสทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้มีระดับ การศึกษาต่ำ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกล่าวว่า ผู้ที่มี โอกาสทางการศึกษาดีกว่าย่อมมีความสามารถที่จะแบ่งปันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ได้มากกว่า (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2532 : 73)

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า หัวหน้าครอบครัว หรือสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวที่มี การศึกษาในระดับสูงย่อมมีความสามารถพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวได้ดีกว่า หัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวที่มีการศึกษาในระดับต่ำ ซึ่งในเรื่องนี้ ฉัตรชัย วานิชสมบัติ ได้แสดงความคิดเห็นว่า ผู้ที่ได้รับการศึกษาจะได้เปรียบในการประกอบอาชีพ เพราะผู้ที่ได้รับการศึกษาย่อมมีโอกาสอ่านเอกสารแนะนำวิธีการเกษตรต่าง ๆ มีโอกาสชวนขาย หาท่าง้าวหน้าได้ดี และการศึกษาทำให้คนมีเหตุผลปฏิบัติง่าย (เอนก นิคมภักดิ์. 2520 : 10; อ้างอิงมาจาก ฉัตรชัย วานิชสมบัติ. 2511 : 15) ส่วนผู้ที่มีการศึกษาต่ำ หรืออ่านไม่ออก เขียนไม่ได้นั้น สุนทร สุนันท์ชัยได้กล่าวถึงรายละเอียดในเรื่องนี้ว่า คนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ จะประสบปัญหาด้านการสื่อสาร จึงยอมพึ่งพาผู้อื่นในการสื่อสาร ต้องขอความช่วยเหลือจากคนอื่น เพื่อที่จะอ่านหนังสือให้ฟัง เช่น หนังสือพิมพ์ จดหมาย สลากยา คำแนะนำในการใช้ปุ๋ย และอื่น ๆ ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ในการรับข่าวสาร ข้อมูล และอาจถูกหลอกลวงได้ง่าย ๆ บุคคลที่ไม่รู้หนังสือ

ยอมขาดเครื่องมืออันสำคัญที่จะใช้ค้นคว้าหาความรู้เพื่อการประกอบอาชีพ และไม่สามารถ มี การศึกษาตลอดชีวิตได้ (สุนทร สุนันท์ชัย. 2527 : 46 - 48) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าผู้ที่มีการศึกษา ย่อมมีโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจ และมีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ หรือ ไม่ มีโอกาสได้รับการศึกษา ซึ่งในเรื่องนี้ สันติ เกรียงไกรสุข ได้ให้เหตุผลว่า การมีการศึกษาต่ำ เป็นเหตุให้มีรายได้ต่ำไปด้วย เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในเทคนิควิธีการแผนใหม่ที่ดี กว่าที่จะสามารถนำไปปรับปรุงเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของตนให้สูงขึ้น (สันติ เกรียงไกรสุข. 2520 : 35 - 37)

เกษตรกรไทยโดยทั่วไปเป็นผู้ด้อยการศึกษาอย่างมาก ฉะนั้นจึงมีผลกระทบต่ออาชีพและรายได้ มาก ดังเช่น ประดิษฐ์ มัชฌิมา กล่าวว่า เกษตรไทยส่วนใหญ่เป็นผู้ด้อยการศึกษา ขาด ความรู้ ความเข้าใจในการผลิตสมัยใหม่ นอกจากนั้นยังขาดโอกาสที่จะหางานอื่นที่ไม่ใช่การเกษตร ทำ เพราะขาดความรู้ดังกล่าว (ประดิษฐ์ มัชฌิมา. 2522 : 156) เช่นเดียวกันกับที่ ธวัช มกรพงศ์ กล่าวว่า การได้รับการศึกษาน้อยทำให้หมดโอกาส ในการเลือกประกอบอาชีพที่มีรายได้ ดี ๆ ทั้งนี้เพราะถูกจำกัดในความรู้ ความสามารถและทุน รวมทั้งไม่มีโอกาสสนับสนุนให้ลูกหลาน ของตนมีการศึกษาระดับสูงเพื่อประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้ดีมาอุปการะครอบครัว ดังนั้นชาวชนบทที่ ได้รับการศึกษาน้อยจึงยังต้องพึ่งอาชีพหลัก คือการเกษตร ซึ่งมีรายได้้น้อยมาก (ธวัช มกรพงศ์. 2531 : 46) และสัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การที่ชาวชนบทมีการศึกษาน้อย ทำให้ชาวชนบทมีเหตุผลน้อย ไม่กล้าได้กล้าเสีย เมื่อมีนวัตกรรมเข้ามาชาวชนบทจะมีความยับยั้งชั่งใจ มากกว่าที่จะยอมรับนวัตกรรมนั้น (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2530 : 75) ซึ่งลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับ งานวิจัยของประมาณ เทพสงเคราะห์ ที่ได้วิเคราะห์องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อฐานะทางเศรษฐกิจ ของประชาชนในเขตชนบทยากจน เพื่อการจำแนกกลุ่มพื้นที่ยากจน อำเภอสะทิงพระ จังหวัด สงขลา พบว่า เกษตรกรมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ เพียงแค่ชั้นประถมศึกษา และได้ให้ความเห็นว่า การที่เกษตรกรมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำจะมีผลทำให้ การยอมรับเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการผลิตต้องใช้เวลานาน ประชาชนส่วนมากจะไม่ชอบเสี่ยงในเรื่องการลงทุนเพื่อเพิ่มผลผลิต เพราะเกรงว่าจะไม่คุ้มทุน เมื่อไม่มีการลงทุนทำให้ผลตอนแทนที่ได้ไม่เต็มที่ (ประมาณ เทพสงเคราะห์. 2528 : 128 - 129) เช่นเดียวกับที่ โรเบิร์ตได้กล่าวว่า ผู้ที่ได้รับการศึกษา อยู่ในระดับต่ำจะมีการนำเอาวิทยาการสมัยใหม่มาใช้ในการเกษตรน้อย นอกจากนี้ยังทำให้มี ความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม มีความเชื่อในสิ่งที่ไม่มีความรู้ และ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สุขภาพของคนใน ครอบครัวไม่ดี เป็นผลให้การทำงานไม่เต็มที่ (Robert. 1958 : 64) ดังนั้นเมื่อเกษตรกร

ไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ จึงทำให้มีผลผลิตตกต่ำและเกษตรกรมีฐานะยากจน และ อารงค์ อุดมไพจิตรกุล ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การขาดการศึกษา หรือได้รับการศึกษาไม่เหมาะสมทำให้เกษตรกรถูกเอาเปรียบ ทั้งนี้เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจของตนเองได้จึงยังคงยากจนอยู่เช่นเดิม (อารงค์ อุดมไพจิตรกุล. ม.ป.ป. : 20)

เมื่อพิจารณาจากแนวคิด การศึกษาและงานวิจัยของนักวิชาการที่เกี่ยวกับความสำคัญของการศึกษาที่มีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจสามารถสรุปได้ว่า การศึกษา เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจทั้งนี้เพราะการศึกษาทำให้คนมีคุณภาพ ซึ่งจะมีบทบาทในการเสริมสร้างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ทำให้คนมีความรู้ความชำนาญในการผลิตสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สถานภาพทางเศรษฐกิจมั่นคง ในทางตรงกันข้ามหากบุคคลขาดโอกาสทางการศึกษา หรือมีการศึกษาดำ จะทำให้ขาดความรู้ขาดความเข้าใจ ไม่กล้าเสี่ยงต่อการลงทุน และการรับวิทยาการสมัยใหม่ มีความเชื่อในสิ่งที่ไร้เหตุผล ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สุขภาพไม่ดี ถูกเอารัดเอาเปรียบ จากเหตุผลดังกล่าวทำให้คนที่ไม่มีการศึกษา หรือการศึกษาดำมีรายได้น้อย ฐานะยากจน และไม่สามารถพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจของตนเองได้

ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว

การขยันหมั่นเพียรในการทำงานก่อให้เกิดผลผลิต บุคคลใดก็ตามที่มีความขยัน หมั่นเพียรย่อมมีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้สังคมและประเทศนั้นมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจไปด้วย กล่าวได้ว่า การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนและสังคมนั้นมีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ มากกว่าสังคมที่ประกอบไปด้วย คนที่ขาดความขยัน หมั่นเพียร ดังที่บุคคลหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

โฆเซ อารียา ได้กล่าวถึงความขยันของคนญี่ปุ่นว่า ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ไม่ได้มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ แต่คนญี่ปุ่นทำงานหนัก มีความขยัน อดทน และมีระเบียบ วินัยสูง เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ใดก็ตาม คนญี่ปุ่นจะพยายามทำเต็มความสามารถ และถือเอาความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้งมากกว่าจะถือเอาความสำเร็จของตนเป็นใหญ่ การอยู่เฉย ๆ โดยไม่ทำอะไรดูจะเป็นการทรมานใจคนญี่ปุ่นมาก (โฆเซ อารียา. 2518 : 130) และโยชิฮาร่า โคชิโอะ ที่กล่าวว่าคนญี่ปุ่นมีชั่วโมงการทำงานที่ยาวที่สุด ในบรรดาประเทศพัฒนาแล้ว คือประมาณ 2,100 ชั่วโมงต่อปี

(โยชิฮาร่า โคโนโอะแปลโดยสุกัญญา นิธกร และอนงค์ โรจน์วิชัย. 2531 : 182) ซึ่งสอดคล้องกับสัญญา สัญญาวิวัฒน์ ที่กล่าวว่า คนญี่ปุ่นจะไปทำงานกันตั้งแต่เช้าก่อนเวลาที่กำหนดเอาไว้ พอถึงเวลา หรือก่อนเวลาจะลงมือทำงานกันอย่างจริงจัง มีความรับผิดชอบต่องาน ถึงเวลากินข้าวกลางวันก็รีบไปรับมา หรือไม่ก็เอาอาหารใส่ปิ่นโตไปกินที่ทำงาน กินเสร็จก็จะรีบทำงานและจะทำงานต่อจนเลยเวลาเย็นค่ำ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2530 : 230) จึงกล่าวได้ว่า ญี่ปุ่นเป็นชาติที่มีความขยันหมั่นเพียร และจากความขยันหมั่นเพียรของคนชาตินี้ดังกล่าวก่อให้เกิดคนญี่ปุ่นสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้า และกลายเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังที่มอร์ตัน กล่าวว่า แทบจะไม่มีชาติใดในโลกที่มีความขยันหมั่นเพียร อดสาหัสไปมากกว่าคนญี่ปุ่น (Morton. 1973 : 68) และยาล ที่กล่าวว่า การที่คนญี่ปุ่นมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ทำให้ประเทศญี่ปุ่นมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจประเทศหนึ่งในปัจจุบัน (Ayal. 1969 : 534) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า บุคคลที่มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานจะเป็นบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจของตนเองและสังคมได้

คนในสังคมต้องพัฒนาส่วนมากประกอบด้วยคนที่มีลักษณะแตกต่างไปจากคนในสังคมดังกล่าวแล้วข้างต้น ดังที่ ไทแรนดีส กล่าวว่า คนในสังคมต้องพัฒนาส่วนใหญ่มองไม่เห็นคุณค่าของการทำงาน การทำงานไม่ใช่สิ่งจำเป็น เช่น พวกมองโกลเลีย ผู้หญิงเท่านั้นที่ทำงานหนัก ส่วนผู้ชายจะใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อดื่มชา และพูดคุยกับเพื่อนบ้าน คนเขมรและคนลาวชอบการมีอิสระ ไม่ชอบการทำงาน (Triandis. 1973 : 30 - 36) ดังนั้นคนในสังคมต้องพัฒนาส่วนใหญ่จึงมีฐานะทางเศรษฐกิจยากจน

สำหรับคนในสังคมไทย เฉลียว บุรีภักดี ให้ความเห็นว่า คนไทยจำนวนไม่น้อยที่เกียจคร้านจึงต้องตกอยู่ในภาวะยากจนช่วยตัวเองไม่ได้ (เฉลียว บุรีภักดี. 2527 : 54) และสนิท สัมกรการ กล่าวว่า คนไทยไม่นิยมชวนช่วยทำงานหนักเพื่อความสำเร็จในชีวิต (สนิท สัมกรการ. 2522 : 42 - 43) ซึ่งในเรื่องนี้ ศุภวัณณ์ พลายน้อย ได้แสดงเหตุผลว่า การที่คนไทยไม่ชอบทำงานหนักเพราะคนไทยถือว่าการทำงานหนักเต็มที่ตลอดเวลาเป็นความทุกข์ (ศุภวัณณ์ พลายน้อย. 2529 : 89) และเอมบริ ได้แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า คนไทยไม่ยอมรับว่าการทำงานหนักเป็นความดีในตัวเอง ความรู้สึกนี้ทำให้คนไทยไม่ชอบทำงาน หรือถ้าจำเป็นต้องทำงานก็จะเลี่ยงการทำงานหนักโดยเจตนาอย่างยืงงานที่ต้องใช้สมองอย่างลึกซึ้ง ใช้แรงกาย หรือแรงงานอย่างหนัก คนไทยจะหลีกเลี่ยงอยู่เสมอ (Embree : 1969 : 12) เช่นเดียวกับที่ ไพฑูรย์ เครือแก้ว กล่าวว่า คนไทยไม่นิยมชวนช่วย หรือต่อสู้ดิ้นรนทำงานหนักเพื่อความสำเร็จในชีวิต คนไทยชอบ

ทำงานเบา ๆ ไม่ต้องรับผิดชอบมาก ชอบมีฐานะที่ขึ้นอยู่กับผู้ที่มีเงินเดือนกิน ไม่นิยมการทำงานที่ใช้แรงงานและความสามารถที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ (ไพฑูรย์ เครือแก้ว. 2518 : 131-133) ซึ่งสอดคล้องกับโมล ที่กล่าวว่า คนไทยยังเน้นความสำคัญของค่านิยมส่วนบุคคล ทำให้เกิดลักษณะปัจเจกชนนิยม คนไทยจึงแทบไม่มีความผูกมัดกับเป้าหมายของสังคมเกิดความเฉย รักสนุก ซึ่งขัดแย้งอย่างรุนแรงกับความมุ่งหมายที่จะทำงานหนัก นอกจากนี้คนไทยยังให้ค่านิยมค่อนข้างสูงสำหรับผู้ช่วยโอกาสหาผลประโยชน์ได้รวดเร็ว แต่ไม่ค่อยนิยมคนที่สร้างโอกาสด้วยความยากลำบาก (Mole. 1973 : 99) และอดุลย์ วิเชียรเจริญได้กล่าวเสริมว่า คนไทยมีลักษณะเฉื่อย ไม่กระตือรือร้นชวนช่วยในการทำงาน จะทำงานเฉพาะที่จำเป็นในการครองชีพ ทำให้คนไทยไม่ริเริ่มที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเอง ความเฉื่อยในสังคมเกษตรกรรมแบบไทย ทำให้คนเกียจคร้าน (อดุลย์ วิเชียรเจริญ. 2515 : 157 - 158) ลักษณะดังกล่าวเช่นนี้ทำให้คนไทยส่วนใหญ่ยังตกอยู่ในฐานะยากจน

นอกจากการไม่ให้ความสำคัญกับงาน ขาดความชวนช่วยและรับผิดชอบในการทำงานหลักเลี้ยงการทำงานหนัก มีความเฉื่อย ไม่กระตือรือร้นในการทำงาน อันแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ไม่ขยันหมั่นเพียร ซึ่งมีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจแล้วยังพบว่า การใช้เวลาให้สิ้นเปลืองไปโดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้บุคคลมีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำ หากได้ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดผลผลิตและรายได้ ย่อมทำให้บุคคลนั้นมีสถานภาพทางเศรษฐกิจดี ดังที่ เอนก นิคมภักดิ์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวมีเศรษฐกิจแตกต่างกัน ผลจากการวิจัย พบว่าครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำจะมีอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียว ในฤดูทำนาก็ไม่ได้ทำงานอย่างเต็มที่ เมื่อปักดำเสร็จก็ปล่อยว่าง ไม่ได้ดูแลบำรุงรักษาข้าวที่ปลูกอย่างจริงจังเมื่อหมดฤดูทำนาก็ไม่ได้ประกอบอาชีพอื่น เวลาที่เหลือจึงใช้ไปในการที่ไม่เป็นประโยชน์ชอบหาความสุขและความบันเทิงด้วยการเที่ยวเตร่ ดื่มสุรา เล่นไพ่ และเล่นการพนัน ผลผลิตของครอบครัวจึงตกต่ำ รายได้ก็ต่ำ ครอบครัวจึงอยู่ในฐานะยากจน ช่วยตัวเองไม่ได้ส่วนครอบครัวที่มีฐานะดีได้มีการทำงานอยู่ตลอดเวลา มีการปลูกพืชไว้ในพื้นที่บางแห่งที่ไม่เหมาะสมสำหรับการทำนา มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ไม่นิยมดื่มสุราหรือเล่นการพนัน แต่จะใช้เวลาว่างจากการเกษตรไปทำสวนครัว งานบ้าน และค้าขายเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว (เอนก นิคมภักดิ์. 2520 : 47, 88, 89, 92) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนีย์ พูลินไพบุลย์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบการปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันต่อฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างชาวบ้านใหม่ พวงพยอมกับชาวบ้านพวงพยอม ตำบลหงส์หินอำเภोजัน จังหวัดเชียงราย พบว่าชาวบ้านใหม่พวงพยอม

มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าชาวบ้านพวงพยอม เนื่องจากชาวบ้านใหม่พวงพยอมพยายามใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เช่น การสานกระบุง ตะกร้าไว้ใช้และขาย เมื่อว่างจากฤดูทำงานจะพากันเข้าป่ารับจ้างเลื่อยไม้ ปีหนึ่ง ๆ จะมีเงินเหลือกลับบ้านครั้งละ 4,000 - 8,000 บาท ส่วนชาวบ้านพวงพยอมจะมีเงินเหลือน้อย เพราะไม่จริงจังต่อการทำงาน ไม่ขยันเท่ากับชาวบ้านใหม่พวงพยอม เมื่อรับจ้างไปเลื่อยไม้ในที่เดียวกัน ชาวบ้านพวงพยอมกลับทำได้เพียง วันละ 70 - 120 บาท และยังชอบเล่นการพนัน แอ้วสาว ทั้งที่ทำงานได้น้อยชั่วโมงและได้เงินค่าแรงต่ำกว่าชาวบ้านใหม่พวงพยอม ส่วนงานประจำชาวบ้านพวงพยอมยังขาดความขยันหมั่นเพียรเพื่อเพิ่มผลผลิต ได้ทำแต่ไม่พอกิน ทำให้ต้องขายหรือจำนองที่นาแก่ชาวบ้านใหม่พวงพยอม ทั้งที่เดิมชาวบ้านใหม่พวงพยอมอพยพเข้ามาที่หลัง และยังเช่านาของหมู่บ้านพวงพยอมทำกินอยู่ (สุนีย์ พูลินไพบูลย์. 2527 : 37 - 40) และสอาด ทุมภิรมย์ ได้ศึกษาวัฒนธรรมการทำงานของชาวนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยศึกษากรณีบ้านพระวร อำเภอยะเกด จ.บุรีรัมย์ พบว่าแบบแผนการทำงานของหัวหน้าครอบครัวยังไม่ขยันหมั่นเพียรเท่าที่ควร โดยเฉพาะในหน้าแล้ง หัวหน้าครอบครัวจะว่างจากงานในไร่นา มีหัวหน้าครอบครัวร้อยละ 41.19 ที่ไม่ได้ทำอะไรคงอยู่ว่าง ๆ เพื่อรอการไถนาเพียงอย่างเดียว ในจำนวนนี้มีเพียงบางส่วนที่มัวเมาอบายมุข เช่น เล่นไฮโล เล่นไพ่ ดื่มสุรา และวิ่งหาเลขเด็ดเพื่อซื้อหวยได้คืน (สอาด ทุมภิรมย์. 2532 : 128 - 129) ดังนั้นจึงทำให้ครอบครัวขาดรายได้เพื่อใช้จ่ายภายในครอบครัว เช่นเดียวกับที่ สุนดา ตั้งคณะสิงห์ ได้สำรวจทัศนคติของสังคมชาวนาในหมู่บ้านลาดทราย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าชาวนาจะพอใจที่จะทำงานต่อไปในขณะที่ทำงานยังไม่ถึงจุดที่จะยังชีพได้ แต่พอจนถึงระดับที่ยังชีพได้ ความพอใจในการทำงานก็จะหยุดยั้งแค่นั้นจึงหยุดงาน ในหมู่บ้านนี้มีการทำนาปีละครั้ง โดยหัวหน้าครอบครัวจะไม่ทำงานพิเศษเพราะมีความรู้สึกว่างานที่ทำหนักเพียงพอสำหรับคนที่มียาสูบแล้ว (สุนดา ตั้งคณะสิงห์. 2522 : 66 - 79) จากลักษณะดังกล่าวทำให้ชาวบ้านมีฐานะยากจน ดังนั้นความยากจนจึงไม่ได้เกิดจากการไร้ที่ทำกิน แต่น่าจะเป็นเพราะการขาดความขยันหมั่นเพียรของตัวชาวบ้านเอง ที่ทำให้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัวตกต่ำลง หากมีการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ด้วยการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการทำนาจะทำให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้นดังที่ ดำรง ฐานดี ได้รายงานแบบแผนการดำเนินชีวิตของครอบครัวเกษตรกรในหมู่บ้าน จังหวัดปราจีนบุรีไว้ว่า หลังจากเสร็จฤดูกาลแห่งการปักดำข้าวแล้วกลุ่มสมาชิกของครัวเรือนบางส่วนจะพากันไปรับจ้างทำงานในไร่ เช่น ขุดมันสำปะหลัง ถางหญ้าในไร่นาแทน เป็นต้น รวมทั้งรับจ้างเลื่อยไม้ในหมู่บ้านเดียวกัน สมาชิก

ของครัวเรือนบางส่วนจะออกไปทำงานชั่วคราวในกรุงเทพมหานคร ส่วนสมาชิกที่อยู่บ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัวและผู้หญิงที่มีอายุจะใช้เวลาว่างในการเกี่ยวหญ้าให้ควายและออกไปบำรุงรักษาไร่นา (ดำรง จุฑาดี. 2517 : 66 - 70) ซึ่งลักษณะเช่นนี้หากคิดในแง่มูลค่าทางเศรษฐกิจย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจได้

นอกจากนี้การใช้เวลาในการทำงานมากหรือน้อยก็เป็นตัวชี้ให้เห็นว่าบุคคลนั้นมีความขยันหมั่นเพียรเพียงใด เมื่อพิจารณาถึงการใช้แรงงานของไทยนั้นนับว่ายังน้อยอยู่ ดังที่ผู้ได้ศึกษาไว้ดังนี้

โรเจอร์ กล่าวว่า ชาวนาในระบบเกษตรกรรมเพื่อยังชีพ ส่วนใหญ่มองไม่เห็นความสำคัญของเวลา มีความซื่อตรงต่อเวลาต่ำ มีการปล่อยเวลาให้เสียไปโดยเปล่าประโยชน์ในรอบปีหนึ่ง ๆ มาก และไม่ค่อยคำนึงถึงกิจกรรมในอนาคต (Rogers. 1969 : 122) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวรรณา จารุทัศน์ ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบการใช้เวลาในการทำงาน ของชาวนา 2 กลุ่ม พบว่า ชาวนากลุ่มที่ทำงานแบบดั้งเดิมปล่อยเวลาให้สูญเปล่าประโยชน์ ในแง่เศรษฐกิจอย่างมาก (วรรณา จารุทัศน์. 2519 : 69) และประเสริฐ วิทยารัฐ ที่กล่าวว่า ชาวนาชนบทไทยทั่วไปใช้เวลาในการทำงานน้อย ส่วนใหญ่ไม่เกิน 2,000 ชั่วโมงต่อปี ชาวนาชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะใช้เวลาทำงานประมาณ 600 - 800 ชั่วโมงต่อปี จากการมีระยะเวลาในการทำงานน้อย และทำงานไม่เต็มที่ทำให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือประสบกับความยากจน (ประเสริฐ วิทยารัฐ. 2522 : 92) เช่นเดียวกับ มัธยม เรืองแสน ได้วิเคราะห์ดัชนี ของการทำเกษตรแบบเดิม พบว่าครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำส่วนมากจะมีอาชีพในการทำนาเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะทำงานได้เต็มเวลาร้อยละ 14.5 ของจำนวนวันทำงานทั้งหมด เวลาที่เหลือก็มีได้ทำให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด (มัธยม เรืองแสน. 2526 : 24) ลักษณะเช่นนี้จึงเป็นผลเสียทางด้านเศรษฐกิจ ถ้าทุกคนได้ทำกันอย่างเต็มที่เพื่อเอาชีวิตรอดเวลาก็จะ ทำให้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น ถึงแม้จะประกอบกิจกรรมเพียงอย่างเดียว แต่ถ้าสนใจทำตลอดทั้งปี และใช้เวลาในการทำงานอย่างเต็มที่ที่จะทำให้สามารถดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี จึงกล่าวได้ว่าการใช้เวลาในการทำงานมากจะมีผลต่อรายได้และฐานะทางเศรษฐกิจ แต่ทั้งนี้ต้องเป็นการใช้เวลาในแง่เพิ่มผลผลิต ไม่ใช่การใช้เวลาทั้งวันเพื่อหาอาหารตามธรรมชาติ ซึ่งบางวันได้ผลไม่คุ้มค่างับเวลาที่เสียไป ดังที่ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี ได้กล่าวว่า คนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในชนบทจะมีลักษณะอย่างหนึ่งคือ ถ้าหมู่บ้านใดวันแค้นมากคนจะขยัน แต่มีลักษณะการทำงานไม่แน่นอน คือทำงานทั้งวันเพื่อหาอาหารตามธรรมชาติ จึงเรียกว่าขยันไม่ถูกทางเพราะแทนที่จะใช้เวลาทั้งวันหารายได้พิเศษด้านอื่น ๆ เพื่อเอาเงินมาซื้ออาหารจะมีคุณค่าทางเศรษฐกิจมากกว่า

แต่ดูเหมือนว่าประชาชนในภาคนี้จะพอใจในการใช้เวลาเพื่อการนี้(กัลยา สุวรรณพงศ์. 2531 : 31; อ้างอิงมาจาก ชูวัฒน์ วุฒิเมธี. 2518 : 71) ซึ่งไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ พอที่จะพัฒนาสภาพทางเศรษฐกิจได้

จากการศึกษาของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความขยันหมั่นเพียรที่มีผลต่อ สภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลดังกล่าวมาแล้ว สามารถสรุปได้ว่า ความขยันหมั่นเพียรมีผลต่อ สภาพทางเศรษฐกิจ เพราะการทำงานโดยความขยันหมั่นเพียรก่อให้เกิดผลผลิตและรายได้ที่ เพิ่มขึ้น การที่บุคคลใช้เวลาในการทำงานสูงในแง่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทำงาน เต็มที่อย่างสม่ำเสมอ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน พยายามหางานอื่นทำนอกเหนือจากงาน ประจำ เห็นความสำคัญของงานว่าเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต มีความมานะอดทนทำงานให้ประสบผลสำเร็จ เป็นการชี้ให้เห็นว่าบุคคลในสังคมนั้นมีความขยันหมั่นเพียร ทำให้คนในสังคมนั้นมีสภาพทาง เศรษฐกิจที่มั่นคง

การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว

การประหยัดเป็นการจัดสรรรายได้ให้พอเหมาะแก่อัธยาศัย รู้จักแบ่งรายได้ให้เป็นสัดส่วน ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น และมีประโยชน์ รวมทั้งเก็บออมไว้ใช้ในคราวจำเป็นการประหยัด ไม่ใช่ การตระหนี่ แต่เป็นการรู้จักใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ไม่ใช่จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่ายหากใช้จ่ายอย่างประหยัด แล้วจะช่วยจัดปัญหาด้านเศรษฐกิจครอบครัวได้ ดังนั้นการประหยัดและออมจึงมีผลต่อสภาพทาง เศรษฐกิจของบุคคลและครอบครัว ดังที่บุคคลหลายท่านได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

ประเสริฐ วิทยารัฐ กล่าวว่า การประหยัดและออมทำให้เกิดทุนสามารถนำไปใช้ประกอบ กิจการให้บังเกิดผลยิ่งกว่าได้ อันจะนำไปสู่สภาพทางเศรษฐกิจที่ดีของตนเอง และสังคม (ประเสริฐ วิทยารัฐ. 2522 : 61) ดังเช่น สัณญา สัณญาวิวัฒน์ ได้กล่าวว่า ประเทศญี่ปุ่นได้ พัฒนาและมีความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วเพราะความประหยัด ชาวญี่ปุ่นรู้จักใช้จ่ายตาม ฐานะของตน คนจนรายได้น้อยตำแหน่งต่ำ เงินเดือนน้อยก็ใช้จ่ายแต่น้อย เงินที่หามาได้ไม่ใช่ใช้ ง่ายหมด แต่ชาวญี่ปุ่นพยายามแบ่งเงินที่หามาได้ส่วนหนึ่งออมไว้เสมอ (สัณญา สัณญาวิวัฒน์. 2530 : 230) และโยชิฮาร่า โคชิโอะ กล่าวเสริมว่า ชาวญี่ปุ่นจะมีความขยันขันแข็งในเรื่องเกี่ยวกับการบริโภคได้มากกว่าประชาชนชาติอื่น ๆ พวกเขาจะกล่าวว่าเป็นการ "โหมตตาเอ โนอิ" คือ สิ้นเปลืองที่จะโยนทิ้งสิ่งของเพียงเพราะว่ามันเก่าแล้ว หรือใช้สิ่งของอย่างไม่ระมัดระวัง และทำ

ให้สิ่งเหล่านี้เสียไปในระยะเวลาอันสั้น หรือใช้สิ่งของอย่างไม่จำเป็นและไม่เกิดประโยชน์ เช่น การเปิดไฟฟ้าทิ้งไว้ในห้องโดยไม่มีคนอยู่ ถึงแม้ชาวญี่ปุ่นจะมีเงินเพียงพอแต่การใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อ รถคันใหญ่ ซื้อบ้านหลังใหญ่ หรือหมดเงินไปกับการพักผ่อนที่ใช้จ่ายเงินมากจนเกินไปดูจะเป็นสิ่งที่ ไม่จำเป็นสำหรับชาวญี่ปุ่น เพราะชาวญี่ปุ่นถือว่าเป็นการสิ้นเปลือง (โยชิฮาร่า โคนิโอะ แปลโดย สุกัญญา นิธังกร และอนงค์ วิจารณ์ชัย. 2531 : 185) ดังนั้นการรู้จักออมทรัพย์ และการประหยัดจึงเป็นลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เพราะทำให้เกิดการสะสมทุน หรือการลงทุนทางด้านเศรษฐกิจ ถ้าขาดการประหยัดและการออมทรัพย์ การพัฒนาเศรษฐกิจจะเจริญ ได้ยาก

สำหรับคนไทยนั้นยังขาดการประหยัดและเก็บออมเท่าที่ควร ดังบทความเรื่องการออม : หัวใจแห่งความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ กล่าวว่า คนไทยยังขาดการประหยัดเก็บออมเท่า ที่ควร ทั้งนี้เพราะว่าค่านิยมและวัฒนธรรมของไทยส่วนใหญ่ไม่ค่อยเอื้อต่อการเก็บออม ในประเทศ ไทยนั้น แม้จะได้มีการสั่งสอนอบรมในเรื่องของการประหยัดและมีธรรมาภิบาลก็ตาม แต่โดยทั่วไปแล้ว ค่านิยมและความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ยังไม่เอื้อต่อการประหยัด เนื่องจากคนไทยส่วนมากมีนิสัย เอาอย่างกันในเรื่องอุปโภคบริโภค คนไทยส่วนใหญ่ มีความรู้สึกต่อการประหยัดว่าเป็นการแสดง ความมีใจคับแคบและเห็นแก่ตัว นอกจากนั้นยังขาดการสนับสนุนให้ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญ ของการประหยัดและการออมทรัพย์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ (การออม : หัวใจแห่งความสำเร็จ ในการพัฒนาเศรษฐกิจไทย. 2533 : 122 - 123) เช่นเดียวกับมัวร์ ที่กล่าวว่า คนไทยยังขาด การประหยัดและเก็บออม เพราะคิดว่าเป็นการโง่ที่ทำงานหนักเพียงเพื่อสะสมทรัพย์สินไว้ เงินทอง ทรัพย์สินที่หามาได้จากการทำงานควรจะใช้จ่ายเพื่อความสุขในชีวิต (Moore.1974 : 8) และ ออปเลอร์ ได้กล่าวว่า คนไทยมุ่งเน้นการบริโภคในปัจจุบันใช้จ่ายเงินตามสบายไม่มีใครออมทรัพย์ มีความนิยมในคนใจกว้างและนักเลง ชอบเลี้ยงดูผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงความสิ้นเปลือง (ศุภวัตรย์ พลายน้อย. 2529 : 89 - 90 ; อ้างอิงมาจาก Opler. n.d) ทำนองเดียวกับที่ รัชนิกร เศรษฐรัฐ กล่าวไว้ว่า คนไทยมีค่านิยมรักความสนุก ก่อให้เกิดค่านิยมรองในการนิยมคน ใจกว้างเป็นนักเลง ซึ่งหมายถึงการเอื้อเฟื้อผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงความสิ้นเปลือง และใช้จ่ายอย่าง ฟุ่มเฟือย (รัชนิกร เศรษฐรัฐ. 2532 : 78) ซึ่งสอดคล้องกับที่ จีวีวรรณ วรรณประเสริฐ กล่าวไว้ว่า คนไทยมีความสุขสนุกสนาน กิจกรรมต่าง ๆ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสุข คนจำนวนมากนึก ถึงความสุขโดยไม่คำนึงความฟุ่มเฟือยเกินไป (จีวีวรรณ วรรณประเสริฐ. 2522 : 15) จึงทำ ให้กระทบกระเทือนต่อฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว นอกจากไม่มีเงินเหลือเก็บออมแล้วยังเป็น

การก่อหนี้โดยไม่จำเป็น

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การใช้จ่ายโดยขาดการประหยัดจะมีผลต่อสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ทำให้ครอบครัวขาดเงินออมสำหรับการลงทุนในการประกอบอาชีพนอกจากนี้ยังก่อให้เกิดหนี้โดยไม่จำเป็น ครอบครัวที่ขาดการประหยัดและออมจึงตกอยู่ในฐานะยากจน ดังที่ประมาณ เทพสงเคราะห์ ได้วิเคราะห์องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนในเขตชนบทยากจน เพื่อการจำแนกกลุ่มพื้นที่ยากจน อำเภอสะทิงพระ จังหวัดสงขลา พบว่าประชาชนในหมู่บ้านยากจนยังมีเงินออมน้อยมาก ส่วนใหญ่จะมีการกู้ยืมและเป็นหนี้สิน คือมีค่าเฉลี่ยของคนที่มีเงินออมน้อยละ 9.2 มีการกู้ยืมร้อยละ 36.9 และหนี้สินร้อยละ 53.2 เมื่อพิจารณาถึงการมีหนี้สินของชาวชนบท ยากจนพบว่าหนี้สินเหล่านี้ เกิดจากการนำเงินไปใช้จ่าย ในด้านเครื่องอำนวยความสะดวกซึ่งมีมูลค่าที่สูงมาก (ประมาณ เทพสงเคราะห์. 2528 : 77, 127) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การไม่ประหยัดใช้จ่ายในสิ่งฟุ่มเฟือยและใช้จ่ายอย่างไม่ระมัดระวังนั้นก่อให้เกิดหนี้สิน และบางครั้งไม่สามารถที่จะใช้จ่ายหนี้สินได้ ทำให้ไม่สามารถหลุดพ้นจากความยากจน ดังเช่น เกริกเกียรติพิพัฒน์เสรีธรรม กล่าวว่า การใช้จ่ายที่เกิดขึ้นโดยไม่ระมัดระวังจะเป็นรายจ่ายที่ทำให้ชาวชนบทต้องก่อหนี้สิน และไม่สามารถใช้หนี้และดอกเบี้ยคืนได้ รายจ่ายประเภทนี้ ได้แก่ การเล่นเกมพนัน การเล่นของเล่นติด ตลอดจนการใช้จ่ายโดยไม่คำนึงถึงฐานะ และรายได้ของตน (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. 2519 : 114) จึงกล่าวได้ว่า การใช้จ่าย ฟุ่มเฟือยโดยไม่ระมัดระวังและไม่คำนึงฐานะรายได้ของตนเอง เป็นเหตุให้ชาวชนบทมีฐานะยากจน ดังที่อภิศักดิ์ โสมอินทร์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาชาวชนบทที่มีฐานะยากจน พบว่า เกษตรกรไม่สามารถเพิ่มรายได้ให้สอดคล้องกับรายจ่ายที่สูงขึ้น ทำให้ตกอยู่ในฐานะยากจนตลอด รายจ่ายที่สำคัญ คือ รายจ่ายในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี เช่น งานบุญต่าง ๆ ซึ่งเป็นรายจ่ายประจำทุกปี ปีละหลาย ๆ ครั้ง เมื่อรวมแล้วทั้งปีจะเป็นเงินไม่น้อยนอกจากนี้ยังมีรายจ่ายเพื่อการเที่ยวเตร่ เล่นการพนัน ต้มสุรา ซึ่งรายจ่ายพวกนี้ได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตรซึ่งมีน้อยอยู่แล้ว (อภิศักดิ์ โสมอินทร์. 2522 : 241) เช่นเดียวกับที่ ประมาณ เทพสงเคราะห์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการเพาะปลูกแบบเพิ่มผลผลิตที่หมู่บ้านโคคาภิวัฒน์ จังหวัดสิงห์บุรีพบว่าการใช้เงินทุนของชาวบ้านโคคาภิวัฒน์ถูกใช้อย่างเต็มที่เมื่อมีงาน เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานศพ ประชาชนจะลงทุนอย่างเต็มที่ แต่ละงานจะต้องเป็นหนี้กันไป นอกจากนั้นเกษตรกรจะยอมลงทุนในการซื้อหาเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ตู้เย็น พัดลม โทรทัศน์ เป็นต้น แต่สำหรับงานอาชีพ เกษตรกรส่วนมากจะลงทุนไม่เต็มที่ ไม่กล้าเสี่ยงเพื่อดำเนินการในลักษณะการค้า (ประมาณ

เทพสงเคราะห์. 2524 : 118 - 119) ลักษณะการใช้จ่ายเงินเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าคนไทยยังใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในเรื่องนี้ สุวรรณี ลำโรงวัฒนา ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าคนไทยจะใช้จ่ายเงินอย่างไม่เสียดายในการพักผ่อนหย่อนใจ ซื้อเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ซื้อเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และบุหรี่ยิ่ง ซึ่งในความเป็นจริงแล้วน่าจะประหยัดเงินในส่วนนี้ได้ เพราะเป็นสิ่งที่ฟุ่มเฟือยและเป็นอันตรายต่อสุขภาพในปี พ.ศ. 2526 ปรากฏว่า คนไทยใช้จ่ายเงินเพื่อการพักผ่อน เช่น การพักผ่อนในโรงแรม การกินอาหารในภัตตาคาร การชมมหรสพและการบันเทิงประมาณร้อยละ 11.8 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดซึ่งอยู่ในอัตราสูงรองจากรายจ่ายค่าอาหารจะเห็นได้ว่าการจ่ายเงินเพื่อพักผ่อนหย่อนใจดังกล่าวเป็นการจ่ายเงินที่เกินความจำเป็นและน่าจะประหยัดได้ นอกจากนั้นคนไทยยังใช้จ่ายหมดเงินไปกับเสื้อผ้าเครื่องแต่งตัว ในเรื่องเสื้อผ้านั้นคนไทยได้ซื้อว่าเป็นผู้นำด้านแฟชั่น กลุ่มวัยรุ่นไทยส่วนใหญ่แต่งกายด้วยเสื้อผ้าทันสมัย ราคาแพง เครื่องนุ่งห่ม แต่ละแบบแต่ละชิ้นสวมใส่ได้ไม่นานและยังอยู่ในสภาพดีก็เลิกใส่เสียแล้ว ในกลุ่มบุคคลระดับอื่น ๆ ก็เช่นกัน มีความนิยมในการแต่งกายด้วยชุดใหม่อยู่เสมอ หากคนไทยจะเลิกค่านิยมแบบเดิม แล้วหันมาประหยัดด้วยเครื่องนุ่งห่มที่ไม่ทันสมัย ราคาไม่แพง และมีใช้เท่าที่จำเป็นก็จะสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายส่วนนี้ออกไป สามารถทุนรายจ่ายของครอบครัวได้อย่างมาก (สุวรรณี ลำโรงวัฒนา. 2528 : 20) และจากเครื่องชี้ภาวะสังคม 2531 ที่แสดงถึงปริมาณเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์และบุหรี่ยิ่ง โดยคนไทยบริโภคเฉลี่ยต่อปีเป็นรายบุคคล เช่น สุราประมาณ 20.2 ลิตร เบียร์ 6.5 ลิตร และบุหรี่ยิ่ง 91.1 ช่อ (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2534 : 75) ข้อมูลเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าคนไทยบริโภคในสิ่งที่ไม่จำเป็น และให้โทษแก่ร่างกายในปริมาณที่สูง ต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมากเพื่อซื้อสิ่งที่ฟุ่มเฟือย และเป็นอันตรายต่อสุขภาพมาบริโภค ซึ่งไม่เอื้อต่อการประหยัด และการออมทรัพย์ นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงในการบริโภค การถูกชวนเชื่อ และนิยมสินค้าจากโฆษณาทำให้คนไทยต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นโดยไม่จำเป็น โดยไม่ก่อประโยชน์ใดเลยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสำหรับเรื่องค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอุปโภคในชนบท สุนีย์ พูลสินไพบลย์ กล่าวว่า การใช้จ่ายในชนบททั่วไป มีอัตราค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสูงเป็นอันดับหนึ่ง การทำบุญเป็นอันดับสอง และเพื่องานอาชีพเป็นอันดับสุดท้าย สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากการเลียนแบบบริโภคของคนในเมือง ความสะดวกสบายในการจัดซื้อและการละลายเกี่ยวกับการโฆษณาชวนเชื่อจึงทำให้อัตราการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสูงขึ้น โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการซื้อเสื้อผ้า และอาหารสำเร็จรูปต่าง ๆ เช่น บะหมี่ มาม่า ยำยำ ลาบกระป๋องปัมปุย กระทั่งแดง และน้ำอัดลม เป็นต้น ทั้งที่สิ่งเหล่านี้ยังไม่มีคุณภาพเพียงพอสำหรับการดำรงชีพในชนบทและราคายังสูงเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าชนิด

เดียวกัน กางเกงยีนส์ เสื้อผ้าลูกไม้ ซึ่งมีราคาตัวละ 200 - 300 บาท ในจำนวนเงินเท่ากัน เมื่อนำมาซื้อเสื้อ กางเกงผ้าพื้นเมืองจะได้มากกว่า 1 ชุด และยังสามารถใช้ได้มากโอกาสกว่า ประเภทของอาหารก็เช่นเดียวกัน การรับประทานอาหารหลักธรรมาลัยย่อมมีคุณประโยชน์และอรรถประโยชน์มากกว่าอาหารสำเร็จรูปดังกล่าวข้างต้น ถึงแม้มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายมากกว่าการพัฒนาเศรษฐกิจย่อมไม่เกิดขึ้น (สวีย์ ฟูลิน โพลล์. 2527 : 112) กล่าวได้ว่า การใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อเครื่องบริโภคอุปโภคที่เป็นการเลียนแบบอย่างคนในเมือง จัดเป็นการใช้จ่ายเงินไปในทางฟุ่มเฟือยมากกว่าความจำเป็น ดังนั้นจึงทำให้ชาวชนบทไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเป็นหนี้สินได้ ซึ่งในเรื่องนี้ เกริกเกียรติ นิพนธ์เสรีธรรม ได้กล่าวว่า การเลียนแบบอย่างการบริโภคอาจถือว่าเป็นรายจ่ายที่เกินฐานะของชาวนา และเป็นเหตุให้การใช้จ่ายเกี่ยวกับตัวเงินมีมากยิ่งขึ้น ลักษณะการเลียนแบบอย่างในการบริโภคนั้นเป็นลักษณะของการแพร่ขยายทางวัฒนธรรมที่ทำให้ชาวนามีความต้องการใช้สินค้าและบริการใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น รายจ่ายส่วนใหญ่ักจะมีแนวโน้มไปในทางฟุ่มเฟือยที่ไม่จำเป็นต่อความเป็นอยู่ตามปกติมากนัก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ได้แก่ การแต่งกาย นอกจากรายการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในลักษณะประจำแล้วยังมีการเลียนแบบอย่างในการใช้จ่ายบางประเภทที่มีลักษณะ เป็นการประกวดประชันกันระหว่างเพื่อนบ้านอีกด้วย เช่น การใช้จ่ายในการจัดพิธีบางอย่างที่เกี่ยวกับศาสนา หรือเกี่ยวกับวัฒนธรรมบางอย่าง ซึ่งการเลียนแบบในการบริโภคที่เกิดขึ้นอยู่ตามปกติส่วนมาก จะไม่เป็นเหตุสำคัญให้ชาวนาต้องก่อหนี้ แต่การประกวดประชันการจัดงานพิธีต่าง ๆ จะเป็นเหตุให้ชาวนาต้องก่อหนี้สิน ซึ่งเป็นเพราะว่าสังคมไทยเรามีค่านิยม ในด้านวัตถุ ชอบแสดงออกถึงความหรูหรา ฟุ่มเฟือยเพื่อความมีหน้าและการยอมรับในสังคม (เกริกเกียรติ นิพนธ์เสรีธรรม. 2516 : 413 - 414) และรัชนิกร เศรษฐโช ได้กล่าวเสริมว่า สังคมไทยปัจจุบันได้ย่ำถึงเรื่องเงิน เรื่องวัตถุมากกว่าเรื่องอื่น ๆ จึงทำให้คนไทยต้องคอยประพฤติดนเหมือนกับว่ามีเงินอยู่ตลอดเวลา ไม่ยอมให้ใครมาดูถูกว่าไร้เงิน และต้องคอยรักษาหน้าให้ใหญ่อยู่เสมอ ซึ่งไม่เป็นของแปลกที่เห็นคนไทยแย่งกันออกค่าอาหารเมื่อร่วมรับประทานอาหารเป็นกลุ่ม หรือชอบทำบุญเกินฐานะทางเศรษฐกิจ บางคนประพฤติดนเหมือนคนที่จมไม่ลง แม้ไม่มีเงินทองก็หยิบยืมผู้อื่นมาใช้อย่างไม่ขัดเขิน (รัชนิกร เศรษฐโช. 2532 : 79) ทำนองเดียวกันที่ จวีวรรณ วรรณประเสริฐ กล่าวว่า คนไทยนิยมแสดงออกซึ่งความหรูหรา เพื่อแสดงออกให้เห็นว่าสถานภาพทางสังคมของตนเองเป็นคนชั้นสูง มีเงินทอง เช่น การแสดงออกด้วยของมีค่าจัดงานพิธีใหญ่โต และมีเครื่องใช้ต่าง ๆ ราคาแพง (จวีวรรณ วรรณประเสริฐ. 2522 : 461) และสอดคล้องกับ จรัญ พรหมอยู่ ที่กล่าวว่า สังคมไทยชอบความหรูหรา ฟุ่มเฟือย การไม่ยอมให้นายหน้าใคร การอยากเป็น

ผู้มีเกียรติ ได้รับการยกย่องจากสังคม ทำให้มีการแข่งขันทางด้านวัตถุ เช่น การมีเครื่องแต่งกาย รถยนต์ การจัดงานพิธี การจัดงานเลี้ยงหรูหราใหญ่โต เป็นต้น ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาความยากจน (เจริญ พรหมอยู่. 2526 : 85) จึงกล่าวได้ว่าค่านิยมทางสังคม เช่น ความฟุ้งเฟ้อนั้นไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจดังที่สัญญา สัญญาวิวัฒน์ กล่าวว่า ความฟุ้งเฟ้อเป็นค่านิยมทางสังคมที่ขัดขวางหรือทำลายการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เช่น การใช้เงินทองฟุ้งเฟ้อโดยเฉพาะในพิธีกรรมต่าง ๆ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2530 : 205) และ สอดคล้องกับประเสริฐ วิทยารัฐ ที่ให้ความเห็นว่า ค่านิยม เช่น ความฟุ้งเฟ้อเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจ เช่น การอวดดีอวดเด่นในการจัดงาน ไม่ว่าจะเป็นการแต่งงาน งานศพ ซึ่งคนส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่าต้องจัดให้ใหญ่โตสมเกียรติ จึงทำให้บางคนที่ไม่พร้อมที่จะทำงานใหญ่โตเช่นนั้นต้องยืมเงินเพื่อมาจัดงานหนี้สินประเภทนี้สร้างขึ้นโดยไม่จำเป็น (ประเสริฐ วิทยารัฐ. 2522 : 62) และฉวีวรรณวรรณประเสริฐ ได้กล่าวเสริมว่า คนไทยส่วนใหญ่นิยมจัดงานพิธีในโอกาสต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวงจรชีวิต เช่น งานฉลองคล้ายวันเกิดงานบวช งานสมรส งานฉลองขึ้นบ้านใหม่ งานศพ การจัดงานดังกล่าวส่วนใหญ่จะจัดขึ้นใหญ่โต เพื่อความมีหน้ามีตาของตน ทั้ง ๆ ที่ไม่มีเงินก็ยอมไปกู้ยืมคนอื่นมา นับว่าเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง เปรียบเสมือน "ต๋าน้ำปรกละลายแม่น้ำ" หลังจากจัดงานแล้วต้องกลายเป็นคนมีหนี้สินมากมาย (ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ. 2522 : 46) เหตุที่เป็นเช่นนี้ โสภีวงศ์ทองเหลือ ได้ให้เหตุผลไว้ว่า เพราะคนไทยถือว่า "ความหรูหราฟุ้งเฟ้อคือเกียรติยศแห่งชีวิต" จึงต้องมีให้ได้ คราวใดที่มีงานมงคล เช่น ขึ้นบ้านใหม่ งานบวช จะมีอาหารคาวหวานมากมาย เลี้ยงพระ เลี้ยงแขก แจกไปทั้งหมู่บ้านก็ยังไม่หมดเป็นค่านิยมและประเพณีที่ยึดติดกันมานาน โดยไม่มีใครคิดว่าเป็นการสิ้นเปลืองเงินทองและเวลา แต่มีความคิดว่า "หมดเงินเท่าไรไม่ว่าอย่าให้ชายหน้าว่าไม่มีอาหารกินก็แล้วกัน" (โสภี วงศ์ทองเหลือ. 2533 : 34) และ วศิน อินทสระ ได้กล่าวถึงความฟุ้งเฟ้อในพิธีงานศพว่า ในพิธีงานศพนั้นส่วนใหญ่จะจัดดอกไม้หน้าศพหรูหราเกินไป ตั้งศพนานหลายวัน ทำให้สิ้นเปลืองเงินเป็นจำนวนมาก มีการเลี้ยงแขกมากเกินไปด้วยเฉพาะในสังคมชนบทแขกมากเกินมาก ต้องล้มหมู วัว และควายจำนวนหลายตัว เจ้าภาพงานศพจึงต้องเดือดร้อนมีหนี้สิน (วศิน อินทสระ. 2520 : 55 - 57) จะเห็นได้ว่าการมีค่านิยมจัดงานใหญ่โตเกินฐานะ ทำให้เจ้าภาพสิ้นเปลืองเงินทองมากเกินไปจนต้องเป็นหนี้สิน

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การให้ความสำคัญในพิธีงานประเพณีมากเกินไปทำให้ชาวชนบทต้องใช้จ่ายเงินอย่างสิ้นเปลืองเกินความจำเป็น ซึ่ง สุนีย์ พูลินไพบูลย์ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ

งานบุญประเพณีในลักษณะดังกล่าวว่า ชาวชนบทส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการจัดงานบุญประเพณีมากกว่างานอาชีพ เพราะนอกจากจะคุ้มค่าใช้จ่ายมากแล้ว เมื่อถึงเวลามีกงานบุญประเพณีนั้นก็ยินดีหยุดงานอาชีพที่ทำอยู่ทันที เพื่อจะได้มีเวลามาร่วมงานนั้นมากขึ้น ค่านิยมที่จัดงานเกินฐานะการใช้จ่ายเงินเพื่ออดีต หรืออนาคต ที่ไม่แน่นอนเป็นค่านิยมที่ยังลึกมาก (สุนีย์ พูลินไพบูลย์. 2527 : 113) ในเรื่องดังกล่าวนี้ ฟานเนอร์ และ อินเกอร์ซอล ได้ให้เหตุผลว่า เป็นเพราะคนไทยเชื่อเรื่องบุญมากกว่าจะเชื่อในการพยายามเพื่อสะสมทุน อันนำไปสู่การลงทุนเพื่อการผลิตทางเศรษฐกิจ (Pfanner and Ingersoll. 1962 : 356) จึงกล่าวได้ว่า ค่านิยมในการจัดงานบุญประเพณีในชนบทโดยการจัดงานอย่างใหญ่โตเกินฐานะ แสดงให้เห็นถึงการใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือย ขาดการประหยัด จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวชนบทมีฐานะยากจน

เมื่อพิจารณาจากคำกล่าวข้างต้นที่เกี่ยวข้องการประหยัดและการออมทรัพย์สามารถสรุปได้ว่า การประหยัดและการออมทรัพย์ ซึ่งหมายถึงการจัดสรรรายได้ให้พอเหมาะแก่อัตรา รู้จักใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นและมีประโยชน์ รวมทั้งสามารถเก็บออมไว้ใช้ในคราวจำเป็นทำให้เกิดการสะสมทุนเพื่อการลงทุนทางด้านเศรษฐกิจ การประหยัดและการออมทรัพย์จึงเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลให้บุคคลมีสถานภาพเศรษฐกิจที่ดี หากขาดการประหยัดและการออมทรัพย์ อันหมายถึง การใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือย ไม่ระมัดระวัง และเกินฐานะของตนเองก็จะทำให้ไม่มีเงินออมที่จะนำไปลงทุนในกิจการต่าง ๆ ได้ การพัฒนาทางเศรษฐกิจจึงเกิดขึ้นได้ยาก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

เพื่อให้การศึกษาและการวิเคราะห์บรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้ จึงมีขั้นตอนการดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลในการศึกษา
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
3. การเก็บและรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลในการศึกษา

- 1.1 ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากหน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ
- 1.2 แผนที่และแผนผังอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ
- 1.3 หัวหน้าครอบครัว ซึ่งเป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร
- 1.4 ผู้อาวุโส ผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำตำบล และเจ้าหน้าที่ ข้าราชการ ผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้อง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

- 2.1 แผนที่และแผนผัง
 - แผนที่อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร มาตราส่วน 1 : 50,000 หมายเลข
ระวาง 4728 I, II, III, IV จากกรมแผนที่ทหาร
 - แผนที่อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร มาตราส่วน 1 : 250,000 จาก สำนักงาน
สถิติแห่งชาติ
 - แผนที่อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร จากสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท
- 2.2 กล้องถ่ายรูปและฟิล์ม

2.3 แบบบันทึกข้อมูลที่ใช้ในการสำรวจภาคสนาม ได้แก่

- แบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียดของหัวหน้าครอบครัวเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจ โดยแบ่งเนื้อหาแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับการย้ายถิ่น
2. ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว
3. ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวและสมาชิกที่เป็นแรงงานใน

ครอบครัว

4. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ
5. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะบุคคล

เพื่อความสะดวกด้านการวิเคราะห์เชิงปริมาณ จึงนำข้อมูลทั้งหมดมาให้เป็นคะแนนโดยพิจารณาหลักเกณฑ์ในการให้คะแนนสูงต่ำ ซึ่งพิจารณาจากผลดีหรือความได้เปรียบในด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก การให้คะแนนได้กระทำอยู่ในเกณฑ์เดียวกันทั้งหมด

เกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการย้ายถิ่น

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ค่าคะแนนเท่ากับจำนวนระยะเวลาที่หัวหน้าครอบครัวได้ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบัน เช่น 1 ปี ให้ 1 คะแนน 10 ปี ให้ 10 คะแนน เป็นต้น

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว

2.1 ขนาดของครอบครัว

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ค่าคะแนนเท่ากับจำนวนสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน เช่น จำนวนสมาชิกที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันจำนวน 2 คน ให้ 2 คะแนน เป็นต้น

2.2 จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ค่าคะแนนเท่ากับจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว เช่น จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจำนวน 4 คน ให้ 4 คะแนน เป็นต้น

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวและสมาชิกที่เป็นแรงงานใน ครอบครัว

ในการศึกษาค้างนี้ผู้วิจัยได้ให้ค่าคะแนนระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวและสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ดังนี้

ต่ำกว่าระดับประถมศึกษาตอนต้น	ให้	0	คะแนน
ระดับประถมศึกษาตอนต้น	ให้	1	คะแนน
ระดับประถมศึกษาตอนปลาย	ให้	2	คะแนน
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	ให้	3	คะแนน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	ให้	4	คะแนน
สูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	ให้	5	คะแนน

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้สุทธิต่อปี เครื่องอุปโภคบริโภคตามลักษณะที่อยู่อาศัย และขนาดถือครองที่ดิน

4.1 รายได้สุทธิต่อปี

ในการศึกษาค้างนี้ผู้วิจัยได้ให้ค่าคะแนนเท่ากับจำนวนเงินรายได้สุทธิต่อปี เช่น รายได้สุทธิต่อปี 10,000 บาท ให้ 10,000 คะแนน เป็นต้น

4.2 เครื่องอุปโภคบริโภคตาม

ในการศึกษาค้างนี้ผู้วิจัยได้ให้ค่าคะแนนเท่ากับราคาสินค้าอุปโภคบริโภคตามท้องตลาดในปัจจุบัน โดยประมาณดังนี้

เตารีดธรรมดา	ให้	400	คะแนน
นาฬิกา	ให้	300	คะแนน
เตารีดไฟฟ้า	ให้	400	คะแนน
วิทยุทรานซิสเตอร์	ให้	500	คะแนน
พัดลม	ให้	400	คะแนน
กะทะไฟฟ้า	ให้	300	คะแนน
หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	ให้	600	คะแนน
รถจักรยาน	ให้	1,500	คะแนน
วิทยุแทป	ให้	2,000	คะแนน

เตาแก๊ส	ให้	2,500	คะแนน
ชุดรับแขก	ให้	2,500	คะแนน
โทรทัศน์ขาว - ดำ	ให้	2,500	คะแนน
จักรเย็บผ้า	ให้	4,000	คะแนน
โทรทัศน์สี	ให้	6,000	คะแนน
ตู้เย็น	ให้	6,000	คะแนน
เครื่องสูบน้ำ	ให้	6,000	คะแนน
รถจักรยานยนต์	ให้	30,000	คะแนน
รถยนต์	ให้	350,000	คะแนน

4.3 ลักษณะที่อยู่อาศัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ค่าคะแนนเท่ากับราคาที่อยู่อาศัยในปัจจุบันโดยประมาณดังนี้

เรือนชั่วคราว (ใช้วัสดุไม่ทนทาน)	ให้	5,000	คะแนน
เรือนค่อนข้างชั่วคราว (เก่าทรุดโทรม ขาดการบูรณะ)	ให้	20,000	คะแนน
เรือนถาวร (ส่วนใดส่วนหนึ่ง ใช้วัสดุทนทาน)	ให้	100,000	คะแนน
เรือนถาวร (ใช้วัสดุทนทาน)	ให้	200,000	คะแนน
เรือนดีเยี่ยม (ปลูกสร้างทันสมัยแบบในตัวเมือง)	ให้	400,000	คะแนน

4.4 ขนาดถือครองที่ดิน

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ค่าคะแนนเท่ากับราคาที่ดินที่ถือครองอยู่โดยให้ 30,000 คะแนน ต่อ ขนาดถือครองที่ดิน จำนวน 1 ไร่

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะบุคคลของหัวหน้าครอบครัว

ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะบุคคลแบ่งได้เป็น 2 ตอน ได้แก่

5.1 ลักษณะความขยันหมั่นเพียร จำนวน 10 ข้อ เป็นคำถามที่เป็นไปในทางบวกจำนวน 5 ข้อ และทางลบจำนวน 5 ข้อ

5.2 ลักษณะประหยัดและการออมทรัพย์ จำนวน 10 ข้อ เป็นคำถามที่เป็นไปในทางบวกจำนวน 5 ข้อ และทางลบจำนวน 5 ข้อ

คำถามที่เป็นไปในทางบวก (Positive statements) ให้คะแนนดังต่อไปนี้

เมื่อตอบช่องมาก	ให้	3	คะแนน
เมื่อตอบช่องปานกลาง	ให้	2	คะแนน
เมื่อตอบช่องน้อย	ให้	1	คะแนน

คำถามที่เป็นไปในทางลบ (Negative statements) ให้คะแนนดังต่อไปนี้

เมื่อตอบช่องมาก	ให้	1	คะแนน
เมื่อตอบช่องปานกลาง	ให้	2	คะแนน
เมื่อตอบช่องน้อย	ให้	3	คะแนน

หมายเหตุ ข้อมูลบางหัวข้อที่มีในแบบสัมภาษณ์ แต่มิได้นำมาประเมินให้ค่าคะแนนได้ใช้เป็น

ข้อมูลประกอบการพิจารณาเพื่อการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา

3. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

3.1 สืบค้นและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 การเตรียมงานด้านพื้นที่และการกำหนดพื้นที่

- ออกภาคสนาม เพื่อตรวจสอบพื้นที่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และยังเป็นการรวบรวมรายละเอียดเบื้องต้น เพื่อใช้สำหรับการวางแผนการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการจากประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ผู้อาวุโส พัฒนาการ อาจารย์ใหญ่และภารโรง โดยมุ่งหวังหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

- ขอความร่วมมือและสนับสนุนจากพัฒนาการ อาจารย์ใหญ่ ซึ่งปฏิบัติงานที่โรงเรียนประจำหมู่บ้าน อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ในการประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านเพื่อแนะนำและประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

- การทดลองใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์ที่ใช้จะนำไปทดสอบก่อน (Pre-test) กับประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาที่อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร โดยทดลองใช้ที่หมู่ที่ 3 บ้านคลองเหินก ตำบลวังหวาน และหมู่ที่ 2 บ้านในหมง ตำบลพระรักษ์ รวม

จำนวน 30 ครัวเรือน นำผลจากการทดลองใช้แบบสัมภาษณ์มาตรวจสอบหาข้อบกพร่อง และปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้ถูกต้องรัดกุม

- การเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปสัมภาษณ์จริง โดยสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัวซึ่งเป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาที่อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร จาก 12 หมู่บ้าน รวม 302 ครัวเรือนข้อมูลที่ได้จะนำมาตรวจสอบความถูกต้อง จำแนกหมวดหมู่ตามตัวแปรที่ศึกษาในลักษณะที่จะทำการวิเคราะห์ต่อไป

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ หัวหน้าครอบครัวซึ่งเป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร โดยผู้วิจัย ได้นำข้อมูลเกี่ยวกับประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร จากการสำรวจเมื่อปีพุทธศักราช 2533 ของ วิทยาลัย บัณฑิตซึ่งเป็นแผนการประจำอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ที่ได้สำรวจจำนวนครัวเรือนประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร โดยการย้ายสำเนาทะเบียนบ้านเข้ามาและไม่ได้ย้ายสำเนาทะเบียนบ้านเข้ามา ซึ่งประชากรเหล่านี้ได้ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2509-2533พบว่ามีทั้งหมดประมาณ 908 ครัวเรือนมาเป็นฐานข้อมูลประชากรในการเลือกกลุ่มตัวอย่างการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster or Area Sampling) โดยสุ่มหมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ 30 ของจำนวนหมู่บ้าน อำเภอพะโต๊ะประกอบด้วย 4 ตำบล มีหมู่บ้านทั้งหมด 38 หมู่บ้าน ได้หมู่บ้านจากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 12 หมู่บ้าน ดังนี้

ตำบลพะโต๊ะ ประกอบด้วย 17 หมู่บ้าน เลือกกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 5 หมู่บ้าน

ตำบลปังหวาน ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน เลือกกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 2 หมู่บ้าน

ตำบลพระรักษ์ ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน เลือกกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 3 หมู่บ้าน

ตำบลปากทรง ประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน เลือกกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 2 หมู่บ้าน

ในจำนวน 12 หมู่บ้านนี้จะประกอบด้วยครัวเรือนซึ่งหัวหน้าครอบครัวเป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ทั้งหมดเป็นจำนวน 302 ครัวเรือน

ตามรายละเอียดดังนี้

ตาราง 3 แสดงตำบล หมู่บ้าน และจำนวนครัวเรือนที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง

ตำบล	หมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน
1. พระโทะ๊ะ	1.1 หมู่ที่ 6 บ้านในหยาน	35
	1.2 หมู่ที่ 10 บ้านในจอก	25
	1.3 หมู่ที่ 12 บ้านตรัง	23
	1.4 หมู่ที่ 15 บ้านในจูน	16
	1.5 หมู่ที่ 16 บ้านคลองช้าง	10
2. บึงหวาน	2.1 หมู่ที่ 2 บ้านพังเทา	19
	2.2 หมู่ที่ 5 บ้านทอนพง	12
3. พระรักษ์	3.1 หมู่ที่ 1 บ้านพระรักษ์	32
	3.2 หมู่ที่ 4 บ้านน้ำเย็น	48
	3.3 หมู่ที่ 6 บ้านพลสุข	25
4. ปากทรง	4.1 หมู่ที่ 1 บ้านต๋อตั้ง	21
	4.2 หมู่ที่ 4 บ้านปากทรง	36
รวม 4 ตำบล	12 หมู่บ้าน	302 ครัวเรือน

หัวหน้าครัวเรือน จำนวน 302 คนดังกล่าว เป็นกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาและ
อ้างอิงไปยังกลุ่มประชากรต่อไป

4. การจัดทำข้อมูล

นำข้อมูลที่ ได้จากการสำรวจภาคสนาม การสังเกตและการสัมภาษณ์วิเคราะห์ โดยใช้สถิติและตาราง แล้วแสดงรายละเอียดของข้อมูลลงในตารางตามขั้นตอน ดังนี้

- 4.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจในปัจจุบันของครอบครัว ได้แก่
 - 4.1.1 รายได้สุทธิต่อปี
 - 4.1.2 เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร
 - 4.1.3 ลักษณะที่อยู่อาศัย
 - 4.1.4 ขนาดถือครองที่ดิน
- 4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่
 - 4.2.1 ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว
 - 4.2.2 ขนาดของครอบครัว
 - 4.2.3 จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว
 - 4.2.4 การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว
 - 4.2.5 การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว
 - 4.2.6 ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว
 - 4.2.7 การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว
- 4.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ

5. สถิติที่ใช้ในการศึกษา

- 5.1 หาสถิติพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 5.2 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้สูตรของเพียร์สัน

(Pearson Product-moment Correlation Coefficient) และทดสอบนัยสำคัญ

โดยใช้ t-test

- 5.3 วิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

แบบเพิ่มตัวแปรทีละตัว (Stepwise)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้
ปรากฏผลดังนี้

ข้อตกลงเกี่ยวกับการวิเคราะห์และแปลผล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

H	คือ	ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว
I	คือ	ขนาดของครอบครัว
J	คือ	จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว
K	คือ	การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว
L	คือ	การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว
M	คือ	ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว
N	คือ	การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว
Y	คือ	สถานภาพทางเศรษฐกิจ
Y_1	คือ	รายได้สุทธิต่อปี
Y_2	คือ	เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร
Y_3	คือ	ลักษณะที่อยู่อาศัย
Y_4	คือ	ขนาดถือครองที่ดิน
mean	คือ	ค่าเฉลี่ย
Std Dev	คือ	คะแนนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
r	คือ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
R	คือ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	คือ	ค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจ

S.E.B	คือ	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์การถดถอย
S.E.est	คือ	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์
B	คือ	ค่าสัมประสิทธิ์ของการถดถอย
a	คือ	ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
F	คือ	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบ F
Beta	คือ	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ และข้อมูลจากการสังเกตในพื้นที่ที่ทำการศึกษา ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าจึงประกอบด้วยการวิเคราะห์ทางปริมาณวิเคราะห์ และพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ ตามลำดับดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบันของครอบครัว

ประกอบด้วย

- 1.1 รายได้สุทธิต่อปี
- 1.2 เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร
- 1.3 ลักษณะที่อยู่อาศัย
- 1.4 ขนาดถือครองที่ดิน

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่น่าจะมีผลต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ

ประกอบด้วย

- 2.1 ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว
- 2.2 ขนาดของครอบครัว
- 2.3 จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว
- 2.4 การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว
- 2.5 การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว
- 2.6 ความชำนาญฝีมือของหัวหน้าครอบครัว

2.7 การประหยัดและการออมทรัพย์สินของหัวหน้าครอบครัว

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ
4. วิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสำคัญ สามารถพยากรณ์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ

วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบันของครอบครัว

ตัวแปรทางเศรษฐกิจเป็นตัวแปรตามที่ค่อนข้างจะมีปัญหาเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของคำตอบที่ได้รับซึ่งมีแนวโน้มที่จะบิดเบือนหรือบิดเบือนจากความเป็นจริง อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ได้พยายามรวบรวมความรู้ การสังเกตในขั้นที่จริง ประกอบกับการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนในระบบเดียวกันทุกดัชนีที่ใช้วัด ดัชนีที่นำมาใช้วัดสถานการณ์ทางเศรษฐกิจได้แก่ รายได้สุทธิต่อปี เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร ลักษณะที่อยู่อาศัย ขนาดถือครองที่ดิน คาดว่าดัชนีดังกล่าวจะสามารถแยกให้เห็นความแตกต่างทางด้านสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นมา ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

รายได้สุทธิต่อปี

การสัมภาษณ์เกี่ยวกับรายได้เป็นเรื่องที่ยาก เพราะผู้ถูกสัมภาษณ์ส่วนมากจะบิดเบือนรายได้ที่แท้จริง ผู้ที่รายได้สูงส่วนมากจะตอบไปในลักษณะว่ามีรายได้น้อยกว่า ส่วนผู้มีรายได้น้อยบางรายจะตอบว่ามีรายได้สูง ผู้สัมภาษณ์จึงจำเป็นต้องใช้เทคนิคในการถามเพื่อหาคำตอบที่แท้จริง นอกจากนี้ยังต้องอาศัยประสบการณ์และการสังเกตเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้อง รายได้สุทธิต่อปีของกลุ่มตัวอย่างดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้สุทธิต่อปี

รายได้สุทธิต่อปี (บาท)	จำนวนครัวเรือน (ความถี่)	ร้อยละ	หมายเหตุ
ต่ำกว่า 0	142	47.02	รายได้สุทธิต่อปีต่ำสุดเท่ากับ -83,500 บาท
1 - 30,000	129	42.72	
30,001 - 60,000	21	6.95	รายได้สุทธิต่อปีสูงสุดเท่ากับ 309,440 บาท
60,001 - 90,000	5	1.66	
90,001 - 120,000	2	0.66	
120,001 - 150,000	0	0.00	
150,001 - 180,000	1	0.33	
180,001 - 210,000	1	0.33	
210,001 - 240,000	0	0.00	
240,001 - 270,000	0	0.00	
270,001 - 300,000	0	0.00	
300,001 - 330,000	1	0.33	
รวม	302	100.00	
ค่าเฉลี่ย 4092.94 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 32808.14			

จากตาราง 4 จะเห็นได้ว่าครอบครัวของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนาโงะ จังหวัดชุมพร จำนวน 302 ครอบครัว มีรายได้สุทธิต่อปีเฉลี่ยเท่ากับ 4092.94 บาท ซึ่งเป็นรายได้สุทธิต่อปีที่ต่ำ เพราะในแต่ละปีครอบครัวต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมาก ซึ่งรายจ่ายดังกล่าวได้แก่ รายจ่ายเพื่อการประกอบอาชีพ การอุปโภคประจำวัน การศึกษาของบุตรหลาน สังคม การบันเทิง การรักษาพยาบาล อนามัย และรายจ่ายอื่น ๆ เช่น การส่งเงินกลับไปช่วยเหลือพ่อแม่ บุตรหลานที่ยังอยู่ในภูมิลำเนาเดิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในขณะที่รายได้หลักตลอดปีของครอบครัวได้จากการรับจ้างทำงานในสวนกาแฟ สวนผลไม้ หรือการทำสวนกาแฟซึ่งเป็นรายได้ที่ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับรายจ่ายตลอดปี จึงทำให้ครอบครัวส่วนใหญ่มักอยู่ในสภาพของการเป็นหนี้ กล่าวคือ มีจำนวน 142 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 47.02 ที่มีรายได้สุทธิต่อปีต่ำกว่า 0 บาท โดยมีรายได้สุทธิต่อปีต่ำสุดเท่ากับ -83,500 บาท การที่ครอบครัวมีรายได้สุทธิต่อปีต่ำกว่า 0 บาท หรือรายได้สุทธิต่อปีติดลบ แสดงให้เห็นว่าครอบครัวมีรายได้ต่อปีไม่เพียงพอกับรายจ่ายต่อปี และจำนวน 129 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 42.72 ที่มีรายได้สุทธิต่อปีอยู่ในช่วง 1 - 30,000 บาท ซึ่งนับเป็นรายได้สุทธิต่อปีที่ต่ำ ดังนั้นครอบครัวที่มีรายได้สุทธิต่อปีสูงกว่าช่วง 1 - 30,000 บาท มีจำนวนน้อยหรือไม่มีครอบครัวใดที่มีรายได้สุทธิต่อปีอยู่ในช่วงดังกล่าว สำหรับช่วงรายได้สุทธิต่อปีสูงสุด คือ 300,001 - 330,000 บาท มีจำนวน 1 ครอบครัว ที่มีรายได้สุทธิต่อปีอยู่ในช่วงดังกล่าว โดยมีรายได้สุทธิต่อปีสูงสุดเท่ากับ 309,440 บาท และเมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าเท่ากับ 32808.14 แสดงว่าครอบครัวมีรายได้สุทธิต่อปีที่แตกต่างกันมากจากรายได้สุทธิต่อปีเฉลี่ย ซึ่งมีค่าเท่ากับ 4092.94 บาท

เครื่องอุปโภคชนิดถาวร

เป็นดัชนีหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางเศรษฐกิจ ประเภท และจำนวนสินค้าอุปโภคจะเป็นตัวบอกระดับสภาพทางเศรษฐกิจของผู้ครอบครอง กล่าวคือ สินค้าอุปโภคบางอย่างที่มีราคาแพง คนที่มีฐานะทางการเงินต่ำคงไม่มีความสามารถทางกำลังทรัพย์พอที่จะซื้อหาไว้ใช้ หรือครอบครองได้ เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น รถจักรยานยนต์ รถยนต์ เป็นต้น โดยผู้มีฐานะทางการเงินดีย่อมมีจำนวนและชนิดของสินค้าดังกล่าวมากกว่า ในขณะที่ผู้มีฐานะทางการเงินต่ำย่อมมีสินค้าอุปโภคชนิดถาวรไว้ในครอบครองน้อยหรือไม่เลย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับให้ความสำคัญแก่สินค้านั้น ๆ ของผู้บริโภค หากคำนึงถึงความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจก่อน การเลือกซื้อเครื่องอุปโภคชนิดถาวรนั้น

ควรมีประโยชน์ต่องานอาชีพของตน และมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในประจำวัน ฐานะทาง
การเงินดีขึ้นจึงมีการครอบครองเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรมากประเภทและจำนวน เครื่องอุปโภคบริโภค
ถาวรของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ดังตาราง 5

ตาราง 5 แสดงจำนวน ความถี่ ร้อยละของสินค้าอุปโภคบริโภคในครัวเรือน

เครื่องอุปโภคบริโภค	จำนวนเครื่องอุปโภค ต่อครัวเรือน	จำนวนครัวเรือน (ความถี่)	ร้อยละของจำนวน ครัวเรือนทั้งหมด
เตารีดธรรมดา	1	52	17.2
นาฬิกา	1	142	47.0
	2	41	13.6
เตารีดไฟฟ้า	1	27	8.9
วิทยุทรานซิสเตอร์	1	117	38.7
	2	2	0.7
พัดลม	1	40	13.2
กะทะไฟฟ้า	1	16	5.3
หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	1	50	16.6
รถจักรยาน	1	51	16.9
วิทยุแทป	1	103	34.1
เตาแก๊ส	1	54	17.9
ชุดรับแขก	1	13	4.3
โทรทัศน์ขาว-ดำ	1	57	18.9
จักรเย็บผ้า	1	10	3.3
โทรทัศน์สี	1	21	7.0
ตู้เย็น	1	10	3.3
เครื่องสูบน้ำ	1	60	19.9
รถจักรยานยนต์	1	48	15.9
รถยนต์	1	3	1.0

จากตาราง 5 จะเห็นได้ว่าครอบครัวของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพรจำนวน 302 ครอบครัว ส่วนใหญ่มีเครื่องอุปโภคชนิดถาวรไว้ในครอบครองเป็นสินค้าที่มีราคาไม่สูงมากนัก เช่น นาฬิกา จำนวน 142 ครอบครัว มีนาฬิกา 1 เรือนต่อครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 47.0 จำนวน 41 ครอบครัว มีนาฬิกา 2 เรือนต่อครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 13.6 และเป็นเครื่องอุปโภคชนิดถาวรที่มีความจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้ความรู้ข่าวสาร การบันเทิง เช่น วิทยุทรานซิสเตอร์ จำนวน 117 ครอบครัว มีวิทยุทรานซิสเตอร์ จำนวน 1 เครื่องต่อครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 38.7 และจำนวน 103 ครอบครัว มีวิทยุแท็บจำนวน 1 เครื่องต่อครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 34.1 ส่วนเครื่องอุปโภคชนิดถาวรที่มีราคาสูง เช่น รถยนต์ มีจำนวน 3 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 1.0 ซึ่งครอบครัวที่มีรถยนต์ไว้ในครอบครองจะเป็นครอบครัวที่มีอำนาจในการซื้อสูง และสถานภาพทางเศรษฐกิจดี การที่ครอบครัวประชากร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในชนบท อำเภอนะโตะ มีเครื่องอุปโภคชนิดถาวรไว้ในครอบครองน้อย เป็นเพราะว่าเครื่องอุปโภคชนิดถาวรบางอย่างไม่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตประจำวัน อีกทั้งมีอำนาจในการซื้อต่ำจะมีครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพียงส่วนน้อยที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจดีที่พยายามเลียนแบบชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเมืองโดยมีวิทยุ โทรทัศน์สี ตู้เย็น พัดลม และชุดรับแขกเป็นเครื่องประดับบ้าน

ลักษณะที่อยู่อาศัย

สภาพที่อยู่อาศัยซึ่งมองในด้านวัสดุที่ใช้ก่อสร้าง ขนาด รูปแบบ น่าจะบอกสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยได้ ผู้ที่มีบ้านเรือนขนาดใหญ่ใช้วัสดุที่ถาวร ราคาแพง ทนสมัย และมีรูปแบบอย่างบ้านในเมือง ย่อมจะมีสถานภาพทางเศรษฐกิจดี และมั่นคง เพราะบ้านเรือนที่ทนสมัย ขนาดใหญ่ จะต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมากในเรื่องของวัสดุก่อสร้าง ค่าแรงงาน ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด ในขณะที่ค่าใช้จ่ายจะลดน้อยลงเมื่อขนาดของบ้านเล็กลง วัสดุที่ใช้มีคุณภาพด้อยลง ดังนั้นครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจแตกต่างกันก็จะมีลักษณะที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน

เกณฑ์สำหรับการจำแนกลักษณะที่อยู่อาศัย มีดังนี้

- ลักษณะที่อยู่อาศัยชั่วคราว คือสภาพบ้านเรือนที่สร้างด้วยวัสดุไม่ถาวร อย่างหยาบ
 - ลักษณะที่อยู่อาศัยค่อนข้างชั่วคราว คือสภาพบ้านเรือนที่สร้างด้วยวัสดุไม่ถาวร แต่สร้างเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้นาน บางครั้งเก่าทรุดโทรมขาดการซ่อมแซม
 - ลักษณะที่อยู่อาศัยกึ่งถาวร คือสภาพบ้านเรือนที่บางส่วนใช้วัสดุถาวร และบางส่วนใช้วัสดุชั่วคราว เช่น ส่วนที่เป็นครัวปลูกสร้างโดยใช้ไม้ไผ่ขัดแตะ หลังคามุงจาก แต่ตัวเรือนนอนใช้พื้นไม้
 - ลักษณะที่อยู่อาศัยถาวร คือ สภาพบ้านปลูกสร้างโดยวัสดุถาวร แต่รูปแบบไม่ต่างจากบ้านในชนบททั่วไป
 - ลักษณะที่อยู่อาศัยดีเยี่ยม คือ สภาพบ้านเรือนที่ปลูกสร้างแบบทันสมัยวัสดุคงทนถาวร ภายในบ้านแบ่งสัดส่วนการใช้สอย ทาสีสวยงาม
- ลักษณะที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ดังตาราง 6

ตาราง 6 แสดงความถี่ ร้อยละ ของลักษณะที่อยู่อาศัย

ลักษณะที่อยู่อาศัย	จำนวนครัวเรือน (ความถี่)	ร้อยละ
ลักษณะที่อยู่อาศัยชั่วคราว	88	29.1
ลักษณะที่อยู่อาศัยค่อนข้างชั่วคราว	47	15.6
ลักษณะที่อยู่อาศัยกึ่งถาวร	104	34.4
ลักษณะที่อยู่อาศัยถาวร	63	20.9
ลักษณะที่อยู่อาศัยดีเยี่ยม	0	0
รวม	302	100.0

จากตาราง 6 จะเห็นได้ว่า ครอบครัวยุคใหม่ของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร จำนวน 302 ครอบครัวยุคใหม่มีลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นกึ่งถาวร มีจำนวน 104 ครอบครั คิดเป็นร้อยละ 34.4 มีลักษณะที่อยู่อาศัยแบบชั่วคราวจำนวน 88 ครอบครั คิดเป็นร้อยละ 29.1 ตามลำดับ และมีครอบครัวยุคใหม่ที่มีลักษณะที่อยู่อาศัยแบบถาวร คือมีจำนวน 63 ครอบครั คิดเป็นร้อยละ 20.9 เพราะลักษณะที่อยู่อาศัยแบบถาวรเป็นลักษณะที่อยู่อาศัยที่ใช้ทุนในการก่อสร้างสูงครอบครัวยุคใหม่มีรายได้น้อย จึงไม่มีโอกาสที่จะมีลักษณะที่อยู่อาศัยแบบดังกล่าวได้ สำหรับลักษณะที่อยู่อาศัยแบบกึ่งถาวรชั่วคราว เป็นลักษณะที่อยู่อาศัยที่สร้างด้วยวัสดุไม่ถาวร แต่สร้างเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้นาน บางครั้งอยู่ในสภาพทรุดโทรม ขาดการซ่อมแซมจะเป็นลักษณะที่อยู่อาศัยที่พบน้อยที่สุด มีจำนวน 47 ครอบครั คิดเป็นร้อยละ 15.6 ครอบครั เพราะครอบครัวยุคใหม่ซึ่งมีรายได้น้อยจะสร้างที่อยู่อาศัยเป็นแบบชั่วคราวมากกว่าแบบกึ่งถาวรเมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่า ลักษณะที่อยู่อาศัยของครอบครัวยุคใหม่ของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะเป็นลักษณะที่อยู่อาศัยที่พบได้ทั่วไปในชนบทไทยที่เป็นสังคมเกษตรกรรม กล่าวคือลักษณะที่อยู่อาศัยจะมีโครงสร้างไม่ซับซ้อนมาก ที่อยู่อาศัยจึงสร้างเป็นแบบง่าย ๆ โดยเน้นเรื่องความจำเป็น และคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ก่อนที่จะคำนึงถึงความสะดวกสบาย ส่วนลักษณะที่อยู่อาศัยดีเยี่ยม ต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากในการก่อสร้าง และไม่เหมาะสมกับสังคมเกษตรกรรมในชนบทอำเภอพะโต๊ะ ดังนั้นจึงไม่ปรากฏว่าประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือครอบครัวยุคใหม่ที่มีที่อยู่อาศัยในลักษณะดังกล่าว

ขนาดถือครองที่ดิน

ผลผลิตทางการเกษตรต่าง ๆ ที่นำไปขายเพื่อผลตอบแทนในทางเศรษฐกิจจะมีมากหรือน้อย สำหรับชาวชนบทไทยส่วนมากย่อมขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่เพาะปลูกมากกว่าตัวแปรด้านอื่น ๆ ในกรณีของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ก็จัดอยู่ในหลักการดังกล่าว เพราะทุกครัวเรือนมีค่าความเข้มการใช้พื้นที่ใกล้เคียงกัน และทุกพื้นที่มีลักษณะทางกายภาพคล้ายคลึงกัน การได้เปรียบเสียเปรียบทางด้านกายภาพจึงไม่มี ดังนั้นขนาดของที่ดินจึงเป็นดัชนีตัวหนึ่งที่ใช้วัดสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ถือครอง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ค่าคะแนนตัวแปรตาม คือสถานภาพทางเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์เดียวกัน ดังนั้นขนาดถือครองที่ดิน ซึ่งเป็นดัชนีตัวหนึ่งที่บ่งถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจจึงได้ให้ค่าคะแนนเท่ากับมูลค่าของ

ขนาดที่ดินที่ถือครอง โดยการประเมินให้ขนาดถือครองที่ดินจำนวน 1 ไร่มีมูลค่าเฉลี่ยเท่ากับ 30,000 บาท ดังนั้นขนาดถือครองที่ดินจำนวน 1 ไร่จึงมีค่าคะแนนเท่ากับ 30,000 คะแนน ขนาดถือครองที่ดินของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาดังตาราง 7

ตาราง 7 แสดงค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของขนาดถือครองที่ดิน

มูลค่าที่ดิน (1 ไร่ : 30,000 บาท)	จำนวนครัวเรือน ความถี่	ร้อยละ	หมายเหตุ
0	42	13.91	มูลค่าที่ดินต่ำสุด
1 - 300,000	146	48.34	เท่ากับ 0 บาท
300,001 - 600,000	83	27.48	มูลค่าที่ดินสูงสุด
600,001 - 900,000	25	8.29	เท่ากับ
900,001 - 1,200,000	3	0.99	2,700,000 บาท
1,200,001 - 1,500,000	0	0.00	
1,500,001 - 1,800,000	2	0.66	
1,800,001 - 2,100,000	0	0.00	
2,100,001 - 2,400,000	0	0.00	
2,400,001 - 2,700,000	1	0.33	
รวม	302	100.00	
ค่าเฉลี่ย 333079.47			
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 300487.07			

จากตาราง 7 จะเห็นได้ว่าครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้ง
ภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร จำนวน 302 ครอบครัว มีที่ดินถือครองเฉลี่ยประมาณ
11 ไร่ คิดเป็นมูลค่าที่ดินเท่ากับ 333,079.47 บาท โดยมีจำนวน 146 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ
48.34 ที่ถือครองที่ดินขนาด 1 - 10 ไร่ คิดเป็นมูลค่าที่ดินประมาณ 1 - 300,000 บาท
แสดงว่าครอบครัวส่วนใหญ่มีที่ดินถือครองขนาดเล็ก เพราะที่ดินในพื้นที่อำเภอนะโตะ ถูกจับจอง
โดยประชากรชาวภาคใต้ ที่ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอำเภอนะโตะในยุคบุกเบิกหมดแล้ว ในปัจจุบัน
ที่ดินเหล่านี้ถูกแบ่งขายในราคาที่สูงมากขึ้นจึงทำให้ครอบครัวซึ่งมีรายได้น้อยฐานะยากจนต้องโอกาส
ที่จะเป็นเจ้าของที่ดิน ที่ดินถือครองส่วนหนึ่งยังถูกแบ่งให้กับบุตรที่แต่งงานและแยกครัวเรือนออกไป
และจำนวน 42 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 13.91 ไม่มีที่ดินสำหรับอยู่อาศัยและทำกิน ซึ่งคิดเป็น
มูลค่าที่ดินเท่ากับ 0 บาท ครอบครัวเหล่านี้พึ่งย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ
ประกอบอาชีพรับจ้างทำสวนกาแฟ สวนผลไม้ และปลูกขนุนอาศัยอยู่ในที่ดินของนายจ้าง ส่วน
ครอบครัวที่ถือครองที่ดินขนาดใหญ่มีจำนวนน้อย เช่น ครอบครัวที่มีที่ดินถือครองมากที่สุดจำนวน
90 ไร่ ซึ่งมีมูลค่าที่ดินเท่ากับ 2,700,000 บาท มีจำนวน 1 ครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 0.33
ครอบครัวที่ถือครองที่ดินขนาดใหญ่ มีสถานภาพทางเศรษฐกิจดี และได้ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนา
ในอำเภอนะโตะเป็นระยะเวลานาน เมื่อพิจารณาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานซึ่งมีค่าเท่ากับ 300487.07
คิดเป็นที่ดินประมาณ +10 ไร่ แสดงว่าขนาดถือครองที่ดินของครอบครัวมีค่าแตกต่างจากขนาด
ถือครองที่ดินเฉลี่ยประมาณ +10 ไร่ซึ่งถือเป็นค่าที่ไม่มากนัก เมื่อพิจารณาในภาพรวม

วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่น่าจะมีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว

การประกอบกิจกรรมใด ๆ ก็ตามจำเป็นต้องอาศัยเวลา เช่น ใช้เวลาในการทำงานใน
ไร่ นา เพื่อเพิ่มผลผลิตและรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งการใช้เวลาเพื่อจุดประสงค์ดังกล่าว ถือว่าเป็น
การเพิ่มทุนให้สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวมั่นคงและเนื่องจากการสร้างสถานภาพทาง
เศรษฐกิจให้มั่นคงต้องใช้เวลา จึงเชื่อว่าคนที่ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ก่อนย่อมมีโอกาสเพิ่มทุนสถานภาพ
ทางเศรษฐกิจให้มั่นคง และมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าคนที่ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในสถานที่
ใหม่ในระยะเวลาที่สั้นกว่า ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว
ของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาดังตาราง 8

ตาราง 8 แสดงความถี่ ร้อยละ ของระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว

ระยะเวลา (ปี)	จำนวนครัวเรือน (ความถี่)	ร้อยละ
1	21	7.0
2	19	6.3
3	16	5.3
4	12	4.0
5	17	5.6
6	48	15.9
7	48	15.9
8	39	12.9
9	8	2.6
10	14	4.6
11	11	3.6
12	1	0.3
13	9	3.0
14	6	2.0
15	8	2.6
16	12	4.0
17	2	0.7
18	1	0.3
19	2	0.7
20	3	1.0
24	1	0.3
25	2	0.7
26	2	0.7
รวม	302	100.0

จากตาราง 8 จะเห็นได้ว่า ครอบครัวที่เป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร จำนวน 302 ครอบครัวมีระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนามาแล้วตั้งแต่ 1 - 26 ปี โดยส่วนใหญ่จะมีระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอพะโต๊ะ อยู่ในช่วง 6 - 8 ปี คือครอบครัวที่มีระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนา 6 ปี จำนวน 48 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 15.9 ซึ่งเท่ากับระยะเวลา 7 ปีจำนวน 48 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 15.9 เช่นกัน และระยะเวลา 8 ปี จำนวน 39ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 12.9 ตามลำดับ เพราะสภาพเศรษฐกิจในภูมิลำเนาของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตกต่ำประกอบกับพื้นที่อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร มีความต้องการแรงงานรับจ้างมาทำงานในสวนกาแฟ นอกจากนี้ราคาที่ดินในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะ ยังมีราคาไม่สูงมากนัก การได้รับข่าวสาร และการเดินทางที่สะดวกล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะเป็นจำนวนมากในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

ในช่วงระยะเวลา 1 - 5 ปีที่ผ่านมาอัตราครอบครัวที่ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะมีแนวโน้มลดลง ดังนั้นจึงปรากฏว่ามีครอบครัวจำนวนน้อยที่มีระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในช่วงระยะเวลาดังกล่าวคือ ระยะเวลา 1 ปี จำนวน 21 ครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 7.0 ระยะเวลา 2 ปี จำนวน 19 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 6.3ระยะเวลา 3 ปี จำนวน 16 ครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 5.3 ระยะเวลา 4 ปี จำนวน 12ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 4 และระยะเวลา 5 ปี จำนวน 17 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 5.6 เพราะการคมนาคมสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว ทำให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้มีโอกาสเดินทางและเลือกหางานทำได้มากขึ้น โดยเฉพาะการทำงานรับจ้างในภาคอุตสาหกรรม และบริการในเมืองใหญ่ ซึ่งให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจมากกว่าการทำงานในภาคเกษตรกรรม ประกอบกับที่ดินในอำเภอพะโต๊ะมีราคาสูงขึ้นและผลผลิตกาแฟที่มีราคาตกต่ำทำให้มีการลดพื้นที่ทำสวนกาแฟ จึงมีผลต่อการจ้างงานที่ลดลง

สำหรับครอบครัวที่มีเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในช่วง 9 - 26 ปี จำนวนน้อยเช่น ระยะเวลา 9 ปี จำนวน 8 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 2.6 ระยะเวลา 25 ปีจำนวน 2 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 0.7 และระยะเวลา 26 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลามากที่สุด จำนวน 2 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 0.7 เช่นกันเพราะในช่วงระยะเวลาดังกล่าวปัจจัยที่ผลักดันให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือย้ายถิ่นไปหางานทำ และตั้งถิ่นฐานนอกภูมิภาคยังไม่รุนแรงมากนัก ประกอบกับการได้รับข่าวสาร และการเดินทางยังไม่สะดวกเท่าที่ควร

ขนาดของครอบครัว

ครอบครัวขนาดใหญ่จะมีการออมและการลงทุนในระดับต่ำ เนื่องจากจะต้องหาเงินไปใช้จ่ายเพื่อซื้อเครื่องอุปโภคที่จำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับสมาชิกที่มีอยู่จำนวนหลายคนในครอบครัว ซึ่งส่วนหนึ่งของสมาชิกในครอบครัวก็คือนักศึกษาในวัยเพียงพียง ไม่สามารถประกอบกิจกรรมอื่นก่อให้เกิดผลผลิตและรายได้ ดังนั้นขนาดของครอบครัวจึงเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และน่าจะมีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลและครอบครัว ขนาดของครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ในพื้นที่ศึกษา ดังตาราง 9

ตาราง 9 แสดงความถี่ ร้อยละของจำนวนสมาชิกในครอบครัว

จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)	จำนวนครัวเรือน (ความถี่)	ร้อยละ
2	19	6.3
3	38	12.6
4	82	27.2
5	82	27.2
6	41	13.6
7	20	6.6
8	10	3.3
9	5	1.7
10	3	0.9
12	1	0.3
13	1	0.3
รวม	302	100.0

จากตาราง 9 จะเห็นได้ว่า ครอบครัวของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะบือ จังหวัดชุมพรจำนวน 302 ครอบครัวจะมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่ 2 - 13 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4 คน และ 5 คน จำนวน 82 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 27.2 เท่ากัน และ 6 คน จำนวน 41 ครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 13.6 แสดงว่าครอบครัวส่วนใหญ่คือร้อยละ 68 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวประมาณ 4 - 6 คน จำนวนสมาชิกในครอบครัวดังกล่าวประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก ๆ จึงเป็นครอบครัวเดี่ยวขนาดกลาง ส่วนครอบครัวที่มีสมาชิก 2 - 3 คน จำนวน 57 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 18.9 แสดงว่าครอบครัวมีแนวโน้มเป็นครอบครัวขนาดเล็ก เพราะในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การมีลูกมากเป็นภาระในการเลี้ยงดู และให้การศึกษา จึงเป็นผลให้คู่สมรสมีลูกน้อยและมีครอบครัวขนาดเล็ก ส่วนครอบครัวขนาดใหญ่มีอยู่จำนวนน้อย คือ ครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิก 10 คน จำนวน 3 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 1.0 ครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิก 12 คน จำนวน 1 ครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 0.3 และครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิก 13 คน จำนวน 1 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 0.3 เช่นกัน ครอบครัวลักษณะดังกล่าวเป็นครอบครัวขยายที่มีขนาดใหญ่ประกอบด้วยพ่อ แม่ ลูก และญาติอาศัยอยู่รวมกัน

จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว

ถึงแม้จะมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเป็นจำนวนมากหรือจำนวนน้อยก็ตาม หากครอบครัวนั้นประกอบไปด้วยสมาชิกที่เป็นแรงงานมากกว่าสมาชิกในครอบครัวที่เป็นภาระพึ่งพิงย่อมมีส่วนทำให้ครอบครัวนั้นมีสถานภาพทางเศรษฐกิจดี เพราะสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวสามารถทำงานก่อให้เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจเป็นรายได้มาใช้จ่ายเพื่อซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อสมาชิกในครอบครัวได้อย่างเพียงพอ มีโอกาสที่จะออมเพื่อการลงทุนในระดับสูงได้ ดังนั้นจึงเชื่อว่าจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวมีส่วนทำให้สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ดังตาราง 10

ตาราง 10 แสดงความถี่ ร้อยละ ของจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว

จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงาน ในครอบครัว (คน)	จำนวนครัวเรือน (ความถี่)	ร้อยละ
2	159	52.6
3	54	17.9
4	53	17.5
5	17	5.6
6	10	3.3
7	6	2.0
8	1	0.3
12	1	0.3
13	1	0.3
รวม	302	100.0

จากตาราง 10 จะเห็นได้ว่า ครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะดี จังหวัดชุมพร จำนวน 302 ครอบครัวจะมีจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวตั้งแต่ 2 - 13 คน โดยครอบครัวที่มีสมาชิกที่เป็นแรงงานจำนวน 2 คน มี 159 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 52.6 ซึ่งสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจำนวน 2 คนนี้ได้แก่ หัวหน้าครอบครัวและภรรยา และมีสมาชิกที่เป็นแรงงานจำนวน 3 คน มี 54 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 17.9 สมาชิกที่เป็นแรงงานจำนวน 4 คน มี 53 ครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 17.5 ตามลำดับ ดังนั้นเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่าครอบครัวส่วนใหญ่คือร้อยละ 87.0 มีสมาชิกที่เป็นแรงงานจำนวน 2 - 4 คนแสดงว่าครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขนาดกลางที่มีแนวโน้มเป็นครอบครัวขนาดเล็ก จึงทำให้แต่ละครอบครัวมีสมาชิกที่เป็นแรงงานอยู่เพียงจำนวนน้อย ส่วนครอบครัวที่มีสมาชิกที่เป็นแรงงานอยู่จำนวนมากเช่น 8 - 13 คนมีจำนวน 9 ครอบครัว คิดเป็น

ร้อยละ 3 แสดงว่ามีครอบครัวจำนวนน้อยเท่านั้นที่มีจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานอยู่เป็นจำนวนมาก ครอบครัวลักษณะดังกล่าวเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ ประกอบไปด้วยหัวหน้าครอบครัว ภรรยา บุตร ญาติอยู่รวมกัน และเป็นแรงงานให้กับครอบครัว

การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว

การศึกษาทำให้คนมีคุณภาพ ซึ่งมีบทบาทในการเสริมสร้างการพัฒนาสภาพทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาทำให้คนมีความรู้ ความชำนาญในการผลิตและสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในฐานะที่หัวหน้าครอบครัวเป็นผู้รับผิดชอบตัดสินใจ และเป็นผู้นำครอบครัว ดังนั้นจึงคาดว่าการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวจะส่งผลให้สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น ข้อมูลแสดงระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา ดังตาราง 11

ตาราง 11 แสดงความถี่ ร้อยละ ของระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว

ระดับการศึกษา	จำนวนหัวหน้าครอบครัว (ความถี่)	ร้อยละ
ต่ำกว่าระดับประถมศึกษาตอนต้น	19	6.3
ระดับประถมศึกษาตอนต้น	239	79.1
ระดับประถมศึกษาตอนปลาย	24	7.9
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	8	2.6
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	9	3.0
สูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	3	1.0
รวม	302	100.0

จากตาราง 11 จะเห็นได้ว่าหัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะโด๊ะ จังหวัดชุมพร จำนวน 302 คน ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำ คือหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นจำนวน 239คน คิดเป็นร้อยละ 79.1 และการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลายจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 7.9 ตามลำดับ และส่วนหนึ่งไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ คือมีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษาตอนต้น จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 6.3 สาเหตุที่ทำให้หัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ และส่วนหนึ่งไม่สามารถอ่านออกเขียนได้เพราะครอบครัวมีฐานะยากจน และคิดว่าอาชีพเกษตรกรรมไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ชั้นสูง ในที่สุดก็ขาดแรงกระตุ้นที่จะเรียนต่อในระดับสูง ได้ส่วนหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษามีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 6.6 คือมี หัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6 ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 และสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 หัวหน้าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาสูงเหล่านี้เป็นกลุ่มใหม่ที่มาจากรอบครัวที่สถานภาพทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี และให้ความสำคัญต่อการศึกษา

ระดับการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว

สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวมีส่วนในการสร้างสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ด้วยการทำงานเพิ่มผลผลิตและรายได้ให้กับครอบครัว เนื่องจากการศึกษาสามารถเพิ่มความสามารถให้กับบุคคล ทำให้บุคคลมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพในด้านความคิดและการปฏิบัติงาน ดังนั้นการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจะมีส่วนเสริมสร้างสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวให้ดีขึ้นได้ ข้อมูลระดับการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ในพื้นที่ศึกษา

ดังตาราง 12

ตาราง 12 แสดงจำนวนคนต่อครัวเรือน ความถี่ ร้อยละ ของระดับการศึกษาของสมาชิก
ที่เป็นแรงงานในครอบครัว

ระดับการศึกษา	จำนวนคนต่อครัวเรือน	จำนวนครัวเรือน (ความถี่)	ร้อยละ
ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา	1	43	14.2
ระดับประถมศึกษาตอนต้น	1	174	57.6
	2	38	12.6
	3	17	5.6
	4	6	2.0
	5	1	0.3
	7	1	0.3
ระดับประถมศึกษาตอนปลาย	1	50	16.6
	2	30	9.9
	3	11	3.6
	4	7	2.3
	5	1	0.3
	6	1	0.3
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	1	14	4.6
	2	6	2.0
	3	1	0.3

ตาราง 12 (ต่อ)

ระดับการศึกษา	จำนวนคนต่อครัวเรือน	จำนวนครัวเรือน (ความถี่)	ร้อยละ
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	1	12	4.0
สูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	1	7	2.3

จากตาราง 12 จะเห็นได้ว่าสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวของประชากรภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะไข่ จังหวัดชุมพร จำนวน 302 ครัวเรือน ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น คือสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาจะมีตั้งแต่ครัวเรือนละ 1-7 คน แต่ส่วนใหญ่มีจำนวน 1 คนถึง 174 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 57.6 สำหรับสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลายจะมีตั้งแต่ 1-6 คน ต่อครัวเรือน โดยส่วนใหญ่มีจำนวน 1 คน ถึง 50 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 16.6 นอกจากนี้ยังมีสมาชิกที่เป็นแรงงานที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาตอนต้น จำนวน 43 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.2 แสดงว่าสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ คือระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าระดับประถมศึกษา เพราะครอบครัวมีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำ สมาชิกในครอบครัวจึงต้องโอกาสที่จะเข้ารับการศึกษาระดับชั้นสูง แต่ยังคงมีสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่บ้าง โดยจะมีตั้งแต่ครัวเรือนละ 1-3 คน แต่ก็มีเพียงจำนวนน้อยครัวเรือน เช่น มี 1 คน จำนวน 14 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.6 และมี 2 คน จำนวน 6 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.0 และมี 3 คน จำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.3 ส่วนแรงงานในครอบครัวที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมี 1 คน จำนวน 12 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.0 และสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 1 คน จำนวน 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.3 แสดงให้เห็นว่าสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวมีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษานั้นมีน้อย เพราะครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี และมีหัวหน้าครอบครัวที่เห็นคุณค่าของการศึกษานั้นมีน้อยเช่นกัน

ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว

การทำงานโดยความขยันหมั่นเพียรจะก่อให้เกิดผลผลิตและรายได้เพิ่มขึ้น การที่บุคคลใช้เวลาในการทำงานสูงในทางที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การทำงานเต็มที่อยู่อย่างสม่ำเสมอ มีความกระตือรือร้นในการทำงานพยายามหางานอื่นทำนอกเหนือจากงานประจำ การเห็นความสำคัญของงานว่าเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต มีความมานะอดทนในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ เป็นการชี้ให้เห็นว่าบุคคลนั้นมีความขยันหมั่นเพียรและการทำงานโดยความขยันหมั่นเพียรจะก่อให้เกิดผลผลิตและรายได้เพิ่มขึ้น ดังนั้นบุคคลที่มีความขยันหมั่นเพียร จึงมีสภาพทางเศรษฐกิจดี

ข้อมูลแสดงความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ในพื้นที่ศึกษา

ดังตาราง 13

ตาราง 13 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย (คะแนน)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน
1. ท่านพยายามทำงานเสร็จก่อนเสมอเพื่อที่จะได้ทำงานอื่นอีก	2.45	0.63
2. ท่านไปทำงานสม่ำเสมอทุก ๆ วัน ถึงแม้ อากาศจะร้อนมาก หรือฝนตกหนักมาก	2.22	0.65
3. เมื่อท่านหยุดงานไป 1 วัน วันรุ่งขึ้นท่านจะ พยายามทำให้มากกว่าปกติเป็น 2 เท่า	1.88	0.76
4. ท่านหางานอดิเรกมาทำเสมอ เมื่อท่านว่างจากงานประจำ	1.83	0.81
5. ท่านเพิ่มเวลาและความสามารถมากขึ้นใน การทำงานเพื่อให้ได้เงินมากขึ้น	2.26	0.76
6. ท่านใช้เวลาว่างจากงานประจำหาความบันเทิง เพราะได้ทำงานหนักมาแล้ว	2.57	0.62
7. ความสำเร็จของท่านขึ้นอยู่กับโชคชะตา มากกว่าการทำงานหนัก	2.69	0.58
8. ท่านรู้สึกดีใจและมีความสุขเมื่อไม่ต้องทำงานหนัก	2.44	0.75
9. ท่านทำงานหนักเท่าที่จำเป็นต่อการครองชีพ ไม่ทำงานหนักจนเกินไป	2.04	0.65
10. ท่านมักเลี่ยงโชค เล่นการพนัน เพราะช่วยให้ฐานะดีขึ้น	2.16	0.62
ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว	2.30	0.28

จากตาราง 13 จะเห็นได้ว่า หัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะบือ จังหวัดชุมพร จำนวน 302 คน มีคะแนนความขยันหมั่นเพียรเฉลี่ยเท่ากับ 2.30 ซึ่งเป็นค่าคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เพราะในการประกอบอาชีพทำสวนกาแฟหรือรับจ้างทำงานในสวนกาแฟ ส่วนผลไม้นั้นล้วนเป็นงานที่อาศัยแรงงานคนเป็นหลัก และให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่ำ ดังนั้นเมื่อหัวหน้าครอบครัวต้องการให้มีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงจึงต้องมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานให้มากขึ้น หัวหน้าครอบครัวแต่ละคนมีความขยันหมั่นเพียรที่ไม่แตกต่างกันนักจากคะแนนความขยันหมั่นเพียรเฉลี่ยเมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.28 แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดที่เป็นข้อความเกี่ยวกับความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัวแต่ละข้อจะมีคะแนนเฉลี่ยที่แตกต่างกันบ้าง เช่น ข้อที่ 7 ซึ่งมีข้อความว่า ความสำเร็จของท่านขึ้นอยู่กับโชคชะตามากกว่าการทำงาน มีคะแนนสูงสุดเท่ากับ 2.69 ซึ่งจัดเป็นคะแนนเฉลี่ยระดับสูงแสดงว่าหัวหน้าครอบครัวยังมีความเชื่อว่า เมื่อทำงานหนักความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นได้มากกว่าโชคชะตาเป็นตัวกำหนด แต่หัวหน้าครอบครัวยังมีพฤติกรรม ที่แสดงให้เห็นว่าโชคชะตาก็มีส่วนทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จได้ด้วยการซื้อหวยได้ดินเกือบทุกงวดในข้อความที่ 6 ที่ว่าท่านใช้เวลาว่างจากการทำงานประจำหาความบันเทิงเพราะได้ทำงานหนักมาแล้ว มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.57 ซึ่งเป็นคะแนนในระดับปานกลางค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่าหัวหน้าครอบครัวไม่ได้ใช้เวลาว่างจากการทำงานหลักเพื่อหาความบันเทิง แต่หัวหน้าครอบครัวก็ไม่ได้ใช้เวลาว่างที่เหลือให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เพราะหัวหน้าครอบครัวจะใช้เวลาว่างจากงานประจำพักผ่อนอยู่กับบ้านและหาอาหารตามธรรมชาติเสียบ้างมากกว่าหางานอดิเรกมาทำ ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากข้อความที่ 4 ที่ว่าท่านหางานอดิเรกมาทำเสมอเมื่อว่างจากงานประจำ หัวหน้าครอบครัวจึงมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.83 ซึ่งจัดอยู่ในระดับคะแนนปานกลางค่อนข้างต่ำ สำหรับข้อความที่ 3 ที่ว่า เมื่อท่านหยุดงานไป 1 วัน วันรุ่งขึ้นท่านจะพยายามทำให้มากกว่าปกติเป็นสองเท่า มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.88 ซึ่งจัดอยู่ในระดับคะแนนปานกลางค่อนข้างต่ำ แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้หัวหน้าครอบครัวจะไม่ทำงานอย่างสม่ำเสมอทุก ๆ วัน แต่หากมีความจำเป็นต้องหยุดงานแล้วก็จะไม่ทำงานชดเชยให้มากกว่าปกติ ยกเว้นเป็นงานเร่งด่วน เช่น ในฤดูเก็บผลผลิต โดยหัวหน้าครอบครัวให้เหตุผลว่าตนได้ทำงานหนักมาเพียงพอแล้วพฤติกรรมเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงการขาดความขยันหมั่นเพียรเท่าที่ควร

การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว

การจัดสรรรายได้ให้พอเหมาะแก่อัตภาพ รู้จักใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นและมีประโยชน์ รวมทั้งเก็บออมไว้ใช้ในคราวจำเป็นทำให้เกิดการสะสมทุนเพื่อการลงทุนด้านเศรษฐกิจ การประหยัดจึงเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้บุคคลมีสถานภาพเศรษฐกิจดี

ข้อมูลแสดงการประหยัด และการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ในพื้นที่ศึกษา ดังตาราง 14

ตาราง 14 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย (คะแนน)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน
1. ท่านจัดงานบวช งานแต่งงาน งานศพ โดยคำนึงถึงฐานะและรายได้ของท่าน	2.20	0.77
2. ท่านดัดแปลงสิ่งของเครื่องใช้ที่เหลือใช้หรือไม่ใช้แล้วนำมาให้เกิดประโยชน์	1.82	0.77
3. ท่านทำบัญชีรายรับ รายจ่ายในแต่ละเดือนเป็นประจำ	1.33	0.63
4. เมื่อท่านไปงานบวช งานแต่งงาน งานศพของเพื่อนบ้าน ท่านจะช่วยเงินโดยคำนึงถึงฐานะและรายได้ของท่าน	2.21	1.68
5. เมื่อมีญาติมิตร ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ คนมาเยี่ยม หรือพักที่บ้านของท่าน ท่านจะเลี้ยงอาหารโดยคำนึงถึงฐานะและรายได้ของท่าน	2.14	0.67
6. ท่านใช้ชีวิตที่ค่อนข้างทรุทรา เพื่อแสดงถึงการอยู่อย่างมีเกียรติในสังคม	2.68	0.60

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย (คะแนน)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน
7. ท่านใช้เงินตามที่คิดว่าควรจะใช้ เหลือจึงเก็บสะสมไว้ ถ้าไม่เหลือก็ไม่เก็บ	2.05	0.75
8. ท่านใช้จ่ายเงินในทางที่ช่วยส่งเสริมเกียรติยศเป็นประจำ	2.71	0.54
9. ท่านใช้จ่ายเงินซื้อสุรา บุหรี่ เครื่องดื่มชูกำลัง น้ำอัดลม และการพนันเป็นประจำ	2.52	0.66
10. ท่านใช้จ่ายเงินเลี้ยงเพื่อนฝูง เพื่อแสดงให้เห็นว่า ท่านเป็นคนใจกว้าง	2.55	0.60
การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว	2.22	0.27

จากตาราง 14 จะเห็นได้ว่า หัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะโด๊ะ จังหวัดชุมพร จำนวน 302 คน มีคะแนนการประหยัดและการออมทรัพย์ เฉลี่ยเท่ากับ 2.22 ซึ่งเป็นค่าคะแนนในระดับปานกลาง เพราะอาชีพทำสวนกาแฟ หรือ รับจ้างทำสวนกาแฟ ส่วนผลไม่เป็นอาชีพเกษตรกรรม ที่มีรายได้ต่ำ หัวหน้าครอบครัวจึงต้องใช้จ่ายอย่างประหยัดเมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.27 แสดงว่าหัวหน้าครอบครัวแต่ละคนมีคะแนนการประหยัด และการออมทรัพย์ที่ไม่แตกต่างกันมากจากคะแนนการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัวโดยเฉลี่ยอย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของข้อความที่เกี่ยวกับการประหยัด และการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัวแต่ละข้อจะมีคะแนนเฉลี่ยที่แตกต่างกัน เช่น ข้อความที่ 8 ที่ว่า ท่านใช้จ่ายเงินในทางที่ช่วยส่งเสริมเกียรติยศเป็นประจำ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.71 ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยในระดับสูง และข้อความที่ 6 ที่ว่า ท่านใช้ชีวิตที่ค่อนข้างหรูหรา เพื่อแสดงถึงการอยู่อย่างมีเกียรติในสังคม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.68 ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยในระดับสูงเช่นกัน แสดงว่าหัวหน้าครอบครัวตระหนักถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจของตนเองว่า

เป็นเกษตรกร หรือลูกจ้างที่มีรายได้น้อย ต้องรู้จักใช้จ่ายตามฐานะ และรายได้มากกว่าที่จะคำนึงถึงเกียรติยศของตนเอง แต่ยังมีหัวหน้าครอบครัวบางคน ที่ใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือย และใช้ชีวิตที่ค่อนข้างหรูหราเพื่อแสดงถึงการมีเกียรติในสังคม เช่น นำเงินไปซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกที่มีมูลค่าสูงเกินฐานะและความจำเป็น หรือ ใช้จ่ายเงินจัดงานอย่างฟุ่มเฟือย สำหรับข้อความที่ 3 ที่ว่าท่านทำบัญชีรายรับรายจ่ายในแต่ละเดือนเป็นประจำมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.33 ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยในระดับต่ำ แสดงว่าหัวหน้าครอบครัวค่อนข้างจะเฉย ในการทำบัญชีรายรับรายจ่าย ทั้งที่การทำบัญชีรายรับรายจ่ายทำให้การจัดสรรรายรับรายจ่าย ในครอบครัวมีประสิทธิภาพมากขึ้น และข้อความที่ 2 ที่ว่าท่านดัดแปลงสิ่งของเครื่องใช้ ที่เหลือใช้ หรือไม่ใช่แล้วนำมาให้เกิดประโยชน์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.82 ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ แสดงว่าหัวหน้าครอบครัวนำสิ่งของเครื่องใช้ที่เหลือใช้ หรือไม่ใช่แล้ว มาดัดแปลงให้เกิดประโยชน์ค่อนข้างน้อย เพราะเวลาว่าง ที่เหลือจากงานประจำ จะหมดไปกับการพักผ่อนอยู่กับบ้าน และหาอาหารตามธรรมชาติ สิ่งของเครื่องใช้เหล่านี้จึงถูกทิ้งไว้ให้เป็นขยะที่ไร้ประโยชน์ ดังนั้นนอกจากจะไม่ช่วยประหยัดรายจ่ายให้กับครอบครัวแล้ว ยังสิ้นเปลืองเงินเกินความจำเป็น

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ กับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ

ในการหาความสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรเพื่อหาค่าความสัมพันธ์ดังนี้
ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1. ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว
2. ขนาดของครอบครัว
3. จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว
4. การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว
5. การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว
6. ความซนหันแน่นแฟ้นของหัวหน้าครอบครัว
7. การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว

ตัวแปรตาม ได้แก่ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วย

- รายได้สุทธิต่อปี

- เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร
- ลักษณะที่อยู่อาศัย
- ขนาดถือครองที่ดิน

ผู้วิจัยได้หาความสัมพันธ์ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัว กับ ตัวแปรตาม ดังตาราง 15

ตาราง 15 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ตัวแปร	Y	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4
H	0.2030 *	-0.0638	0.0801	0.2324*	0.1711*
I	0.0685	0.0153	0.0166	-0.0518	0.0867
J	0.0678	0.0232	0.0493	-0.0777	0.0873
K	0.1401 *	-0.0960 *	0.0678	0.1305 *	0.1295 *
L	0.2015 *	0.0231	0.1565*	0.1955 *	0.1593 *
M	-0.0487	0.0695	-0.0639	-0.0887	0.0333
N	-0.0749	0.0109	-0.0515	-0.0942	-0.0573

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 15 จะเห็นได้ว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ คือระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบัน ของหัวหน้าครอบครัว (H) ขนาดของครอบครัว (I) จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (J) การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว (K) การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (L) ความขยันหมั่นเพียร ของหัวหน้าครอบครัว (M) และการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว (N) กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ (Y)

ซึ่งประกอบด้วยรายได้สุทธิต่อปี (Y_1) เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร (Y_2) ลักษณะที่อยู่อาศัย (Y_3) และขนาดถือครองที่ดิน (Y_4) อันเป็นผลจากการวิจัยครั้งนี้มีค่าระหว่าง 0.0109 - 0.2324 ซึ่งถือว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำมากถึงต่ำ แสดงว่าสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังกล่าวทั้งหมด แต่น่าจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ด้วย อย่างไรก็ตามเมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แล้ว พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ถึง 11 คู่ และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติถึง 24 คู่ แสดงว่าถึงแม้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จะอยู่ในระดับต่ำถึงต่ำมาก แต่ปัจจัยบางประการ ก็ยังสามารถอธิบาย สถานภาพทางเศรษฐกิจได้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว (H) กับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ (Y) มีค่าเท่ากับ 0.2030 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแล้วพบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า หัวหน้าครอบครัวที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาที่ อำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร เป็นระยะเวลาสั้น จะมีสถานการณ์ทางเศรษฐกิจต่ำ และหัวหน้าครอบครัวที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาที่อำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร เป็นระยะเวลานาน จะมีสถานการณ์ทางเศรษฐกิจสูง ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1.1 ที่ว่า ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัวกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจน่าจะมีความสัมพันธ์กันในทางบวกเพราะหัวหน้าครอบครัวซึ่งเป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อาศัยระยะเวลาที่ตนเองและครอบครัวย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร ในการทำงานประกอบอาชีพ ทำสวนกาแฟหรือรับจ้างทำงานในสวนกาแฟ ส่วนผลไม่ เพื่อก่อให้เกิดรายได้ นำมาซึ่งการพัฒนา สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว

เพื่อให้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว (H) กับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ (Y) ลึกซึ้งมากขึ้นจึงได้ทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว (H) กับองค์ประกอบของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจซึ่ง ได้แก่รายได้สุทธิต่อปี (Y_1) เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร (Y_2) ลักษณะที่อยู่อาศัย (Y_3) และขนาดถือครองที่ดิน (Y_4) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนา ในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว (H) กับรายได้สุทธิต่อปี (Y_1) มีค่าเท่ากับ -0.0638 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทาง

สถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าว ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่ารายได้สุทธิต่อปี ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัวเพียงปัจจัยเดียว แต่อาจจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น ลักษณะงานอาชีพในภาคเกษตรกรรม รายได้ต่อปี รายจ่ายต่อปี

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว (H) กับเครื่องอุปโภคชนิดถาวร (Y_2) มีค่าเท่ากับ 0.0801 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าว ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าจำนวนและราคาเครื่องอุปโภคชนิดถาวร ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว การมีเครื่องอุปโภคชนิดถาวรในครอบครัว จะขึ้นอยู่กับความจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวันและสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ซื้อ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานภายในครอบครัวซึ่งปรากฏอยู่ในงานวิจัยนี้และอาจจะมีปัจจัยทางด้านค่านิยม การมีหรือไม่มีเครื่องสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา เข้าถึงหมู่บ้านที่อาจจะส่งผลต่อเครื่องอุปโภคถาวรได้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว (H) กับลักษณะที่อยู่อาศัย (Y_3) มีค่าเท่ากับ 0.2324 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแล้ว พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 แสดงว่าหัวหน้าครอบครัวที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร เป็นระยะเวลานาน จะมีสภาพที่อยู่อาศัยที่ดี และหัวหน้าครอบครัวที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพรเป็นระยะเวลานาน จะมีลักษณะที่อยู่อาศัยดีเพราะหัวหน้าครอบครัวเห็นความสำคัญที่อยู่อาศัยว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีพ โดยเฉพาะหัวหน้าครอบครัวที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร อยู่อย่างถาวรจะพยายามใช้ช่วงเวลาที่ตนเองและครอบครัวย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในการทำงาน เพื่อให้มีรายได้สำหรับการซื้อที่ดิน สร้างที่อยู่อาศัย หัวหน้าครอบครัวที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนานานแล้วจะมีโอกาสในการใช้เวลาทำงาน และมีรายได้จนสามารถสร้างที่อยู่อาศัยให้มีลักษณะกึ่งถาวรหรือถาวรได้ ส่วนหัวหน้าครอบครัวที่เพิ่งย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาได้ในระยะเวลานั้น จะมีโอกาสในการใช้เวลาในการทำงาน และมีรายได้น้อย ดังนั้นจึงไม่มีเงินเพียงพอสำหรับการซื้อที่ดิน ที่อยู่อาศัยจึงถูกสร้างเป็นแบบชั่วคราวอยู่ในที่ดินของนายจ้าง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว (H) กับขนาดถือครองที่ดิน (Y_4) มีค่าเป็นบวกเท่ากับ 0.1711 เมื่อทดสอบ

นัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแล้วพบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าหัวหน้าครอบครัวที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร เป็นระยะเวลาสั้นจะถือครองที่ดินขนาดเล็ก หรือไม่มีที่ดินถือครอง และหัวหน้าครอบครัวที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร เป็นระยะเวลานานจะถือครองที่ดินขนาดใหญ่ ทั้งนี้ เพราะหัวหน้าครอบครัวได้มีโอกาสใช้ช่วงเวลาที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ในการทำงานเพื่อให้มีรายได้สำหรับซื้อที่ดินเป็นของตนเอง เพราะที่ดินเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตทางด้านเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังทำให้หัวหน้าครอบครัวมีความรู้สึกมั่นคง ในสถานภาพทางเศรษฐกิจมากขึ้น ดังนั้นเมื่อมีรายได้หัวหน้าครอบครัวจึงพยายามซื้อที่ดินเป็นของตนเองให้มากยิ่งขึ้น สำหรับหัวหน้าครอบครัว ที่ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนา ในระยะเวลาดังกล่าว จะมีโอกาสน้อยที่จะใช้ระยะเวลาในการทำงานให้มีรายได้มาซื้อที่ดิน ดังนั้นหัวหน้าครอบครัวเหล่านี้ จึงมีที่ดินถือครองขนาดเล็กหรือยัง ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านขนาดของครอบครัว (I) กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ (Y) มีค่าเท่ากับ 0.0685 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลดังกล่าวไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1.2 ที่ว่า ขนาดของครอบครัวกับสถานภาพทาง เศรษฐกิจน่าจะมีความสัมพันธ์กัน ในทางลบ แสดงว่าถึงแม้ครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนา ในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร มีแนวโน้มเป็นครอบครัวขนาดเล็กแต่ไม่มีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัยนี้เช่น ปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบัน ของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว และอาจจะมีปัจจัยอื่น ๆ เช่น ลักษณะของงานอาชีพ การยอมรับวิทยาการสมัยใหม่ การรวมกลุ่มทางการเกษตรและลักษณะเฉพาะบุคคลบางประการ เป็นต้น

เพื่อให้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านขนาดของครอบครัว (I) กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ (Y) ลึกซึ้งมากขึ้น จึงได้ทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านขนาดของครอบครัว (I) กับองค์ประกอบของสถานภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่รายได้สุทธิต่อปี (Y_1) เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร (Y_2) ลักษณะที่อยู่อาศัย (Y_3) และขนาดถือครองที่ดิน (Y_4) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านขนาดของครอบครัว (I) กับรายได้สุทธิต่อปี (Y_1) มีค่าเท่ากับ 0.0153 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าว ไม่พบ

ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 แสดงว่ารายได้สุทธิต่อปีไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านขนาดของครอบครัว แต่อาจขึ้นอยู่กับลักษณะอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำสวน การรับจ้างทำงาน ในส่วนเป็นงานอาชีพที่มีรายได้ต่ำ ในขณะที่ในสภาพเศรษฐกิจ และสังคมปัจจุบันทำให้ครอบครัวมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและเพื่อการประกอบอาชีพมากขึ้น นอกจากนี้ปริมาณผลผลิตและรายได้น่าจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น การจัดการทางด้านการผลิต และ การนำวิชาการเกษตรแผนใหม่มาใช้ เป็นต้น

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านขนาดของครอบครัว(I) กับเครื่องอุปโภคชนิดถาวร (Y_2) มีค่าเท่ากับ 0.0166 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าว ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าจำนวนและราคาเครื่องอุปโภคชนิดถาวร ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยขนาดของครอบครัว การมีเครื่องอุปโภคชนิดถาวรไว้ครอบครองจะขึ้นอยู่กับความจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน สภาพทางเศรษฐกิจผู้ซื้อ และการที่สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวได้รับการศึกษาสูง ได้มีโอกาสไปทำงานที่มีรายได้มากยิ่งขึ้น สามารถซื้อเครื่องอุปโภคชนิดถาวรต่าง ๆ ที่มีราคาแพงมากขึ้นมาสู่ครอบครัวได้ นอกจากนี้อาจจะมีปัจจัยทางด้านค่านิยม การมีหรือไม่มีสิ่งสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา เข้าถึงหมู่บ้าน ที่น่าจะส่งผลต่อการมีเครื่องอุปโภคชนิดถาวรไว้ในครอบครอง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านขนาดของครอบครัว (I) กับลักษณะที่อยู่อาศัย (Y_3) มีค่าเท่ากับ -0.518 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ดังกล่าวไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าขนาดของครอบครัว ไม่มีผลต่อสภาพที่อยู่อาศัยแต่สภาพที่อยู่อาศัยจะขึ้นอยู่กับ ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว การตระหนักในความสำคัญว่า ที่อยู่อาศัยเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ทำให้หัวหน้าครอบครัวใช้ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาทำงาน เพื่อให้มีรายได้มาสร้างและปรับปรุงที่อยู่อาศัย นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับการศึกษา ของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว สมาชิกที่เป็นแรงงาน ในครอบครัวที่มีโอกาสได้รับการศึกษาสูงจนสามารถทำงานที่มีรายได้เพิ่มมากขึ้นประกอบกับการ ได้ไปรับรู้ความเจริญ และมีค่านิยมแบบในเมือง จึงได้มีส่วนร่วมในการสร้างที่อยู่อาศัยให้มีสภาพดีขึ้นและขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว นอกจากนี้ อาจจะขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่สามารถนำมาเป็นวัสดุในการสร้างที่อยู่อาศัย

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านขนาด ของครอบครัว (I) กับขนาดถือครองที่ดิน (Y_4) มีค่าเท่ากับ 0.0867 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าขนาดถือครองที่ดินจะขึ้นอยู่กับปัจจัยระยะเวลาในการย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัวการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น การได้รับมรดก การมีโอกาสไปจับจองที่ดินซึ่งเป็นที่รกร้างว่างเปล่า และราคาที่ดิน เป็นต้น

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (J) กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ (Y) มีค่าเท่ากับ 0.0685 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแล้ว ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1.3 ที่ว่าจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจจะมีความสัมพันธ์ในทางบวก แสดงว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระ คือ จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวแต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระหลายตัวประกอบกัน ทั้งที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ เช่น ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัวการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว และอาจจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น การนำวิทยาการสมัยใหม่มาใช้ การรวมกลุ่มทางการผลิต และการมีระเบียบวินัยในการผลิต เป็นต้น

เพื่อให้ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงาน ในครอบครัว (J) กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ (Y) ลึกซึ้งมากขึ้นจึงได้ทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจำนวนสมาชิก ที่เป็นแรงงานในครอบครัว (J) กับองค์ประกอบของสถานภาพทางเศรษฐกิจซึ่งได้แก่ รายได้สุทธิต่อปี (Y_1) เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร (Y_2) ลักษณะที่อยู่อาศัย (Y_3) และขนาดถือครองที่ดิน (Y_4) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (J) กับรายได้สุทธิต่อปี (Y_1) เท่ากับ 0.0232 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแล้วไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าถึงแม้จะมีจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวอยู่มากหรือน้อยก็ไม่ได้ส่งผลให้รายได้สุทธิต่อปีสูงหรือต่ำ เพราะงานอาชีพเกษตรกรรมเป็นงานที่ให้ผลตอบแทนทาง เศรษฐกิจน้อยในขณะที่ครัวเรือน ได้กลายเป็นหน่วยบริโภคมากกว่าหน่วยการผลิต รายจ่ายเพื่อการอุปโภค บริโภค ของสมาชิกในครอบครัว และรายจ่ายเพื่อการลงทุนในการประกอบอาชีพ นับวันยังมีสูงขึ้นจึงทำให้รายได้สุทธิต่อปีในครอบครัวต่ำหรือ บางครอบครัวต้องเป็นหนี้สิน ดังนั้นรายได้สุทธิต่อปีจึงอาจจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ด้วย เช่น ปัจจัยทางด้านการตลาด ปัจจัยด้านการจัดการในไร่นา ปัจจัยในการรวมกลุ่มทางการเกษตร ปัจจัย

ปัจจัยทางด้านการตลาด ปัจจัยด้านการจัดการในไร่ นา ปัจจัยในการรวมกลุ่มทางการเกษตร ปัจจัยทางด้านชีวภาพ เช่น โรคพืช และศัตรูพืช รวมทั้งภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (J) กับเครื่องอุปโภคบริโภคถาวร (Y_2) มีค่าเท่ากับ 0.0493 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 แสดงว่าถึงแม้จะมีจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวอยู่มากหรือน้อย ก็ไม่ได้ส่งผล ต่อจำนวน และราคาของเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรที่มีในครัวเรือน เพราะการมีเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรในครอบครัวจะขึ้นอยู่กับความจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน สถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ซื้อ หากสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวได้มีการศึกษาสูงมีโอกาสดูไปทำงานในเมืองและมีรายได้สูงขึ้นก็จะนำเงินรายได้ส่วนหนึ่งกลับบ้าน เช่น ถนอม ไข่ไก่ น้ำประปา เป็นต้น

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (J) กับลักษณะที่อยู่อาศัย (Y_3) มีค่าเท่ากับ -0.0777 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแล้ว ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ถึงแม้จะมีจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวอยู่มาก หรือน้อยก็ไม่ได้ส่งผลต่อสภาพที่อยู่อาศัย เพราะลักษณะที่อยู่อาศัยไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระ คือปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ดังปรากฏในงานวิจัยนี้ เช่น ปัจจัยระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว ปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ปัจจัยการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น วัฒนธรรมในการสร้างที่อยู่อาศัย วัฒนธรรมชาติในการสร้างที่อยู่อาศัยที่มีอยู่ในท้องถิ่น เป็นต้น

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (J) กับขนาดถือครองที่ดิน (Y_4) มีค่าเท่ากับ 0.0873 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแล้ว ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าถึงแม้ในครอบครัวจะมีสมาชิกที่เป็นแรงงานอยู่เป็นจำนวนมาก หรือน้อยก็ไม่ได้ส่งผล ต่อขนาดถือครองที่ดิน เพราะขนาดถือครองที่ดินไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระ คือปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวแต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ดังปรากฏในงานวิจัยนี้ เช่น ปัจจัยระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว และน่าจะมีปัจจัยอื่น ๆ เช่น การได้รับมรดก การมีโอกาส ได้เข้าไปจับจองที่ดิน ที่เป็นที่รกร้างว่างเปล่าและราคาของที่ดิน

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว (K) กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ (Y) มีค่าเท่ากับ 0.1401 และเมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแล้วพบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาสูง จะมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูง และหัวหน้าครอบครัว ที่มีระดับการศึกษาต่ำจะมีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1.4 ที่ว่าการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวกับสถานภาพทาง เศรษฐกิจน่าจะมีความสัมพันธ์กันในทางบวก เพราะหัวหน้าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาสูงเป็นคนที่มีความรู้ มีประสิทธิภาพในด้านความคิดและการปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงมีผลให้หัวหน้าครอบครัว มีสถานภาพทางเศรษฐกิจดี ในขณะที่หัวหน้าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาต่ำ หรือไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ จะเป็นแรงงานที่ด้อยประสิทธิภาพ ไม่มีโอกาสได้ใช้การศึกษาในการขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติม โดยเฉพาะความรู้ ที่เป็นประโยชน์ต่องานอาชีพของตนเอง การได้รับการศึกษาน้อยทำให้หัวหน้าครอบครัว ไม่มีโอกาสไปทำงานที่มีรายได้สูงไปกว่าการทำสวนกานแหรหรือรับจ้าง ดังนั้นจึงส่งผลให้หัวหน้าครอบครัว มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำ

เพื่อให้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว (K) กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ (Y) ลึกซึ้งมากขึ้น จึงได้ทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว (K) กับองค์ประกอบของสถานภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่รายได้สุทธิต่อปี (Y_1) เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร (Y_2) ภาระที่อยู่อาศัย (Y_3) และขนาดถือครองที่ดิน (Y_4) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว (K) กับรายได้สุทธิต่อปี (Y_1) มีค่าเท่ากับ -0.0960 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแล้วพบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีรายได้สุทธิต่อปีต่ำ และหัวหน้าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาต่ำจะมีรายได้สุทธิต่อปีสูง ทั้งนี้เพราะหัวหน้าครอบครัว ที่มีระดับการศึกษาสูง ถึงแม้มีรายได้สูง แต่ในขณะเดียวกันหัวหน้าครอบครัวก็มีรายจ่าย เพื่อการอุปโภคบริโภคในครอบครัว และเพื่อการศึกษาของบุตรสูง โดยเฉพาะเพื่อการลงทุนในการประกอบอาชีพ เช่น ซื้อที่ดิน ซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องนันทนาการ เครื่องเล่นน้ำ ปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืช เป็นปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นเมื่อนำค่าใช้จ่ายต่อปีมาหักลบจากรายได้ต่อปี หัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาสูง เหล่านี้จึงมีรายได้สุทธิต่อปีต่ำส่วนหัวหน้าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาต่ำ และมีรายได้ต่ำจึง ไม่สามารถนำเงินรายได้เหล่านั้นไปลงทุนเพื่อขยายกิจการ

ต่าง ๆ เช่น ซื้อที่ดิน ซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพและราคาแพงมาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิตในส่วนของตนเองได้ การที่หัวหน้าครอบครัวมีระดับการศึกษาต่ำ และไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ประกอบกับมีรายได้น้อยจึงไม่ส่งบุตรหลานให้เข้ารับการศึกษ ในระดับสูงกว่าภาคบังคับ เพราะฉะนั้นหัวหน้าครอบครัวจึงมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรน้อย เมื่อรวมค่าใช้จ่ายในด้านอุปโภคบริโภคในครอบครัวด้วยแล้วและนำค่าใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ ตลอดทั้งปีมาหักลบจากรายได้ต่อปี ปรากฏว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาต่ำจะมีรายได้สุทธิต่อปีสูงกว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว (K) กับเครื่องอุปโภคชนิดถาวร (Y_2) มีค่าเท่ากับ 0.0678 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแล้วไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ถึงแม้หัวหน้าครอบครัวจะมีระดับการศึกษาสูงหรือต่ำ ก็ไม่ส่งผลต่อจำนวนราคาของเครื่องอุปโภคชนิดถาวรที่มีในครัวเรือนได้ เพราะการมีเครื่องอุปโภคชนิดถาวรในครอบครัวจะขึ้นอยู่กับความจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน สถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ซื้อ และขึ้นอยู่กับครอบครัวที่มีสมาชิกที่เป็นแรงงานซึ่งได้รับการศึกษาสูงที่มีโอกาสไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม และบริการซึ่งให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงกว่าในภาคเกษตรกรรม แรงงานที่มีการศึกษาเหล่านี้จะมีอำนาจในการซื้อเครื่องอุปโภคชนิดถาวรมาสู่ครอบครัวได้มาก นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจจะส่งผลต่อเครื่องอุปโภคชนิดถาวร เช่น ค่านิยม การมีหรือไม่มีสิ่งสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว (K) กับลักษณะที่อยู่อาศัย (Y_3) มีค่าเท่ากับ 0.1305 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าว พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาสูง จะมีสภาพที่อยู่อาศัยดี และหัวหน้าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาต่ำ จะมีสภาพที่อยู่อาศัยไม่ดี เพราะหัวหน้าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีรายได้สูง เงินรายได้เหล่านี้จะถูกนำมาสร้างเพิ่มเติม และซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้มีสภาพดี ส่วนหัวหน้าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาต่ำมีรายได้ต่ำจึงขาดแคลนเงินที่จะนำมา สร้างเพิ่มเติมหรือซ่อมแซมลักษณะที่อยู่อาศัยให้มีสภาพดีได้ ลักษณะที่อยู่อาศัยจึงยังคงเป็นแบบชั่วคราว หรือกึ่งชั่วคราวที่ขาดการบูรณะซ่อมแซม

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว (K) กับขนาดถือครองที่ดิน (Y_4) มีค่าเท่ากับ 0.1295 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวพบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาสูง จะถือครองที่ดินขนาดใหญ่ และหัวหน้าครอบครัว ที่มีระดับ

การศึกษาต่ำ จะถือครองที่ดินขนาดเล็กเพราะที่ดินเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตและในการสร้างที่อยู่อาศัยการมีที่ดินเป็นของตนเองย่อมหมายถึงความมั่นคง และมีหลักประกันในสถานภาพทางเศรษฐกิจ ดังนั้นหัวหน้าครอบครัวจึงพยายามทำงาน เพื่อนำเงินไปซื้อที่ดิน หัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาระดับสูง จะมีรายได้สูงกว่าจึงสามารถนำเงินรายได้ไปซื้อที่ดินและมีขนาดถือครองที่ดิน มากกว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาระดับต่ำซึ่งมีรายได้น้อยจึงต้องโอกาสที่จะซื้อที่ดินเป็นของตนเอง ดังนั้นจึงมีที่ดินถือครองขนาดเล็ก หรือไม่มีที่ดินถือครอง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (L) กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ (Y) มีค่าเป็นบวกเท่ากับ 0.2015 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าว พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าครอบครัวซึ่งมีสมาชิกเป็นแรงงานที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงและครอบครัวซึ่งสมาชิกที่เป็นแรงงานที่มีระดับการศึกษาต่ำจะมีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำ ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1.5 ที่ว่า การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจน่าจะมีความสัมพันธ์กันในทางบวก เพราะสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นแรงงานที่มีการศึกษาระดับสูง จะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำให้เกิดผลผลิตและรายได้ นอกจากนี้แรงงานที่ได้รับการศึกษาสูงยังมีโอกาสหางานในภาคอุตสาหกรรมและบริการซึ่งงานเหล่านี้จะให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงกว่างานในภาคเกษตรกรรม จึงทำให้แรงงานเหล่านี้สามารถนำรายได้เข้าสู่ครอบครัว อันจะมีส่วนช่วยให้สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้นมากกว่าแรงงานที่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ

เพื่อให้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (L) กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ (Y) ลึกซึ้งมากขึ้นจึงได้ทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (L) กับองค์ประกอบของสถานภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ รายได้สุทธิต่อปี (Y_1) เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร (Y_2) ลักษณะที่อยู่อาศัย (Y_3) และขนาดถือครองที่ดิน (Y_4) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (L) กับรายได้สุทธิต่อปี (Y_1) มีค่าเท่ากับ 0.0231 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแล้วไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าถึงแม้สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจะมีระดับการศึกษาสูงหรือต่ำก็จะมีผลต่อรายได้สุทธิต่อปีของครอบครัว เพราะแรงงานที่เป็นสมาชิกของครอบครัวจะนำรายได้ส่วนหนึ่งเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว และรายได้

อีกส่วนหนึ่งเข้าสู่ครัวเรือนโดยการซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรหรือเป็นตัวแทนเงินเข้าสู่ครัวเรือน รายได้ที่เป็นเงินสดจะถูกนำไปใช้จ่ายเป็นค่าอุปโภคบริโภคในครัวเรือนค่าลงทุนทางด้านการเกษตร เช่น ซื้อที่ดิน ปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืช และเป็นค่าสร้างขยาย ซ่อมแซม ที่อยู่อาศัย เป็นต้น การที่ครอบครัวมีรายจ่ายที่สูงขึ้น จึงมีผลต่อรายได้สุทธิต่อปี นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจจะส่งผลต่อรายได้สุทธิต่อปีของครอบครัว เช่น การยอมรับนวัตกรรม การรวมกลุ่มทางการเกษตร

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว(L) กับเครื่องอุปโภคบริโภคถาวร (Y_2) มีค่าเท่ากับ 0.1565 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าว พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าครอบครัวซึ่งมีสมาชิกที่เป็นแรงงานมีการศึกษาระดับสูงจะมีเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรจำนวนมากและมีราคาแพง และครอบครัวซึ่งมีสมาชิกที่เป็นแรงงานมีการศึกษาระดับต่ำจะมีเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรจำนวนน้อยและมีราคาถูก เพราะแรงงานที่ได้รับการศึกษาสูงเป็นแรงงานที่มีประสิทธิภาพสามารถทำงานที่มีรายได้มากขึ้น จึงมีอำนาจในการซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรให้กับครอบครัวได้จำนวนมาก และราคาแพงมากขึ้น สำหรับแรงงานที่มีระดับการศึกษาต่ำเป็นแรงงานที่ด้อยทักษะยังคงทำงานในภาคเกษตรกรรม ซึ่งมีรายได้น้อยจึงมีอำนาจในการซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรได้น้อย

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว(L) กับลักษณะที่อยู่อาศัย (Y_3) มีค่าเท่ากับ 0.1955 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าว พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าครอบครัวซึ่งมีสมาชิกเป็นแรงงานที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีสภาพที่อยู่อาศัยดี และครอบครัวที่มีสมาชิกที่เป็นแรงงานที่มีระดับการศึกษาต่ำจะมีสภาพที่อยู่อาศัยไม่ดี ทั้งนี้เพราะแรงงานที่ได้รับการศึกษาสูงจะเป็นแรงงานที่มีทักษะสามารถไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการ ซึ่งให้ผลตอบแทนเป็นเงินรายได้ที่สูงกว่าภาคเกษตรกรรม แรงงานเหล่านี้จะนำรายได้เข้าสู่ครัวเรือนทำให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถสร้างขยาย ซ่อมแซม ลักษณะที่อยู่อาศัยให้มีสภาพดีขึ้น ส่วนแรงงานที่มีระดับการศึกษาต่ำ มีทักษะในการทำงานต่ำ จึงยังคงประกอบอาชีพทำสวน หรือเป็นแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรกรรม ซึ่งให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่ำ จึงทำให้มีรายได้เข้าสู่ครอบครัวน้อย ครอบครัวจึงไม่มีเงินสำหรับสร้างขยาย หรือ ซ่อมแซมลักษณะที่อยู่อาศัยให้มีสภาพดีขึ้น

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว(L) กับขนาดถือครองที่ดิน (Y_4) มีค่าเท่ากับ 0.1593 และเมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวพบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าครอบครัวซึ่งมี

สมาชิกเป็นแรงงานที่มีระดับการศึกษาสูงจะถือครองที่ดินขนาดใหญ่ และครอบครัวซึ่งมีสมาชิกเป็นแรงงานที่มีระดับการศึกษาต่ำจะถือครองที่ดินขนาดเล็ก เพราะสมาชิกในครอบครัวซึ่งเป็นแรงงานที่มีระดับการศึกษาสูง จะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพทำให้เกิดผลผลิต และรายได้สู่ครอบครัว โดยครอบครัวจะนำเงินรายได้เหล่านั้นไปซื้อที่ดินสำหรับทำกิน ทำให้สามารถถือครองที่ดินขนาดใหญ่ได้ ในขณะที่สมาชิกในครอบครัวซึ่งเป็นแรงงานที่มีระดับการศึกษาต่ำหรือไม่มีการศึกษาจะเป็นแรงงานที่ด้อยประสิทธิภาพในการผลิต ขาดความรู้ในการพัฒนาการเกษตรและคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น ด้อยโอกาสที่จะหางานอื่นที่มีรายได้ดีกว่างานในภาคเกษตรกรรมทำ จึงมีส่วนในการช่วยพัฒนาสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวได้น้อย ครอบครัวจึงขาดแคลนเงินสำหรับไปซื้อที่ดินทำกิน ทำให้ครอบครัวถือครองที่ดินขนาดเล็ก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว (M) กับสภาพทางเศรษฐกิจ (Y) มีค่าเท่ากับ -0.0487 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแล้วไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าถึงแม้หัวหน้าครอบครัวจะมีความขยันหมั่นเพียรมากหรือน้อย ก็ไม่มีผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจ ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1.6 ที่ว่าความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัวกับสภาพทางเศรษฐกิจน่าจะมีความสัมพันธ์กันในทางบวก เพราะอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มีรายได้ต่ำโดยเฉพาะผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้างซึ่งทำงานและได้รับค่าจ้างเป็นรายวัน ถึงแม้จะขยันมากหรือน้อยก็ยังคงได้รับค่าจ้างเท่าเดิม นอกจากนั้นอาชีพการทำสวนกาแฟยังขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ ดังนั้นเมื่อถึงช่วงหน้าแล้งหัวหน้าครอบครัวจะมีงานทำน้อยลง จึงใช้เวลาส่วนใหญ่พักผ่อนอยู่กับบ้าน และเก็บหาอาหารตามธรรมชาติซึ่งเป็นการขยันที่ไม่ได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ดังนั้นสภาพทางเศรษฐกิจจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว แต่มีปัจจัยอื่น ๆ ดังที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ เช่น ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว และอาจจะมีปัจจัยอื่น ๆ เช่น โรคและศัตรูพืช ความมีระเบียบวินัยในการผลิต การนำวิทยาการทางการเกษตรมาใช้ ความขยันหมั่นเพียรของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว เป็นต้น

เพื่อให้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว (M) กับสภาพทางเศรษฐกิจ (Y) ลึกซึ้งมากขึ้น จึงได้ทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความขยันหมั่นเพียร ของหัวหน้าครอบครัว (M) กับองค์ประกอบของสภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่รายได้สุทธิต่อปี (Y_1) เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร (Y_2) ลักษณะที่อยู่อาศัย (Y_3)

และขนาดถือครองที่ดิน (Y_4) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว (M) กับ รายได้สุทธิต่อปี (Y_1) มีค่าเท่ากับ 0.0695 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าว ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าถึงแม้หัวหน้าครอบครัวจะขยันหมั่นเพียรมากหรือน้อย ก็ไม่มีผลให้รายได้สุทธิต่อปีของครอบครัวเพิ่มขึ้นหรือลดลง เพราะรายได้สุทธิต่อปีของครอบครัวไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระ ซึ่งเป็นปัจจัยด้านความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว แต่เนื่องจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่ำในขณะเดียวกันในสภาพสังคม และเศรษฐกิจปัจจุบันทำให้ครอบครัวต้องมีรายจ่ายในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น จึงทำให้รายได้สุทธิต่อปีของครอบครัวต่ำ หรือครอบครัวต้องเป็นหนี้ นอกจากนี้ก็อาจจะมีปัจจัยอื่น ๆ เช่น การใช้ประโยชน์จากที่ดิน ระดับการให้บริการของรัฐและการใช้บริการของรัฐ เป็นต้น

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว (M) กับ เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร (Y_2) มีค่าเท่ากับ -0.0639 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าว ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าถึงแม้หัวหน้าครอบครัวจะขยันหมั่นเพียรมากหรือน้อย ก็ไม่มีผลให้เครื่องอุปโภคบริโภคถาวรเพิ่มขึ้นหรือลดลง เพราะจำนวนและราคาเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระ ซึ่งเป็นปัจจัยด้านความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว แต่การมีเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรในครัวเรือนจะขึ้นอยู่กับความจำเป็นในการใช้สอย และราคาที่ไม่แพงมากนัก นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว และอาจจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น ค่านิยม การให้บริการทางด้านสาธารณูปโภค เป็นต้น

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว (M) กับ ลักษณะที่อยู่อาศัย (Y_3) มีค่าเท่ากับ -0.0887 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าว ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าถึงแม้หัวหน้าครอบครัวจะขยันหมั่นเพียรมากหรือน้อย ก็ไม่มีผลให้ที่อยู่อาศัยมีสภาพดี หรือไม่ดี เพราะลักษณะที่อยู่อาศัยไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระซึ่งเป็นปัจจัยด้านความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว แต่เนื่องจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่ำ เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำจึงไม่มีเงินเพียงพอสำหรับสร้าง ชยาย ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้มีสภาพดีได้ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ เช่น ปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว และ

อาจขึ้นกับปัจจัยอื่น ๆ เช่น ลักษณะวัฒนธรรมในการสร้างที่อยู่อาศัยในแต่ละท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถนำมาใช้เป็นวัสดุในการสร้างที่อยู่อาศัย เป็นต้น

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว (M) กับขนาดถือครองที่ดิน (Y_d) มีค่าเท่ากับ 0.0333 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแล้ว ไม่พบ ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ถึงแม้หัวหน้าครอบครัวจะขยันหมั่นเพียรมากหรือน้อย ก็ไม่มีผลให้ครอบครัวมีที่ดินถือครองขนาดใหญ่หรือเล็ก เพราะขนาดถือครองที่ดินไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระซึ่งเป็นปัจจัยด้านความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว แต่เนื่องจากลักษณะงานอาชีพในภาคเกษตรกรรมมีส่วนทำให้เกษตรกรมีรายได้น้อย จึงขาดแคลนเงินทุนที่จะไปซื้อที่ดินทำกินนอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ เช่น ปัจจัยด้านระยะเวลาในการย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัวและการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว และอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น การได้รับมรดก การมีโอกาสได้เข้าไปจับจองที่ดินรกร้างว่างเปล่า และราคาที่ดิน

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว (N) กับสถานะทางเศรษฐกิจ (Y) มีค่าเท่ากับ -0.0749 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแล้ว ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ถึงแม้หัวหน้าครอบครัวจะมีการประหยัดและออมทรัพย์มากหรือน้อย ก็ไม่ส่งผลให้สถานะทางเศรษฐกิจสูงขึ้นหรือต่ำลง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1.7 ที่ว่าการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัวกับสถานะทางเศรษฐกิจจะมีความสัมพันธ์กันในทางบวก เพราะอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มีรายได้น้อย ในขณะที่รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในครอบครัวและเพื่อการลงทุนในการประกอบอาชีพมีมาก ดังนั้นถึงแม้ว่าหัวหน้าครอบครัวจะประหยัด เช่นไรก็ไม่ส่งผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว นอกจากนี้สถานะทางเศรษฐกิจยังขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ คือ ปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานภายในครอบครัว และอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น การประหยัดและการออมทรัพย์ของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

เพื่อให้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว (N) กับสถานะทางเศรษฐกิจ (Y) ลึกซึ้งมากขึ้นได้ทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการประหยัด และการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว (N)

กับองค์ประกอบของสภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ รายได้สุทธิต่อปี (Y_1) เครื่องอุปโภคชนิดถาวร (Y_2) ลักษณะที่อยู่อาศัย (Y_3) และขนาดถือครองที่ดิน (Y_4) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว (N) กับรายได้สุทธิต่อปี (Y_1) มีค่าเท่ากับ 0.0109 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแล้ว ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ถึงแม้หัวหน้าครอบครัวจะมีการประหยัดและออมทรัพย์มาก หรือน้อย ก็ไม่มีผลให้รายได้สุทธิต่อปีสูง หรือต่ำ ทั้งนี้เพราะรายได้สุทธิต่อปีไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระ ซึ่งเป็นปัจจัยด้านการประหยัด และการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว แต่ขึ้นอยู่กับกรณีที่หัวหน้าครอบครัวมีรายได้ จากการทำสวน หรือรับจ้างน้อย ในขณะที่รายจ่ายของครอบครัวมีสูง ถึงแม้หัวหน้าครอบครัว จะประหยัด อย่างไร ครอบครัวก็ยังคงมีรายได้สุทธิต่อปีน้อย บางครอบครัวก็มีหนี้สิน นอกจากนี้อาจจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น ปัจจัยทางด้านการตลาดการรวมกลุ่มทางการเกษตร การนำวิทยาการสมัยใหม่ทางการเกษตร มาใช้ การประหยัด และการออมทรัพย์ของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการประหยัด และการออมทรัพย์ ของหัวหน้าครอบครัว (N) กับเครื่องอุปโภคชนิดถาวร (Y_2) มีค่าเท่ากับ -0.0515 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแล้ว ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ถึงแม้หัวหน้าครอบครัวจะมีการประหยัดและการออมทรัพย์มาก หรือน้อย ก็ไม่มีผลให้เครื่องอุปโภคชนิดถาวร ในครอบครัวเพิ่มหรือลด เพราะเครื่องอุปโภคชนิดถาวรไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระซึ่งเป็นปัจจัยด้านการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว แต่การมีเครื่องอุปโภคชนิดถาวรจะขึ้นอยู่กับความจำเป็นต้องใช้ และราคาของเครื่องอุปโภค ชนิดถาวรมากกว่า นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ซึ่งปรากฏในงานวิจัยนี้ และอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น ค่านิยมการประหยัดและการออมทรัพย์ของสมาชิกในครอบครัว สิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านสาธารณูปโภค เป็นต้น

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว (N) กับสภาพที่อยู่อาศัย (Y_3) มีค่าเท่ากับ -0.0942 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแล้ว ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ถึงแม้หัวหน้าครอบครัวจะมีการประหยัดและการออมทรัพย์มากหรือน้อย ก็ไม่ส่งผลให้สภาพที่อยู่อาศัยของครอบครัวดีหรือไม่ดี เพราะสภาพที่อยู่อาศัยจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนา ในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และการศึกษาของสมาชิกที่

แรงงานในครอบครัวดังปรากฏอยู่ในงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ลักษณะที่อยู่อาศัยอาจจะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้เป็นวัสดุสำหรับสร้างที่อยู่อาศัยที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นและการประหยัดและการออมทรัพย์ของสมาชิกในครอบครัว

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว (N) กับขนาดถือครองที่ดิน (Y_d) มีค่าเท่ากับ -0.0573 และเมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแล้ว ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าแม้หัวหน้าครอบครัวจะมีการประหยัดและการออมทรัพย์มากหรือน้อยก็ไม่ส่งผลให้ครอบครัวมีที่ดินถือครองขนาดใหญ่หรือเล็ก เพราะขนาดถือครองที่ดินไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระซึ่งเป็นปัจจัยด้านการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว แต่ขึ้นอยู่กับการที่หัวหน้าครอบครัวมีรายได้ต่ำและมีรายจ่ายในครัวเรือนสูงจึงทำให้หัวหน้าครอบครัวไม่มีเงินเพียงพอสำหรับซื้อที่ดิน นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนา ในถิ่นที่อยู่ปัจจุบัน ของหัวหน้าครอบครัว การศึกษา ของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ซึ่งเป็นปัจจัยที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ และอาจจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น มรดกที่ดิน การมีโอกาสเข้าไปจับจองที่ดินซึ่งเป็นที่รกร้างว่างเปล่า และราคาที่ดิน เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 15 สามารถสรุปได้ว่า การทดสอบความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว ขนาดของครอบครัว จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว และการประหยัด และการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัวกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ พบความสัมพันธ์โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 3 ตัวแปร คือ ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบัน ของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว และการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว

วิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสำคัญสามารถพยากรณ์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ

ในการค้นหาตัวพยากรณ์ที่ดีเพื่อพยากรณ์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ คือ จะวิเคราะห์ผลของตัวแปรอิสระอย่างเป็นขั้นตอนทีละตัว โดยขั้นแรกจะหาตัวแปรอิสระหนึ่งตัวที่สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตาม หรือมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม มากที่สุดมาวิเคราะห์

สร้างสมการถดถอยสมการแรกก่อน ในขั้นที่สองจะหาตัวแปรตัวที่สอง เมื่อนำมารวมกับตัวแปรแรก แล้วสามารถอธิบายการผันแปรตามได้มากกว่าตัวแปรอื่น ๆ ที่จะนำมารวมกับตัวที่หนึ่ง ในขั้นต่อมา ก็หาตัวแปรอิสระตัวอื่น ๆ ที่ยังคงเหลืออยู่มาเข้าสมการต่อ ๆ ไปตามลำดับของความสามารถในการอธิบายการผันแปรของตัวแปรตาม (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และลัดดาวัลย์ รอดคนณี. 2527 : 35) ปรากฏผลดังตาราง 16 - 19

ตาราง 16 แสดงตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ

ตัวพยากรณ์ที่นำ เข้าสมการ	B	S.E.B	Beta	T	Sig T
H	14532.568205	4047.123893	0.203001	3.591	0.0004
R	0.20300				
R ²	0.04121				
S.E.est	335174.06096				
F	12.89412* Signif F 0.0004				
a	319494.81605				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 16 แสดงว่าระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว (H) เป็นตัวแปรอิสระตัวแรกที่ได้รับการคัดเลือกเพราะสามารถอธิบายการผันแปรสถานการณ์ทางเศรษฐกิจได้มากกว่าตัวแปรอื่น ๆ ($R^2 = 0.04121$) และเป็นตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับตัวแปรตามโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($R = 0.20300$)

หากจะนำผลการวิเคราะห์ถดถอยมาใช้ในการประมาณค่าของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ จะได้สมการถดถอยดังนี้

$$\hat{Y} = 319494.81605 + 14532.568205 H \dots\dots\dots (1)$$

จากสมการถดถอยที่ใช้ในการพยากรณ์ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระคือระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว (H) เป็นตัวพยากรณ์สามารถพยากรณ์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ (Y) ได้

ตาราง 17 แสดงตัวแปรที่ยังไม่ได้เข้าสมการ

ตัวแปร	Beta In	Partial	Min Toler	T	Sig T
I	0.073468	0.075008	0.999401	1.301	0.1944
J	0.085034	0.086551	0.993286	1.502	0.1341
K	0.139204	0.142163	0.999981	2.483	0.0136*
L	0.200895	0.205166	0.999991	3.625	0.0003*
M	-0.030952	0.031486	0.992177	-0.545	0.5864
N	-0.065469	0.066786	0.997755	-1.157	0.2480

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 17 จะเห็นได้ว่า มีตัวแปรอิสระการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว (K) และ การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (L) ที่ยังไม่เข้าสู่สมการ มีความสัมพันธ์ส่วนย่อย (โดยมีระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว (H) เป็นค่าคงที่) กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ค่า Sig T น้อยกว่า 0.05) โดยมีตัวแปรอิสระ การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (L) เป็นตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ส่วนย่อยสูงที่สุดในบรรดาตัวแปรทั้งหลายที่ยังไม่เข้าสู่สมการ (Partial = 0.205166) และยังมีค่าสัดส่วนของความแปรปรวนของตัวแปรอิสระที่ไม่สามารถอธิบาย ได้ด้วย ตัวแปรอิสระเดิมที่มีอยู่มากกว่า 0.01 (Min Toler = 0.999991) แสดงว่าตัวแปรอิสระ การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (L) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว (H) ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่อยู่ในสมการถดถอย อยู่แล้วน้อยที่สุดในบรรดาตัวแปรทั้งหลายที่ยัง ไม่เข้าสู่สมการ ดังนั้นตัวแปรอิสระการศึกษาของสมาชิก ที่เป็นแรงงานในครอบครัว (L) จึงเป็นตัวแปรที่จะเข้าสู่สมการต่อไป ปรากฏผลดังตาราง 18

ตาราง 18 แสดงตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์สถานภาพทางเศรษฐกิจ

ตัวพยากรณ์	B	S.E.B	Beta	T	Sig T
H	14489.127479	3967.666862	0.202394	3.652	0.0003
L	95473.845952	26339.399190	0.200895	3.652	0.0003
R	0.28560				
R ²	0.08157				
S.E.est	328592.10224				
F	13.27735* Signif F 0.000				
a	194263.56329				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาตาราง 18 จะเห็นว่าเมื่อนำตัวแปรอิสระการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (L) มารวมกับตัวแปรอิสระระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว (H) เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม คือ สถานภาพทางเศรษฐกิจ (Y) สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตาม (Y) ได้มากขึ้น จาก $R^2 = 0.04121$ มาเป็น 0.08157 หรือสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 8.15 และ สมการถดถอยที่ประกอบด้วยตัวแปรอิสระสองตัวนี้มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับตัวแปรตาม โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

หากนำผลการวิเคราะห์ถดถอยมาใช้ในการประมาณค่าของสถานภาพทางเศรษฐกิจ จะได้สมการถดถอยดังนี้

$$\hat{Y} = 194263.56329 + 14489.127479H + 95473.845952 L \dots (2)$$

จากสมการถดถอยที่ใช้ในการพยากรณ์ดังกล่าว แสดงว่า ตัวแปรอิสระ คือ ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว (H) และการศึกษาของสมาชิก ที่เป็นแรงงานในครอบครัว (L) เป็นตัวพยากรณ์สามารถพยากรณ์สถานภาพทางเศรษฐกิจ (Y) ได้

ตาราง 19 แสดงตัวแปรที่ยังไม่ได้เข้าสมการ

ตัวแปร	Beta In	Partial	Min Toler	T	Sig T
I	0.041796	0.043015	0.972800	0.743	0.4579
J	0.043990	0.044692	0.947978	0.772	0.4406
K	0.085268	0.084619	0.904499	1.466	0.1437
M	-0.013762	-0.014251	0.984884	-0.246	0.8058
N	-0.054599	-0.056825	0.994752	-0.982	0.3267

จากตาราง 19 แสดงว่า ตัวแปรอิสระ คือ ขนาดของครอบครัว (I) จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (J) การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว (K) ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว (M) และการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว (N) ไม่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ เพราะปรากฏว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ส่วนย่อยกับตัวแปรตาม คือ สถานภาพทางเศรษฐกิจ (Y) ต่ำมาก และเมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติแล้วไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้นตัวแปรอิสระซึ่งได้แก่ ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว (H) และการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (L) เท่านั้นที่มีความสำคัญสามารถพยากรณ์ตัวแปรตามคือสถานภาพทางเศรษฐกิจ (Y) ได้ ซึ่งไม่เป็นสมมุติฐานข้อที่ 2 ที่ว่า ปัจจัยที่น่าจะมีความสำคัญต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอหนองโติระ จังหวัดชุมพร มากที่สุดถึงน้อยที่สุด ตามลำดับ ได้แก่

- 2.1 ปัจจัยด้านความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว
- 2.2 ปัจจัยด้านการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว
- 2.3 ปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว
- 2.4 ปัจจัยด้านขนาดของครอบครัว
- 2.5 ปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว
- 2.6 ปัจจัยด้านการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว
- 2.7 ปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยหรือตัวแปรอิสระที่มีความสำคัญ ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เข้าสมการ และสามารถพยากรณ์ตัวแปรตาม คือ สถานภาพทางเศรษฐกิจ (Y) ได้แก่ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว (H) และการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (L) ส่วนตัวแปรอิสระอื่น ๆ เช่น ขนาดของครอบครัว (I) จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว (J) การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว (K) ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว (M) และการประหยัด

และการอบรมทรีนิตี้ของหัวหน้าครอบครัว (N) ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าสมการจึงไม่สามารถพยากรณ์ตัวแปรตามคือสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ (Y) ได้

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสถานภาพทางเศรษฐกิจในปัจจุบันของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว ขนาดของครอบครัว จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ความชำนาญขั้นพื้นฐานของหัวหน้าครอบครัว และการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว กับสถานภาพทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

3. เพื่อวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสถานภาพทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1 ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว

1.2 ขนาดของครอบครัว

1.3 จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว

1.4 การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว

1.5 การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว

1.6 ความชำนาญขั้นพื้นฐานของหัวหน้าครอบครัว

1.7 การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วย

- รายได้สุทธิต่อปี

- เครื่องอุปโภคบริโภค
- ลักษณะที่อยู่อาศัย
- ขนาดถือครองที่ดิน

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษประกอบด้วยหัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากรภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร จำนวน 12 หมู่บ้าน รวม 302 ครอบครัว

ผลจากการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.2030$)
 2. ขนาดของครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.0685$)
 3. จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.0678$)
 4. การศึกษาของหัวหน้าครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.1401$)
 5. การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.2015$)
 6. ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = -0.0487$)
 7. การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = -0.0749$)
 8. ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์สถานภาพทางเศรษฐกิจได้ เรียงตามลำดับสำคัญดังนี้ คือ
 - 8.1 ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว
 - 8.2 การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว
- ส่วนปัจจัยอื่น ๆ คือ ขนาดของครอบครัว จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว ไม่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ แสดงให้เห็นว่าไม่สามารถพยากรณ์สถานภาพทางเศรษฐกิจได้

อภิปรายผลการศึกษา

การอภิปรายผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนาคู จังหวัดนครราชสีมา จะอภิปรายตามหัวข้อต่อไปนี้

1. สถานภาพทางเศรษฐกิจในปัจจุบันของครอบครัวได้แก่
 - 1.1 รายได้สุทธิต่อปี
 - 1.2 เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร
 - 1.3 ลักษณะที่อยู่อาศัย
 - 1.4 ขนาดถือครองที่ดิน
2. ปัจจัยต่าง ๆ ที่น่าจะมีผลต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ
 - 2.1 ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว
 - 2.2 ขนาดของครอบครัว
 - 2.3 จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว
 - 2.4 การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว
 - 2.5 การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว
 - 2.6 ความชำนาญในอาชีพของหัวหน้าครอบครัว
 - 2.7 การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว
3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ
4. ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสำคัญสามารถพยากรณ์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ

1. สถานภาพทางเศรษฐกิจในปัจจุบันของครอบครัว

1.1 รายได้สุทธิต่อปี

จากการศึกษาเกี่ยวกับรายได้สุทธิต่อปีของครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนาคู จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 302 ครอบครัวพบว่า ครอบครัวมีรายได้สุทธิต่อปีโดยเฉลี่ยจากการประกอบอาชีพหลัก คือทำสวนกาแฟ หรือรับจ้างทำงานในสวนกาแฟ ส่วนผลไม้มากกว่า 4,092.94 บาท ซึ่งนับว่าเป็นรายได้สุทธิต่อปีที่ต่ำมาก

ครอบครัวยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ทำสวนกาแฟเป็นอาชีพหลักนั้น จะมีรายได้อาจขาดจากการทำสวนกาแฟต่ำ เพราะได้รับผลกระทบจากความแปรปรวนราคาของกาแฟ การทำสวนกาแฟโดยยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจัดเป็นการผลิตที่เป็นหน่วยเล็ก ๆ ยากที่จะควบคุมปริมาณการผลิตโดยส่วนรวม ดังนั้นจึงทำให้ผลผลิตกาแฟล้นตลาด ประกอบกับปัญหากาแฟมีต้นทุนในการผลิตสูง พันธุ์กาแฟขาดคุณภาพ เมล็ดกาแฟไม่ได้มาตรฐาน และมีการแข่งขันกันมากทั้งตลาดภายในประเทศและภายนอกประเทศ จึงทำให้ราคากาแฟตกต่ำ ในปีพุทธศักราช 2535 ซึ่งเป็นปีที่ผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลที่อำเภอพะโต๊ะ พบว่า พ่อค้าคนกลางในตลาดอำเภอหลังสวนจะรับซื้อกาแฟตากแห้งที่ยังไม่กระเทาะเปลือกในราคากิโลกรัมละ 17 - 18 บาท นับเป็นราคาที่ต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนในการผลิต แต่ยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นเจ้าของสวนกาแฟเหล่านั้นจะไม่มีอำนาจในการต่อรองราคา เนื่องจากราคากาแฟถูกกำหนดโดยตลาดการค้าในกรุงเทพมหานคร และมีผลมาสู่แหล่งผลิตโดยอาศัยพ่อค้าคนกลาง ซึ่งรู้ความเคลื่อนไหวของตลาดและราคาอย่างรวดเร็ว ถูกต้องกว่ากลุ่มประชากรผู้มีอาชีพทำสวนกาแฟ

พ่อค้าคนกลางที่มีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทำสวนกาแฟได้แก่พ่อค้าคนกลางในตลาดอำเภอหลังสวน พ่อค้าคนกลางเหล่านั้นจะมีสถานที่รับซื้อผลผลิตจากสวนกาแฟที่แน่นอน และมีทุนในการดำเนินการมาก ดังนั้นพ่อค้าคนกลางจึงสามารถให้ความช่วยเหลือทางด้านสินเชื่อ เช่น เงินทุน วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งปุ๋ยเคมี และยาปราบศัตรูพืชที่จำเป็นต้องใช้ในการทำสวนกาแฟ โดยพ่อค้าคนกลางจะตกลงกับยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทำสวนกาแฟที่มาขอความช่วยเหลือทางด้านสินเชื่อจากพ่อค้าคนกลางว่า จะต้องนำผลผลิตมาขายให้กับตน ซึ่งพ่อค้าคนกลางเหล่านั้นจะคิดอัตราดอกเบี้ยสูง และตั้งราคารับซื้อผลผลิตต่ำ ถึงแม้ยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะถูกกดราคา และมีพ่อค้าคนกลางในระดับตำบลมารับซื้อกาแฟที่ปากทางเข้าหมู่บ้าน โดยรับซื้อในราคาที่สูงกว่าประมาณกิโลกรัมละ 50 สตางค์ถึง 1 บาท ปรากฏว่ามียุทธศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวนน้อยเท่านั้นที่ขายกาแฟให้กับพ่อค้าคนกลางในระดับตำบล เพราะหากขายกาแฟให้กับพ่อค้าคนกลางในระดับตำบลแล้ว ย่อมหมายถึงว่าเป็นการผลิตัญญาที่ตกลงไว้กับพ่อค้าคนกลางในระดับอำเภอ และจะส่งผลให้ยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหล่านั้นไม่ได้รับความช่วยเหลือในเรื่องสินเชื่อที่เป็นเงินทุน วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืชในฤดูเพาะปลูกต่อไปอีก ดังนั้นจึงทำให้ยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำเป็นต้องไปกู้หนี้ และขายผลผลิตกาแฟให้กับพ่อค้าคนกลางในระดับอำเภอ ทำให้พ่อค้าคนกลางในระดับอำเภอคิดอัตราดอกเบี้ยสูงและกดราคาผลผลิตกาแฟที่รับซื้อไว้ ดังที่ รัชนิกร เศรษฐกิจ กล่าวไว้ว่า

เกษตรกรกับพ่อค้าคนกลางมีความสัมพันธ์กัน และเกษตรกรจะต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพ่อค้าคนกลางเสมอ (รัชนิกร เศรษฐโช. 2528 : 217) ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลให้รายได้หลักของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประกอบอาชีพทำสวนกาแฟอยู่ในระดับต่ำ

ปัญหาที่ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทำสวนกาแฟถูกกดราคาผลผลิตและไม่สามารถแก้ไขได้ ถึงแม้ว่ารัฐบาลได้มีนโยบายประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร โดยให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์รับซื้อผลผลิตกาแฟในราคาประกันกิโลกรัมละ 24 บาท แต่ปรากฏว่ามีประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวนน้อยที่นำผลผลิตกาแฟไปขายให้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ทั้งนี้เพราะการมีสัญญาหน้ล้นผูกพันอยู่กับพ่อค้าคนกลางในระดับอำเภอ และต้องการหลีกเลี่ยงการจ่ายภาษีเงินได้ที่ได้จากการขายผลผลิตกาแฟให้กับรัฐบาลแม้ว่าในปัจจุบันนโยบายทางการเกษตรของจังหวัดชุมพรได้สนับสนุนให้ประชากรในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะได้ปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด และสะท้อนด้วยการให้เงินสนับสนุนการปลูกไร่ละ 2,000 บาท หากประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะปลูกพืชชนิดใหม่ดังกล่าว ก็จะต้องรองจนกว่าสวนกาแฟจะหมดสภาพคือ ไม่สามารถให้ผลผลิตได้อีกต่อไป ดังนั้นในระยะนี้จึงยังคงมีรายได้หลักจากสวนกาแฟ ถึงแม้จะให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่ำกว่าการปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ก็ตาม

ปัจจุบันยังไม่ปรากฏการรวมกลุ่มเกษตรกรในรูปสถาบัน เพื่อร่วมมือในการผลิต การตลาด และการรักษาระดับราคาพืชผลในอำเภอพะโต๊ะ ตลาดกาแฟในอำเภอพะโต๊ะ โดยทั่วไปจึงตกอยู่ในการกำหนดราคาของพ่อค้าคนกลาง ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทำสวนกาแฟไม่สามารถควบคุมการตลาดได้เลย ดังนั้นในด้านการตลาดประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้มีอาชีพทำสวนกาแฟ จึงเป็นผู้เสียผลประโยชน์แก่พ่อค้าคนกลางอยู่ตลอดเวลา

จึงกล่าวได้ว่า การไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตด้วยตนเองได้ การไปกู้หน้จากพ่อค้าคนกลาง การจำเป็นต้องขายผลผลิตกาแฟทั้งที่พ่อค้าคนกลางรับซื้อในราคาต่ำและการไม่มีการรวมกลุ่มทางการเกษตร ทำให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทำสวนกาแฟเป็นอาชีพหลักมีรายได้น้อย

นอกจากประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทำสวนกาแฟจะมีรายได้ต่ำจากการขายผลผลิตกาแฟแล้ว จากการศึกษายังพบว่า การทำสวนกาแฟของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะ เป็นการผลิตเพื่อการค้าซึ่งจำเป็นต้องใช้เงินทุนเป็นจำนวนมากเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต ดังที่ แดงอ่อน มั่นใจตน กล่าวว่า ในปัจจุบันวิธีการทำการเกษตรแผนใหม่ได้เข้ามาแทนที่ มีการใช้เครื่องจักร ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช และการใช้แรงงานว่าจ้าง

มากขึ้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกษตรกรจำเป็นต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนในการทำเกษตรมากขึ้น (แดงอ่อน มั่นใจตน. 2532 : 284) ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทาสวนกาแฟ จะต้อง มีทุนสำหรับซื้อปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช ท่อน้ำเครื่องสูบน้ำ เครื่องพ่นยาปราบศัตรูพืช รวมทั้งวัสดุ อุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ ซึ่งนับวันจะมีราคาแพงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในระยะแรกของการทำสวนกาแฟต้องใช้ทุนเป็นจำนวนมาก แต่กาแฟยังไม่ให้ผลผลิต ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหล่านี้จึง ไม่มีรายได้จากสวนกาแฟในขณะที่รายจ่ายเพื่อการลงทุนทำสวนกาแฟมีสูง จึง ทำให้ตกอยู่ในสภาพของการเป็นหนี้สิน สถาบันเงินทุนที่ให้บริการทางด้านสินเชื่อในอัตราดอกเบี้ยต่ำ มีอยู่อย่างจำกัด ในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะจะมีเพียงธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เท่านั้นที่ให้บริการทางด้านสินเชื่อในอัตราดอกเบี้ยต่ำ แต่ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหล่านี้ไม่สามารถกู้ยืมเงินได้ เพราะ ไม่มีที่ดินหรือมีที่ดินถือครองน้อย ทำให้ไม่สามารถนำหลักทรัพย์มาเป็นเครื่องค้ำประกันเงินกู้ได้ หรือกู้เงินได้ในปริมาณที่ไม่เพียงพอที่จะนำไปลงทุนดังที่ ประดิษฐ์ มัชฌิมา กล่าวไว้ ธนาคารและสถาบันเกษตรกรยังมีจำกัด ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือ ชาวนา ชาวไร่ ที่ยากจนได้ และส่วนใหญ่ผู้ที่สามารถกู้เงินได้จะได้แก่ผู้มีฐานะดี หรือผู้ที่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน (ประดิษฐ์ มัชฌิมา 2533 : 76) ดังนั้นเมื่อประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหล่านี้มีทุนจำกัด จึงทำให้เทคนิคการผลิตแบบใหม่ต้องจำกัดไปด้วย ส่งผลให้ผลผลิตและรายได้จากสวนกาแฟต้องลดลง แต่หากต้องการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ก็ต้องแก้ปัญหาด้วยการไปขอความช่วยเหลือทางด้านสินเชื่อจากพ่อค้าคนกลางระดับอำเภอในรูปของเงินกู้ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืช จึงทำให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราสูง ถูกกดราคาผลผลิตให้ต่ำ ส่งผลให้มีรายได้น้อยและยังคงตกอยู่ในสภาพของการมีหนี้สินต่อไป

ถึงแม้การทำสวนกาแฟในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะ จะใช้ปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืชอยู่ในปริมาณสูง ด้วยเหตุผลที่ต้องการเพิ่มปริมาณและคุณภาพ แต่เนื่องจากการทำสวนกาแฟยังต้องพึ่งพาสภาพดินฟ้าอากาศเป็นสิ่งสำคัญ ในบางปีสวนกาแฟต้องประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง กาแฟจึงติดผลน้อย ทำให้ปริมาณผลผลิตตกต่ำ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าปัจจุบันพื้นที่อำเภอพะโต๊ะยัง ไม่มีการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานการผลิตทางด้านการเกษตร เช่นการชลประทาน ซึ่งได้แก่เขื่อน และอ่างเก็บน้ำ ทั้งที่หากพิจารณาในด้านสภาพภูมิศาสตร์แล้วพื้นที่อำเภอพะโต๊ะ มีศักยภาพพอที่จะพัฒนาได้ เพราะพื้นที่มีป่าเขาและต้นน้ำลำธารจำนวนมาก ดังนั้นเมื่อการทำสวนกาแฟยังต้องพึ่งพาสภาพธรรมชาติเป็นหลักสำคัญแล้ว ทำให้ผลผลิตกาแฟอยู่ในเกณฑ์ต่ำทั้งปริมาณและคุณภาพมีผลทำให้รายได้ของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทาสวนกาแฟต่ำลงไปด้วย ดังที่ นิษฐ์ สมพอง กล่าวว่า

อาชีพของคนชนบทได้แก่อาชีพเกษตรกรรม ในประเทศด้อยพัฒนาเกษตรกรต้องอาศัยน้ำฝน ทำให้ผลผลิตน้อย คิดเฉลี่ยออกมาจึงเป็นรายได้ที่อยู่ในเกณฑ์ต่ำ (นิษฐ์ สมพอง. 2524 : 50) จึงนับว่าเป็นการลงทุนที่ค่อนข้างเสี่ยงกับการทำสวนกาแฟ ที่ขึ้นอยู่กับสภาวะดินฟ้าอากาศที่แปรปรวน

นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่า ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประกอบอาชีพทำสวนกาแฟส่วนใหญ่ คือร้อยละ 48.37 มีขนาดถือครองที่ดินจำนวน 1-10 ไร่ ซึ่งนับว่าถือครองที่ดินทำการเกษตรขนาดเล็ก จึงส่งผลให้มีปริมาณผลผลิตกาแฟน้อย และรายได้ตอบแทนจากการขายผลผลิตกาแฟน้อยตามด้วย ซึ่งสอดคล้องกับที่ ทองโรจน์ อ่อนจันทร์กล่าวว่า การถือครองที่ดินจะมีผลต่อการผลิตและรายได้ การมีพื้นที่ถือครองทำการเกษตรขนาดเล็ก ทำให้เกษตรกรมีรายได้เข้าสู่ครัวเรือนน้อย และนำมาใช้จ่ายไม่เพียงพอ(ทองโรจน์ อ่อนจันทร์. 2526 : 79) ประกอบกับกาแฟเป็นพืชที่ให้ผลผลิตเพียงปีละ 1 ครั้ง ฉะนั้นในช่วงที่ผลกาแฟสุก หัวหน้าครอบครัวและสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจะทำงานกันอย่างเต็มที่โดยเริ่มทำงานกันตั้งแต่เช้ามีตจนถึงใกล้ค่ำจึงเลิกงาน แต่หลังจากผลกาแฟถูกเก็บหมดแล้ว ก็มีได้หมายความว่าภาระงานได้เสร็จสิ้นลง เพราะกาแฟเป็นพืชที่ต้องการการดูแลและบำรุงรักษาตลอดปี และในช่วงนี้เจ้าของสวนกาแฟจะไม่มีรายได้จากสวนกาแฟ เงินรายได้ที่ได้จากการขายกาแฟจะถูกนำไปซื้อปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช ท่อน้ำ และวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็น รวมทั้งใช้จ่ายในครัวเรือน สาเหตุดังกล่าวทำให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทำสวนกาแฟมีรายได้ต่ำและมีหนี้สิน การหางานอดิเรกทำเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวจึงเป็นการแก้ปัญหาที่ได้อันได้ แต่มีประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทำสวนกาแฟ เพียงจำนวนน้อยที่ไม่ทำงานรับจ้าง ดายหญ้า พ่นยาปราบศัตรูพืชในสวนกาแฟ ส่วนผลไม้อของประชากรภาคใต้ แต่ยังคงทำงานในสวนกาแฟของตนอย่างไม่มีริบแรง เพราะปริมาณงานที่ทำมีน้อยลงและเป็นงานที่ไม่เร่งด่วน จึงกล่าวได้ว่าการใช้แรงงานในภาคการเกษตรของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทำสวนกาแฟเป็นไปอย่างไม่เต็มที่ตลอดทั้งปี ดังที่ ณรงค์ ศรีสวัสดิ์ กล่าวว่า แรงงานจะทำงานเต็มที่ในช่วงการเพาะปลูก และเก็บเกี่ยวเท่านั้น (ณรงค์ ศรีสวัสดิ์. 2515 : 105) ทำให้มีรายได้น้อยตามมา

ในด้านค่าใช้จ่ายซึ่งเป็นรายจ่ายตลอดทั้งปีนั้น ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นเจ้าของสวนกาแฟจะมีรายจ่ายเพื่อการประกอบอาชีพซึ่งได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการทำสวนกาแฟ เช่น มีด พร้า จอบ เสียม หากมีเงินเพียงพอก็จะซื้อเครื่องมือทางการเกษตรที่มีราคาแพง เช่น เครื่องพ่นยา เครื่องสูบน้ำ แต่โดยทั่วไปเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตรเหล่านี้จะมีอายุการใช้งานได้นาน ไม่จำเป็นต้องซื้อทุกปี หากมีการชำรุดก็จะซ่อมแซมเอง ดังนั้นค่าใช้จ่ายในส่วนนี้จึงมีน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืช ดังที่ แต่งอ่อน มั่นใจจน กล่าวว่า

การปลูกพืชในปัจจุบัน การใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อการเกษตรมีแนวโน้มสำคัญมากขึ้น นอกจากปุ๋ยเคมีแล้ว เกษตรกรในปัจจุบันมีการใช้ยาปราบศัตรูพืช เช่น แมลงและวัชพืชมากขึ้น (แดงอ่อน มั่นใจตน. 2532 : 283 - 284) ทั้งนี้เพราะประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประกอบอาชีพทำสวนกาแฟมีความจำเป็นต้องเร่งผลผลิตทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ เพื่อสนองการผลิตเพื่อการค้า จึงไม่เห็นความจำเป็นของการใช้ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก ซึ่งจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากกว่า ถึงแม้จะสิ้นเปลืองเงินไปกับการซื้อปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืช แต่ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหล่านี้สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในส่วนที่เป็นค่าเมล็ดพันธุ์ ต้นกล้าอ่อน เพราะสามารถขอเมล็ดพันธุ์จากเพื่อนบ้านมาเพาะเป็นต้นกล้าอ่อน หัวหน้าครอบครัวและสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจะช่วยกันเตรียมดิน ปลูก ดูแล และเก็บผลกาแฟโดยไม่มีการจ้างแรงงานจากภายนอก ทั้งนี้เพราะมีเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรขนาดเล็ก และครอบครัวมีรายได้น้อย จึงไม่มีเงินเพียงพอที่จะไปจ้างแรงงานได้

ในด้านค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการซ่อมแซมเครื่องมือเครื่องใช้ จะมีน้อยมากเนื่องจากส่วนใหญ่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่ไม่ซับซ้อน ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถซ่อมเองได้ เช่นเดียวกับค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อน้ำมันเชื้อเพลิงที่น้อย เพราะในการทำสวนกาแฟจะอาศัยแรงงานคนมากกว่าการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรที่ต้องอาศัยน้ำมันเชื้อเพลิง

สำหรับค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค โดยทั่วไปประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้นเพราะมีรายได้น้อย สิ่งจำเป็นเหล่านี้ได้แก่ ข้าวเหนียว ปลาเค็ม ปลาร้า ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือบางครอบครัวก็ได้นำข้าวเหนียวมาจากภูิลำเนาเดิม นอกจากนี้ยังมีเครื่องอุปโภคที่จำเป็นต้องใช้ในครัวเรือน เช่น สบู่ ยาสีฟัน และผงซักฟอก ส่วนอาหารสด เช่น ปลาน้ำจืด กบ เขียด ผัก หน่อไม้ นั้นพอจะเก็บหาจากธรรมชาติได้ เนื่องจากอำเภอพะโต๊ะเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นอาหารตามธรรมชาติจึงมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์เช่นกัน อย่างไรก็ตามประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหล่านี้ยังคงซื้ออาหารสดและเครื่องอุปโภคที่จำเป็นต้องใช้จากพ่อค้าแม่ค้าที่นำสินค้าใส่รถยนต์มาขายถึงหมู่บ้านซึ่งจะมีราคาแพงกว่าราคาในตลาดอำเภอหลังสวน จากการศึกษาพบว่า รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นรายจ่ายที่มากเป็นอันดับ 1 เพราะเครื่องอุปโภคบริโภคดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของสมาชิกทุกคนในครอบครัว และนับวันรายจ่ายส่วนนี้ก็ยิ่งเพิ่มขึ้นเพราะในสภาพสังคมปัจจุบันเครื่องอุปโภคที่จำเป็นต้องแลกเปลี่ยนด้วยเงินแทบทั้งสิ้นดังที่ สุวิทย์ ชีรสาคัด วัด กล่าวว่า ชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในอดีตพึ่งพาตนเองได้ในปัจจุบันชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องพึ่งพา

เมืองเกือบทุกอย่างตั้งแต่ปัจจัยสิ่งจนถึงของฟุ่มเฟือย จากการใช้เงินซื้อทุกสิ่งทุกอย่าง ชีวิตคนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงต้องปรับตัวเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว (สุวิทย์ อิศาลสวัสดิ์.

2533 :3)

สำหรับรายจ่ายเพื่อการศึกษาของบุตรนับเป็นรายจ่ายที่มากเช่นกัน ครอบครัวที่มีบุตรหลานอยู่ในวัยเรียนต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมากเพื่อการศึกษาของบุตรหลาน ถึงแม้ในปัจจุบันในระบบการศึกษาภาคบังคับโรงเรียนจะไม่เก็บค่าบำรุงการศึกษา และมีเครื่องเขียนแบบเรียน และเครื่องแบบนักเรียนให้ แต่หัวหน้าครอบครัวยังต้องใช้จ่ายเงินเพื่อการศึกษาของบุตรหลาน เป็นค่าอาหารกลางวัน ค่าอุปกรณ์ และค่ากิจกรรมพิเศษต่าง ๆ หากบุตรหลานเรียนในระดับมัธยมศึกษาหรือสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาก็ยิ่งเพิ่มขึ้น จึงทำให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีรายได้น้อย และต้องรับภาระส่งเสียให้บุตรหลานได้รับการศึกษา ไม่มีเงินออมสำหรับการลงทุน จึงต้องกู้เงินเมื่อมีความจำเป็น มาใช้จ่ายเป็นค่าศึกษาของบุตรหลาน

ในด้านรายจ่ายเพื่อสังคม จากการศึกษาพบว่า ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายจ่ายเพื่อสังคมน้อยมาก หากมีความจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อการทำบุญช่วยเหลือเพื่อนบ้านก็จะช่วยเหลือตามฐานะและรายได้ซึ่งนับว่าเป็นเงินไม่มากนัก

ส่วนรายจ่ายเพื่อการบันเทิงนั้น จะมีรายจ่ายน้อยเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่อำเภอนะโตะไม่มีแหล่งบันเทิงประจำ จะมีเฉพาะงานประจำปีของโรงเรียนในหมู่บ้าน และงานประเพณีแข่งเรือที่อำเภอลำสนธิ ซึ่งมีเพียงปีละครั้ง

สำหรับค่าใช้จ่ายที่เป็นค่ารักษาพยาบาล เมื่อสมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วยเล็กน้อยก็จะซื้อยามาทาหรือรับประทานเอง และใช้บริการจากสถานอนามัยประจำตำบลมากกว่าไปหาแพทย์ที่โรงพยาบาลหรือสถานรักษาพยาบาลเอกชน ยกเว้นในกรณีที่สมาชิกในครอบครัวประสบอุบัติเหตุ หรือป่วยเป็นโรคร้ายแรง

ส่วนค่าใช้จ่ายในเรื่องอบายมุข จากการศึกษาพบว่า หัวหน้าครอบครัวจะมีค่าใช้จ่ายในด้านอบายมุข เช่น ซื้อหวยใต้ดิน ซึ่งแต่ละงวดจะซื้อเป็นจำนวนเงินไม่มากนัก แต่จะซื้อเกือบทุกงวด ดังนั้นเมื่อคิดรวมกันเป็นตัวเลขแล้วพบว่าหัวหน้าครอบครัวเหล่านั้นต้องใช้จ่ายเงินไปเป็นจำนวนมาก โดยมีโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนน้อยมาก จากการศึกษาพบว่า หัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่สุบสุพรในลักษณะที่ซื้อกระดาษฉลาก และยาเส้นมาประกอบเป็นบุหรี่เอง และหัวหน้าครอบครัวบางส่วนยังใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อเหล้าโรงมาเพื่อบริโภค จึงนับว่าเป็นรายจ่ายที่ไม่จำเป็น แต่กลับส่งผลเสียต่อสุขภาพ และมีผลต่อรายได้สุทธิของครอบครัว

นอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น การเดินทางเพื่อกิจธุระ หัวหน้าครอบครัว และสมาชิกส่วนหนึ่งของครอบครัวจะเดินทางไปเยี่ยมบิดามารดาและญาติที่ภูมิลำเนาเดิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือปีละ 1 ครั้ง คือในช่วงเทศกาลสงกรานต์ จากการศึกษาพบว่า ในการเดินทางแต่ละครั้งหัวหน้าครอบครัวจะใช้จ่ายเงินสำหรับค่าเดินทาง ของฝาก และมอบเงินจำนวนหนึ่งให้กับบิดามารดา ญาติผู้ใหญ่และบุตรหลาน ถึงแม้ว่าค่าใช้จ่ายส่วนนี้จะมีเพียงปีละครั้งแต่ก็นับว่าเป็นค่าใช้จ่ายเป็นเงินจำนวนมาก

นอกจากนี้การส่งรายได้จากการทำงานไปให้บิดามารดาและบุตรหลานที่ภูมิลำเนาเดิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็มีผลให้รายจ่ายต่อปีมีเพิ่มขึ้น

เมื่อพิจารณาจากรายได้ต่อปีและรายจ่ายต่อปีแล้วจะเห็นได้ว่าประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทำงานหาแพเป็นอาชีพหลักต้องประสบกับปัญหารายได้ต่อปีไม่เพียงพอกับรายจ่ายต่อปี ซึ่งหมายถึงการขาดผลผลิตหาแพได้ในราคาถูก แต่ต้องจ่ายเงินเป็นค่าอาหารวัสดุอุปกรณ์ บ้ายและยาปราบศัตรูพืชรวมทั้งรายจ่ายด้านต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วในอัตราสูงจึงทำให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหล่านี้ไม่มีเงินออม และต้อยโอกาสที่จะพัฒนาผลผลิตได้ การไปกู้เงินมาเพื่อจัดหาปัจจัยในการผลิต เช่น ทุน ที่ดิน จึงเป็นการแก้ปัญหาของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ต้องการพัฒนาการผลิต และจะเป็นหนักมากในระยะแรกของการทำสวนหาแพซึ่งจำเป็นต้องใช้ทุนสูง ในขณะที่หาแพยังไม่สามารถให้ผลผลิตได้ แต่การอยู่ในภาวะหนี้สินเพื่อพัฒนาการผลิตนั้นถือเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับการพัฒนาทางการเกษตรเพราะการเป็นหนี้สินของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้มีอาชีพทำสวนหาแพเป็นหลักไม่ได้เกิดจากการใช้จ่ายในการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย

สำหรับประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือประมาณร้อยละ 13.91 ที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และมีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำ ประกอบกับสังคมปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมที่ต้องใช้เงินในการดำรงชีพมากขึ้น ความต้องการเงินเพื่อใช้จ่ายเป็นค่าปัจจัยสี่จึงมีความจำเป็น ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหล่านี้จึงพร้อมที่จะทำงานรับจ้างในภาคเกษตรกรรมเพื่อหารายได้เพิ่ม โดยมีอาชีพหลักรับจ้างทำงานในสวนหาแพและสวนผลไม้ของนายจ้างที่เป็นประชากรภาคใต้ แรงงานรับจ้างเหล่านี้จะมีรายได้ดีเฉพาะในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคมซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่เงาะสุกและเดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ผลกาแฟสุก ทั้งนี้เพราะในช่วงที่เงาะหรือกาแฟสุก จำเป็นต้องเร่งเก็บให้ทันเวลา มิฉะนั้นผลผลิตอาจสุกจนเกินควรทำให้ราคาตกต่ำหรือเน่าจนไม่สามารถขายได้ ดังนั้นแรงงานรับจ้างจึงเร่งทำงานกันอย่างเต็มที่ ซึ่งหมายความว่าแรงงานรับจ้างจะได้รับค่าตอบแทนจากการทำงานเป็นจำนวนเงินมากกว่าในช่วงฤดูการเพาะปลูก

โดยแรงงานรับจ้างจะได้รับเงินค่าจ้างจากการขึ้นต้นเงาะและตัดเงาะวันละ 120 บาท เก็บเงาะที่ตัดจากต้นแล้ววันละ 120 บาท และเก็บเงาะเพื่อบรรจุใส่เซ่ง พร้อมทั้งจะขายพ่อค้าคนกลางวันละ 70 - 80 บาท ส่วนการเก็บผลกาแฟนั้นนายจ้างจะไม่จ้างเป็นรายวัน แต่แรงงานจะได้รับค่าจ้างจากการเก็บผลกาแฟ 1 ถึงเป็นเงิน 10 บาท ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าในช่วงที่เงาะหรือกาแฟสุก แรงงานรับจ้างในแต่ละครอบครัวจะมีรายได้ไม่ต่ำกว่าวันละ 300 บาทแต่เป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน เพราะการจ้างงานในลักษณะดังกล่าว แรงงานสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่เพียงปีละประมาณ 5 เดือน เวลาที่เหลือจะมีการจ้างงานอื่น ๆ เช่น ขุดหลุมกาแฟ ตายหญ้า พ่นยาปราบศัตรูพืช ซึ่งเป็นงานที่ไม่เร่งด่วน และไม่ได้ทำทุกวัน โดยทั่วไปนายจ้างจะจ้างเป็นรายวันวันละ 100 บาท ยกเว้นงานพ่นยาปราบศัตรูพืช ซึ่งเป็นงานที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ นายจ้างจะจ้างพ่นยา 1 ถึง พ่นยาเป็นเงิน 120 บาท สำหรับงานเฝ้าสวนผลไม้ นั้น นายจ้างจะจ้างเป็นรายเดือน เดือนละประมาณ 1,500 บาท หากมีงานให้ทำเพิ่มเติม เช่น งานตายหญ้า พ่นยาปราบศัตรูพืช นายจ้างจะให้ค่าตอบแทนเป็นเงินพิเศษอีกต่างหาก จึงกล่าวได้ว่าในช่วงระยะเวลาที่มีการเก็บผลผลิตจากสวนผลไม้และสวนกาแฟนั้นจำเป็นต้องใช้แรงงานเพิ่มขึ้น หากปีใดมีผลผลิตน้อยเนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวนการจ้างงานก็จะมีน้อยลง และหลังจากที่มีการเก็บผลผลิตแล้ว การจ้างงานก็จะลดลงเช่นกัน ดังนั้นรายได้ที่ได้จากการรับจ้างจึงเป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน ประกอบกับงานในภาคเกษตรกรรมไม่มีความจำเป็นต้องอาศัยแรงงานที่มีความรู้ขั้นสูง และทักษะในการทำงานมากนักดังนั้นแรงงานจึงได้รับค่าตอบแทนจากการทำงานรับจ้างเป็นเงินรายได้ต่ำ

ส่วนในเรื่องค่าใช้จ่ายประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีอาชีพหลักเป็นแรงงานรับจ้างจะมีค่าใช้จ่ายด้านต่าง ๆ เช่นเดียวกับประชากรที่มีอาชีพทำสวนกาแฟเป็นหลัก แต่จะแตกต่างกันเฉพาะแรงงานรับจ้างไม่มีค่าใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพ เพราะนายจ้างจะเป็นคนออกค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ทั้งหมด ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการทำสวน ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช รวมทั้งการเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา ตลอดจนการเก็บผลผลิต นอกจากนั้นแรงงานรับจ้างยังไม่มีค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคบางส่วนเพราะนายจ้างจะมีอาหารหลักที่จำเป็นต่อการบริโภคประจำวัน เช่น ข้าวเหนียว ปลา ร้า ปลาเค็มเกลือ และพริกแห้ง ให้กับครอบครัวของแรงงานรับจ้าง ส่วนอาหารอื่น ๆ เช่น ปลาสด เนื้อสด ผัก ผลไม้ แรงงานต้องออกค่าใช้จ่ายเอง

ถึงแม้ว่าประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีอาชีพหลักเป็นแรงงานรับจ้างจะไม่มีค่าใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพ และการบริโภคบางส่วน แต่รายจ่ายต่อปีในด้านอื่น ๆ ของแรงงานรับจ้างดังกล่าวยังคงสูงอยู่ ในขณะที่มีรายได้ต่ปีต่ำ ประกอบกับมีรายได้ที่ไม่แน่นอนจึงทำให้มีรายได้

สุทธิต่อปีต่ำ แรงงานรับจ้างบางครอบครัวก็มีหนี้สินซึ่งส่วนใหญ่เกิดขึ้นเนื่องจากการนำเงินรายได้ไปซื้อที่ดินทำกิน สร้างที่อยู่อาศัย และเปลี่ยนอาชีพของตนเองจากการรับจ้างมาทำสวนเป็นหลัก เพราะมีความเชื่อว่าการมีที่ดินทำกิน มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ทำให้ครอบครัวมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมได้ การส่งเงินไปให้บิดามารดา และบุตรหลานที่ภูมิลำเนาเดิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นส่วนที่ทำให้แรงงานรับจ้างเหล่านี้มีหนี้สินเช่นกัน

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประกอบอาชีพหลักทำสวนกาแฟหรือเป็นแรงงานรับจ้างส่วนใหญ่มีหนี้สินและมีรายได้สุทธิต่อปีต่ำ ครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 47.02 มีรายได้ต่อปีน้อยกว่ารายจ่ายต่อปี แสดงว่าครอบครัวต้องประสบกับปัญหาหนี้สิน และมีครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 42.72 ที่มีรายได้สุทธิต่อปีอยู่ในช่วง 1 - 30,000 บาท แสดงว่าครอบครัวเหล่านี้มีรายได้ต่อปีมากกว่ารายจ่ายต่อปีเพียงเล็กน้อย ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากรายได้สุทธิต่อปีแล้ว สามารถกล่าวได้ว่าครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ส่วนใหญ่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำ สำหรับประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีรายได้สุทธิต่อปีสูงนั้นมีเพียงจำนวนน้อย โดยครอบครัวที่มีรายได้สุทธิต่อปีมากกว่า 30,000 บาท มีเพียงร้อยละ 10.20 ประชากรเหล่านี้ถือครองที่ดินขนาดใหญ่ และทำสวนกาแฟเป็นอาชีพหลัก ซึ่งกาแฟสามารถให้ผลผลิตได้แล้ว ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ในขณะที่รายจ่ายเพื่อการลงทุนทำสวนกาแฟลดน้อยลง จะมีรายจ่ายมากเฉพาะซื้อปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืชเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงมีรายได้สุทธิต่อปีสูง มีเงินออม สามารถนำไปลงทุนทำกิจการอื่น ๆ เช่น เปิดร้านขายของชำ เปิดร้านบริการซ่อมรถจักรยาน และจักรยานยนต์ หรือมีรถสองแถวรับจ้างขนส่งโดยสารระหว่างหมู่บ้านกับอำเภอพะโต๊ะและอำเภอลำทะเมนชัย ลักษณะงานอาชีพเสริมดังกล่าวทำให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหล่านี้มีรายได้สุทธิต่อปีสูงขึ้น

จากการศึกษารายได้สุทธิต่อปีของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร พบว่า ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีอาชีพทำสวนกาแฟเป็นหลักจะประสบปัญหาราคาคาแฟผลผลิตตกต่ำ ขาดแคลนเงินทุน มีที่ดินทำกินขนาดเล็ก และขาดแคลนน้ำในช่วงหน้าแล้ง ปัญหาเหล่านี้ทำให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทำสวนกาแฟมีรายได้ต่อปีต่ำ ในขณะที่รายจ่ายเพื่อการลงทุนประกอบอาชีพ และรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคประจำวันสูง จึงทำให้มีรายได้สุทธิต่อปีต่ำ หรือมีรายได้ต่อปีที่ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายต่อปี ดังนั้นจึงต้องกู้เงินมาซื้อปัจจัยการผลิต ส่วนประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประกอบอาชีพหลักเป็นแรงงานรับจ้างทำงานในสวนจะได้ค่าจ้างในการทำงานต่ำ มีรายได้ไม่แน่นอน คือมีรายได้มากเฉพาะ

ในช่วงเก็บผลกาแฟและเงาะ หลังจากนั้นจึงให้ทำน้อย และมีรายได้น้อย ถึงแม้แรงงานรับจ้าง จะไม่มีค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อการประกอบอาชีพและเพื่อการบริโภคประจำวันส่วนหนึ่ง แต่เมื่อรวมรายจ่ายอื่น ๆ ของครอบครัว แรงงานรับจ้างก็ยังคงมีรายจ่ายต่อปีสูง ดังนั้นแรงงานรับจ้าง จึงมีรายได้สุทธิต่อก่อนปีต่ำและเป็นหนี้สิน ซึ่งหนี้สินส่วนใหญ่เกิดจากพยายามที่จะสร้างสถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคม จึงนำเงินรายได้และเงินที่ได้จากการกู้ไปซื้อที่ดินทำกิน และสร้างที่อยู่อาศัย ดังนั้นการเป็นหนี้ของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร เป็นหนี้ที่เกิดขึ้นเพื่อการพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว สำหรับประชากร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีรายได้สุทธิต่อปีสูง มีเพียงส่วนน้อย ประชากรเหล่านี้ได้ย้ายถิ่นมาตั้ง ภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่อำเภอนะโตะเป็นเวลานานแล้ว และมีสถานภาพทางเศรษฐกิจมั่นคง ถือครอง ที่ดินขนาดใหญ่ ประกอบอาชีพหลักทำสวนกาแฟ และมีอาชีพเสริมรายได้ จึงทำให้รายได้สุทธิต่อปีสูง มีเงินออมสำหรับการลงทุน

ปัจจุบันนโยบายทางการเกษตรของจังหวัดชุมพร ได้สนับสนุนให้เกษตรกรในอำเภอนะโตะ ปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ทูเรียน มังคุด เงาะ สะตอ แทนการปลูกกาแฟ ดังนั้นเมื่อสวนกาแฟหมดสภาพ ก็จะให้ผลผลิต ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือในอำเภอนะโตะ คงได้เริ่มปลูกพืชเศรษฐกิจ ดังกล่าว และเมื่อพืชเศรษฐกิจที่ปลูกแทนกาแฟสามารถให้ผลผลิตได้แล้วคาดว่าประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหล่านี้จะมีรายได้สุทธิต่อปีเพิ่มขึ้น

1.2 เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร

จากการศึกษา พบว่า ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนา ในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร จำนวน 302 ครอบครัว ครอบครองเครื่องอุปโภคบริโภคถาวร ที่เป็น สิ่งจำเป็นต่อการใช้ในครอบครัว เป็นประโยชน์ต่องานอาชีพ และมีราคาไม่สูงมากนัก ดังที่วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ กล่าวว่าสิ่งของเครื่องใช้ในชนบทจะเน้นถึงความจำเป็น และคำนึงถึงการใช้ ประโยชน์ก่อนที่จะคำนึงความสะดวกสบาย และในการทำการเกษตรเป็นวิถีชีวิตที่ทำให้คนชนบท มัธยัสถ์กว่าคนในเมือง (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. 2532 : 335) ทั้งนี้เพราะประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งทำงานในภาคเกษตรกรรมมีรายได้สุทธิต่อก่อนปีต่ำ และมีฐานะยากจน เครื่องอุปโภคบริโภค ถาวรที่ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ คือร้อยละ 60.16 มีไว้ในครอบครองได้แก่นาฬิกา ข้อมือ ซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้ดูเวลาในการทำงานและการเดินทาง นาฬิกาข้อมือที่ประชากรภาค ตะวันออกเฉียงเหนือมีไว้ใช้จะมีราคาประมาณ 300 บาท ซึ่งเป็นราคาที่ไมสูงมากนัก และร้อยละ 38.7

ที่มีวิทยุทรานซิสเตอร์แบบกระเป๋าทัวไว้ในครอบครอง เพราะวิทยุทรานซิสเตอร์เป็นเครื่องอุปโภคบริโภคที่สามารถซื้อได้ในราคาที่ไม่สูงมากนักเช่นกัน คือประมาณเครื่องละ 400 - 500 บาท แต่ให้สารที่เป็นข่าวสารและความบันเทิงได้เป็นอย่างดี สามารถนำติดตัวไปได้ทุกที่ ประกอบกับในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะ ยังไม่มีแหล่งบันเทิง เช่น โรงภาพยนตร์ประจำและบางครอบครัวซึ่งปลูกขนานอยู่ไกลออกไปจากแหล่งชุมชนในหมู่บ้านไฟฟ้ายังเข้าไม่ถึงจึงไม่มีเครื่องอุปโภคบริโภคชนิดใดที่ให้ความบันเทิงข่าวสารได้ดีไปกว่าวิทยุทรานซิสเตอร์ ส่วนสินค้าอุปโภคบริโภคชนิดที่จำเป็นต้องใช้ในครัวเรือน เช่น พัดลม เตารีด หม้อหุงข้าว ไฟฟ้าก็จะซื้อหามาใช้ตามราคาตามมา แต่หากมีเงินพอก็จะซื้อเครื่องสูบน้ำ ซึ่งเป็นเครื่องอุปโภคบริโภคชนิดที่ราคาแพง และมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการทำสวนกาแฟ เพราะกาแฟเป็นพืชที่ต้องการน้ำมาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง จากการศึกษาพบว่าครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีเครื่องสูบน้ำมีเพียงร้อยละ 19.9 สำหรับชุดรับแขกนั้น ไม่มีความจำเป็นต้องใช้ เพราะในสังคมชนบทแขกที่มาบ้านส่วนใหญ่ได้ญาติสนิท เพื่อนบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นคนกันเอง ดังนั้นจึงมีเพียงแคร่ไม้ไผ่วางไว้หน้าบ้านหรือใต้ถุนบ้านเพื่อต้อนรับแขกมากกว่าที่จะมีชุดรับแขกราคาแพง และ ไม่มีความจำเป็นต้องใช้

ครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจดีมีอำนาจในการซื้อสูง จะครอบครองเครื่องอุปโภคบริโภคชนิดต่างจำนวนมากหลายชนิด เช่น ครอบครัวร้อยละ 15.9 มีรถจักรยานยนต์ ร้อยละ 7.0 มีโทรทัศน์สี ร้อยละ 4.3 มีชุดรับแขก ร้อยละ 3.3 มีตู้เย็น และร้อยละ 1.0 มีรถยนต์ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าเครื่องอุปโภคบริโภคชนิดต่างเหล่านี้มีราคาแพง โดยเฉพาะรถยนต์และรถจักรยานยนต์ แต่เมื่อพิจารณาความจำเป็นในการใช้และราคาแล้ว จะมีจำนวนครอบครัวที่มีรถจักรยานยนต์ไว้ในครอบครองมากกว่า ส่วนสินค้าอุปโภคบริโภคชนิดต่างอื่น ๆ ก็มีราคาแพง และไม่มีความจำเป็นต่อการใช้ในครอบครัว หรือการประกอบอาชีพ เช่น โทรทัศน์สีที่สามารถใช้โทรทัศน์ขาว-ดำ ซึ่งมีราคาถูกกว่ามาแทนได้ ชุดรับแขกจึงกลายเป็นเครื่องประดับตกแต่งบ้านมากกว่าใช้เป็นที่พักผ่อน ตู้เย็นที่ซื้อมาเพื่อแช่อาหารให้เย็นเท่านั้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีรายได้สูง ได้กลายเป็นผู้บริโภคที่เลียนแบบชาวเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะครอบครัวซึ่งมีสมาชิกที่มีระดับการศึกษาสูง และได้มีโอกาสไปทำงานในเมืองได้เห็นชีวิตความสะดวกสบายของคนในเมืองที่มีเครื่องอุปโภคบริโภคชนิดต่างไว้อำนวยความสะดวก ทำให้เกิดการเลียนแบบการอุปโภคของชาวเมืองมีความต้องการความสะดวกสบายในชีวิต และต้องการวัตถุมaterial เป็นเครื่องทุ่นแรง ประกอบกับการมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการทำงานรับจ้าง จึงได้ซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคต่าง เช่น วิทยุเทป กะทะไฟฟ้า หม้อหุงข้าวไฟฟ้า ชุดรับแขก โทรทัศน์ ตู้เย็น มาใช้

ในครอบครัว ซึ่งเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรที่สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวซื้อกลับมานั้นส่วนใหญ่ไม่มีความจำเป็นหรือเหมาะสมกับวิถีชีวิตของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อาศัยในชนบท ก่อให้เกิดค่านิยมแข่งขันกันในการเงิน มีความนิยมเพื่อยแบบชาวเมือง ซึ่งสอดคล้องกับที่ รัชนิกร เศรษฐรัฐ กล่าวไว้ว่า ชาวชนบทที่ได้รับการศึกษามากขึ้น เริ่มซื้อสิ่งของมากขึ้น เพื่อบำรุงบำเรอความสุขในชีวิต เริ่มมีความปรารถนาต่อสินค้าและบริการนานาชนิด มีค่านิยมแข่งขันด้านการเงิน และเศรษฐกิจที่นิยมเพื่อยแบบชาวเมือง กลายเป็นผู้ที่มีการแข่งขันกันอย่างหนักหน่วง เพื่อได้บริโภคสินค้า (รัชนิกร เศรษฐรัฐ, 2528:51)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าสินค้าอุปโภคบริโภคถาวรที่ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีไว้ในครอบครองเป็นสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการใช้ประโยชน์ในครัวเรือน และงานอาชีพในชีวิตประจำวันของชาวชนบทที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก และเป็นสินค้าที่มีราคาไม่สูงมากนักสำหรับเกษตรกรผู้มีรายได้ต่ำ ส่วนสินค้าอุปโภคบริโภคถาวรที่มีราคาแพงจะมีครอบครัวยุคประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวนน้อยเท่านั้นที่มีไว้ในครอบครอง ครอบครัวยุคเหล่านี้มีสถานภาพทางเศรษฐกิจดี มีอำนาจในการซื้อ เครื่องอุปโภคบริโภคถาวรที่มีไว้ในครอบครองนั้นนอกเหนือจากความจำเป็นในการใช้ในครัวเรือนและงานอาชีพแล้วยังเป็นเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรที่อำนวยความสะดวกสบาย และแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย

1.3 ลักษณะที่อยู่อาศัย

จากการศึกษาลักษณะที่อยู่อาศัยของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร จำนวน 302 ครอบครัว พบว่าประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหล่านี้มีลักษณะที่อยู่อาศัยหลายรูปแบบ เช่น ลักษณะที่อยู่อาศัยกึ่งถาวร เป็นลักษณะที่อยู่อาศัยที่พบมากที่สุดคือครอบครัวร้อยละ 34.4 มีลักษณะที่อยู่อาศัยกึ่งถาวร ลักษณะที่อยู่อาศัย เช่นนี้มีความเหมาะสมกับสังคมเกษตรกรรมที่ประชากรมีอาชีพทำสวนกาแฟ โดยบริเวณหน้าบ้านหรือใต้ถุนบ้านจะมีแคร่ไม้ไผ่วางไว้สำหรับเป็นที่นั่งทำงานอดิเรก รับแขก และเก็บเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตร บริเวณรอบ ๆ บ้านจะใช้เป็นที่เลี้ยงสัตว์ เช่น หมู ไก่ และปลูกผักสวนครัว ส่วนลานหน้าบ้านจะเป็นลานดินหรือลานซีเมนต์ใช้สำหรับตากผลกาแฟ บ้านเป็นลักษณะยกพื้นสูง ภายในตัวบ้านจะถูกแบ่งง่าย ๆ เป็นสองส่วน คือ เรือนนอน และครัว โดยเรือนนอนจะสร้างด้วยไม้ เป็นที่โล่ง ไม่มีการกั้นห้องเพิ่ม หลังคาเรือนนอนมุงด้วยกระเบื้องหรือสังกะสี สำหรับลักษณะครัว พื้นครัวสร้างด้วยไม้หยาบ ๆ ฝาครัวสร้างด้วยไม้ไผ่ขัดตะ หรือสร้างด้วยไม้หยาบ ๆ หลังคามุงจาก

ลักษณะที่อยู่อาศัยชั่วคราว เป็นลักษณะที่อยู่อาศัยที่พบมากรองจากลักษณะที่อยู่อาศัยถาวร โดยมีครอบครัวย้อยละ 29.1 ที่มีลักษณะที่อยู่อาศัยชั่วคราว ลักษณะที่อยู่อาศัยดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยของลูกจ้าง ซึ่งไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง จึงสร้างที่อยู่อาศัยชั่วคราวอยู่ในที่ดินของนายจ้างซึ่งเป็นประชากรภาคใต้ และที่อยู่อาศัยชั่วคราวยังเป็นลักษณะที่อยู่อาศัยของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทำงานกาแป ซึ่งอยู่ไกลจากถนนสายหลักของหมู่บ้าน ผู้สร้างมีจุดประสงค์ที่จะอยู่อาศัยชั่วคราว และเหตุผลที่สำคัญคือมีทุนสำหรับก่อสร้างน้อย ลักษณะของที่อยู่อาศัยชั่วคราวคือสถานที่อยู่อาศัยที่สร้างด้วยวัสดุไม่ถาวร เช่น ไม้ไผ่ วัสดุ จาก และไม้ขนาดเล็ก เป็นลักษณะที่อยู่อาศัยที่สร้างขึ้นอย่างหยาบ ๆ ไม่ทนต่อภัยธรรมชาติ ลักษณะที่อยู่อาศัยชั่วคราวจะสร้างด้วยวัสดุจากธรรมชาติทั้งหมด ทั้งที่เป็นเรือนนอนและครัว มีพื้นที่ใช้สอยแคบกว่าลักษณะที่อยู่อาศัยแบบถาวร

ลักษณะที่อยู่อาศัยถาวร เป็นลักษณะที่อยู่อาศัยที่พบน้อย โดยมีครอบครัวย้อยละ 20.9 ที่มีลักษณะที่อยู่อาศัยถาวร ลักษณะที่อยู่อาศัยดังกล่าวจะเป็นที่อยู่อาศัยของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจดี มีการย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในพื้นที่อำเภอปะโต๊ะ มาเป็นระยะเวลานานแล้ว มีทั้งที่อยู่อาศัย 2 ชั้น และชั้นเดียว ลักษณะที่อยู่อาศัย 2 ชั้นนั้นชั้นบนจะสร้างด้วยไม้ หลังคามุงกระเบื้อง ชั้นบนจะใช้เป็นที่นอน ส่วนชั้นล่างจะสร้างด้วยอิฐ และปูน จะใช้ประโยชน์เป็นที่ทำครัว รับแขก เก็บเครื่องมือทางการเกษตรและผลผลิตทางการเกษตร ส่วนที่อยู่อาศัยที่เป็นแบบชั้นเดียวสร้างด้วยอิฐและปูน พื้นที่ส่วนหนึ่งจะถูกแบ่งเป็นห้องนอน ส่วนที่ใช้สำหรับทำครัว ด้านหน้าตัวบ้านจะใช้เป็นที่รับแขก เก็บเครื่องมือทางการเกษตร และผลผลิตทางการเกษตร ลักษณะที่อยู่อาศัยแบบถาวรยังคงรูปแบบที่อยู่อาศัยในชนบท กล่าวคือ ไม้ทาสี ไม้แบ่งสัดส่วนการใช้สอยอย่างชัดเจน บ่อน้ำอยู่นอกที่อยู่อาศัย และยังไม่มีส่วนใช้

ลักษณะที่อยู่อาศัยค่อนข้างชั่วคราว เป็นลักษณะที่อยู่อาศัยที่พบน้อยที่สุด โดยมีครอบครัวย้อยละ 15.6 ที่มีลักษณะที่อยู่อาศัยค่อนข้างชั่วคราว ลักษณะที่อยู่อาศัยเช่นนี้เป็นสถานที่อยู่อาศัยที่เช่นนี้เป็นสถานที่อยู่อาศัยที่สร้างด้วยวัสดุไม่ถาวร เช่น ไม้ไผ่ วัสดุ จากและไม้ขนาดเล็ก เช่นเดียวกับลักษณะที่อยู่อาศัยชั่วคราว แต่จะสร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ได้นาน เนื่องจากลักษณะที่อยู่อาศัยค่อนข้างชั่วคราวถูกสร้างขึ้นโดยวัสดุไม่ถาวร และประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยมีฐานะยากจน เมื่อระยะเวลาผ่านไปหลายปีที่อยู่อาศัยจึงอยู่ในสภาพที่เก่าทรุดโทรม ขาดการซ่อมแซม

จากลักษณะที่อยู่อาศัยของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร แบบต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วจะเป็นลักษณะที่อยู่อาศัยที่พบได้โดยทั่วไปในชนบทไทยที่เป็นสังคมเกษตรกรรม บ้านจะถูกสร้างขึ้นเป็นแบบง่าย ๆ โดยเน้นถึงความจำเป็น และคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ก่อนที่จะคำนึงถึงความสะดวกสบายดังที่ เมซ์เลอร์กล่าวว่า ชาวชนบทจะมีวัฒนธรรมทางวัตถุที่ง่าย ไม่ซับซ้อน บ้านในชนบทจึงเป็นผลงานทางด้านสถาปัตยกรรมง่าย ๆ ไม่สดุดา (รัชนิกร เศรษฐโชติ. 2528 : 36 ; อ้างอิงมาจาก Metzler. 1959 : 228) และ วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์กล่าวว่า ประชากรในชุมชนชนบทมีวัฒนธรรมที่ง่าย ไม่ซับซ้อน เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ จะสร้างแบบง่าย ๆ และส่งวนความคิดปรัชญาชีวิต พฤติกรรม กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไว้เป็นอย่างดี โดยเน้นความจำเป็นและการใช้ประโยชน์ก่อนที่จะคำนึงถึงความสะดวกสบาย(วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. 2532 : 335) เช่นเดียวกับลักษณะที่อยู่อาศัยของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นลักษณะที่อยู่อาศัยที่ใช้ทุนในการก่อสร้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะที่อยู่อาศัยแบบดีเยี่ยม ที่สร้างแบบทันสมัยใช้วัสดุคงทนถาวรราคาแพง ภายในบ้านแบ่งสัดส่วนการใช้สอยและทาสีสวยงามเพราะประชากรเหล่านี้มีสถานภาพทางเศรษฐกิจยากจน และให้ความสำคัญในเรื่องของความจำเป็น การใช้ประโยชน์มากกว่าเหตุผลใด วัสดุที่นำมาใช้ในการสร้างที่อยู่อาศัยจึงเป็นวัสดุที่ไม่คงทนถาวรต่อสภาพดินฟ้าอากาศ แต่เป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ สาธุ จาก หญ้า ไม้ขนาดเล็ก ที่อยู่อาศัยมีโครงสร้างที่เป็นแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ดังนั้นแรงงานที่ใช้ในการก่อสร้างที่อยู่อาศัยจึงไม่จำเป็นต้องเป็นแรงงานที่มีความรู้ทางด้าน การก่อสร้างดีเยี่ยม แต่เป็นแรงงานในครอบครัว เช่น หัวหน้าครอบครัว สมาชิกในครอบครัวตลอดจนญาติ และเพื่อนบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับที่นิษฐ์ สมพงษ์ กล่าวว่าชาวชนบทจะปลูกบ้านเองและทำเองทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นงานช่างปูนช่าง ไม้ การสร้างบ้านในชนบทจึงเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดความรู้ให้ลูกหลานด้วย (นิษฐ์ สมพงษ์. 2522 : 50)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าลักษณะที่อยู่อาศัยของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร เป็นลักษณะที่อยู่อาศัยที่พบได้ทั่วไปในชนบทไทยที่เป็นสังคมเกษตรกรรม กล่าวคือลักษณะที่อยู่อาศัยจะมีโครงสร้างที่ไม่ซับซ้อน ที่อยู่อาศัยจะถูกสร้างขึ้นเป็นแบบง่าย ๆ อาศัยแรงงานในครอบครัว วัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่และใช้ทุนในการก่อสร้างน้อย การสร้างที่อยู่อาศัยจะเน้นถึงความจำเป็นและคำนึงถึงการใช้ประโยชน์มากกว่าคำนึงถึงความสะดวกสบาย ดังนั้นลักษณะที่อยู่อาศัยดีเยี่ยม ซึ่งต้องใช้เงินจำนวนมากในการก่อสร้าง และ ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมเกษตรกรรมในชนบท จึงไม่ปรากฏว่าประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ครอบครัวยุคใหม่ที่อยู่อาศัยในลักษณะดังกล่าว

1.4 ขนาดถือครองที่ดิน

จากการศึกษาเกี่ยวกับขนาดถือครองที่ดิน พบว่า ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร จำนวน 302 ครอบครัวมีขนาดถือครองที่ดินเฉลี่ยประมาณ 11 ไร่ โดยครอบครัวยุคใหม่ร้อยละ 48.37 ยังไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง เพราะปัจจุบันที่ดินในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะ ได้ถูกจับจองโดยประชากรภาคใต้จากจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช ที่ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะ ในยุคบุกเบิกหมดแล้ว ในปัจจุบันที่ดินเหล่านี้ถูกแบ่งขายในราคาแพงขึ้น ประมาณไร่ละ 30,000 บาท จึงทำให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เพิ่งย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะในระยะหลังยุคบุกเบิก และมีฐานะยากจนหมดโอกาสเป็นเจ้าของที่ดิน หากมีก็เป็นเพียงเจ้าของที่ดินขนาดเล็ก และที่ดินเหล่านี้ยังถูกแบ่งเป็นมรดกให้บุตรหลานเป็นทอด ๆ บางครอบครัวยุคใหม่ที่มีฐานะยากจนเมื่อมีความจำเป็นต้องใช้เงินต้องไปกู้หนี้ยืมสิน และในที่สุดก็ต้องแบ่งขายที่ดินของตนเองไปซึ่งสอดคล้องกับที่ แดงอ่อน มั่นใจตน กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในด้านขนาดถือครองที่ดิน คือ ประชากรเพิ่มมากขึ้นในขณะที่ที่ดินมีจำกัด ที่ดินจากบรรพบุรุษถูกแบ่งซอยให้กับบุตรหลานเป็นทอด ๆ ภัยธรรมชาติและราคาผลผลิตที่ตกต่ำในบางปี ทำให้เกษตรกรบางรายต้องเบียดเบียนจึงต้องแบ่งขาย หรือขายที่ดินของตนเองไป และราคาที่ดินในปัจจุบันสูงมาก เกษตรกรไม่สามารถซื้อได้ (แดงอ่อน มั่นใจตน. 2532 : 281) ดังนั้นการมีที่ดินถือครองขนาดเล็ก ทำให้ที่ดินสำหรับทำสวนกาแฟน้อยลง ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตและรายได้น้อย ซึ่งสอดคล้องกับ ทองโรจน์ อ่อนจันทร์ กล่าวว่า การถือครองที่ดินมีผลต่อการผลิตและรายได้ (ทองโรจน์ อ่อนจันทร์. 2526 : 79) และการมีที่ดินถือครองขนาดเล็กยังส่งผลให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือทำงานไม่เต็มที่ ดังที่ประติษฐ์ มัชฌิมา กล่าวว่า การที่ชาวชนบทมีที่ดินจำกัด ทำให้ชาวชนบทมีการทำงานไม่เต็มที่ (ประติษฐ์ มัชฌิมา. 2522 : 155) ดังนั้นจึงทำให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้เข้าสู่ครอบครัวน้อย

ส่วนครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองนั้นเป็นประชากรที่เพิ่งย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ มีฐานะยากจนไม่มีเงินเพียงพอที่จะซื้อที่ดินราคาแพงได้ เมื่อไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง จึงต้องประกอบอาชีพรับจ้างทำงานในสวนกาแฟ ส่วนผลไม้นอกจากจะขายอยู่ในที่ดินของนายจ้าง ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลุ่มนี้ไม่มีรายได้ไม่แน่นอน เพราะจะมีงาน

ให้ทำมากและมีรายได้มากเฉพาะในช่วงที่เงาะและกาแฟสุก หลังจากนั้นจะมีงานให้ทำน้อยลง ดังที่รัชนิกร เศรษฐวิธู กล่าวว่าผู้ไม่มีที่ดินทำกินจะเป็นแรงงานรับจ้างการเกษตร ซึ่งมีรายได้ต่ำและไม่แน่นอน เพราะมีงานให้ทำในภาคการเกษตรซึ่งเป็นไปตามฤดูกาล แรงงานเหล่านี้จะประสบปัญหาการว่างงานในฤดูแล้งเป็นประจำ (รัชนิกร เศรษฐวิธู. 2528 : 51)

สำหรับครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ถือครองที่ดินขนาดใหญ่ก็มีเพียงจำนวนน้อย คือ มีครอบครัวร้อยละ 0.99 ที่มีขนาดถือครองที่ดิน 50 - 90 ไร่ ครอบครัวเหล่านี้ได้ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะดีมาเป็นระยะเวลานานแล้วและทำงานจนสามารถพัฒนาสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวให้ดีขึ้น มีเงินทุนพอที่จะซื้อที่ดินจำนวนมากได้ โดยที่ดินที่ซื้อในระยะแรกนั้นจะมีราคาที่ไม่สูงมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามที่ดินยังเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดในการผลิตทางการเกษตร ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงทำงานหนักเพื่อเก็บเงินไว้ซื้อที่ดิน และพยายามรักษาไว้ โดยเฉพาะประชากรที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอยะดีเป็นการถาวร แต่ยังไม่มียี่สิบที่ดินทำกินเป็นของตนเอง จะพยายามทำงานรับจ้างเป็นแรงงานทางการเกษตรโดยไม่เลือกงาน เพื่อให้ได้เงินมาสำหรับซื้อที่ดิน หากนายจ้างพอใจในความขยัน ซื่อสัตย์ของลูกจ้าง นายจ้างก็จะแบ่งที่ดินขายให้กับลูกจ้างในราคาที่ต่ำกว่าราคาขายทั่วไป โดยซื้อผืนแลกกับค่าจ้างจากการทำงานให้กับนายจ้าง หรือแบ่งซื้อจากญาติที่ได้มาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะดีอยู่ก่อนแล้ว ส่วนคนที่มียี่สิบที่ดินอยู่บางส่วนแล้ว เมื่อมีเงินเหลือก็จะเก็บไว้ซื้อที่ดินเพิ่มขึ้นอีก กล่าวได้ว่าการซื้อที่ดิน การได้เป็นเจ้าของที่ดินถือเป็นค่านิยมเกี่ยวกับวัตถุอย่างหนึ่ง เพราะการมีที่ดินเป็นของตนเองทำให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความรู้สึกว่ามีชีวิตมั่นคงในชีวิตมากขึ้น เพราะคนที่มียี่สิบที่ดินส่วนมากเป็นคนที่มีความฐานะดี มีเกียรติ มีอำนาจและได้รับความเคารพนับถือจากสังคม ตรงกันข้ามกับคนที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง จะไม่ได้รับเกียรติ หรือความช่วยเหลือจากสังคม เพราะแสดงว่าเป็นคนที่ไม่มีหลักประกัน และเป็นคนที่มีความยากจนด้วย ดังที่ ประดิษฐ์ มัชฌิมา ได้กล่าวว่าที่ดินเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุด ในการผลิตทางการเกษตร ที่ดินจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ชาวไร่ ชาวนา จึงยอมทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดิน และพยายามรักษาไว้ นอกจากนี้ที่ดินยังเป็นเครื่องแสดงฐานะ เกียรติและอำนาจของทุกคนในสังคม (ประดิษฐ์ มัชฌิมา. 2522 : 77) แต่เนื่องจากประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหล่านี้มีรายได้น้อย ที่ดินมีราคาแพงขึ้นจึงทำให้มีโอกาสน้อยที่จะซื้อที่ดินเป็นของตนเอง

กล่าวได้ว่าประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะดี จังหวัดชุมพร ส่วนใหญ่ถือครองที่ดินขนาดเล็ก เพราะที่ดินในพื้นที่อำเภอยะดี ได้ถูกจับจอง

โดยประชากรภาคใต้ ที่ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอำเภอพะโต๊ะในยุคบุกเบิกหมดแล้ว ในปัจจุบันที่ดินเหล่านี้ถูกแบ่งขายในราคาที่แพงมากยิ่งขึ้น ทำให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีรายได้น้อย ฐานะยากจน หหมดโอกาสที่จะเป็นเจ้าของที่ดิน หากมีก็จะเป็นเจ้าของที่ดินขนาดเล็ก และที่ดินที่ถือครองส่วนหนึ่งยังได้ถูกแบ่งให้กับบุตรที่แต่งงานแยกครัวเรือนออกไป บางครอบครัวมีฐานะยากจน เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้จ่ายเงิน จึงต้องแบ่งที่ดินขาย ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนหนึ่งยังขาดแคลนที่ดินทำกินและอยู่อาศัยซึ่งได้แก่ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เพิ่งย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะและมีประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนน้อยเท่านั้นที่ถือครองที่ดินขนาดใหญ่ ประชากรเหล่านี้มีสถานภาพทางเศรษฐกิจดี และได้ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพรมานานแล้ว

2. ปัจจัยต่าง ๆ ที่น่าจะมีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจ

2.1 ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว

จากการศึกษาเมื่อปีพุทธศักราช 2535 เกี่ยวกับระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว พบว่า หัวหน้าครอบครัวซึ่งเป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพรในระยะเวลาที่แตกต่างกัน แต่จุดประสงค์ที่เหมือนกันของผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้คือ มีความคาดหวังและต้องการให้สถานภาพทางเศรษฐกิจของตนและครอบครัวดีขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นจึงใช้เวลาในช่วงที่ตนเองมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะทำงานเพื่อสร้างสถานภาพทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัว

ในช่วงระยะเวลา 24 - 26 ปีที่ผ่านมาถือว่าเป็นยุคแรกเริ่มของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ปัจจัยผลักดันให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องย้ายถิ่นไปหางานทำและตั้งถิ่นฐานนอกภูมิภาคยังไม่รุนแรงมากนัก ประกอบกับการได้รับข่าวสารและการเดินทางยังไม่สะดวกเท่าที่ควร ดังนั้นจึงมีหัวหน้าครอบครัวซึ่งเป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะเพียงร้อยละ 1.7 ของหัวหน้าครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จำนวน 302 คน ในระยะแรกของการตั้งภูมิลำเนา หัวหน้าครอบครัวเหล่านี้จะประกอบอาชีพเป็นแรงงานรับจ้างทำสวนกาแฟและเหมืองแร่ดีบุก ที่ตำบลปากทรง และได้ใช้เวลาในการพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจจนถึงปัจจุบัน จนสามารถมีรายได้และเงินออม รวมทั้งการกู้เงินเพื่อซื้อที่ดินทำกิน ซึ่งในระยะเวลาที่ที่ดินยังมีราคาถูก และได้เปลี่ยนอาชีพมาทำ

สวนกาแฟเป็นหลัก มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงถาวร หัวหน้าครอบครัวที่ประสบผลสำเร็จในการใช้เวลาทำงาน และมีรายได้เพื่อพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจ สามารถเก็บออมเงินไว้เป็นทุนเพื่อซื้อที่ดิน และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจนสามารถขยายพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตกาแฟได้มากขึ้น รวมทั้งเป็นทุนขยายกิจการอื่น ๆ เช่น ขยายของชำ เป็นอาชีพเสริมรายได้ให้กับครอบครัว

ในช่วงระยะเวลา 17 - 20 ปี ที่ผ่านมา ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ห่างจากยุคแรกเริ่มไม่มากนัก สภาพเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย และอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร จึงมีสภาพคล้ายคลึงกับยุคแรกเริ่ม ดังนั้นในแต่ละปีจึงยังคงมีครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวนน้อย ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร จากการศึกษา พบว่า ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวมีหัวหน้าครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะร้อยละ 2.7 ของหัวหน้าครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จำนวน 302 คน เนื่องจากหัวหน้าครอบครัวได้ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ มาเป็นระยะเวลานานแล้ว ดังนั้นหัวหน้าครอบครัวจึงมีโอกาสใช้เวลาในการพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวได้มากเช่นเดียวกับหัวหน้าครอบครัวที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะในยุคแรกเริ่ม

ในช่วง 9 - 16 ปี ที่ผ่านมาหัวหน้าครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ ในแต่ละปีมีจำนวนเพิ่มขึ้น จากการศึกษาพบว่า ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวมีหัวหน้าครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะร้อยละ 22.7 ของหัวหน้าครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จำนวน 302 คน เพราะปัจจัยผลักดันให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องย้ายถิ่นออกนอกภูมิภาคเริ่มมีความรุนแรง ประกอบกับในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะมีความต้องการแรงงานรับจ้างเพิ่มขึ้น การมีญาติมิตรที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะอยู่ก่อนแล้วชักชวนและให้ความช่วยเหลือในการย้ายถิ่นและการตั้งภูมิลำเนา หัวหน้าครอบครัวที่ย้ายถิ่นในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้ใช้เวลาที่ตนเองย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนา ในอำเภอพะโต๊ะสร้างสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวด้วยการรับจ้างทำสวนกาแฟและสวนผลไม้ ในปัจจุบันหัวหน้าครอบครัวเหล่านี้เป็นเกษตรกรโดยทำสวนกาแฟเป็นอาชีพหลักมีที่ดินทำกินและมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง

สำหรับช่วงระยะเวลา 6 - 8 ปีที่ผ่านมาได้มีหัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ เป็นจำนวนมาก คิดเป็นร้อยละ

44.7 ของหัวหน้าครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะจำนวน 302 คน เพราะปัจจัยผลักดันให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องย้ายถิ่นมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นประกอบกับการทำสวนกาแฟในอำเภอพะโต๊ะมีความต้องการแรงงานมากขึ้น การได้รับข่าวสารและการเดินทางที่สะดวก การมีญาติมิตรที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ก่อนแล้วชักชวนและให้ความช่วยเหลือในการย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนา หัวหน้าครอบครัวเหล่านี้ได้อาศัยระยะเวลา 6 - 8 ปีที่ผ่านมาในการพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจ โดยในระยะแรกจะประกอบอาชีพรับจ้างทำสวนกาแฟ ส่วนผลไม้และอาศัยอยู่ในที่ดินของนายจ้างที่เป็นประชากรภาคใต้ หัวหน้าครอบครัวได้ใช้เวลาในการทำงานจนมีรายได้และกักเงินเพื่อซื้อที่ดิน ซึ่งราคาที่ดินยังไม่สูงมากนัก แต่เนื่องจากรายได้ต่ำจึงทำให้มีที่ดินถือครองขนาดเล็ก อย่างไรก็ตามหัวหน้าครอบครัวเหล่านี้สามารถเปลี่ยนสถานภาพของตนเองจากแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรกรรม มาเป็นเกษตรกรผู้ทำสวนกาแฟ มีที่ดินและมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง

ในช่วงระยะเวลา 1 - 5 ปีที่ผ่านมา หัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ มีแนวโน้มลดลงคือมีหัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ ร้อยละ 28.2 ของหัวหน้าครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จำนวน 302 คน เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะการคมนาคมสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วทำให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีโอกาสเดินทางและเลือกหางานทำได้มากขึ้น โดยเฉพาะการทำงานรับจ้างในภาคอุตสาหกรรมและบริการในเมืองใหญ่ที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจมากกว่าการทำงานรับจ้างในภาคเกษตรกรรม ประกอบกับที่ดินในอำเภอพะโต๊ะมีราคาสูงขึ้น ในขณะที่ผลผลิตกาแฟมีราคาคต่ำ ทำให้มีการลดพื้นที่ในการทำสวนกาแฟ จึงมีผลต่อการจ้างงานที่ลดลงด้วย สำหรับหัวหน้าครอบครัวที่เพิ่งย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ ในระยะเวลาไม่นาน จะด้อยโอกาสในการพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจ ถึงแม้การจ้างงานในส่วนผลไม้เริ่มเพิ่มขึ้น แต่การจ้างงานในส่วนกาแฟเริ่มลดลงเนื่องจากการลดพื้นที่ในการผลิตกาแฟ ประกอบกับการจ้างงานจะมีมากเฉพาะฤดูเก็บผลผลิตเท่านั้น ดังนั้นแรงงานรับจ้างจึงมีรายได้ไม่แน่นอนและมีรายได้ต่ำ นอกจากนั้นที่ดินในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะมีราคาสูงขึ้น คือ ที่ดิน 1 ไร่ จะมีราคาประมาณ 30,000 บาท จึงทำให้หัวหน้าครอบครัวบางคนยังคงเป็นแรงงานรับจ้าง อาศัยอยู่ในที่ดินของนายจ้าง ส่วนหัวหน้าครอบครัวที่ประสบผลสำเร็จในการทำงาน สามารถมีรายได้และกักเงินส่วนหนึ่งซื้อที่ดินทำกินและสร้างที่อยู่อาศัย แต่เนื่องจากมีที่ดินถือครองขนาดเล็ก จึงมีงานให้ทำน้อย ส่งผลให้ครอบครัวมีรายได้ต่ำ

ดังนั้นเมื่อทำงานในส่วนของตนเองเสร็จแล้ว หัวหน้าครอบครัวบางคนจะไปทำงานรับจ้างในส่วนของนายจ้างที่เป็นประชากรภาคใต้เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

จึงกล่าวได้ว่า หัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่างย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ในระยะเวลาที่แตกต่างกัน แต่ทุกคนก็มีความมุ่งมั่น และต้องการให้สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น โดยการใช้เวลาที่ตนเองย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในการทำงานหารายได้ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัว ในระยะแรกของการย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนา หัวหน้าครอบครัวยังไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง จึงเริ่มสร้างสถานภาพทางเศรษฐกิจด้วยการเป็นแรงงานรับจ้างทำงานในส่วนกาแปและสวนผลไม้ สร้างที่อยู่อาศัยแบบชั่วคราวอยู่ในดินของนายจ้าง ซึ่งเป็นประชากรภาคใต้ เมื่อระยะเวลาผ่านไปหลายปี หัวหน้าครอบครัวสามารถนำเงินรายได้ส่วนหนึ่ง และกู้เงินเพิ่มอีกส่วนหนึ่ง ผ่อน หรือซื้อที่ดินเป็นของตนเอง และได้เปลี่ยนอาชีพมาทำสวนกาแป สร้างที่อยู่อาศัยให้มั่นคงถาวรมากขึ้น และพยายามพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว โดยการซื้อที่ดินทำกินเพิ่ม ด้วยเงินรายได้จากการทำสวนกาแปและการกู้ยืม หัวหน้าครอบครัวที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะเป็นระยะเวลานานแล้ว และประสบผลสำเร็จในการพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว สามารถนำเงินรายได้จากการทำสวนกาแปไปลงทุนเพื่อขยายกิจการอื่น ๆ เปิดร้านขายของชำ เปิดร้านบริการซ่อมรถจักรยานยนต์หรือซื้อรถสองแถวไว้บริการรับจ้าง มีที่อยู่อาศัยมั่นคงถาวร และมีเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรไว้อำนวยความสะดวกสบายแก่สมาชิกในครอบครัว สำหรับหัวหน้าครอบครัวที่เพิ่งย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ และไม่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวยังคงมีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ไม่มีที่ดินและที่อยู่อาศัยของตนเอง จึงต้องประกอบอาชีพรับจ้าง ทำสวนกาแป สวนผลไม้ และสร้างที่อยู่อาศัยชั่วคราวอยู่ในที่ดินของนายจ้าง

2.2 ขนาดของครอบครัว

จากการศึกษาเกี่ยวกับขนาดของครอบครัวของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร จำนวน 302 ครอบครัวพบว่า ครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหล่านี้มีทั้งครอบครัวขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ แต่ครอบครัวส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 68.0 เป็นครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วย สมาชิกในครอบครัวจำนวน 4 - 6 คน คือ บิดามารดา และบุตรประมาณ 2 - 3 คนซึ่งนับว่าเป็นครอบครัวขนาดกลาง และมีแนวโน้มเป็นครอบครัวขนาดเล็ก จากการศึกษพบว่าครอบครัว ร้อยละ 18.9

เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยสมาชิกในครอบครัวประมาณ 2-3 คน สาเหตุที่ครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขนาดกลางและมีแนวโน้มเป็นครอบครัวขนาดเล็ก เพราะในอดีตครอบครัวเป็นหน่วยการผลิตและการบริโภคที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ การให้ความสำคัญต่อบุคคลในครัวเรือนว่าเป็นทรัพยากรอย่างหนึ่งก่อให้เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ มีผลให้ครอบครัวเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ แต่ในปัจจุบันครอบครัวไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ทุกอย่างอย่างเพราะครอบครัวได้เปลี่ยนฐานะจากหน่วยการผลิตมาเป็นหน่วยบริโภคมากขึ้น การมีบุตรจำนวนมาก ทำให้หัวหน้าครอบครัวต้องรับภาระในการเลี้ยงดู ซึ่งต้องใช้จ่ายเงินเพื่อเป็นค่าอุปโภคบริโภค เช่น ค่าเสื้อผ้า ค่าเล่าเรียน และค่าอาหาร เป็นต้น ในขณะที่บุตรส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัยเด็กและวัยกำลังศึกษา บุตรจึงแทบไม่มีส่วนในการผลิต และหารายได้ให้แก่ครอบครัว ดังที่แพทย์ ชีระสวัสดิ์ ได้กล่าวว่า ในขณะที่บุตรอยู่ในช่วงอุปการะของบิดามารดา บุตรแทบไม่มีส่วนในการผลิตและหารายได้ให้แก่ครอบครัว บุตรจึงมีคุณค่าทางใจ แต่ต่อยศคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจ (แพทย์ ชีระสวัสดิ์, 2527 : 72) จึงกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมทำให้ครอบครัวของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะโฮ๊ะ จังหวัดชุมพรมีขนาดเล็กลง

ส่วนครอบครัวที่มีสมาชิกจำนวน 7 - 13 คน มีเพียงร้อยละ 13.1 แสดงให้เห็นว่ามีครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีขนาดใหญ่ขึ้น มีอยู่จำนวนน้อยเป็นลักษณะครอบครัวแบบขยายที่ประกอบไปด้วยบิดามารดา บุตร หลานและญาติผู้ใหญ่รวมกัน ลูกที่แต่งงานแล้วยังคงอาศัยร่วมกับบิดามารดาและมีกิจกรรมการผลิต การใช้จ่ายร่วมกัน ครอบครัวในลักษณะนี้เป็นครอบครัวที่มีหัวหน้าครอบครัว และภรรยาที่มีอายุมาก และได้ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาใน อำเภอยะโฮ๊ะ เป็นระยะเวลานานแล้ว ดังนั้นสภาพเศรษฐกิจและสังคมในอดีตจึงไม่ใช่ตัวกำหนดให้ครอบครัวเหล่านี้เล็งเห็นความสำคัญของการมีครอบครัวขนาดเล็ก และมีบุตรจำนวนน้อย

กล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะโฮ๊ะ จังหวัดชุมพรเป็นครอบครัวเดี่ยวขนาดกลาง และมีแนวโน้มเป็นครอบครัวขนาดเล็ก ส่วนครอบครัวขนาดใหญ่จะมีอยู่จำนวนน้อย ซึ่งเป็นครอบครัวขยาย

2.3 จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว

จากการศึกษาเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะโฮ๊ะ จังหวัดชุมพร จำนวน 302

ครอบครัว พบว่าครอบครัวส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 52.6 มีสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว จำนวน 2 คน ได้แก่สามี ภรรยา ซึ่งทำหน้าที่เป็นแรงงานในการผลิต และหารายได้มาเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวที่ไม่ได้เป็นแรงงานของครอบครัว คือ บุตรที่อยู่ในวัยเด็กเล็ก และวัยกำลังศึกษา ครอบครัวร้อยละ 35.4 มีสมาชิกที่เป็นแรงงานจำนวน 3 - 4 คน ซึ่งได้แก่ บิดา มารดา และบุตรที่สำเร็จการศึกษาในภาคบังคับแล้ว จึงกล่าวได้ว่าปัจจุบันครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานน้อยเพราะในปัจจุบันครอบครัวเป็นหน่วยบริโภค การมีสมาชิกในครอบครัวจำนวนมาก จึงเป็นภาระแก่บิดามารดาในการหารายได้มาเลี้ยงดู ประกอบกับความเจริญทางด้านการแพทย์ จึงมีผลให้ครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขนาดกลาง ที่มีแนวโน้มเป็นครอบครัวขนาดเล็ก ดังที่สัญญา สัญญาวิวัฒน์กล่าวว่า เมื่อครอบครัวเปลี่ยนฐานะจากหน่วยผลิตมาเป็นหน่วยบริโภค เด็ก ๆ จะเลิกเป็นสมบัติทางเศรษฐกิจต่อไป เด็กคือตัวการที่ก่อให้เกิดรายจ่าย และผลของความเจริญทางด้านการแพทย์สมัยใหม่มีส่วนทำให้คนเห็นได้ชัดเจนว่าการมีลูกน้อยมีประโยชน์ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2523 ข : 98) ประกอบกับครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ถือครองที่ดินขนาดเล็ก ครอบครัวจึงไม่มีความจำเป็นที่จะใช้แรงงานจำนวนมากในการผลิต และในช่วงฤดูแล้งครอบครัวอาจประสบกับปัญหาการว่างงานของสมาชิกที่เป็นแรงงาน แรงงานเหล่านี้จึงกลายเป็นผู้บริโภค ในขณะที่ครอบครัวไม่มีรายได้จากการผลิตของแรงงานดังนั้นการที่ครอบครัวมีจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานน้อยจึงไม่ได้หมายความว่าครอบครัวขาดกำลังในการผลิต อันมีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว

จากการศึกษา พบว่า ครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จำนวนน้อย คือ ร้อยละ 10.9 มีสมาชิกที่เป็นแรงงานจำนวน 5 - 7 คน และร้อยละ 0.9 มีสมาชิกที่เป็นแรงงานจำนวน 8 - 13 คน แสดงว่าครอบครัวที่มีสมาชิกที่เป็นแรงงานอยู่เป็นจำนวนมากนั้น จะมีเป็นส่วนน้อย เพราะสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีครอบครัวขนาดใหญ่ซึ่งประกอบด้วย บิดา มารดา บุตร หลานและญาติผู้ใหญ่ และมีสัดส่วนของสมาชิกที่เป็นแรงงานมากกว่าสมาชิกที่ไม่ได้เป็นแรงงาน อย่างไรก็ตาม สมาชิกทุกคนในครอบครัวยังคงเป็นผู้บริโภคครอบครัวจึงต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมาก เพื่อเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว ในขณะที่อาชีพทำสวนกาแฟ หรืออาชีพรับจ้างทำงานในสวนกาแฟ ส่วนผลไม้นั้น ให้ผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจต่ำ ดังที่ แดงอ่อน มั่นใจตน กล่าวว่าแรงงานในภาคการเกษตร เมื่อเทียบกับแรงงานในภาคอื่น ๆ แล้วยังปรากฏว่ามีรายได้ต่ำ รายได้เฉลี่ย

ต่อคน ต่อปีของประชากรในภาคการเกษตรน้อยกว่าภาคอุตสาหกรรมถึง 8 - 9 เท่า (แดงอ่อน มั่นใจตน. 2532 : 282) ดังนั้นถึงแม้จะมีจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวเป็นจำนวนมากกว่าสมาชิกที่ไม่ได้เป็นแรงงานในครอบครัวก็ไมอาจทำให้ครอบครัวมีสถานภาพทางเศรษฐกิจดีขึ้นได้

สำหรับครอบครัวที่ทำสวนกาแฟเป็นอาชีพหลัก สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจะเป็นหน่วยผลิตที่สำคัญ เพราะการทำสวนกาแฟนั้นจำเป็นต้องอาศัยแรงงานคนเป็นหลักในการปลูก ดูแล และเก็บผลผลิต แต่เนื่องจากครอบครัวประชากรส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 48.34 เป็นครอบครัวที่มีทำกินขนาดเล็ก ประมาณ 1 - 10 ไร่ แรงงานในครอบครัว จึงมีมากกว่าปริมาณงานที่ทำ และครอบครัวมีรายได้ต่ำ จึงไม่มีการจ้างแรงงานเข้ามาทำสวนกาแฟของครอบครัว

ในกรณีที่ครอบครัวไม่มีที่ดินทำกิน หรือมีแรงงานเกินสมาชิก ที่เป็นแรงงานในครอบครัวจะประกอบอาชีพรับจ้างเป็นหลัก เพราะการทำสวนกาแฟ และสวนผลไม้ในอำเภอนะบือระ ยังมีความต้องการใช้แรงงานคนอยู่ ประกอบอบแรงงานในของขนาดกลางและเฉพาะในช่วงระยะเวลาเก็บผลผลิต สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจึงทำงานรับจ้างเพื่อนำรายได้มาสู่ครอบครัว ดังที่ประติษฐ์ มัชฌิมา กล่าวว่า ในชนบทแรงงานที่นำมาใช้เพื่อการผลิตส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานในครอบครัว นอกจากนี้ยังแสวงหารายได้อื่นมาชดเชยครอบครัวโดยการรับจ้าง หรือวิธีการอื่น ๆ (ประติษฐ์ มัชฌิมา. 2522 : 78) การผลิตเพื่อขาย และการเร่งผลิตให้ทันฤดูกาล ทำให้การผลิตในพื้นที่อำเภอนะบือระ ยังคงต้องอาศัยแรงงานรับจ้าง

จึงกล่าวได้ว่า ถึงแม้สมาชิกที่เป็นแรงงาน คือหน่วยผลิตที่สำคัญของครอบครัว ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะบือระ จังหวัดชุมพร แต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยให้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหล่านี้มีครอบครัวขนาดใหญ่ได้ ครอบครัวส่วนใหญ่จึงเป็นครอบครัวเดี่ยวขนาดกลาง และมีแนวโน้มเป็นครอบครัวขนาดเล็ก ดังนั้นสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจึงได้แก่หัวหน้าครอบครัว และภรรยา ส่วนบุตรนั้นจะอยู่ในวัยเด็กเล็ก หรือกำลังศึกษาอยู่ สำหรับครอบครัวที่มีสมาชิกที่เป็นแรงงานอยู่เป็นจำนวนมากนั้น มีเพียงส่วนน้อย ครอบครัวลักษณะดังกล่าวเป็นครอบครัวขยายขนาดใหญ่ สมาชิกในครอบครัวประกอบด้วย หัวหน้าครอบครัว ภรรยา บุตร หลาน และญาติผู้ใหญ่ อาศัยอยู่รวมกันและร่วมเป็นแรงงานให้กับครอบครัว ครอบครัวจะมีอัตราส่วนของสมาชิก

ที่เป็นแรงงานมากกว่าสมาชิกที่ไม่เป็นแรงงาน แต่ครอบครัวก็ยังมีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำเพราะสมาชิกที่ทุกคนในครอบครัวต้องใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคในขณะการทำงาน ในภาคเกษตรกรรม

2.4 การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว

จากการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว พบว่า หัวหน้าครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร จำนวน 302 คน ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ คือ หัวหน้าครอบครัวร้อยละ 79.1 มีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น และร้อยละ 7.9 มีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย หัวหน้าครอบครัวส่วนหนึ่งคือร้อยละ 6.3 มีการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษาตอนต้น ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ เนื่องจากไม่ได้รับการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน หรือต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน การต่อการศึกษาจึงเป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร

สภาพปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอาศัยอยู่ในชนบทส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ฐานะยากจน ไม่สามารถให้บุตรไปโรงเรียนได้อย่างสม่ำเสมอ ดังที่ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี และดิเรก ฤกษ์ห่วย กล่าวว่า ความยากจนและความไม่รู้เป็นปัญหาในชนบท ความยากจนจะส่งผลไปถึงการขาดแคลนเงินทุนที่จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาหาความรู้ของบุตรหลาน (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี และดิเรก ฤกษ์ห่วย. 2524 : 18 - 19) ประกอบกับในอดีตสมาชิกทุกคนในครอบครัว คือ หน่วยผลิตที่สำคัญของครอบครัว เพราะอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนาในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำเป็นต้องใช้แรงงานมาก ดังที่ ทองโรจน์ อ่อนจันทร์ กล่าวว่า การเกษตรของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการผลิตแบบดั้งเดิมที่ใช้แรงงานเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด เหตุผลดังกล่าวทำให้แรงงานในภาคการเกษตรเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาคการเกษตรจะสูงประมาณ ร้อยละ 74 (ทองโรจน์ อ่อนจันทร์. 2526 : 25) ดังนั้นเด็กสามารถเป็นแรงงานได้แต่อายุน้อย งานเหล่านี้ได้แก่ งานบ้าน เลี้ยงน้อง และงานในไร่นาโดยได้รับค่าจ้าง หรือไม่ได้รับค่าจ้าง อาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำไร่ในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกทุกคนในครอบครัว

เนื่องจากการทำงานในไร่ นาไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะ หรือใช้ทักษะต่ำกว่างานอื่น ๆ เด็กจึงมีโอกาสดังกล่าวได้เลย โดยไม่ต้องไปเรียนต่อในชั้นสูง จากการศึกษาจึงพบว่า หัวหน้าครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร จบการศึกษาแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หรือ 2 หัวหน้าครอบครัวเหล่านี้ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ กล่าวได้ว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำ ส่วนใหญ่จะออกจากระบบโรงเรียนเร็ว ทำให้เด็กซึ่งปัจจุบันคือหัวหน้าครอบครัวขาดโอกาสที่จะใช้การศึกษาในการพัฒนาตนเองและครอบครัว

นอกจากนี้บิดามารดา ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบเลี้ยงดู ให้การศึกษาแก่บุตรยังไม่มีเงินเพียงพอสำหรับค่าเครื่องแบบ ค่าอุปกรณ์ ค่าอาหารกลางวันให้แก่บุตร ดังที่ณรงค์ ศรีสวัสดิ์ กล่าวว่า สถานะเศรษฐกิจของชาวชนบทหรือเกษตรกรโดยทั่วไปอยู่ในระดับต่ำ จึงทำให้ชาวชนบทขาดเงินทุนในการส่งเสริมให้บุตรหลานได้มีการศึกษาอย่างพอเพียง (ณรงค์ ศรีสวัสดิ์. 2515 : 72) นอกจากนี้มีรายได้น้อยจนไม่สามารถส่งเสริมให้บุตรได้รับการศึกษาในระดับสูงได้แล้ว ในอดีตการศึกษาระบบโรงเรียนไม่ได้เอื้ออำนวยในการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรเหมือนดังเช่นปัจจุบันนี้

การที่บิดามารดาไม่รู้หนังสือ หรือรู้หนังสือน้อย ทำให้ความมุ่งหวังที่จะส่งเสริมการศึกษาของบุตรหลาน หรือสนับสนุนให้บุตรได้เรียนเล่าเรียนมีน้อยมาก ดังที่สัญญา สัญญาวิวัฒน์ กล่าวว่า การที่บิดามีฐานะยากจน และด้อยการศึกษา จึงไม่อาจส่งเสริมการศึกษาของบุตรด้วยการซื้ออุปกรณ์การเรียนมาเสริม หรือให้คำแนะนำด้านการศึกษากลับได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2531 : 29 - 30) ประกอบกับทัศนคติของประชากรในชนบท ยังมองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษามากนัก เพราะคิดว่าเมื่อบุตรเข้าสู่การศึกษามากกว่าระดับแล้วครอบครัวจะขาดแคลนแรงงาน อีกทั้งยังเชื่อว่าโรงเรียนจะสอนให้บุตรละทิ้งไร่นา และมีทัศนคติว่าการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนไม่สามารถนำมาใช้ในการทำงานในไร่นา และการทำงานในไร่นาก็ไม่จำเป็นต้องเข้าศึกษาในระบบโรงเรียน ดังที่ รัชนิกร เศรษฐโชติ กล่าวว่า ทัศนคติของชาวชนบทบางแห่งยังมีความเชื่อว่าโรงเรียนจะสอนให้เด็กไม่ยอมทำงานประเภทที่ต้องใช้แรงงานอีกต่อไป ยังมองไม่เห็นว่าการไม่เด็กต้องเรียนวิชาศิลปะ ดนตรี และมองเห็นว่าควรใช้เวลาที่เรียนวิชาดังกล่าวไปทำไร่นาจะดีกว่า (รัชนิกร เศรษฐโชติ. 2528 : 148)

ในอดีตการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมยังไม่เจริญก้าวหน้า บุตรยังคงผูกพันอยู่กับครอบครัวและเพื่อนบ้านอย่างแน่นแฟ้น เมื่อบิดามารดาและเพื่อนบ้านไม่เข้ารับการศึกษ หรือจบการศึกษา

ภาคบังคับแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งได้แก่การทำนาเป็นอาชีพหลัก จึงเป็นเหตุให้บุตรขาดแรงกระตุ้นให้เรียนต่อในชั้นสูง

หลังจากจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว บุตรสามารถเรียนต่อในชั้นสูงได้ด้วยการสอบคัดเลือก เข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย แต่ในอดีตการสอบคัดเลือกยังคงเน้นความรู้สามัญเป็นสำคัญ ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคในโอกาสที่จะเข้ารับการศึกษา ดังที่คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา กล่าวว่า การสอบคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษา ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคในโอกาสที่จะรับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดเลือกโดยวิธีสอบ ซึ่งต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับวิชาสามัญ (คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา. 2517 : 65) มีผลให้เด็กซึ่งมาจากครอบครัวฐานะยากจนที่อยู่ในชนบท เช่น หัวหน้าครอบครัวซึ่งเป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพรมีความเสียเปรียบ และด้วยโอกาส ที่จะได้รับการคัดเลือกให้ศึกษาต่อในระดับสูง เพราะมีโอกาสและได้รับประสบการณ์ทางการศึกษาเพิ่มเติมจากครอบครัวน้อย นอกจากนี้ยังมีความรู้พื้นฐานที่ได้รับจากโรงเรียนประถมศึกษา น้อย

ในชนบทยังขาดแคลนสถานศึกษา บุคลากร และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่มีอยู่ก็ด้อยประสิทธิภาพ ดังที่ คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา กล่าวว่า คุณภาพของการศึกษา จะมีความแตกต่างกันมาก ระหว่างโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเมืองกับในชนบท ทั้งนี้เพราะโรงเรียนในเมืองได้รับความสนับสนุนจากรัฐบาลในด้านการจัดสรรงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์การศึกษา และครูผู้มีความรู้ในสัดส่วนที่ดีกว่าโรงเรียนชนบท (คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา. 2517 : 34) ทำให้บุตรหลานของประชากร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยโอกาสเข้ารับการศึกษาในภาคบังคับ หรือเมื่อเข้ารับการศึกษาแล้วจะมีอัตราตกซ้ำชั้นมาก

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้บุตรหลานของเกษตรกรในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งปัจจุบันคือหัวหน้าครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำ จากการศึกษา พบว่าหัวหน้าครอบครัวจำนวนน้อยคือร้อยละ 2.6 ที่มีการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 3.0 มีการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และร้อยละ 0.1 มีการศึกษาสูงกว่าระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภางค์ จันทวานิช ชูศักดิ์ มิ่งทองคำ และสุจารี จันทรสุข ที่ศึกษาเรื่องความเสมอภาคของโอกาสการเข้าศึกษาในชั้นมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงซึ่งแสดงด้วยอาชีพของบิดามารดา ได้แก่ นักธุรกิจ อุตสาหกรรม พ่อค้า

สมัยลูกจ้างข้าราชการชั้นประทวนจะมีโอกาสเข้าเรียนได้มากกว่าเด็กที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ อันได้แก่ บุตรของเกษตรกรและกรรมกร (สุภางค์ จันทวานิช ชูศักดิ์ มั่งทองคำ และสุจารี จันทรสข. 2522 : 35) และคณะกรรมการวางแผนเพื่อปฏิรูปการศึกษา กล่าวว่า จากการสำรวจในปีพ.ศ. 2515 ปรากฏว่าเด็กที่มาจากครอบครัวชาวไร่ ชาวนา มีเพียงร้อยละ 6 เท่านั้นที่เข้าไปศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา (คณะกรรมการวางแผนเพื่อปฏิรูปการศึกษา. 2517 : 69) แสดงว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ทำให้บุตรหลานซึ่งเป็นเด็กในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องโอกาสในการเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา

จึงกล่าวได้ว่า หัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำ คือ ระดับประถมศึกษาตอนต้น และระดับประถมศึกษาตอนปลาย และส่วนหนึ่งไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ เพราะบิดามารดาของหัวหน้าครอบครัวเหล่านี้มีฐานะยากจนต้องอดออม การศึกษา รวมทั้งการต้องโอกาสที่จะเรียนต่อในชั้นสูง เนื่องจากระบบการสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อ และขาดแคลนบริการทางด้านการศึกษาอย่างทั่วถึง ดังนั้นจึงพบว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและสูงกว่าระดับมัศึกษามีเพียงจำนวนน้อย

2.5 การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว

จากการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร จำนวน 302 ครอบครัว พบว่า สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ได้แก่ ภรรยา บุตร และญาติ ซึ่งส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำคือมีการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นและระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายตามลำดับ โดยสมาชิกที่มีการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น จะมีตั้งแต่ 1-7 คนต่อครอบครัว แต่ส่วนใหญ่ คือร้อยละ 57.6 มีจำนวน 1 คน ต่อครอบครัว สำหรับสมาชิกที่มีการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จะมีตั้งแต่ 1 - 6 คนต่อครอบครัว แต่ส่วนใหญ่คือร้อยละ 16.6 มีจำนวน 1 คนต่อครอบครัว นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีสมาชิกร้อยละ 14.2 ที่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ส่วนสมาชิกที่มีการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาขึ้นไปมีจำนวนน้อย กล่าวคือ สมาชิกที่มีการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จะมีตั้งแต่ 1 - 3 คนต่อครอบครัว แต่ส่วนใหญ่ คือร้อยละ 4.6 มีจำนวน 1 คนต่อครอบครัว และมีสมาชิกร้อยละ 4.0 ที่มีการศึกษาระดับชั้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับสมาชิกที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้นมีจำนวนน้อยมากคิดเป็นร้อยละ 2.3 ของจำนวน 302 ครอบครัว

เมื่อนิยามเกี่ยวกับการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวในภาพรวมดังกล่าวไว้ข้างต้นแล้วสามารถกล่าวได้ว่า สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะโฮ๊ะ จังหวัดชุมพร ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำ

สาเหตุที่ทำให้สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวประชากร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการศึกษาในระดับต่ำ เพราะลักษณะเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวไม่เอื้ออำนวยให้บุตรหลานซึ่งเป็นแรงงานของครอบครัวได้มีการศึกษาในระดับสูง จากการศึกษาเกี่ยวกับรายได้สุทธิต่อปีของครอบครัวพบว่า ครอบครัวมีรายได้สุทธิต่อปีเฉลี่ยประมาณ 4092.94 บาท ซึ่งนับว่าเป็นรายได้สุทธิต่อปีที่ต่ำ และมีครอบครัวถึงร้อยละ 47.02 ที่ตกอยู่ในสภาพของการมีหนี้สิน เพราะฉะนั้นครอบครัวจึงมีสถานการณ์ทางเศรษฐกิจต่ำ และไม่มีเงินพอที่จะส่งบุตรหลานได้ศึกษา ในระดับการศึกษาที่สูงกว่าภาคบังคับ เพราะการให้การศึกษาแก่บุตรหลานเป็นการลงทุนทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง ดังที่ มัทนา พานิชรัมย์ กล่าวว่า บิดามารดา หรือผู้ปกครองต้องเป็นผู้รับภาระต้นทุนการศึกษาของสมาชิกทุกคนในครอบครัว (มัทนา พานิชรัมย์, 2530 : 412) หัวหน้าครอบครัวที่ยากจนจึงไม่มีเงินเพียงพอสำหรับเป็นค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่าอุปกรณ์ ค่าอาหารกลางวันให้กับบุตร ถึงแม้ในปัจจุบันในระบบการศึกษาภาคบังคับได้ยกเว้นค่าเล่าเรียน ค่าเครื่องแบบ ค่าอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น สมุด ดินสอ หนังสือ และมีเงินสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาให้แก่ผู้ปกครอง แต่ผู้ปกครองยังคงต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของบุตรที่นอกเหนือไปจากโรงเรียนออกให้ เช่น ค่าเครื่องแบบที่ต้องตัดเย็บเพิ่ม ค่ากิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งค่าอาหารกลางวัน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ดังนั้น บิดามารดา ที่มีฐานะยากจน ขาดทุนทรัพย์ จึงต้องโอกาสที่จะส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในระดับสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ

นอกจากนี้บิดามารดาที่มีฐานะยากจน ยังมีความต้องการที่จะนำบุตรหลานซึ่งอยู่ในวัยกำลังศึกษาออกไปทำงานบ้าน เลี้ยงน้อง และทำงานในสวนกาแฟ เพราะอาชีพทำสวนกาแฟจำเป็นต้องอาศัยแรงงานจากทุกคนที่พอจะทำงานช่วยเหลือครอบครัวได้ ไม่เว้นแม้แต่บุตรหลานที่อยู่ในวัยกำลังศึกษา ดังนั้นจึงพบว่าบุตรหลานของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะโฮ๊ะบางคนขาดโรงเรียนบ่อย ตกชั้น และในที่สุดต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน

จากการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะโฮ๊ะ จังหวัดชุมพร พบว่า หัวหน้าครอบครัว ร้อยละ

79.1 มีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น และร้อยละ 6.3 มีการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษาตอนต้น ดังนั้นการที่บิดามารดามีความรู้หรือขาดความรู้ทำให้บิดามารดาเหล่านี้อาจมีความหวังที่จะให้บุตรได้รับการศึกษาในระดับสูง จึงขออุดหนุนส่งเสริมให้บุตรมีการศึกษาในระดับสูงเช่นกัน ดังที่ธวัช มกรพงศ์ กล่าวว่าการศึกษาที่บิดามารดาได้รับการศึกษาน้อยทำให้ไม่มีโอกาสสนับสนุนให้ลูกหลานของตนมีการศึกษาระดับสูง เพื่อประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้ดีมาอุปการะครอบครัว (ธวัช มกรพงศ์.2531 : 46) รวมทั้งการที่บิดามารดามีทัศนคติที่ไม่ให้ความสำคัญต่อการศึกษาและให้ความสำคัญทางการศึกษาน้อย โดยยังคงมีความคิดเห็นว่า ถึงแม้บุตรหลานจะได้รับการศึกษาในระดับสูงเพียงใดก็ไม่มีโอกาสได้เข้ารับราชการ หรือทำงานในตำแหน่งที่มีเงินเดือนสูงได้ ต้องกลับมาทำสวนกาแฟ หรือเป็นแรงงานรับจ้างทำงานในสวนกาแฟ ส่วนผลไม้เหมือนเดิม เงินที่ลงทุนเพื่อการศึกษาจึงสูญเปล่าหากนำเงินเหล่านี้ไปซื้อที่ดินเพื่อทำสวนกาแฟหรือสร้างที่อยู่อาศัยก็จะเป็นการดีกว่า และถึงแม้ไม่ได้สำเร็จการศึกษาในระดับสูงก็สามารถประกอบอาชีพทำสวนกาแฟ หรือรับจ้างทำงานในสวนกาแฟ ส่วนผลไม้ได้

ในสังคมเกษตรกรรมในชนบทพื้นที่อำเภอพะโต๊ะ บุตรหลานของครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงผูกพันอยู่กับบิดามารดา และเพื่อนบ้านที่ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำ และประกอบอาชีพทำสวนกาแฟ รับจ้างทำงานในสวนกาแฟ ส่วนผลไม้อย่างน้อยก็ขาดการส่งเสริมกระตุ้นให้ไปหาความรู้ หรือรักษาระดับความรู้เมื่อออกจากโรงเรียนไปแล้ว

จากสถิติการศึกษาของอำเภอพะโต๊ะ ปรากฏว่าในปีพุทธศักราช 2534 พื้นที่อำเภอพะโต๊ะ มีสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติจำนวน 19 แห่ง และสังกัดกรมสามัญศึกษา 1 แห่ง (ลิทธิพงษ์ สิงห์เงิน และสมศรี เทพประชา. 2534 : 11) สถิติการศึกษาของอำเภอพะโต๊ะดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะ มีโรงเรียนอยู่หลายแห่ง โรงเรียนเหล่านี้ตั้งอยู่ในเขตชุมชนของหมู่บ้าน แต่เนื่องจากประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพทำสวนกาแฟในที่ห่างไกลจากเขตชุมชนของหมู่บ้าน จึงทำให้ระยะทางระหว่างโรงเรียนกับบ้านห่างไกลกันและในช่วงฤดูฝนการเดินทางมาโรงเรียนจะลำบาก หากเป็นโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา ในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะจะมีอยู่ 1 แห่ง คือโรงเรียนประจำอำเภอ หัวหน้าครอบครัวต้องจ่ายเงินให้กับบุตรเพิ่มขึ้นสำหรับเป็นค่าเดินทางไปโรงเรียน จึงกล่าวได้ว่าระยะทางที่ห่างไกลเป็นอุปสรรคต่อการเข้ารับการศึกษาเช่นกัน ดังที่ สิริวรรณ ศรีพหล กล่าวว่า คนในชนบทยังคงมีโอกาสที่จะเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนมัศึกษาน้อยกว่าที่ควรมาก ทั้งนี้เพราะโรงเรียนระดับนี้ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในส่วนกลางและในเมืองที่มีชุมชนหนาแน่น จึงปรากฏว่าเด็กในชนบทที่อยู่

ห่างไกลออกไปและฐานะไม่ดีนั้นจะมีโอกาสเรียนต่อน้อยมาก (สิริวรรณ ศรีพล. 2524 : 156)

ปัจจุบันระบบการสอบคัดเลือกเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ยังคงเน้นความรู้ด้านวิชาสามัญเป็นหลัก เป็นผลให้บุตรหลานของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอดงหลวง ได้มีโอกาสสอบคัดเลือกได้น้อย เพราะมีความรู้พื้นฐานที่ได้รับจากโรงเรียนน้อย

จากนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐบาล จึงมีโรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่อำเภอดงหลวง 1 แห่ง คือโรงเรียนบ้านคลองเหินก เปิดโครงการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษาให้นักเรียนได้เรียนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นอกจากนี้กรมการศึกษานอกโรงเรียนยังได้เปิดสอนการศึกษาระดับผู้ใหญ่ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่ไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนได้เข้ารับการศึกษเพิ่มเติมในระดับสูงขึ้น แต่ปรากฏว่านักเรียนในระดับประถมศึกษาในอำเภอดงหลวงยังขาดโอกาสในการศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ดังที่ สิทธิพงษ์ สิงห์เงิน และสมศรี เทพประชา ได้กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาในอำเภอดงหลวงว่า นักเรียนประถมศึกษาในอำเภอดงหลวง ยังขาดโอกาสในการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา (สิทธิพงษ์ สิงห์เงิน และสมศรี เทพประชา. 2534 : 10) ซึ่งนักเรียนประถมศึกษาดังกล่าวนั้นส่วนหนึ่งได้แก่บุตรหลานของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอดงหลวงด้วย

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันบุตรหลานของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษา และมีแนวโน้มที่จะเข้ารับการศึกษามากขึ้น โดยเฉพาะบุตรหลานที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี

จึงกล่าวได้ว่าสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในพื้นที่อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรีส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ คือระดับประถมศึกษาตอนต้น และระดับประถมศึกษาตอนปลาย และมีสมาชิกที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าระดับประถมศึกษาตอนต้น ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้อยู่อีกส่วนหนึ่ง สาเหตุที่เป็นเช่นนั้น เพราะครอบครัวของสมาชิกที่เป็นแรงงานมีสภาพทางเศรษฐกิจต่ำ จึงไม่มีเงินเพียงพอที่จะส่งบุตรหลานให้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาและสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาได้ อีกทั้งมีความจำเป็นต้องใช้บุตรหลานมาเป็นแรงงานช่วยเหลือครอบครัว ประกอบกับการที่บิดามารดาไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ขาดการส่งเสริมกระตุ้นให้บุตรหลานได้รู้ ระยะเวลาที่ไกลจากโรงเรียนและทุรกันดาร และระบบการสอบคัดเลือกศึกษาต่อล้วนเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำ

ดังนั้นจึงพบว่ามีจำนวนสมาชิก ที่เป็นแรงงานในครอบครัวเพียงจำนวนน้อย ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาและสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา

2.6 ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว

จากการศึกษาพบว่า หัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะบือ จังหวัดชุมพร จำนวน 302 คน มีคะแนนความขยันหมั่นเพียรเฉลี่ยเท่ากับ 2.30 ซึ่งเป็นค่าคะแนนอยู่ในระดับปานกลางแสดงว่า หัวหน้าครอบครัวมีความขยันหมั่นเพียรอยู่ในระดับปานกลาง เพราะการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเช่นการทำสวนกาแฟนั้น จำเป็นต้องอาศัยแรงงานคนมากกว่าเครื่องจักรกล ในครอบครัวที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง หัวหน้าครอบครัวจะทำงานตั้งแต่การเตรียมดิน ปลูก ดูแล บำรุงรักษา และเก็บผลผลิต ส่วนครอบครัวที่ไม่มีที่ดินทำกินจะประกอบอาชีพรับจ้างในสวนนายจ้างที่เป็นประชากรภาคใต้ แรงงานรับจ้างจะทำงานเหล่านี้ คือ ขุดหลุมกาแฟ คายหญ้า พ่นยาปราบศัตรูพืช เก็บผลกาแฟ เก็บเงาะ กล่าวได้ว่าการทำสวนกาแฟในที่ดินของตนเอง หรือรับจ้างทำงานในสวนกาแฟนายจ้าง ล้วนแต่เป็นงานที่ต้องใช้แรงงานคนเป็นหลัก แต่การทำงานเหล่านี้ได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่ำ ดังนั้นเมื่อหัวหน้าครอบครัวต้องการผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจสูงขึ้น จึงมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานมากขึ้น เพื่อให้มีรายได้มาเลี้ยงดูครอบครัวอย่างเพียงพอ แต่หัวหน้าครอบครัวจะมีความขยันหมั่นเพียรอยู่เพียงระดับที่พอยังชีพ ลักษณะพฤติกรรมดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุมนา ตั้งคณะสิงห์ ที่ได้สำรวจทัศนคติของสังคมชาวนาในหมู่บ้านลาดทราย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ชาวนาจะพอใจทำงานต่อไป ในขณะที่ทำงานยังไม่ถึงจุดที่จะยังชีพได้ แต่พองานถึงระดับที่จะยังชีพได้ ความพอใจในการทำงานก็จะหยุดแค่นั้น (สุมนา ตั้งคณะสิงห์. 2522 : 66 - 79) จึงนับว่าพฤติกรรมการทำงานที่ขยันในระดับพอยังชีพนั้น ไม่สามารถทำให้สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น อย่างไรก็ตามถึงแม้หัวหน้าครอบครัวจะมีพฤติกรรมขยันหมั่นเพียรในระดับพอยังชีพได้ แต่ในช่วงผลกาแฟสุก หัวหน้าครอบครัวจะขยันรับแรงทำงานกันอย่างเต็มที่ เพราะผลกาแฟที่สุกแล้วมีระยะเวลาจำกัดที่จะต้องเก็บให้ทันเวลา มิฉะนั้นอาจทำให้ผลกาแฟเน่าและขายได้ในราคาต่ำกว่าปกติ ในระยะนี้หัวหน้าครอบครัวจะไปทำงานตั้งแต่เช้ามีตจนถึงใกล้ค่ำจึงเลิกงาน หลังจากเก็บผลกาแฟหมดแล้ว หัวหน้าครอบครัวก็ยังคงทำงานในสวนกาแฟของตนเอง หรือรับจ้างทำงานในสวนนายจ้าง งานเหล่านี้เป็นงานเกี่ยวกับการบำรุงดูแลรักษาพืชผล ถึงแม้ไม่ใช่งานที่ต้องทำอย่างรีบเร่งเช่นการเก็บผลกาแฟ แต่เป็นงานที่ต้องทำอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นหัวหน้าครอบครัวจึงมีความรู้สึกว่

ตนได้ทำงานหนักอย่างเพียงพอแล้ว หากมีความจำเป็นต้องหยุดงาน เช่น เจ็บป่วย หรือมีกิจธุระ ก็จะไม่ทำงานชดเชยในส่วนที่ขาดหายไป จากการศึกษาในพฤติกรรมชนชั้นหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัวเกี่ยวกับการทำงานชดเชยเมื่อต้องหยุดงานจึงพบว่ามีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.88 ซึ่งเป็นคะแนนระดับปานกลางที่ค่อนข้างต่ำ การไม่ทำงานชดเชย เมื่อหัวหน้าครอบครัวต้องหยุดงาน ถือเป็นการไม่เห็นความสำคัญของเวลา ปล่อยเวลาให้สูญเปล่า โดยไม่ใช้เวลาในการทำงานอย่างเต็มที่ ลักษณะพฤติกรรมการทำงานเช่นนี้ชี้ให้เห็นถึงการขาดความขยันหมั่นเพียรเท่าที่ควร และจากการศึกษาเกี่ยวกับการหางานอดิเรกมาทำเมื่อหัวหน้าครอบครัวมีเวลาว่างพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.83 ซึ่งเป็นคะแนนระดับปานกลางที่ค่อนข้างต่ำ เพราะเมื่อหัวหน้าครอบครัวว่างจากการทำงานหลักแล้ว จะใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อการพักผ่อน ฟังวิทยุ สุนัขหรือดื่มสุร่ายูกับบ้าน หรือออกไปหาอาหารตามธรรมชาติภายในท้องถิ่น บางครั้งจะรวมกลุ่มกันไปเก็บหาของป่า เช่น ผัก หน่อไม้ น้ำผึ้ง และจับปลาตามห้วย หนอง คลอง บึง ในเขตพื้นที่อำเภอพะโต๊ะ และพื้นที่ในจังหวัดระนอง ซึ่งถือเป็นการช่วยประหยัดรายจ่ายให้กับครอบครัวได้บ้าง แต่ไม่ได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่คุ้มค่างับเวลาที่สูญเสียไป ดังที่ ยุกวัฒน์ วุฒิเมธี กล่าวว่า คนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในชนบท จะพอใจในการใช้เวลาว่างเพียงเพื่อหาอาหารตามธรรมชาติ จึงเรียกว่าขยันไม่ถูกทาง เพราะแทนที่จะใช้เวลาทั้งวันเพื่อหารายได้พิเศษอื่น ๆ เพื่อเอาเงินมาซื้ออาหาร ตูจะมีคุณค่าทางเศรษฐกิจมากกว่า (กัลยา สุวรรณพงศ์, 2531 : 31 ; อ้างอิงมาจากยุกวัฒน์ วุฒิเมธี, 2518 : 17) พฤติกรรมเช่นนี้จึงไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจพอที่จะพัฒนาสภาพทางเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า หัวหน้าครอบครัวมีทัศนคติที่ดี และเห็นคุณค่าของการทำงานหนัก โดยมีความเชื่อว่า ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้เพราะทำงานหนักมากกว่าขึ้นอยู่กับโชคชะตา จากการศึกษาในเรื่องดังกล่าว จึงพบว่า หัวหน้าครอบครัวมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.69 ซึ่งเป็นคะแนนที่อยู่ในระดับสูง และเป็นค่าคะแนนสูงสุดในรายละเอียดที่เกี่ยวกับความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นความจริงที่หัวหน้าครอบครัวสามารถพิสูจน์ได้ด้วยตนเอง จึงไม่จิตใจหรือมีความสุข หากไม่ได้ทำงานหนัก ถึงแม้หัวหน้าครอบครัวจะเล็งเห็นคุณค่าความสำคัญของการทำงานหนัก แต่จากการที่ผู้วิจัยสังเกต และสนทนากับพบว่าหัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่ยังคงเชื่อในเรื่องโชคชะตา ดังนั้นจึงเสี่ยงโชคซื้อหวยใต้ดินเกือบทุกงวด ซึ่งสิ้นเปลืองเงินในการซื้อหวยใต้ดินงวดละ 10 - 30 บาท แต่หัวหน้าครอบครัวไม่เล่นการพนัน เช่น ไพ่ ไฮโล ชนไก่ เพราะคิดว่าเป็นการพนันที่ใช้เงินในการเล่นเป็นจำนวนมากกว่าการซื้อหวยใต้ดิน และสิ้นเปลืองเวลาของการทำงาน การเก็บหาอาหารตามธรรมชาติ และการพักผ่อนอยู่กับบ้าน

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า หัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร มีความซัพพัตน์เพียรในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เพราะลักษณะอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มีรายได้น้อย หัวหน้าครอบครัวจึงต้องมีความซัพพัตน์เพียร และมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน ดังนั้นจึงทำงานอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในช่วงฤดูเก็บผลผลิต แต่หลังจากนั้นจะมึนงานให้น้อยลง หัวหน้าครอบครัวจึงทำงานอย่างไม่รีบเร่ง หากวันใดมีเหตุจำต้องหยุดงาน ก็จะไม่ทำงานชดเชย เพราะคิดว่าตนเองได้ทำงานหนักมามากแล้ว เมื่อมีเวลาว่างหัวหน้าครอบครัวจึงใช้เวลาว่างเพื่อการพักผ่อนอยู่กับบ้านหรือเก็บหาอาหารตามธรรมชาติ มากกว่าที่จะหางานอดิเรกอื่นๆ เช่น ปลูกผัก เลี้ยงไก่ หรือซ่อมแซมตัดแปลงเครื่องมือเครื่องใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้นเวลาว่างที่มีอยู่จึงถูกใช้ไปโดยไม่ก่อให้เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

2.7 การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว

จากการศึกษาเกี่ยวกับการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัวพบว่า หัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร จำนวน 302 คน มีคะแนนการประหยัดและการออมทรัพย์เฉลี่ยเท่ากับ 2.23 ซึ่งเป็นคะแนนในระดับปานกลาง แสดงว่าหัวหน้าครอบครัวมีการประหยัดและการออมทรัพย์ ในระดับปานกลาง เนื่องจากหัวหน้าครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรือเป็นแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรกรรม ที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพต่ำ ดังนั้นหัวหน้าครอบครัวจึงตระหนักในความสำคัญของการประหยัดและการออมทรัพย์ เพราะการประหยัดและการออมทรัพย์ทำให้มีเงินเหลือเก็บไว้สำหรับเป็นทุนในการประกอบอาชีพ และใช้จ่ายในคราวจำเป็น ดังที่ ประเสริฐ วิทยารัฐ กล่าวว่า การประหยัดและการออมทำให้เกิดทุน สามารถนำไปใช้ประกอบกิจการให้บังเกิดผลยิ่งกว่า อันนำไปสู่สถานภาพทางเศรษฐกิจที่ดีของตนเองและสังคม (ประเสริฐ วิทยารัฐ, 2522 : 61) หัวหน้าครอบครัวจึงพยายามจัดสรรรายได้ ซึ่งมีอยู่น้อยให้พอเหมาะแก่อดีตภาพ ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นและมีประโยชน์ รวมทั้งเก็บไว้ใช้อย่างมีเหตุผล

หัวหน้าครอบครัวจะมีความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันดังเช่นเกษตรกรในชนบทไทยทั่วไปที่มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ไม่ได้หวังว่าเป็นการแสดงถึงเกียรติยศในสังคม จากการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการใช้เงินในทางที่ช่วยส่งเสริมเกียรติยศเป็นประจำ และการใช้ชีวิตที่ค่อนข้างทรุคราเพื่อแสดงถึงการอยู่อย่างมีเกียรติในสังคม จึงมีคะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในระดับสูงเท่ากับ 2.71 และ 2.68 ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะหัวหน้าครอบครัวมีรายได้ต่ำ จึงใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด และเกียรติยศ

ไม่ใช่สิ่งจำเป็นมากนักสำหรับสังคมเกษตรกรรมในชนบทที่หัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ และมีระดับการศึกษาต่ำ หัวหน้าครอบครัวจะมีเพียงเสื้อผ้าเก่า ๆ 3 - 4 ชุด สำหรับสวมใส่ไปทำงาน และมีเสื้อผ้าประมาณ 2 - 3 ชุด ซึ่งมีราคาปานกลาง เพราะไม่มีค่านิยมที่จะซื้อเสื้อผ้ามีห้อยราคาแพง เสื้อผ้างดงามจะใช้สวมใส่ในโอกาสที่ไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่อำเภอพะโต๊ะ อำเภอหลังสวน และเดินทางกลับไปเยี่ยมบ้านในภูมิลำเนาเดิมที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ส่วนการใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อสิ่งฟุ่มเฟือย เช่น สุรา บุหรี่ เครื่องดื่มชูกำลัง น้ำอัดลม และการพนัน จากการศึกษาในเรื่องดังกล่าว พบว่า หัวหน้าครอบครัวมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.52 ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยในระดับสูงก่อนมาทางระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า หัวหน้าครอบครัวยังใช้จ่ายในสิ่งที่ฟุ่มเฟือยอยู่บ้าง เช่น มีหัวหน้าครอบครัวเพียงบางคนที่ติดเหล้า และซื้อเหล้าขาวไว้ดื่มที่บ้านเป็นประจำทุกวันและมีหัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่ที่ติดบุหรี่ โดยซื้อยาเส้นและกระต๊ามมาวนเป็นบุหรี่สูบเอง ซึ่งมีราคาถูกกว่าบุหรี่ที่มีห้อยบรรจุซองที่ขายตามร้าน จากที่กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่า หัวหน้าครอบครัวยังคงใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในสิ่งไม่จำเป็นและให้โทษแก่ร่างกาย ต้องสูญเสียเงินเพื่อซื้อสิ่งฟุ่มเฟือยและเป็นอันตรายต่อสุขภาพมาบริโภค ซึ่งไม่ช่วยให้เกิดการประหยัดและการออมทรัพย์ ส่วนรายจ่ายเพื่อซื้อเครื่องดื่มชูกำลังและน้ำอัดลมจะมีอยู่น้อยมาก สำหรับการเล่นการพนันเพื่อเสี่ยงโชคนั้น พบว่าหัวหน้าครอบครัวทุกครอบครัวนิยมเสี่ยงโชคด้วยการซื้อหวยใต้ดิน แต่การพนันอื่น ๆ นั้นไม่ปรากฏว่าหัวหน้าครอบครัวไปเล่นเพื่อเสี่ยงโชค กล่าวได้ว่าการใช้จ่ายเพื่ออบายมุขเหล่านี้ยังคงมีอยู่ในครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่การใช้จ่ายยังคงอยู่ในระดับที่หัวหน้าครอบครัวซึ่งมีรายได้ค่อนข้างน้อยเหล่านี้พอจะมีอำนาจในการใช้จ่ายได้ อย่างไรก็ตามหากหัวหน้าครอบครัวสามารถประหยัดรายจ่ายในส่วนที่เป็นอบายมุขได้ก็จะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้มาก อีกทั้งมีเงินเหลือเก็บไว้เป็นทุนสำหรับประกอบอาชีพ ส่งเสียบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาในระดับสูง และใช้จ่ายในคราวจำเป็นได้

ในเรื่องการจัดงานบวช งานแต่งงาน งานศพ หัวหน้าครอบครัวจะคำนึงถึงฐานะและรายได้ของครอบครัว จากการศึกษาในเรื่องนี้ หัวหน้าครอบครัวมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.20 ซึ่งเป็นคะแนนในระดับปานกลาง โดยหัวหน้าครอบครัวจะประหยัดค่าใช้จ่ายในเรื่องพิธีกรรมและการทำบุญ แต่จะใช้จ่ายเงินส่วนใหญ่เป็นค่าอาหาร สำหรับเลี้ยงแขกที่มาในงาน จึงนับว่าเป็นการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น ดังที่โสภี วงศ์ทองเหลือ กล่าวว่า ในโอกาสที่มีงานมงคลนั้น การมีอาหารคาวหวานเลี้ยงพระ เลี้ยงแขก แจกไปทั้งหมู่บ้านอย่างเหลือเฟือเป็นค่านิยมและประเพณีที่ยึดติดมานาน โดยไม่คิดว่าเป็นการสิ้นเปลืองเงินทอง (โสภี วงศ์ทองเหลือ.

2533 : 34) และเมื่อหัวหน้าครอบครัวไปงานของเพื่อนบ้านก็จะช่วยเงินโดยคำนึงถึงรายได้และฐานะ หากงานนั้นเป็นของญาติสนิท หรือเพื่อนสนิทเคยพึ่งพากันมาตลอดก็จะช่วยเหลือเงินเป็นจำนวนเงินมากขึ้นเพื่อแสดงถึงความมีน้ำใจ ดังนั้นหัวหน้าครอบครัวจึงมีคะแนนเฉลี่ย 2.21 ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

ในกรณีที่ญาติมิตรมาเยี่ยมหรือมาพักที่บ้าน หัวหน้าครอบครัวจะคำนึงถึงฐานะและรายได้จากการศึกษาในเรื่องนี้ พบว่า หัวหน้าครอบครัวมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.14 ซึ่งเป็นค่าคะแนนปานกลาง เพราะหากญาติมิตรมาเยี่ยมบ้าน หรือพักที่บ้านก็จะเลี้ยงอาหารพิเศษเฉพาะวันแรกหรือวันสุดท้าย ซึ่งหมายถึงว่ารายจ่ายเพื่อการเลี้ยงอาหารจะเพิ่มมากกว่าปกติ ส่วนวันอื่น ๆ ก็จะเลี้ยงอาหารตามธรรมดา เพราะถือว่าญาติมิตรเหล่านั้นคือคนกันเอง ส่วนข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่ไม่เคยปรากฏว่ามาเยี่ยมที่พักอาศัยของหัวหน้าครอบครัวเลย แต่ถ้ามาเยี่ยมก็จะต้อนรับเลี้ยงดูตามฐานะของตนเอง

สำหรับการเลี้ยงเพื่อนฝูงเพื่อแสดงว่าตนเป็นคนใจกว้างนั้น หัวหน้าครอบครัวมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.55 ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยในระดับสูงค่อนข้างมาทางปานกลาง เนื่องจากหัวหน้าครอบครัวต้องทำงานสวนกาแฟ ส่วนผลไม้เกือบตลอดวัน หลังจากเสร็จงานก็จะพักผ่อนอยู่บ้านมากกว่าหัวหน้าครอบครัวจึงมีโอกาสนี้ไปพบปะกับเพื่อนฝูงน้อย ประกอบกับมีรายได้ไม่น้อยหากจะเลี้ยงเพื่อนฝูงก็เป็นการเลี้ยงเพื่อตอบแทนความมีน้ำใจของเพื่อนฝูง เสียมากกว่าเพื่อแสดงว่าตนเองเป็นคนใจกว้าง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหัวหน้าครอบครัวยังคงคำนึงถึงการประหยัดและการออมทรัพย์ด้วยการพยายามลดค่าใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น และคิดว่าหากได้ลดค่าใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ ตามที่กล่าวข้างต้น จะทำให้ครอบครัวสามารถประหยัดเงินได้มาก แต่หัวหน้าครอบครัวไม่ได้ตระหนักถึงการทำบัญชีรายรับรายจ่ายหรือนำสิ่งของเครื่องใช้ที่เหลือหรือไม่ใช้แล้วมาดัดแปลงให้เกิดประโยชน์

จากการศึกษาเกี่ยวกับการทำบัญชีรายรับรายจ่ายในแต่ละเดือน พบว่าหัวหน้าครอบครัวมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.33 ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยในระดับต่ำ แสดงให้เห็นว่าหัวหน้าครอบครัวค่อนข้างละเลยในการทำบัญชีรายรับรายจ่ายในแต่ละเดือน ทั้งที่การทำบัญชีรายรับรายจ่ายช่วยทำให้การใช้จ่ายในครอบครัวเป็นระบบระเบียบ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่หัวหน้าครอบครัวจะจดจำและทำบัญชีรายรับรายจ่ายที่สำคัญมากกว่าที่จะทำบัญชีรายรับรายจ่าย ที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อย จึงถือว่าขาดความเอาใจใส่ในเรื่องรายได้รายจ่ายของครอบครัว

ในเรื่องการใช้จ่ายเงินตามที่คิดว่าควรจะใช้เหลือจึงเก็บสะสมไว้ ถ้าไม่เหลือก็ไม่เก็บ

จากการศึกษาพบว่า หัวหน้าครอบครัวมีคะแนนเฉลี่ยเท่า 2.05 ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าหัวหน้าครอบครัวยังขาดวินัยในการจัดสรรรายได้รายจ่ายให้เป็นระบบ แต่ยังคงใช้จ่ายเงินตามที่คิดว่าควรจะใช้ หากเหลือจึงเก็บสะสมไว้ ถ้าไม่เหลือก็ไม่เก็บ เพราะหัวหน้าครอบครัวคิดว่าตนเองได้ใช้จ่ายอย่างประหยัดแล้ว แต่เนื่องจากมีรายได้ต่ำจึงไม่สามารถออมเงินได้

การดัดแปลงสิ่งของเครื่องใช้ที่เหลือใช้ หรือไม่ใช้แล้วให้เกิดประโยชน์ถือเป็นการช่วยลดรายจ่ายภายในครอบครัว จากการศึกษาในเรื่องนี้พบว่า หัวหน้าครอบครัวมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.82 ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ แสดงให้เห็นว่าหัวหน้าครอบครัวให้ความสำคัญในเรื่องของการประหยัดโดยการดัดแปลงสิ่งของเครื่องใช้ ที่เหลือใช้หรือไม่ใช้ประโยชน์แล้วน้อยกว่าการประกอบอาชีพหลัก ซึ่งมีรายได้เป็นตัวเงินเห็นได้อย่างชัดเจน หัวหน้าครอบครัวเหล่านี้มีเวลาว่างอย่างเพียงพอ แต่หัวหน้าครอบครัวจะพอใจอยู่กับการพักผ่อนอยู่กับบ้าน หรือ ทานอาหารตามธรรมชาติ มากกว่าการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ด้วยการนำสิ่งของเครื่องใช้ที่ไม่ใช้แล้ว หรือเหลือใช้มาซ่อมแซมดัดแปลงให้เกิดประโยชน์ ดังนั้นสิ่งของเครื่องใช้เหล่านี้จึงถูกทิ้งให้เป็นขยะที่ไร้คุณค่า พฤติกรรมเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงการขาดความประหยัดของหัวหน้าครอบครัวที่ไม่เอื้อประโยชน์ต่อการออมทรัพย์

จึงกล่าวได้ว่า หัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร มีการประหยัดและการออมทรัพย์อยู่ในระดับปานกลาง เพราะอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพรับจ้างในภาคเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มีรายได้น้อย จึงทำให้หัวหน้าครอบครัวต้องประหยัดรู้จักใช้จ่ายตามฐานะและรายได้ของตนเอง แต่หัวหน้าครอบครัวยังขาดวินัยในการจัดสรรรายได้รายจ่ายให้เป็นระบบจึงค่อนข้างละเลยในการทำบัญชีรายรับรายจ่าย ใช้จ่ายเงินตามที่คิดว่าควรจะใช้ ขาดการเก็บออม

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร จำนวน 302 ครอบครัว พบว่า มีปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 และมีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ดังนี้

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของ

หัวหน้าครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่าระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.2030 และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นตามสมมติฐานข้อที่ 1.1 ที่ว่าระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจน่าจะมีความสัมพันธ์กันทางบวก แสดงว่าระยะเวลาที่หัวหน้าครัวมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร มีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจ โดยหัวหน้าครอบครัวได้อาศัยระยะเวลาดังกล่าวในการทำงาน ประกอบอาชีพทำสวนกาแฟหรือรับจ้างทำงานในสวนกาแฟ สวนผลไม้ เพื่อให้มีรายได้อันมีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยรายได้สุทธิต่อปี เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร ลักษณะที่อยู่อาศัยและขนาดถือครองที่ดิน ดังนั้นหัวหน้าครอบครัวที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะมาเป็นระยะเวลานานแล้ว ย่อมมีโอกาสใช้เวลาในการพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจและมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูง ส่วนหัวหน้าครอบครัวที่เพิ่งย้ายถิ่นมีระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะน้อย จะมีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของผู้เข้ารับการฝึกอบรมนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ ระดับหัวหน้าโครงการรุ่น 3 ที่ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในชนบท พบว่า ระยะเวลาที่อาศัยในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับดัชนีความยากจน กล่าวคือหัวหน้าครอบครัวที่อาศัยในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันเป็นเวลานาน มีแนวโน้มที่จะมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้ย้ายถิ่นมาอยู่ใหม่ (ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ ระดับหัวหน้าโครงการ รุ่นที่ 3. 2525 : 234) และสุเทพ สุนทรเกสัช ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาหมู่บ้านเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่นที่บ้านนาอัคร อำเภอนาหว้า จังหวัดอุดรธานี พบว่าชาวบ้านที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอที่จะซื้อที่นาในบริเวณที่ลุ่มซึ่งมีเจ้าของอยู่ก่อนแล้ว คือ ชาวบ้านที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในบ้านนาอัคร มาเป็นระยะเวลานานพอสมควรแล้ว (สุเทพ สุนทรเกสัช. 2521 : 55)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัวกับรายได้สุทธิต่อปี ซึ่งเป็นองค์ประกอบของสถานภาพทางเศรษฐกิจพบว่า ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว กับรายได้สุทธิต่อปีมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = -0.0638$) แสดงว่า ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะของหัวหน้าครอบครัวไม่ได้มีผลต่อรายได้สุทธิต่อปี แต่น่าจะมีปัจจัยอื่น ๆ เช่น รายได้ต่อปี รายจ่ายต่อปี ที่อาจส่งผลต่อรายได้สุทธิต่อปี

นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่า ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัวกับเครื่องอุปโภคบริโภคถาวร มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = -0.0801$) แสดงว่า ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะไข่ของหัวหน้าครอบครัว ไม่ได้มีผลต่อจำนวนและราคาเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรที่มีในครอบครัว ดังนั้นปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนและราคาเครื่องอุปโภคบริโภคถาวร จึงได้แก่ ความจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน และสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ซื้อ การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว และอาจมีปัจจัยอื่น ๆ เช่น ด้านค่านิยม การให้บริการทางด้านสาธารณูปโภคของรัฐที่อาจจะส่งผลต่อเครื่องอุปโภคบริโภคถาวร

แต่หัวหน้าครอบครัวที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะไข่เป็นระยะเวลานานแล้วจะมีโอกาสและใช้เวลาในช่วงที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาตั้งแต่ระยะแรกเริ่มจนถึงปัจจุบันในการทำงาน เพื่อพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวมาตลอด โดยในระยะแรกที่เข้ามาตั้งภูมิลำเนา หัวหน้าครอบครัวยังมีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ต่ำและไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง จึงประกอบอาชีพรับจ้างทำงานในเมืองแร่ตึกในพื้นที่ตำบลปากทรง อำเภอยะไข่ หรือรับจ้างในสวนกาแฟของนายจ้างที่เป็นประชากรภาคใต้ และสร้างที่อยู่อาศัยชั่วคราวอยู่ในที่ดินของนายจ้าง หัวหน้าครอบครัวจะใช้เวลาในการทำงานจนสามารถมีเงินพอที่จะซื้อที่ดินเป็นของตนเอง จากการศึกษาพบว่า ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัวกับขนาดถือครองที่ดิน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.2324$) เพราะหัวหน้าครอบครัวเห็นว่าที่ดินเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตทางด้านเกษตรกรรม การมีที่ดินเป็นของตนเองแสดงว่าครอบครัวมีสถานภาพทางเศรษฐกิจมั่นคง ดังนั้นจึงมีโอกาสนำเวลาในการทำงานเก็บเงินที่ได้จากการทำงานเพื่อซื้อที่ดินเป็นของตนเอง ในระยะเวลา 15 - 25 ปี ที่ผ่านมาราคาที่ดินที่ซื้อขายกันในอำเภอยะไข่ ยังมีราคาไม่แพงมากเท่ากับปัจจุบันนี้ จึงทำให้หัวหน้าครอบครัวเหล่านี้มีโอกาซื้อที่ดินเพิ่มขึ้น ส่วนหัวหน้าครอบครัวที่เพิ่งย้ายถิ่นมา ถึงแม้จะเห็นความสำคัญของที่ดินว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม และแสดงถึงความมั่นคงในสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม แต่เนื่องจากมีโอกาสน้อยที่จะใช้เวลาในการทำงานให้มีรายได้ ที่จะซื้อที่ดินเป็นของตนเอง ประกอบกับที่ดินในอำเภอยะไข่มีราคาสูงขึ้น จึงมีผลให้หัวหน้าครอบครัวเหล่านี้ต้องโอกาสที่จะซื้อที่ดินเป็นของตนเอง จากการศึกษาเกี่ยวกับขนาดถือครองที่ดิน พบว่า หัวหน้าครอบครัวร้อยละ 13.91 ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง

นอกจากนี้ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบัน ของหัวหน้าครอบครัว

ยังส่งผลต่อลักษณะที่อาศัยของครอบครัวจากการศึกษา พบว่า ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัวกับลักษณะที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.1711$) โดยหัวหน้าครอบครัวที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะมาเป็นระยะเวลานานแล้ว ย่อมมีโอกาสใช้เวลาในช่วงที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในการทำงานเพื่อนำเงินรายได้มาซื้อที่ดินและสร้างที่อยู่อาศัย เพราะที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหล่านี้ ยังต้องใช้เวลาในการทำงานเก็บเงินไว้ซ่อมแซม และขยายลักษณะที่อยู่อาศัยให้มีลักษณะดีและมั่นคงขึ้น แต่ยังคงเป็นลักษณะที่อยู่อาศัยในสังคมเกษตรกรรมในชนบท ซึ่งเป็นลักษณะที่อยู่อาศัยกึ่งถาวรและถาวร ส่วนหัวหน้าครอบครัวที่เพิ่งย้ายถิ่นเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะเป็นระยะเวลาไม่นาน ถึงแม้จะเห็นความสำคัญและมีความจำเป็นในการสร้างที่อยู่อาศัยเป็นของครอบครัว แต่เนื่องจากมีโอกาสใช้เวลาในการทำงานน้อย ทำให้มีรายได้น้อย ดังนั้นจึงไม่มีเงินพอที่จะซื้อที่ดินซึ่งมีราคาแพงมากขึ้น และไม่สามารถสร้างที่อยู่อาศัยที่มั่นคงถาวรได้ จึงมีลักษณะที่อยู่อาศัยแบบชั่วคราวอยู่ในที่ดินของนายจ้าง

จึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาสภาพทางเศรษฐกิจจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในการทำงานเพื่อก่อให้เกิดผลผลิตและรายได้ ดังที่ จันทรชันทน์ สิงห์ต ก่อว่า เวลาเป็นบทบาทอย่างมากในการทำงานทุกชนิด เพราะการประกอบกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม จำเป็นต้องอาศัยเวลาทั้งสิ้น เวลาที่มีประโยชน์สำหรับให้คนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปตามความต้องการ (จันทรชันทน์ สิงห์ต. 2528 : 132 - 133) และศิริชัย กาญจนวาสี ที่กล่าวว่าเวลามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและก่อให้เกิดพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจ (ศิริชัย กาญจนวาสี. 2526 : 31) เพราะฉะนั้น ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัวจึงมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของครอบครัวกับสภาพทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่า ขนาดของครอบครัวกับสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.0685 และมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน ข้อที่ 1.2 ที่ว่าขนาดของครอบครัวกับสภาพทางเศรษฐกิจน่าจะมี ความสัมพันธ์กันในทางลบ แสดงว่าถึงแม้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนา

ในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร จะมีครอบครัวขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ ก็ไม่มีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว เพราะถึงแม้ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 68 จะมีครอบครัวขนาดกลาง และมีแนวโน้มเป็นครอบครัวขนาดเล็ก และการมีขนาดดังกล่าวอาจมีผลให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของสมาชิกในครอบครัวลดลงได้บ้าง แต่ก็ไม่มีผลให้ครอบครัวมีสถานภาพทางเศรษฐกิจอันประกอบด้วยรายได้สุทธิต่อปี เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร ลักษณะที่อยู่อาศัย และขนาดถือครองที่ดินสูงขึ้นหรือต่ำลงอย่างชัดเจน

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านขนาดของครอบครัวกับรายได้สุทธิต่อปี พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.0153$) แสดงว่ารายได้สุทธิต่อปีไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านขนาดของครอบครัว เพราะภาวะของครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทำงานในปัจจุบันต้องประสบกับปัญหาอัตราส่วนระหว่างราคาพืชผลกับราคาเครื่องอุปโภคบริโภค และอุปกรณ์การผลิตไม่ได้สัดส่วนกัน หมายถึงการขายพืชผลได้ในราคาต่ำ แต่ต้องจ่ายเงินค่าอาหาร เครื่องใช้ที่จำเป็นในการผลิตในราคาที่สูง และครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประกอบอาชีพรับจ้างทำงานหาผลผลิตไม่เป็นหลัก ก็ต้องประสบกับปัญหารายรับที่น้อยกว่ารายจ่ายเช่นกัน ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้อาจส่งผลต่อรายได้สุทธิต่อปี นอกจากนี้รายได้สุทธิต่อปีน่าจะขึ้นอยู่กับ การนำวิชาการเกษตรแผนใหม่มาใช้ในการผลิตและการจัดการทางด้านการตลาดด้วย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านขนาดของครอบครัวกับเครื่องอุปโภคบริโภคถาวร พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.0166$) แสดงว่าการมีเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรไว้ในครอบครัวไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยขนาดของครอบครัว เพราะครอบครัวที่มีรายได้สุทธิต่อปีต่ำไม่สามารถซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรที่มีราคาแพงมาไว้ในครอบครองได้ แต่จะมีเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรที่จำเป็นต้องใช้ในครัวเรือน และการประกอบอาชีพ ดังนั้นการมีเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรจึงขึ้นอยู่กับอำนาจในการซื้อและความจำเป็นในการใช้ นอกจากนี้หากครอบครัวใดมีสมาชิกที่เป็นแรงงานและมีการศึกษาสูง มีโอกาสได้ไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมหรือบริการอยู่ในเมือง ซึ่งให้ค่าตอบแทนในการทำงานสูงกว่าการทำสวนกาแฟ หรือรับจ้างทำงานหาผลผลิตไม่ แรงงานเหล่านี้จะมีอำนาจในการซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคถาวร ประกอบกับค่านิยมในการรักความสะดวกสบาย และการเลียนแบบการดำรงชีวิตของชาวเมืองทำให้สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวนำเงินส่วนหนึ่งที่ได้จากการทำงานมาซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรในครอบครัว ดังนั้นการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการมีเครื่องอุปโภคบริโภคถาวร และมีปัจจัยอื่น ๆ เช่น ค่านิยมของหัวหน้าครอบครัว การได้รับบริการทางด้านสาธารณสุขโรค เช่น ถนน น้ำประปา

ไฟฟ้า ที่อาจจะส่งผลต่อการมีเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรได้

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านขนาดของครอบครัว กับลักษณะที่อยู่อาศัย พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = -0.0518$) แสดงว่าปัจจัยด้านขนาดของครอบครัว ไม่มีผลต่อลักษณะที่อยู่อาศัย แต่ลักษณะที่อยู่อาศัยจะขึ้นอยู่กับปัจจัยระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว โดยหัวหน้าครอบครัวที่มาตั้งภูมิลำเนาเป็นการถาวรในอำเภอยะโต๊ะ ย่อมเห็นความสำคัญในการมีที่อยู่อาศัยเป็นของครอบครัว และได้ใช้ระยะเวลาในการย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะโต๊ะทำงาน เพื่อนำรายได้มาสร้างและปรับปรุงที่อยู่อาศัย ลักษณะที่อยู่อาศัยยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว การที่สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวมีโอกาสได้รับการศึกษาสูงสามารถทำงานมีรายได้เพิ่มขึ้น ประกอบกับการได้ไปรับรู้ความเจริญและมีค่านิยมแบบในเมือง สมาชิกที่เป็นแรงงานเหล่านี้จึงมีส่วนร่วมทั้งในด้านกำลังทรัพย์และกำลังสติปัญญาในการสร้างที่อยู่อาศัยให้มีสภาพดีขึ้น และปัจจัยด้านการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว หัวหน้าครอบครัวที่มีการสูง มีรายได้ตลอดจนให้ความสำคัญต่อการใช้ชีวิตอย่างสะดวกสบาย ย่อมที่จะสร้างและปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้อยู่ในสภาพดี นอกจากนี้ลักษณะที่อยู่อาศัยอาจจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น วัฒนธรรมในการสร้างที่อยู่อาศัยในแต่ละท้องถิ่น ค่านิยมของหัวหน้าครอบครัว เป็นต้น

สำหรับปัจจัยด้านขนาดของครอบครัว กับขนาดถือครองที่ดิน จากการศึกษานพบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($r=0.0867$) แสดงว่าปัจจัยขนาดของครอบครัว ไม่ได้ส่งผลต่อขนาดถือครองที่ดิน แต่ขนาดถือครองที่ดินจะขึ้นอยู่กับปัจจัยระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว หัวหน้าครอบครัวจะใช้เวลาในช่วงที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะโต๊ะในการทำงาน และเก็บเงินไว้ซื้อที่ดินสำหรับทำกินและสร้างที่อยู่อาศัย และขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว โดยสมาชิกที่เป็นแรงงานและได้รับการศึกษาสูง จะมีรายได้ทำงานสูง และนำเงินรายได้ส่วนหนึ่งมาให้ครอบครัวซื้อที่ดินและปัจจัยด้านการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาสูง ย่อมทำงานก่อให้เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูง สามารถเก็บเงินจากการทำงานเพื่อนำไปซื้อที่ดินได้ นอกจากนี้ขนาดถือครองที่ดินอาจจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น การได้รับมรดก การมีโอกาสไปจับจองที่ดินซึ่งเป็นที่รกร้างว่างเปล่าและราคาที่ดินไม่ เป็นต้น

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยด้านขนาดของครอบครัว ไม่ได้ส่งผลต่อสภาพภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วยรายได้สุทธิต่อปี เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร ลักษณะที่อยู่อาศัยและขนาดถือครองที่ดินของ

ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอโพนทอง จังหวัดอุดรธานี สถานภาพทางเศรษฐกิจจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนา ในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว นอกจากนี้จะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยไม่ได้ใช้เป็นตัวแปรสำคัญในการศึกษาครั้งนี้

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวกับ

สถานภาพทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษา พบว่า จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอโพนทอง จังหวัดอุดรธานี มีความสัมพันธ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.0678 และมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1.3 ที่ว่า จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจน่าจะมีความสัมพันธ์กันในทางบวก แสดงว่า ถึงแม้ครอบครัวจะมีสมาชิกที่เป็นแรงงานจำนวนมากหรือน้อย ก็ไม่ส่งผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยรายได้สุทธิต่อปี เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร ลักษณะที่อยู่อาศัย และขนาดถือครองที่ดิน

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวกับรายได้สุทธิต่อปีพบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.0232$) แสดงว่า ถึงแม้ในแต่ละครอบครัวจะมีสมาชิกที่เป็นแรงงานอยู่จำนวนมากหรือน้อยก็ไม่ส่งผลให้รายได้สุทธิต่อปีของครอบครัวสูงหรือต่ำ เพราะครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักทำสวนกาแฟ หรือรับจ้างทำสวนกาแฟส่วนผลไม้อื่นซึ่งเป็นงานในภาคเกษตรกรรมที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่ำ ในขณะที่สภาพสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบันทำให้ครอบครัวกลายเป็นหน่วยบริโภคมากกว่าหน่วยผลิต รายจ่ายเพื่อการลงทุนในการประกอบอาชีพ และเพื่อการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวันของครอบครัวมีสูงขึ้นในขณะที่รายได้จากการขายผลผลิตกาแฟหรือการรับจ้างทำงานในสวนกาแฟส่วนผลไม้อื่นทำให้ครอบครัวส่วนใหญ่มีรายได้สุทธิต่อปีต่ำ บางครอบครัวมีหนี้สิน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ เช่น การจัดการในไร่นา การรวมกลุ่มทางการเกษตร คัดรูดิน และภัยธรรมชาติที่น่าจะส่งผลต่อรายได้สุทธิต่อปี

สำหรับจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวกับเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรจากการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.0493$) แสดงว่า ถึงแม้จะมีสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวอยู่เป็นจำนวนมากหรือน้อย ก็ไม่ส่งผลต่อจำนวนและ

ราคาเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรที่มีไว้ครอบครอง เพราะการมีเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรจะขึ้นอยู่กับความจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน สถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ซื้อ และยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ครอบครัวใดมีสมาชิกที่เป็นแรงงานที่มีการศึกษาสูงและมีโอกาสได้ไปทำงานในเมืองมีรายได้สูง แรงงานเหล่านี้จะนำเงินรายได้ส่วนหนึ่งไปซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรมาให้ครอบครัว นอกจากนี้อาจมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อจำนวนและราคาของเครื่องอุปโภคบริโภคถาวรที่ครอบครัวมีไว้ใช้ในครอบครอง เช่น ค่านิยม การบริการทางด้านสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น

จากการศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวกับลักษณะที่อยู่อาศัย พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีความสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ $0.05 (r = 0.0777)$ แสดงว่า ถึงแม้จะมีสมาชิกที่เป็นแรงงานอยู่ในครอบครัวเป็นจำนวนมากหรือน้อยก็ไม่ส่งผลต่อลักษณะที่อยู่อาศัยของครอบครัว เพราะฉะนั้นลักษณะที่อยู่อาศัยจึงไม่ได้ขึ้นกับปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ดังปรากฏอยู่ในงานวิจัยนี้ เช่น ปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวและน่าจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น วัฒนธรรมในการสร้างที่อยู่อาศัย วัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นที่ใช้สำหรับสร้างที่อยู่อาศัย และราคาของวัสดุก่อสร้าง เป็นต้น

นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่า ปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวกับขนาดถือครองที่ดิน มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ $0.05 (r = 0.0873)$ แสดงว่าจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวไม่ได้ส่งผลต่อขนาดถือครองที่ดิน ขนาดถือครองที่ดินจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ดังปรากฏอยู่ในงานวิจัยนี้ คือ ปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัวและการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว และอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น การได้รับมรดกจากที่ดิน และการมีโอกาสได้เข้าไปจับจองที่ดินที่รกร้างว่างเปล่า เป็นต้น

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวไม่ได้ส่งผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วยรายได้สุทธิต่อปี เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร ลักษณะที่อยู่อาศัย และขนาดถือครองที่ดินของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร สถานภาพทางเศรษฐกิจจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงาน

ในครอบครัว ดังปรากฏอยู่ในงานวิจัยนี้ และอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยไม่ได้ใช้เป็นตัวแปรสำคัญในการศึกษาครั้งนี้

3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่า การศึกษาของหัวหน้าครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กันที่ค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์เท่ากับ 0.1401 และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 1.4 ที่ว่า การศึกษาของหัวหน้าครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจน่าจะมีความสัมพันธ์กันในทางบวก แสดงว่า การศึกษาของหัวหน้าครอบครัวเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วย รายได้สุทธิต่อปี เครื่องอุปโภคบริโภคดาว ลักษณะที่อยู่อาศัยและขนาดถือครองที่ดิน ดังนั้นหัวหน้าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาสูง ย่อมมีสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวสูง และหัวหน้าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาต่ำ ย่อมมีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เอนก นิคมภักดิ์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวมีเศรษฐกิจแตกต่างกันในนิคมสร้างตนเอง อำเภอโนนพิสัย จังหวัดหนองคาย พบว่า ครอบครัวที่มีฐานะดีหัวหน้าครอบครัวจะได้รับการศึกษาสูงกว่าครอบครัวซึ่งมีฐานะต่ำ หัวหน้าครอบครัวที่มีฐานะดีจะมีการรับข่าวสารจากสื่อมวลชนอยู่เสมอ ทำให้ได้รับรู้วิทยาการสมัยใหม่ รู้จักการเกษตรแบบใหม่ และวิธีการประกอบอาชีพ (เอนก นิคมภักดิ์, 2520 : 92) และประเสริฐ วิทยารัฐกล่าวว่า การศึกษาที่ดีของประชาชนอาจมีผลในการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้นและคาดว่าน่าจะทำให้ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว จึงมีส่วนสัมพันธ์กับฐานะของครอบครัว (ประเสริฐ วิทยารัฐ, 2522 : 54 - 55) เพราะการศึกษาช่วยพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพในด้านความคิด และการปฏิบัติงาน ดังนั้นหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาสูง ย่อมมีบทบาทในการเสริมสร้างและพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ในปัจจุบันการทำสวนกาแฟในพื้นที่อำเภอนะโตะ เป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย ดังนั้นเพื่อให้ผลผลิตออกมาดีทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เกษตรกรจำเป็นต้องมีความรู้และมีทักษะที่ดีในเรื่องการเพาะปลูก และการดูแลรักษา ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับการตลาดด้วย แต่หัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะส่วนใหญ่คือร้อยละ 79.1 ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งนับว่าเป็นการศึกษาใน

ระดับต่ำ จึงขาดความรู้ความเข้าใจการผลิตสมัยใหม่ การทำสวนกาแฟยังคงทำกันมาตามคนรุ่นเก่า และทราบแต่เพียงว่าหากต้องการเพิ่มผลผลิต ก็ต้องใส่ปุ๋ยเคมี พ่นยาปราบวัชพืชและแมลง หัวหน้าครอบครัวยังขาดความรู้ ด้านการจัดการสวนกาแฟ ตลอดจนขาดความรู้ทางด้านการตลาด ทำให้ผลผลิตที่ได้ด้อยทั้งคุณภาพและปริมาณ และเมื่อนำไปขายถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง จึงทำให้มีรายได้น้อยเข้าสู่ครอบครัว สำหรับหัวหน้าครอบครัวที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้นั้น จากการศึกษาพบว่า มีหัวหน้าครอบครัวร้อยละ 6.3 ที่มีการศึกษาดำกว่าระดับประถมศึกษา หัวหน้าครอบครัวเหล่านี้ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้จึงหมดโอกาสที่จะใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อการประกอบอาชีพได้ และถูกหลอกลวงได้ง่าย ตลอดจนไม่สามารถมีการศึกษาตลอดชีวิตได้ ดังที่สุนทร สุนันท์ชัย กล่าวว่า คนที่ไม่รู้หนังสือย่อมขาดเครื่องมืออันสำคัญที่จะใช้ค้นคว้าหาความรู้เพื่อการประกอบอาชีพ และไม่สามารถมีการศึกษาตลอดชีวิตได้ (สุนทร สุนันท์ชัย. 2527 : 46 - 48) ส่งผลให้สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวตกต่ำ หมดโอกาสที่จะเลือกประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้ดีกว่า ดังที่ธวัช มกรพงศ์ กล่าวว่า การได้รับการศึกษาน้อยทำให้หมดโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพที่มีรายได้ ทั้งนี้เพราะถูกจำกัดในความรู้ ความสามารถและทุน (ธวัช มกรพงศ์. 2531 : 46) ดังนั้นหัวหน้าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาดำ หรือไม่มีการศึกษา ยังคงประกอบอาชีพทำสวนกาแฟ หรือเป็นแรงงานรับจ้างในสวนกาแฟ ส่วนผลไม้ มีความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม มีความเชื่อและค่านิยมที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัว ดังที่ โรเบิร์ต กล่าวว่า คนที่มีการศึกษาในระดับต่ำจะมีความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม มีความเชื่อในสิ่งที่ไร้เหตุผล และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สุขภาพของคนในครอบครัวไม่ดีเป็นผลให้การทำงานไม่เต็มที่ (Robert. 1958 : 64) เมื่อหัวหน้าครอบครัวไม่สามารถทำงานอย่างเต็มที่ จึงทำให้ผลผลิตตกต่ำ มีรายได้น้อยและมีฐานะยากจน ขาดแคลนเงินออมตลอดจนมีหนี้สิน

สำหรับหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษานั้น มีจำนวนน้อย คือ ร้อยละ 5.6 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและร้อยละ 1.0 มีการศึกษาในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา หัวหน้าครอบครัวเหล่านี้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะในการผลิต ดังที่เจม ชุมเกตต์ กล่าวว่า เมื่อคนได้รับการศึกษาแล้วย่อมมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงานสูง ทำให้สามารถผลิตออกมาได้มาก การศึกษาทำให้สถานภาพทางเศรษฐกิจของคนมั่นคงได้ (เจม ชุมเกตต์. 2527 : 59) หัวหน้าครอบครัวจึงมีรายได้ต่อปีสูงขึ้น มีเงินทุนเพียงพอที่จะซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคถาวร สร้างที่อยู่อาศัย และมีที่ดินเป็นของตนเองได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาในองค์ประกอบแต่ละด้านของสถานภาพทางเศรษฐกิจ

พบว่า การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว กับรายได้สุทธิต่อปี มีความสัมพันธ์กันในทางลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = -0.0960$) แสดงว่า หัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาสูง จะมีรายได้สุทธิต่ปีต่ำ และหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษต่ำ จะมีรายได้สุทธิต่อปีสูง เพราะหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาสูง มีรายได้สูง แต่ในขณะเดียวกัน หัวหน้าครอบครัวก็มีรายจ่ายในด้านต่าง ๆ เช่น การอุปโภคบริโภคในครอบครัว และเพื่อการลงทุนในการประกอบอาชีพ เช่น ซื้อที่ดิน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจน ปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืช นอกจากนี้ยังมีรายจ่ายเพื่อการศึกษาของบุตร และรายจ่ายอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก เมื่อนำค่าใช้จ่ายตลอดปีมาหักลบกับรายได้ตลอดปีแล้ว หัวหน้าครัวที่มีการศึกษา จึงมีรายได้สุทธิต่อปีสูง ส่วนหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษต่ำ จะมีรายได้ต่ปีต่ำ จึงไม่สามารถนำเงินรายได้เหล่านี้เหล่านั้นไปลงทุนเพื่อปรับปรุงและเพิ่มผลผลิต เช่น ซื้อที่ดิน ซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพและราคาแพงได้ และจากการที่หัวหน้าครอบครัวมีการศึกษต่ำ จึงไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ประกอบกับมีรายได้ต่ำ จึงไม่ส่งบุตรให้เข้ารับการศึกษาระดับสูงกว่าภาคบังคับ เพราะฉะนั้นหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษต่ำ จึงมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรเป็นจำนวนเงินที่น้อยกว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาสูง และเมื่อนำค่าใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ ตลอดปีมาหักลบจากรายได้ตลอดปี ปรากฏว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษต่ำจะมีรายได้สุทธิต่อปีมากกว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาสูง

สำหรับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว กับเครื่องอุปโภคชนิดถาวรนั้น จากการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.0678$) แสดงว่า ครอบครัวจะมีเครื่องอุปโภคชนิดถาวรเป็นจำนวนมากหรือน้อยนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว เพราะการมีเครื่องอุปโภคชนิดถาวรจะขึ้นอยู่กับความจำเป็นในการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ซื้อ เช่น ครอบครัวที่มีสมาชิกที่เป็นแรงงาน ซึ่งมีการศึกษาสูงและมีโอกาสไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการ จะมีอำนาจในการซื้อเครื่องอุปโภคชนิดถาวรมาสู่ครอบครัวได้มาก เพราะงานภาคอุตสาหกรรมและบริการ จะให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจได้มากกว่างานในภาคเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจจะส่งผลต่อการมีเครื่องอุปโภคชนิดถาวร เช่น ค่านิยม การโฆษณา เป็นต้น

ส่วนการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวกับลักษณะที่อยู่อาศัยจากการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์กับทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.1305$) โดยหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาสูงในระดับมัธยมศึกษาและสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาซึ่งมีรายได้สูง จะนำเงินรายได้มาสร้าง ซ่อมแซม ขยายที่อยู่อาศัยให้มีลักษณะที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่าครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียง

เจียงเหนือจำนวนน้อย คือร้อยละ 20.9 ที่มีลักษณะที่อยู่อาศัยถาวร และไม่ปรากฏว่าประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครอบครัวใดมีลักษณะที่อยู่อาศัยดีเยี่ยม ส่วนหัวหน้าครอบครัวที่มีรายได้ต่ำจะขาดแคลนเงินที่นำมาสร้างที่อยู่อาศัยให้อยู่ในลักษณะแข็งแรง ถาวร หรือมีเงินไม่เพียงพอที่จะซ่อมแซม ขยายที่อยู่อาศัยให้อยู่ในสภาพดีได้ จากการศึกษาพบว่า ครอบครัวประชากรร้อยละ 29.1 มีลักษณะที่อยู่อาศัยชั่วคราว และร้อยละ 15.6 มีลักษณะที่อยู่อาศัยค่อนข้างชั่วคราวที่ขาดการบูรณะซ่อมแซม

นอกจากนี้การศึกษาของหัวหน้าครอบครัวยังส่งผลต่อขนาดถือครองที่ดิน จากการศึกษาพบว่า การศึกษาของหัวหน้าครอบครัวกับขนาดถือครองที่ดินมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.1295$) เพราะที่ดินเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตทางการเกษตรกรรม และการสร้างที่อยู่อาศัย การมีที่ดินเป็นของตนเองย่อมหมายถึงความมั่นคงและมีหลักประกันทางสถานภาพทางเศรษฐกิจ หัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาสูงคือระดับมัธยมศึกษา และสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาจะมีรายได้สูงจากการประกอบอาชีพจึงนำเงินรายได้ไปซื้อที่ดินเป็นของตนเอง และถือครองที่ดินขนาดใหญ่ ส่วนหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาต่ำ คือระดับประถมศึกษา และต่ำกว่าระดับประถมศึกษา จะมีรายได้น้อยจึงต้องรอโอกาสที่จะซื้อที่ดินเป็นของตนเองได้ จากการศึกษาพบว่า ครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 13.9 ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และส่วนใหญ่คือร้อยละ 48.34 มีที่ดินถือครองขนาด 1-10 ไร่ ซึ่งนับเป็นการถือครองที่ดินขนาดเล็ก

จึงกล่าวได้ว่าการศึกษามีพัฒนาบุคคลให้มีประสิทธิภาพคุณภาพในการทำงาน และการดำรงชีวิตอันส่งผลต่อการพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลและครอบครัว จากการศึกษาพบว่า หัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ และมีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำ หัวหน้าครอบครัวซึ่งเป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนาดูนส่วนใหญ่จึงมีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำ

3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่า การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.2015 และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1.5 ที่ว่าการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ น่าจะมีความสัมพันธ์กันในทางบวก เพราะการศึกษาทำให้เกิด

ผลผลิตและผลผลิตย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษา การศึกษาช่วยให้สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวมีความรู้ และสามารถนำความรู้จากระบบการศึกษาไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยทำให้สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวมีทักษะในการทำงานสูง ประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สถานภาพทางเศรษฐกิจดีขึ้นได้ ดังที่ สมชาย เตชะพรหมพันธุ์ กล่าวว่า การศึกษาเป็นเสมือนฐานของแรงงานที่มีคุณภาพ เช่น ฐานคุณภาพทางเศรษฐกิจ เพราะประชาชนที่มีคุณภาพ ย่อมมีบทบาทต่อการเสริมสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาแรงงานในการผลิตจำเป็นต้องสัมพันธ์กับการอ่านออกเขียนได้เป็นฐาน การค้นคว้าความรู้ไปกับการปฏิบัติจะได้ผลดี ย่อมมาจากบุคคลที่มีพื้นฐานทางการศึกษา (สมชาย เตชะพรหมพันธุ์. ม.ป.ป. : 18 - 19) แต่จากการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร พบว่า สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ คือระดับประถมศึกษา และต่ำกว่าระดับประถมศึกษา โดยสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาจะมีตั้งแต่ครอบครัวละ 1 - 7 คน แต่ส่วนใหญ่คือมีครอบครัวร้อยละ 57.6 ที่มี 1 คน สำหรับสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย จะมีตั้งแต่ 1 - 6 คนในครอบครัวโดยส่วนใหญ่คือร้อยละ 16.6 มีจำนวน 1 คน นอกจากนี้ยังมีสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ซึ่งมีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 14.2 ของครอบครัว ดังนั้นแรงงานเหล่านี้ จึงเปรียบเสมือนกับแรงงานที่ด้อยประสิทธิภาพในการผลิต ด้วยโอกาสที่จะให้การศึกษาที่เรียนมาในการชวนชวยหาความรู้ด้วยการอ่านเอกสารแนะนำความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ความรู้ที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่ แต่จะได้รับความรู้จากการสังเกต และถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ที่เคยทำกันมาตั้งแต่อดีต จึงทำให้ขาดความรู้ในการพัฒนาการเกษตรให้ก้าวหน้า ส่งผลให้มีรายได้ต่ำ ดังที่ สันติ เกรียงไกรสุข กล่าวว่า การมีการศึกษาต่ำเป็นเหตุให้มีรายได้ต่ำไปด้วย เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจในเทคนิควิธีการแผนใหม่ที่สามารถนำไปปรับปรุงเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของตนให้สูงขึ้น (สันติ เกรียงไกรสุข. 2520 : 35 - 37) จึงยังคงได้รับผลตอบแทนเท่าเดิม นอกจากนี้การมีการศึกษาต่ำ และขาดการศึกษายังทำให้สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวขาดโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพที่มีรายได้ดี ดังที่ประดิษฐ์ มัชฌิมา กล่าวว่า เกษตรกรไทยส่วนใหญ่เป็นผู้ด้อยการศึกษา จึงขาดโอกาสที่จะหางานอื่นที่ไม่ใช่การเกษตรทำ (ประดิษฐ์ มัชฌิมา. 2522 : 156) ดังนั้นสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจึงต้องพึ่งพาอาชีพหลัก คือ ทำสวนกาแฟ หรือเป็นแรงงานรับจ้างในสวนกาแฟ ส่วนผลไม้ ซึ่งมีรายได้น้อย การได้รับการศึกษาน้อย ทำให้สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวมีความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น โดยเฉพาะเรื่อง โอกาสที่จะเข้ารับการศึกษาคือในระดับสูง ตลอดจนเรื่องสุขภาพอนามัยของตนเอง

ซึ่งมีผลต่อการทำงานไม่เต็มที่ ไร้ประสิทธิภาพทำให้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของตนเอง และครอบครัวต่ำ

สำหรับสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวที่มีการศึกษาในระดับสูง คือในระดับชั้นมัธยมศึกษา และสูงกว่าระดับชั้นมัศึกษามีจำนวนน้อย คือสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวที่มีการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จะมีตั้งแต่ครอบครัวละ 1-3 คน แต่ส่วนใหญ่ ครอบครัวร้อยละ 4.6 มี 1 คน ส่วนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 1 คน ต่อครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 4.0 และสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาจะมี 1 คนต่อครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 2.3 สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษาเหล่านี้ เป็นแรงงานที่มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการทำงานสูง สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น เช่น รู้จักใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น มีความรู้ในการรักษาสุขภาพอนามัย รู้จักซ่อมแซมเครื่องมือเครื่องใช้ รู้จักคิดค้นประดิษฐ์เครื่องมือมาใช้เองได้ นอกจากนี้ยังสามารถหางานอื่นทำ ทำให้มีรายได้เข้าสู่ครอบครัวมากขึ้น ดังที่ เพ็ญแข ประจณปัจจนิก กล่าวว่า เมื่อบุคคลได้รับการศึกษามากขึ้นจะสามารถทำงานในตำแหน่งที่ดีขึ้น ซึ่งหมายถึงการมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นด้วย (เพ็ญแข ประจณปัจจนิก. 2533 : 11-12) ดังนั้นจึงมีสมาชิกที่เป็นแรงงานที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้น ในบางครอบครัวได้มีโอกาสเข้าไปทำงานรับจ้างอยู่ในเมือง เช่น ในอำเภอหลังสวน ในอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร งานที่ทำได้แก่งานในภาคอุตสาหกรรม และบริการ ที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ สูงกว่าการทำงานในภาคเกษตรกรรม ได้แก่ การทำสวนกาแฟ หรือรับจ้างทำงานใน สวนกาแฟ สวนผลไม้ ดังนั้นแรงงานที่มีการศึกษาเหล่านี้จึงเป็นผู้มีส่วนอย่างมากในการพัฒนาสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของครอบครัว ดังที่ วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ กล่าวว่า ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการที่แรงงานเข้าไปทำงานอยู่ในเมือง คือ เงินค่าจ้าง ที่สามารถเก็บออมมาให้ครัวเรือน สิ่งของเครื่องใช้ ซึ่งได้มาจากการจ่ายเงินบางส่วนในขณะที่อยู่ในเมือง และการได้รับประสบการณ์ทางด้านวิชาชีพ ซึ่งอาจนำมาหารายได้ในท้องถิ่นของตนต่อไปได้ (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. 2532 : 353) เพราะฉะนั้นรายได้ สิ่งของเครื่องใช้และการได้รับประสบการณ์ทางด้านวิชาชีพที่ได้จากการที่แรงงานที่มีการศึกษา ซึ่ง ได้มีโอกาสเข้าไปทำงานในเมือง สามารถทำให้ครอบครัวมีสถานการณ์ทางเศรษฐกิจดีขึ้น

ดังนั้นการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจึงส่งผลต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย รายได้สุทธิต่อปี เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร ลักษณะที่อยู่อาศัย และขนาดถือครองที่ดิน

จากการศึกษา พบว่า การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวกับรายได้สุทธิต่อปี มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.0231$) แสดงว่าถึงแม้สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจะมีการศึกษาสูง หรือต่ำ ก็ไม่มีผลต่อรายได้สุทธิต่อปีของครอบครัวเพราะสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวจะนำรายได้ที่ได้จากการทำงานส่วนหนึ่งเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว และรายได้อีกส่วนหนึ่งเข้าสู่ครอบครัว โดยการซื้อสิ่งของเครื่องใช้หรือเป็นเงินสด สำหรับรายได้ที่เป็นเงินสดซึ่งให้แก่ครอบครัวจะถูกนำไปใช้จ่ายเป็นค่าบริโภคในครอบครัว และการลงทุนในอาชีพ เช่น ซื้อที่ดิน วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่าง ๆ รวมทั้งปุ๋ยเคมี และยาปราบศัตรูพืช ตลอดจน นำเงินมาสร้าง ชะยาช ช่อมแซมที่อยู่อาศัย และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ การที่ครอบครัวต้องนำเงินรายได้ ของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวมาใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิตมากขึ้น จึงมีผลต่อรายได้สุทธิต่อปี นอกจากนี้อาจจะมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อรายได้สุทธิต่อปีของครอบครัว เช่น การรวมกลุ่มทางการเกษตร การจัดการด้านการตลาด เป็นต้น

สำหรับการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวกับเครื่องอุปโภคชนิดถาวร จากการศึกษานพบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.1565$) เพราะสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวที่ได้รับการศึกษาสูง จะเป็นแรงงานที่มีคุณภาพ และมีโอกาสได้ไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการ ซึ่งให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจมากกว่าภาคเกษตรกรรม จึงทำให้มีอำนาจในการซื้อเครื่องอุปโภคชนิดถาวรได้มากขึ้น ประกอบกับการได้มีโอกาสเข้าไปทำงานในเมือง ทำให้ได้รับอิทธิพลจากเมืองในเรื่องของความต้องการความสะดวกสบายในชีวิต ต้องการใช้วัตถุมามากเป็นเครื่องทุนแรงมากขึ้น ดังนั้นจึงซื้อเครื่องอุปโภคชนิดถาวรมากขึ้นให้ครอบครัวเป็นจำนวนมาก ซึ่งได้แก่เครื่องอุปโภคชนิดถาวรที่มีความจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น วิทยุเทป เป็นต้น และเครื่องอุปโภคชนิดถาวรที่มีราคาแพงและไม่มีความจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ชุดรับแขก ตู้เย็น เป็นต้น สำหรับสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ที่มีการศึกษาต่ำ เป็นแรงงานที่ด้อยความรู้ และทักษะ ยังคงทำงานในภาคเกษตรกรรม มีรายได้น้อย และมีอำนาจในการซื้อเครื่องอุปโภคชนิดถาวรน้อย หากจะซื้อเครื่องอุปโภคชนิดถาวรก็จะเป็นเครื่องอุปโภคชนิดถาวรที่มีราคาถูก และ มีความจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น นาฬิกาข้อมือ วิทยุทรานซิสเตอร์ เท่านั้น

นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบว่า การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว กับ ลักษณะที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.1955$) แสดงว่าสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวที่ได้รับการศึกษาสูง ย่อมมีโอกาสในการพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว โดยเฉพาะในเรื่องลักษณะที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญใน

การดำรงชีวิต สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวที่ได้รับการศึกษาสูงจะนำเงินรายได้จากการทำงานรับจ้างในภาคอุตสาหกรรม และบริการมาสร้าง ชยาย ซ่อมแซม ที่อยู่อาศัย ของครอบครัวให้มีสภาพดีขึ้น ซึ่งตรงกันข้ามกับสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวที่มีการศึกษาดำ เป็น แรงงานที่ด้อยความรู้ และทักษะ งานที่สามารถทำได้ คืองานในภาคเกษตรกรรม เช่น การทำสวนกาแฟ และรับจ้างทำงานในสวนกาแฟ ส่วนผลไม้ ซึ่งมีรายได้ตอบแทนต่ำและไม่แน่นอน ดังนั้นจึงมีรายได้ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากการทำงานในภาคอุตสาหกรรม และบริการ จึงมีเงินไม่เพียงพอที่จะสร้างที่อยู่อาศัย ชยาย และซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้มีสภาพดี เพราะในปัจจุบันวัสดุในการก่อสร้างมีราคาแพงมากขึ้นและการสร้างที่อยู่อาศัยในลักษณะที่มั่นคงถาวรนั้น จำเป็นต้องจ้างแรงงานที่มีความชำนาญมาก่อสร้างจะเน้นลักษณะที่อยู่อาศัยแบบชั่วคราวและแบบค่อนข้างชั่วคราว ซึ่งใช้วัสดุธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น และก่อสร้างโดยแรงงานในครอบครัว จึงมีความสัมพันธ์กับครอบครัว ซึ่งมีสมาชิกที่เป็นแรงงานที่มีการศึกษาดำและมีรายได้น้อย

ส่วนการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว กับขนาดถือครองที่ดินนั้น จากการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์กับทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.1593$) เพราะครอบครัวซึ่งมีสมาชิกที่เป็นแรงงานที่มีการศึกษา จะประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพไม่ว่าจะเป็นอาชีพในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมหรือบริการ จึงทำให้มีรายได้เข้าสู่ครอบครัวมากขึ้น ประกอบกับสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ที่มีการศึกษาเหล่านี้มีความมุ่งหมายในการดำรงชีวิต ที่เน้นไปในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัวได้มากยิ่งขึ้น และเห็นว่า การที่ครอบครัวมีที่ดิน เป็นของตนเองและถือครองที่ดินขนาดใหญ่ย่อมแสดงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจที่มั่นคงจึงพยายามทำงานเพื่อนำเงินมา ให้ครอบครัวซื้อที่ดินสะสมไว้สำหรับเก็บที่ทำกินและเพิ่มผลผลิต ในขณะที่ครอบครัวซึ่งมีสมาชิกเป็นแรงงานที่มีการศึกษาดำหรือไม่มีการศึกษา จะเป็นแรงงานที่ด้อยความรู้ในการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของตนเอง อีกทั้งด้อยโอกาสที่จะหางานอื่นที่มีรายได้สูงกว่างานในภาคเกษตรกรรมทำ จึงมีส่วนช่วยในการพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวได้น้อยทำให้ครอบครัวไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง หรือถือครองที่ดินขนาดเล็ก

จึงกล่าวได้ว่า การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร เพราะสมาชิกซึ่งเป็นแรงงานในครอบครัวที่มีการศึกษาสูง จะเป็นแรงงานที่มีคุณภาพสามารถทำงานในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและบริการ ได้ผลดี มีรายได้สูง นอกจากนั้นการที่แรงงานเหล่านี้ได้รับการศึกษาในระดับสูงทำให้มีโอกาสเข้าไปทำงานในเมืองและ

ได้รับอิทธิพลจากเมือง คือมีความต้องการยกฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ดังนั้นแรงงานที่มีการศึกษาสูงเหล่านี้จึงมีส่วนช่วยพัฒนาสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวได้มาก ส่วนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ซึ่งมีการศึกษาต่ำ เป็นแรงงานที่อาศัยความรู้ในการพัฒนาอาชีพของตนเอง คือ อาชีพเกษตรกรรม และไม่มีความรู้และทักษะดีพอที่จะทำงานในภาคอุตสาหกรรม และบริการซึ่งให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงกว่าภาคเกษตรกรรม ดังนั้นสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ที่มีการศึกษาต่ำ หรือได้รับการศึกษาจึงแทบไม่มีส่วนช่วยในการพัฒนาสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว

3.6 ความสัมพันธ์ระหว่างความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว กับ

สภาพทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่า ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว กับสภาพทางเศรษฐกิจ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -0.0487 และมีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1.6 ที่ว่า ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว กับสภาพทางเศรษฐกิจ น่าจะมีความสัมพันธ์กันในทางบวก แสดงว่าถึงแม้หัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะโยะ จังหวัดชุมพร จะมีความขยันหมั่นเพียรมากหรือน้อยก็ไม่ได้ส่งผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย รายได้สุทธิต่อปี เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร ลักษณะที่อยู่อาศัย และขนาดถือครองที่ดิน

จากการศึกษา พบว่า ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว กับรายได้สุทธิต่อปี มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.0695$) แสดงว่าความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัวไม่ได้ส่งผลต่อรายได้สุทธิของครอบครัว เพราะอาชีพการทำการกาน้ำ เป็นอาชีพที่มีรายได้ต่ำ โดยเฉพาะหัวหน้าครอบครัวที่ประกอบอาชีพรับจ้างทำการกาน้ำ ส่วนผลไม้มิ่ จะทำงาน และได้รับค่าจ้างเป็นรายวัน ดังนั้น แม้หัวหน้า ครอบครัวจะขยันมากหรือน้อย ก็ยังคงได้รับค่าจ้างเท่าเดิม นอกจากนี้อาชีพการทำการกาน้ำ ยังขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ เมื่อถึงช่วงฤดูแล้งจะมีงานให้หัวหน้าครอบครัวทำน้อยลง หัวหน้าครอบครัวจึงใช้เวลาส่วนใหญ่พักผ่อนอยู่กับบ้าน และเก็บหาอาหารตามธรรมชาติ จึงนับว่าเป็นการขยันที่ไม่ได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและไม่ส่งผลให้ครอบครัวมีรายได้สุทธิต่อปีสูงขึ้น หรือต่ำลงอย่างเห็นได้ชัดเจน นอกจากนี้รายได้สุทธิต่อปีน่าจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น อาชีพ ความขยันหมั่นเพียรของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ความมีระเบียบวินัยในการผลิต โรคและศัตรูพืช เป็นต้น

สำหรับความชันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัวกับเครื่องอุปโภคชนิดถาวร จากการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = -0.0639$) แสดงว่าความชันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัวไม่ได้ส่งผลต่อการมีเครื่องอุปโภคชนิดถาวรไว้ในครอบครอง แต่การมีเครื่องอุปโภคชนิดถาวรไว้ในครอบครอง จะขึ้นอยู่กับสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ซื้อ ความจำเป็นในการใช้สอยในชีวิตประจำวัน และยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว เพราะสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว และมีการศึกษาสูงเหล่านั้นมีโอกาสได้ทำงานที่มีรายได้สูงกว่า การทำสวนกาแฟ หรือการรับจ้างทำสวนกาแฟ ส่วนผลไม้ ประกอบกับการมีค่านิยมในความสะดวกสบาย เช่นชีวิตชาวเมือง สมาชิกที่เป็นแรงงานเหล่านั้นจึงทำงานเก็บเงินส่วนหนึ่งเพื่อซื้อเครื่องอุปโภคชนิดถาวรมาให้ครอบครัว นอกจากนี้อาจขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความชันหมั่นเพียรของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว และการได้รับบริการทางด้านสาธารณสุขเป็นต้น

จากการศึกษา พบว่า ความชันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัวกับลักษณะที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = -0.0887$) แสดงว่าความชันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัวไม่มีผลต่อลักษณะที่อยู่อาศัย แต่ลักษณะที่อยู่อาศัย ของครอบครัว จะขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนา ในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะก่อให้เกิดรายได้อันมีผลต่อเงินทุนที่จะนำมาสร้าง ชยาย ซ่อมแซม ที่อยู่อาศัย และน่าจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ค่านิยม วัฒนธรรมในการสร้างที่อยู่อาศัยในแต่ละท้องถิ่น ราคาวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง วัสดุธรรมชาติที่สามารถนำมาใช้ในการก่อสร้างในแต่ละท้องถิ่น และ ความชันหมั่นเพียรของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว

นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่า ความชันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว กับขนาดถือครองที่ดินมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.0333$) แสดงว่าความชันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัวไม่ส่งผลต่อขนาดถือครองที่ดิน เพราะถึงแม้หัวหน้าครอบครัวจะชันหมั่นเพียรในการทำงานมากหรือน้อยก็ไม่ได้ทำให้ครอบครัวมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงขึ้นหรือต่ำลง แต่ลักษณะงานอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำสวนกาแฟ หรือเป็นแรงงานรับจ้าง ในภาคเกษตรกรรม เช่น รับจ้างทำสวนกาแฟ ส่วนผลไม้ เป็นอาชีพที่ให้ผลตอบแทนต่ำ ในขณะที่รายจ่ายเพื่อการครองชีพมีสูง จึงทำให้หัวหน้าครอบครัวขาดแคลนเงินทุนที่จะไปซื้อที่ดินทำกินเป็นของตนเอง นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ เช่น ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนา

91 50102 212 2 2

ของครอบครัวสูงขึ้น หรือต่ำลงจากเดิมมากนัก นอกจากนั้นยังมีปัจจัยอื่น ๆ เช่น การประหยัดและการออมทรัพย์ของสมาชิกในครอบครัว ความกลมเกลียวในครอบครัว การจัดการทางด้านตลาด ที่น่าจะส่งผลต่อรายได้สุทธิต่อไป

สำหรับการประหยัด และการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัวกับเครื่องอุปโภคชนิดถาวร จากการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = -0.0515$) แสดงว่า การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัวไม่ได้ส่งผลต่อจำนวนและราคาของเครื่องอุปโภคชนิดถาวรที่มีไว้ในครอบครอง แต่การมีเครื่องอุปโภคชนิดถาวรจะขึ้นอยู่กับความจำเป็นในการใช้ในงานอาชีพ และครอบครัว และสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ซื้อ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว โดยสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวที่มีการศึกษา จะมีอำนาจในการซื้อเครื่องอุปโภคชนิดถาวร การได้มีโอกาสไปทำงานในเมือง และได้เห็น ความสะดวกสบายแบบชีวิตชาวเมือง ทำให้สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว และมีการศึกษาต้องการซื้อเครื่องอุปโภคชนิดถาวรมาใช้ในครอบครัว และใช้ในงานอาชีพที่บิดา มารดา ทำอยู่ นอกจากนี้อาจขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น การประหยัดและการออมทรัพย์ของสมาชิกในครอบครัว ค่านิยม การได้รับบริการทางด้านสาธารณูปโภค เป็นต้น

จากการศึกษา ยังพบว่า การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัวกับลักษณะที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = -0.0942$) แสดงว่าการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัวไม่ได้ส่งผลต่อลักษณะที่อยู่อาศัย เพราะที่อยู่อาศัยจะมีลักษณะที่แสดงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจได้สูงต่ำเพียงไร ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังปรากฏอยู่ในงานวิจัยนี้ คือ ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น ราคาวัสดุก่อสร้าง วัฒนธรรมในการสร้างที่อยู่อาศัย และทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้เป็นวัสดุก่อสร้างในแต่ละท้องถิ่น เป็นต้น

นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่า การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัวกับขนาดถือครองที่ดิน มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = -0.0573$) แสดงว่าการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัวไม่ได้ส่งผลต่อ ขนาดถือครองที่ดิน ดังนั้นครอบครัวจะถือครองที่ดินขนาดเล็ก หรือใหญ่ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังปรากฏอยู่ในงานวิจัยนี้คือ ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับ

กับปัจจัยอื่น ๆ อีกเช่น มรดกที่ดิน การมีโอกาสดำเนินไปจับจองที่รกร้างว่างเปล่า ราคาที่ดิน และการประหยัดและการออมทรัพย์ของสมาชิกในครอบครัว

จึงกล่าวได้ว่าสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ได้ขึ้นอยู่กับการประหยัด และการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัวและการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว นอกจากนี้จะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น การประหยัดและการออมทรัพย์ของสมาชิกภายในครอบครัว การรวมกลุ่มทางการเกษตร การจัดการทางด้านการตลาด เป็นต้น

สรุปผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว กับสภาพทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านขนาดของครอบครัว จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว กับสภาพทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เพราะสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะบือ จังหวัดชุมพร มิได้ขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระซึ่งเป็นปัจจัยที่ศึกษาด้านใดด้านหนึ่ง โดยเฉพาะ แต่ต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านประกอบกัน ทั้งที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ และปัจจัยอื่น ๆ อีก ที่เป็นปัจจัยทางด้านกายภาพ และวัฒนธรรม ดังที่ปัญญา อนันตนาชัย กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ ปัจจัยทางธรรมชาติ ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะดิน ลักษณะภูมิประเทศ ปริมาณน้ำฝน และอุณหภูมิ รวมทั้งปัจจัยทางวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย ระดับการศึกษา ขนาดครอบครัว สภาพการถือครองที่ดิน การใช้หลักวิชาการเกษตรแผนใหม่ การชลประทาน และการจัดการทางด้านการผลิต เป็นต้น (ปัญญา อนันตนาชัย, 2517 : 15) และ นอร์แมน ที่กล่าวว่า ระบบเกษตร เป็นระบบที่ทำรายได้สู่ครอบครัว ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค และการออมจะขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมทั้งหมด ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ส่วนคือ

1. ส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ 2 ปัจจัย คือ

- 1.1 ปัจจัยทางด้านกายภาพ ได้แก่ น้ำ ดิน อุณหภูมิ และแสงแดด
- 1.2 ปัจจัยทางด้านชีวภาพ ได้แก่ พืช เชื้อโรค สัตว์ และแมลง

2. ส่วนที่เกี่ยวกับมนุษย์ 2 ปัจจัย คือ

2.1 ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม หน่วยเผยแพร่การเกษตร ตลาด และความหนาแน่นของประชากร

2.2 ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยที่มนุษย์สามารถควบคุมได้ ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน และการจัดการ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2528 : 95 ; อ้างอิงมาจาก Norman. 1980 : 4)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่ามีปัจจัยหลายด้านที่อาจจะมีผลต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ซึ่งปัจจัยดังกล่าวผู้วิจัยไม่ได้ใช้เป็นตัวแปรสำคัญในการศึกษาครั้งนี้

4. ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสำคัญสามารถพยากรณ์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษา พบว่า ตัวแปรอิสระ หรือปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าสมการ และสามารถพยากรณ์ตัวแปรตามคือสถานการณ์ทางเศรษฐกิจได้มากกว่า ตัวแปรอิสระอื่น ๆ ได้แก่ ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัวและการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ส่วนตัวแปรอิสระอื่น ๆ เช่น ขนาดของครอบครัว จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว และการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าสมการ จึงไม่มีความสำคัญที่สามารถพยากรณ์ตัวแปรตามได้ ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 2 ที่ว่า ปัจจัยที่น่าจะมีความสัมพันธ์ต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร มากที่สุดถึงน้อยที่สุดตามลำดับ ได้แก่

- 2.1 ปัจจัยด้านความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว
- 2.2 ปัจจัยด้านการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว
- 2.3 ปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว
- 2.4 ปัจจัยด้านขนาดของครอบครัว
- 2.5 ปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว
- 2.6 ปัจจัยด้านการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว
- 2.7 ปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว

สาเหตุที่ผลการศึกษาไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน เนื่องจากปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัวกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.20300 และสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตาม คือสถานภาพทางเศรษฐกิจ ได้มากกว่าตัวแปรอิสระอื่น ๆ คือมีค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ 0.04121 เมื่อนำผลการวิเคราะห์สมการถดถอย มาใช้ในการประมาณค่าของสถานภาพทางเศรษฐกิจจะได้สมการถดถอย $Y = 319494.81605 + 14532.568205 H \dots (1)$ แสดงว่าตัวแปรอิสระคือระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัวเป็นตัวพยากรณ์สามารถพยากรณ์สถานภาพทางเศรษฐกิจได้ และปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กันอย่างน้อย นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.2015 และสามารถอธิบายการผันแปรตัวแปรตาม คือสถานภาพทางเศรษฐกิจ ได้มากขึ้นจากค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ 0.04121 มาเป็น 0.08157 เมื่อนำผลการวิเคราะห์สมการถดถอยมาใช้ในการประมาณค่าของสถานภาพทางเศรษฐกิจ จะได้สมการถดถอย $Y = 194263.56329 + 14489.127499 H + 95473.8459592 L \dots (2)$ แสดงว่า ตัวแปรอิสระคือระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว และการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวเป็นตัวพยากรณ์สามารถพยากรณ์สถานภาพทางเศรษฐกิจได้

ส่วนปัจจัยอื่น ๆ คือ ขนาดของครอบครัว จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว ความขยันหมั่นเพียรของหัวหน้าครอบครัว และการประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ส่วนย่อยกับตัวแปรตามคือสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำมาก และเมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติแล้ว ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นตัวแปรเหล่านี้จึงไม่ได้รับคัดเลือกให้เข้าสมการ และไม่มีผลสำคัญที่จะพยากรณ์ตัวแปรตามคือสถานภาพทางเศรษฐกิจได้

สำหรับการอภิปรายผลการศึกษาด้านความสำคัญของปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนา ในอำเภอนะบือ จังหวัดชุมพร ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการศึกษาดังกล่าวไว้ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับสถานภาพทางเศรษฐกิจแล้ว

ข้อบทพร้อมทางการศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าข้อบทพร้อม สรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับรายรับรายจ่ายต่อปี หัวหน้าครอบครัวไม่ได้บันทึกไว้ ต้องประมาณจากความจำ อาจมีผลให้ข้อมูลด้านรายรับรายจ่ายคลาดเคลื่อนได้
2. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะบุคคล ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมความขยันหมั่นเพียร การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตเฉพาะในช่วงระยะเวลาที่ไปสำรวจเบื้องต้น และสัมภาษณ์ จึงอาจทำให้ข้อสรุปขาดความละเอียด
3. ข้อมูลเกี่ยวกับรายรับรายจ่ายต่อปี หัวหน้าครอบครัวส่วนหนึ่งขาดการให้ข้อมูลตามความเป็นจริง ซึ่งอาจทำให้ข้อมูลดังกล่าวเกิดความคลาดเคลื่อนได้ ผู้วิจัยจึงได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัยแก่หัวหน้าครอบครัว และใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ จากบุคคลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เพื่อให้ข้อมูลและข้อสรุปถูกต้องชัดเจนมากขึ้น
4. ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพรในด้านต่าง ๆ ที่เป็นตำรา เอกสาร และงานวิจัย ทั้งของภาครัฐและเอกชนมีน้อยมาก จึงอาจทำให้ข้อสรุปขาดความชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้มีความรู้ในเรื่องประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพรมากขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการวิจัยเพิ่มเติมดังนี้

1. ศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร ทั้งที่เป็นปัจจัยทางกายภาพ เช่น ลักษณะดิน ลักษณะภูมิประเทศ ปริมาณน้ำฝน และปัจจัยทางวัฒนธรรม เช่น การใช้หลักวิชาการเกษตรแผนใหม่ การจัดการทางด้านการผลิต การจัดการทางด้านการตลาด การรวมกลุ่มของเกษตรกร และความมีวินัยในการผลิต เป็นต้น
2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของกลุ่มประชากรอื่น ๆ เช่น กลุ่มต่งเก กลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มแรงงานในโรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร หรือ การประมง เป็นต้น
3. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของกลุ่มประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาทำงานในภาคใต้ โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริการ

4. ศึกษาการสูญสิ้นของทรัพยากรป่าไม้ ดิน น้ำ และการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศน์ในพื้นที่อำเภอพะโต๊ะ ที่ถูกรุกรานจากประชากรกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งมีอัตราสูงในปัจจุบันนี้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กัลยา สุวรรณพงศ์. ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อผลผลิตน้ำตาลโตเนดที่ตำบลครองรี อำเภอสะทิงพระ จังหวัดสงขลา. ปรินต์มานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2531. อัดสำเนา.
- "การออม : หัวใจแห่งความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจไทย," เศรษฐกิจ. 22(3) : 116 - 130 ; มีนาคม 2533.
- เกริกเกียรติ นิลพัฒนเสวีธรรม. "แนวทางการแก้ไขปัญหานี้สินของชาวนาไทย," ใน สังคมกับเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519.
- ชวรงค์ หาดูรงค์. แนวทางการบริหารเวลาสำหรับนักบริหาร. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2519.
- หัตติยา กรรณสูตร. "ความยากจน ข้อคิด : ทางทฤษฎีบางประการ," พัฒนาบริหารศาสตร์. 24(3) : 437 - 445 ; กรกฎาคม 2527.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. เครื่องชี้ภาวะสังคม 2531. กรุงเทพฯ : เม็ตทรายวันตั้ง, 2534.
- _____. "โอกาสทางการศึกษา : ข้อเท็จจริงในปัจจุบัน," ใน สังคมไทย 2531. กรุงเทพฯ : กองการศึกษาและเผยแพร่การพัฒน, 2532.
- คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา. การปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 2517.
- โฆษ อาริยา. "ค่านิยมและนิสัยของชาวจีน," สังคมศาสตร์ปริทัศน์. 13(1) : 129 - 136 ; มกราคม - มีนาคม 2518.
- โฆษ ปันเปี่ยมรัชฎ์. ชนบทไทยความก้าวหน้าและล่าช้า. กรุงเทพฯ : แสงรุ่งการพิมพ์, 2523.
- เจริญ พรหมอยู่. ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทย. กรุงเทพฯ : นีระนิธนา, 2526.
- จรินทร์ เทศวานิช. การพัฒนาเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ : โอเอสวันตั้ง, 2523.
- จันทร์ชนันท์ สิงห์หัต. "มาบริหารเวลากันเถอะ," รวมคำแห่งฉบับฟ้ารวม. 10(11) : 132 - 139 ; ตุลาคม 2528.
- เจิม ชุ่มเกิด. สังคมวิทยาเปรียบเทียบ. นครปฐม : คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2527.

- ฉวีวรรณ วรณประเสริฐ. สังคมไทย. กรุงเทพฯ : เจริญพัฒน์, 2522.
- เจลิยว บุรีภักดี. "ความจำเป็นรีบด่วนที่จะต้องพัฒนาวัฒนธรรมการทำงานของคนไทย," การศึกษานอกโรงเรียน. 21(119) : 54 - 57 ; เมษายน - พฤษภาคม 2527.
- _____. ประชากรศึกษา. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2520.
- ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ และ ณรงค์ เทียนสง. ประชากรศาสตร์และประชากรศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- ชุดิพงษ์ ธรรมานุสรณ์ และคนอื่น ๆ. พื้นฐานทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2522.
- ณรงค์ ศรีสวัสดิ์. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพมหานคร : สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2515.
- ดำรง ฐานดี. "การใช้แรงงานในชนบทไทย," รวมคำแหง. 1(2) : 68 - 73 ; กรกฎาคม 2517.
- _____. มนุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.
- แดงอ่อน มั่นใจตน. "พัฒนาการเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมไทย," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย หน่วยที่ 1 - 7. หน้า 255 - 322. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532.
- ทองโรจน์ อ่อนจันทร์. เศรษฐกิจศาสตร์เกษตร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- ธวัช มกรพงศ์. แนวความคิดบางประการเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล. พัฒนาการเศรษฐกิจ. มหาสารคาม : ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, ม.ป.ป.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ และสมคิด อัสระวัฒน์. ประชากรศึกษากับการปรับปรุงคุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2528.
- ประดิษฐ์ มัชฌิมา. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522.
- _____. สังคมวิทยาชนบทและการสหกรณ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.

- ประทีป สายเสน. ท้องถิ่นของเราจังหวัดชุมพร. กรุงเทพฯ : แมสพับลิชชิ่ง, 2534.
- ประมาณ เทนสงเคราะห์. การวิเคราะห์องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนในเขตชนบทยากจน เพื่อการจำแนกกลุ่มพื้นที่ยากจน อำเภอสะทิงพระ จังหวัดสงขลา. สงขลา : ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2528.
- _____. การศึกษาวิธีการเพาะปลูกแบบเพิ่มผลผลิตที่หมู่บ้าน โทคาภักดิ์ จังหวัดสิงห์บุรี. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อุดลำนเา.
- ประเสริฐ วิทยารัฐ. ผลกระทบของการจัดรูปที่ดินต่อเศรษฐกิจและสังคมชนบท. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522.
- ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง. สถาบันทางสังคม : ครอบครัวในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512.
- ปัญญา อนันตนาชัย. การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเกษตรในบริเวณ "โครงการไทย - อิสราเอล เพื่อพัฒนาชนบท" อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2517. อุดลำนเา.
- ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ ระดับหัวหน้าโครงการ รุ่นที่ 3. รายงานการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในชนบท. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยสถาบันพัฒนบริหารศาสตร์, 2526.
- นิษฐ์ สมพอง. สังคมชาวบ้านนา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522.
- เนื้ญพร อีระสวัสดิ์. ประชากร : สารสำคัญโดยสังเขป. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- เนื้ญแท ประจณปัจจนิก. พื้นฐานทางสังคมวิทยาและเศรษฐศาสตร์ของการศึกษา. กรุงเทพฯ : เอกลักษณ์ดีไซน์, 2533.
- ไพฑูรย์ เครือแก้ว. ลักษณะสังคมไทย. กรุงเทพฯ : บพิธ, 2518.

- ไพบูลย์ เทวรักษ์. "รูปลักษณ์ของเวลา : ศึกษาโดยการทดลอง," ครุศาสตร์. 14(4) : 68 - 75 ; เมษายน - มิถุนายน 2526.
- ไพศาล ไกรสิทธิ์. วัฒนธรรมในการทำงานของคนไทย. ปริญญาณินท์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524.
- มีทนา พานิชรัมย์. "ผลกระทบของอัตราการเกิดต่อโครงสร้างของครอบครัว การออม และการใช้จ่ายด้านการศึกษาของครอบครัว," ใน การประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ 26 - 27 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2530. ม.ป.ท., 2530.
- มัธยม เรืองแสน. วิเคราะห์ดัชนีของการทำการเกษตรแบบเข้มของชาวนาที่บ้านท่าวังหิน ตำบลปทุม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี. ปริญญาณินท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.
- เมธี ครองแก้ว และทวี หมั่นนิกร. "ปัญหาความยากจนกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ," เอกสารประกอบการนิทรรศการห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.
- ยวัฒน์ วุฒิเมธี และดิเรก ฤกษ์ทราย. การวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาชุมชนผสมผสานในประเทศไทย. ม.ป.ท., 2524.
- โยชิฮารุ, คูนิโอะ. การพัฒนาเศรษฐกิจญี่ปุ่น. แปลโดยสุกัญญา นิธิกร และอนงค์ โรจน์วิเศษ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.
- รัชนิกร เศรษฐกิจ. โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2532.
- _____. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2528.
- วรรณ จารุทัศน์. การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการดำรงชีวิตของครอบครัวที่ใช้เทคนิคใหม่ในการทำนากับครอบครัวที่ทำนแบบดั้งเดิมในตำบลเสม็ดและตำบลตะกอบ อำเภอนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ปริญญาณินท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519. อัดสำเนา.
- วราวรรณ ตั้งตระการพงษ์. เอกสารประกอบคำบรรยายการพัฒนาเศรษฐกิจ. พิษณุโลก : ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, ม.ป.ป.

วศิน อินทสระ. "ความมั่งคั่งและประหยัด," สมาธิ. 1(4) : 47 - 57 ;

มกราคม 2529.

วิบูลย์กร บัวกิ่ง. ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือในอำเภอนิคมพัฒนา. ม.ป.ท.,

2533. อัดสำเนา.

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. "ชุมชนชนบท," ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาสังคม

และวัฒนธรรมไทย หน่วยที่ 8 - 15. หน้า 323 - 358. นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532.

ศิริชัย กาญจนวาสี. "การบริหารเวลา," การศึกษาเอกชน. 8(11) : 29 - 37 ;

สิงหาคม 2526.

ศุภชัย ศุภวรรณ. "ภาวะประชากรและองค์ประกอบประชากร," ใน ประชากรศึกษา

กับการปรับปรุงคุณภาพชีวิต. นครปฐม : โครงการประชากรศึกษามหาวิทยาลัย

มหิดล ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล,

2526.

ศุภวัลย์ พลายน้อย. "การพัฒนาคูณภาพประชากร : แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมไทย," ประชากรศึกษา. 12(2) : 77 - 96 ; ธันวาคม

2529.

สมชาย เดชะพรหมพันธุ์. ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ : อมรรการพิมพ์, ม.ป.ป.

สมชาย นุ่มสอาด และประเสริฐ ลีลานนท์. 73 จังหวัด เล่ม 3. กรุงเทพฯ :

เดียนสยาม, 2529.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมวิทยาชนบท : วิธีการวิจัย ทฤษฎีและการเปลี่ยนแปลงใน

สังคมชนบท. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคม

ศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2528.

สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. สำมะโนประชากรและเคหะ พุทธศักราช 2533 ภาคใต้.

กรุงเทพฯ : อักษรไทย, 2537.

_____. สำมะโนประชากรและเคหะ พุทธศักราช 2533 ทิวราชอาณาจักร.

กรุงเทพฯ : อักษรไทย, 2537.

สนิท สัมครการ. "วัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคม," พัฒนบริหารศาสตร์. 19(3) :

419 - 445 ; กรกฎาคม 2522.

สอาด ทุนภิรมย์. วัฒนธรรมการทำงานของชาวนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ศึกษากรณีบ้านพระอร อำเภอกัญหัตถ์ จังหวัดศรีสะเกษ. ปริญญาโท
ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2532.

อัคราเน.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาคุณภาพของประชากรไทย. พระนคร : ไทยสัมพันธ์,
2514.

_____. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523. ก.

_____. คุณภาพและคุณธรรมในการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยา
การพิมพ์, 2530.

_____. หลักสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523. ข.

สันติ เกรียงไกรสุข. "ภัยจากความยากจน," ก้านกล้วยบ้าน. 28(6) : 37 - 45 ;
มิถุนายน 2520.

สากล สถิตวิทยานันท์. รายงานการวิจัยลักษณะการตั้งถิ่นฐาน การอพยพ และสภาพ
ทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านในพื้นที่อ่างเก็บน้ำลำตะคอง อำเภอสีคิ้ว
จังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
2521.

สิริวรรณ ศรีพล. "การศึกษาเกี่ยวกับการแบ่งชั้นทางสังคม," ใน เอกสารการสอนชุดวิชา
พัฒนาศึกษา หน่วยที่ 1 - 4. หน้า 146 - 159. นนทบุรี : มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช, 2524.

สิทธิพงษ์ สิงห์เงิน และสมศรี เทพประชา. เอกสารสรุปผลการดำเนินงาน การศึกษา
การศาสนาและการวัฒนธรรม 2534 อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร. ชุมพร :
สำนักงานศึกษาธิการ อำเภอพะโต๊ะ, 2534.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. "ประเทศไทยกับปัญหาการเพิ่มประชากร," ใน ประชากรกับ
การอยู่รอด. กรุงเทพฯ : มิตรนราการพิมพ์, 2518.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และลัดดาวัลย์ รอดมณี. เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว
สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. ม.ป.ท., 2527.

- สุภางค์ จันทวานิช, ชุติศักดิ์ มิ่งทองคำ และสุจารี จันทรสุข. "ความเสมอภาคของโอกาสเข้าศึกษาในชั้นมัธยมศึกษา," การศึกษาแห่งชาติ. 14(1) : 35 ; ตุลาคม - พฤศจิกายน 2522.
- สุนทร สุนันท์ชัย. "การรู้หนังสือเป็นบันไดขั้นต้นสู่การศึกษาตลอดชีวิต," การศึกษานอกโรงเรียน. 21(121) : 46 - 48 ; สิงหาคม - กันยายน 2527.
- สุนนา ตั้งคณะสิงห์. "ทัศนคติเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของชาวไทย : กรณีหมู่บ้านลาดทราย อำเภอง่วงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา," สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 3(1) : 66 - 79 ; พฤษภาคม - สิงหาคม 2522.
- สุนัย พูลินไพบูลย์. ศึกษาผลกระทบการปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันต่อฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างชาวบ้านใหม่พวงพยอมกับชาวบ้านพวงพยอม ตำบลหงส์หิน อำเภอกัน จังหวัดพะเยา. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.
- สุวรรณีย์ ลำโรงวัฒนา. "ประหยัดและออม : เราจะทำอย่างไร," เศรษฐกิจและสังคม. 22(3) : 19 - 26 ; พฤษภาคม - มิถุนายน 2528.
- สุวิทย์ ธีรศาสตร์. ศักยภาพของชุมชนอีสาน : กรณีศึกษาบ้านฝาง. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2533.
- โสภี วงศ์ทองเหลือ. "ประหยัด...ประหยัด," คลื่นสีขาว. 2(4) : 31 - 37 ; พฤษภาคม - มิถุนายน 2533.
- ทลา, มัยน. เศรษฐกิจของประเทศที่กำลังพัฒนา. แปลโดยผาสัก พงษ์ไพจิตร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2517.
- อมรรัตน์ เจริญชัย และคนอื่น ๆ. เศรษฐศาสตร์ครอบครัว. กรุงเทพฯ : ไทมการพิมพ์, 2521.
- อภิศักดิ์ โสมอินทร์. ภูมิศาสตร์ชนบท. กรุงเทพฯ : อภิชาติการพิมพ์, 2522.
- อดุลย์ วิเชียรเจริญ. "ค่านิยมในสังคมไทย," ธรรมศาสตร์. 2(1) : 138 - 164 ; มิถุนายน - ตุลาคม 2515.
- อุทัย ชูธรรมชจร. การพัฒนาทางเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ : ตำรวจ, 2520.
- อุทิศ นาคสวัสดิ์. "ปัญหาที่เนื่องจากการเพิ่มประชากร : เศรษฐกิจ," ใน ประชากรกับการอยู่รอด. กรุงเทพฯ : มิตรนราการพิมพ์, 2518.

- เอนก นิคมภักดิ์. การศึกษาปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวมีเศรษฐกิจแตกต่างกันในนิคมสร้างตนเอง อำเภอโพธารักษ์ จังหวัดหนองคาย. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520. อุดลำนนา.
- Adler, Irving. Time in Your life. New York : Murrang Printing, 1955.
- Ayal Eliezer B. "Value System and Economic Development in Japan and Thailand," in Man, State and Society in Contemporary Southeast Asia. New York : Praeger Publishers, 1969.
- Cheema, Shabbir G. "The Humann Factor in Development," Development Forum. 1 : 7 - 10 ; June, 1977.
- Embree, John F. "Thailand : A Loosely Structured Social System," in Loosely Structured Social System : Thailand in Comparative Perspective. New Haven : Yale University Press, 1969.
- Foster, George M. Traditional Societies and Technological Change. New York : Harper and Row Publishers, 1973.
- Herman, Kahn. World Economic Development 1979 and Beyond. Colorado : Westview press, 1979.
- Higgins, Benjamin. Economic Development. New York : W.W. Nortont Company, 1968.
- Hla, Myint. "An Interpretation of Economic Backwardness," in The Economic of Underdevelopment. London : Oxford University Press, 1963.
- Lewis, Arthur W. The Theory of Economic Growth. London : English Language Book Society, 1963.
- Mole, Robert L. Thai Values and Behavior Pattern. Tokyo : Charles E. Tuttle Company, 1973.

- Moore, Frank J. Thailand : It People It Society It Culture.
New York : Hraf Press, 1974.
- Morton, Scott W. The Japanese : How They Live and Work. Howton
Abbot : David and Charles. Ltd, 1973
- Nopamas. Dhiravegin. "The Overseas Chinese in Southeast Asia :
Comparative Study with a Special Case Study of Thailand,"
The Journal of Social Sciences. 1 : 86 - 103 ; January
1974.
- O'Toole, James Chairman. Work in America. Massachusetts : The
M.I.T. Press, 1971.
- Pfanner, David E. and Jasper Ingersoll. "Theravada Buddhism and
Village Economic Behavior : A Bermese and Thai Comparison,"
The Journal of Asian Studies. 3 : 341 - 361 ; May, 1962.
- Robert Textor B. Manual for The Rural Community Worker in
Thailand. Bangkok : Dept of Health, 1958.
- Rogers, Everett M. Modernization among Peasants : The Impact of
Communication. New York : Holt Rinehart and Winston, 1969.
_____. Social Change in Rural Society. New York : Appleton
Century Crafts, 1960.
- Triandis, Henry C. "Work and Nonwork : Intercultural
Perspectives," in Work and Nonwork in the Year 2001.
California : Wadsworth Publishing Company, 1973.

පාඨකයාගේ

เลขที่.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ จังหวัดชุมพร

คำชี้แจง เพื่อเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ กรุณาตอบคำถามด้วยความเป็นจริง ข้อมูลที่ได้ใน
ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำไปประกอบการศึกษาในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เท่านั้น

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการย้ายถิ่น

1.1 บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

1.2 ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่อำเภอ.....จังหวัด.....

1.3 ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะ เมื่อ พ.ศ..... รวมระยะเวลา
ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะจนถึงปัจจุบันจำนวน.....ปี

1.4 งานอาชีพต่าง ๆ ที่ท่านได้ทำเมื่อย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะโตะใน
ระยะแรกจนถึงปัจจุบันเรียงตามลำดับก่อน - หลัง ได้แก่
.....

1.5 สถานภาพทางเศรษฐกิจของท่าน (รายได้สุทธิต่อปี เครื่องอุปโภคบริโภคถาวร
ลักษณะที่อยู่อาศัย ขนาดที่ดินครองที่ดิน) เมื่อได้ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอ
นะโตะในระยะแรกมีสภาพ.....
.....
.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว

- 2.1 จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน
- อายุ 1 - 15 ปี.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน
- อายุ 15 - 30 ปี.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน
- อายุ 30 - 45 ปี.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน
- อายุ 60 ปีขึ้นไป.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน
- 2.2 จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ไม่สามารถทำงานได้.....คน
- จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่กำลังศึกษาอยู่.....คน
- จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแรงงาน.....คน
- 2.3 สมาชิกในครอบครัวที่ไม่สามารถทำงานได้เนื่องจาก.....
-

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวและสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว

- 3.1 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวและภรรยา
- 3.1.1 หัวหน้าครอบครัวสำเร็จการศึกษาชั้น
- 3.1.2 ภรรยาสำเร็จการศึกษาชั้น
- 3.2 ระดับการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว
- 3.2.1 ไม่ได้เรียน จำนวน คน
- 3.2.2 ชั้นประถมศึกษาตอนต้น จำนวน คน
- 3.2.3 ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน คน
- 3.2.4 ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน คน
- 3.2.5 ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน คน
- 3.2.6 สูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน คน

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ

- 4.1 ขนาดพื้นที่อยู่อาศัย.....ไร่.....งาน
- 4.2 ลักษณะที่อยู่อาศัย
 - 4.2.1 เรือนชั่วคราว (ใช้วัสดุไม่ทนทาน)
 - 4.2.2 เรือนค่อนข้างชั่วคราว (เก่าทรุดโทรม ขาดการบูรณะ)
 - 4.2.3 เรือนกึ่งถาวร (ส่วนใดส่วนหนึ่งใช้วัสดุทนทาน)
 - 4.2.4 เรือนถาวร (ใช้วัสดุทนทาน)
 - 4.2.5 เรือนดีเยี่ยม (ปลูกสร้างทันสมัยแบบในเมือง)
- 4.3 ลักษณะการประกอบอาชีพหลัก.....อาชีพรอง.....
 - 4.3.1.1 เป็นที่ดินของตนเอง.....ไร่.....งาน
 - 4.3.1.2 เป็นที่เช่า.....ไร่.....งาน
- 4.4 รายได้ของครอบครัวทั้งปี
 - 4.4.1 รายได้จากการเกษตร
 - จากสวนกาแฟ.....บาท/ปี
 - จากพืชไร่.....บาท/ปี
 - จากผลไม้ยืนต้น.....บาท/ปี
 - จากสวนผัก.....บาท/ปี
 - จากการเลี้ยงสัตว์.....บาท/ปี
 - 4.4.2 รายได้จากการค้าขาย.....บาท/ปี
 - 4.4.3 รายได้จากการจับสัตว์น้ำ.....บาท/ปี
 - 4.4.4 รายได้จากการรับจ้าง.....บาท/ปี
 - 4.4.5 รายได้จากบุตรหลาน.....บาท/ปี
 - 4.4.6 อื่น ๆ.....บาท/ปี
 - รวมรายได้ทั้งหมดต่อปี.....บาท

4.5 เครื่องใช้อุปโภคบริโภคถาวร ที่มีหลังจากที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะบือ
จังหวัดชุมพร (ถ้ามีจำนวนเกิน 1 ให้ระบุจำนวนด้วย)

4.5.1	นาฬิกา	จำนวน.....
4.5.2	เตารีดธรรมดา	จำนวน.....
4.5.3	เตารีดไฟฟ้า	จำนวน.....
4.5.4	วิทยุทรานซิสเตอร์	จำนวน.....
4.5.5	พัดลม	จำนวน.....
4.5.6	กะทะไฟฟ้า	จำนวน.....
4.5.7	หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	จำนวน.....
4.5.8	รถจักรยาน	จำนวน.....
4.5.9	วิทยุเทป	จำนวน.....
4.5.10	เตาแก๊ส	จำนวน.....
4.5.11	ชุดรับแขก	จำนวน.....
4.5.12	โทรทัศน์ขาว - ดำ	จำนวน.....
4.5.13	จักรเย็บผ้า	จำนวน.....
4.5.14	โทรทัศน์สี	จำนวน.....
4.5.15	ตู้เย็น	จำนวน.....
4.5.16	เครื่องสูบน้ำ	จำนวน.....
4.5.17	รถจักรยานยนต์	จำนวน.....
4.5.18	รถยนต์	จำนวน.....
4.5.19	อื่น ๆ	จำนวน.....

4.6 รายจ่ายของครอบครัวทั้งปี

4.6.1 รายจ่ายเพื่อการประกอบอาชีพ

- เครื่องมือทางการเกษตร

1. จำนวน.....คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี
2. จำนวน.....คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี

3. จำนวน.....คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี
4. จำนวน.....คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี
5. อื่น ๆ เช่น.....

การใช้ปุ๋ย

1. ปุ๋ยเคมี จำนวน.....ก.ก./ไร่
ราคา ก.ก. ละ.....บาท
2. ปุ๋ยคอก จำนวน.....ก.ก./ไร่
ราคา ก.ก. ละ.....บาท
3. ไม่ได้ใช้ปุ๋ย
4. ทำปุ๋ยใช้เอง
(คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี)

การใช้ยาฆ่าแมลงหรือยากำจัดวัชพืช

1. ใช้ (คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี)
ไม่ใช้

การเพาะปลูก

1. ค่าเมล็ดพันธุ์.....บาท/ปี
2. ค่าต้นกล้าอ่อน.....บาท/ปี
3. ค่าเตรียมดิน.....บาท/ปี
4. ค่าจ้างปลูก.....บาท/ปี
5. ค่าดูแลรักษา.....บาท/ปี
6. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด.....บาท/ปี
7. ทำเองตลอด
(คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี)
8. จ้างบ้าง ทำเองบ้าง
(คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี)

- การเก็บเกี่ยวผลผลิต

1. ค่าจ้างเก็บเกี่ยว.....บาท/ปี

2. ทำเองตลอด

(คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี)

3. จ้างบ้าง ทำเองบ้าง

(คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี)

- ค่าซ่อมแซมเครื่องมือเครื่องใช้.....บาท/ปี

- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง.....บาท/ปี

4.6.2 รายจ่ายเพื่อการบริโภคอุปโภคประจำวัน

- ค่าข้าวสาร.....บาท/ปี

- ค่าอาหารแห้ง.....บาท/ปี

- ค่าอาหารสด.....บาท/ปี

- เบ็ดเตล็ด (สบู่ ผงซักฟอก ยาสีฟัน ฯลฯ).....บาท/ปี

4.6.3 รายจ่ายเพื่อการศึกษาของบุตรหลาน

ชั้น	จำนวน	ค่าบำรุง การศึกษา	ค่าเครื่องเขียน แบบเรียน	ค่าเครื่องแบบ	ค่าใช้จ่าย	อื่น ๆ	รวม

4.6.4 รายจ่ายเพื่อสังคม

- ทำบุญ.....บาท/ปี
- กิจกรรมสังคมต่าง ๆ (เช่น การชดเชยดอกเบี้ย ทำถนน ฯลฯ)
.....บาท/ปี

4.6.5 รายจ่ายเพื่อการบันเทิง.....บาท/ปี

4.6.6 ค่ารักษาพยาบาล.....บาท/ปี

4.6.7 ค่าใช้จ่ายในสิ่งอบายมุข.....บาท/ปี

4.6.8 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (เช่น ค่าการบูรณะที่อยู่อาศัย ค่าเดินทางเพื่อกิจธุระ)
.....บาท/ปี

รวมรายจ่ายทั้งหมดตลอดปี.....บาท

4.7 เงินออม

4.7.1 ท่านออมเงินไว้เพื่อ.....

4.7.2 ท่านเก็บออมรายได้ของครอบครัวโดยวิธี

- ฝากธนาคาร.....บาท
 - เก็บเงินสดไว้ที่บ้าน.....บาท
 - ซื้อของมีค่า เช่น ทองคำ ที่ดิน.....บาท
 - ให้คนอื่นกู้ยืม.....บาท
- รวมจำนวนเงินที่เก็บออมได้ทั้งหมด.....บาท

4.8 ภาระหนี้สิน

4.8.1 ท่านกู้ยืมเงินมาเพื่อ.....

4.8.2 แหล่งเงินกู้

- เป็นหนี้กลุ่มสหกรณ์การเกษตร.....บาท
 - เป็นหนี้ธนาคาร.....บาท
 - เป็นหนี้พ่อค้านายทุนในหมู่บ้านหรือในเมือง.....บาท
 - เป็นหนี้นายจ้าง.....บาท
 - เป็นหนี้จากคนอื่น ๆ.....บาท
- รวมจำนวนที่เป็นหนี้ทั้งหมด.....บาท

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะบุคคลของหัวหน้าครอบครัว

5.1 ความขยันหมั่นเพียร

	มาก	ปานกลาง	น้อย
5.1.1 ท่านพยายามทำงานเสร็จก่อนเสมอ เพื่อที่จะได้ทำงานอื่นอีก.....			
5.1.2 ท่านไปทำงานสม่ำเสมอทุก ๆ วัน ถึงแม้อากาศจะร้อนมากหรือฝนตกหนักมาก			
5.1.3 เมื่อท่านหยุดงานไป 1 วัน วันรุ่งขึ้นท่านจะพยายามทำให้มากกว่าปกติเป็น 2 เท่า.....			
5.1.4 ท่านหางานอดิเรกมาทำเสมอ เมื่อท่านว่างจากงานประจำ			
5.1.5 ท่านเพิ่มเวลาและความสามารถมากขึ้นในการทำงานเพื่อให้ได้เงินมากขึ้น.....			
5.1.6 ทำให้เวลาว่างจากงานประจำหาความบันเทิง เพราะได้ทำงานหนักมาแล้ว.....			
5.1.7 ความสำเร็จของท่านขึ้นอยู่กับโชคชะตามากกว่าการทำงานหนัก.....			
5.1.8 ท่านรู้สึกดีใจและมีความสุขเมื่อไม่ต้องทำงาน.....			
5.1.9 ท่านทำงานหนักเท่าที่จำเป็นต่อการทำงาน ไม่ทำงานหนักจนเกินไป.....			
5.1.10 ท่านมักเสี่ยงโชค เล่นการพนันเพราะช่วยให้มีฐานะดีขึ้น.....			

5.2 การประหยัดและการออมทรัพย์

	มาก	ปาน กลาง	น้อย
5.2.1 ท่านจัดงานบวช งานแต่งงาน งานศพ โดยคำนึงถึงฐานะ และรายได้ของท่าน.....			
5.2.2 ท่านดัดแปลงสิ่งของเครื่องใช้ที่เหลือใช้หรือไม่ใช้แล้วนำมา ให้เกิดประโยชน์.....			
5.2.3 ท่านทำบัญชีรายรับ รายจ่ายในแต่ละเดือนเป็นประจำ.....			
5.2.4 เมื่อท่านไปงานบวช งานแต่งงาน งานศพของเพื่อนบ้าน ท่านจะช่วยเงิน โดยคำนึงถึงฐานะและรายได้ของท่าน.....			
5.2.5 เมื่อมีญาติมิตร ชำราชาการชั้นผู้ใหญ่มาเยี่ยมหรือพักที่ บ้านของท่าน ท่านจะเลี้ยงอาหาร โดยคำนึงถึงฐานะและ รายได้ของท่าน.....			
5.2.6 ท่านใช้ชีวิตที่ค่อนข้างหรูหรา เพื่อแสดงถึงการอยู่อย่าง มีเกียรติในสังคม.....			
5.2.7 ท่านใช้เงินตามที่คิดว่าควรจะใช้ เหลือจึงเก็บสะสมไว้ ถ้าไม่เหลือก็ไม่เก็บ.....			
5.2.8 ท่านใช้จ่ายเงินในทางที่ช่วยส่งเสริมเกียรติยศเป็นประจำ ...			
5.2.9 ท่านใช้จ่ายเงินซื้อสุรา บุหรี่ เครื่องดื่มชูกำลัง น้ำอัดลม และการพนันเป็นประจำ.....			
5.2.10 ท่านใช้จ่ายเงินเลี้ยงเพื่อนฝูง เพื่อแสดงให้เห็นว่า ท่านเป็นคนใจกว้าง.....			

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางกาญจนา ชื่อสกุล ศิริมุลิกะ
 เกิดวันที่ 21 เดือน มกราคม พุทธศักราช 2507
 สถานที่เกิด อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง
 สถานที่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 181/235 หมู่ที่ 1
 ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล
 อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000
 ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์ระดับ 5
 สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล
 อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2525 เติร์ยมอุดมศึกษา (แผนกศิลป์ภาษา) จากโรงเรียนมหาวชิราวุธ

พ.ศ. 2529 ศศ.บ. (วิชาเอกประวัติศาสตร์ วิชาโทภูมิศาสตร์) จาก
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

พ.ศ. 2537 กศ.ม. (ภูมิศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอหนองบัว จังหวัดอุดรธานี

บทคัดย่อ

ของ

กาญจนา ศิริมุลิกะ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภูมิศาสตร์

มีนาคม 2538

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาสถานภาพทางเศรษฐกิจในปัจจุบันของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะบือ จังหวัดชุมพร เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว ขนาดของครอบครัว จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ความยั่งยืนหนี้เงินยืมของหัวหน้าครอบครัว การประหยัด และการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ และเพื่อวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของปัจจัยดังกล่าวที่มีความสัมพันธ์กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ หัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอนะบือ จังหวัดชุมพรจำนวน 302 คน จาก 12 หมู่บ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ และการสังเกต

การจัดกระทำข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนามการสังเกต และการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) แบบเพิ่มเติมตัวแปรทีละตัว (stepwise)

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านขนาดของครอบครัว จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ความยั่งยืนหนี้เงินยืมของหัวหน้าครอบครัว การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับปัจจัยหรือตัวแปรอิสระที่มีความสำคัญ สามารถพยากรณ์สถานภาพทางเศรษฐกิจหรือตัวแปรตามได้ เรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้ คือ ระยะเวลาในการตั้งภูมิลำเนาในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว และการศึกษาของสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว ส่วนขนาดของครอบครัว จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว ความยั่งยืนหนี้เงินยืมของหัวหน้าครอบครัว การประหยัดและการออมทรัพย์ของหัวหน้าครอบครัว ไม่ได้รับการ

คัดลอกเข้าในสมการ จึงไม่มีความสำคัญในการพยากรณ์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประชากร
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอยะโฮ๊ะ จังหวัดชุมพร

A STUDY OF FACTORS INFLUENCING THE ECONOMIC STATUS OF MIGRANTS
FROM THE NORTHEASTERN REGION TO AMPHOE PHATO CHANGWAT CHUMPHON

AN ABSTRACT

BY

KANJANA SIRIMUSIKA

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Geography
at Srinakharinwirot University

March 1995

Abstract

The purposes of this research were to study the present economic status of migrants from the northeastern region to Amphoe Phato, Changwat Chumphon and to study the related factors concerning the duration of settlement time in the present living area of the family leaders, family size, number of the working family members, educational level of the family leaders, educational level of the working family members, deligence of the family leaders, economical and saving of the family leaders with the economic status and analyze the prior of importance of these factors that relate to the economic status.

The sample under study were 302 family leaders from 12 villages who were the migrants from the northeastern region to Amphoe Phato, Changwat Chumphon. The instrument used in this research was an interview form and observation process.

The data gathered through interview, observation process and field study was analyzed by means of Stepwise Multiple Regression Analysis.

The result from this research indicated that the duration of settlement time in the present living area of the family leaders, educational level of the family leaders, educational level of the working family members had positive relation with the economic status at the significant at the level of 0.05. Factors relating family size, number of the working family members, deligence of the family leaders, economical and saving of the family leaders were found to have no significant at the level of 0.05. The important factors that could predict economic status were the

duration of settlement time in the present living area of the family leaders and educational level of the working family members. As for family size, number of the working family members, educational level of the family leaders, diligence of the family leaders, economical and saving of the family leaders were not selected in the equation so there were no importance in the prediction of the economic status of migrants from the northeastern region to Amphoe Phato, Changwat Chumphon.